

*Ehdotus ulosottokaareksi ja
verotäytäntöönpanolaiksi*

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen IV vaihe

*Ehdotus ulosottokaareksi ja
verotäytäntöönpanolaiksi*

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen IV vaihe

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-333-3
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
27.6.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Ehdotus hallituksen esitykseksi			
Lainsäädäntöneuvos Tuula Linna Lainsäädäntöneuvos Tatu Leppänen		Toimeksiantaja Oikeusministeriö			
		Toimielimen asettamispäivä			
Julkaisun nimi Ehdotus ulosottokaareksi ja verotäytäntöönpanolaiksi Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen IV vaihe					
Julkaisun osat					
<p>Tiivistelmä</p> <p>Julkaisu sisältää ehdotuksen hallituksen esitykseksi ulosottokaareksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitys muodostaa ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen neljännen ja samalla viimeisen vaiheen.</p> <p>Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ulosottokaari, jolla kumottaisiin vuodelta 1895 oleva ulosottolaki. Esitys perustuu suurelta osin aiempiin ulosottolain osittaisuudistuksiin. Muun muassa ulosottoperustetta, yleisiä menettelysäännöksiä, ulosmittausta, myyntiä ja tilitystä koskevat jo uudistetut tai parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevat (HE 13/2005 vp) ulosottolain säännökset siirrettäisiin uuteen lakiin.</p> <p>Julkaisussa oleva ehdotus sisältää vain ne ulosottokaaren säännökset, joihin ehdotetaan muutoksia nykyiseen ulosottolakiin ja edellä mainittuun hallituksen esitykseen nähden.</p> <p>Ulosottokaareen otettaisiin keskeiset säännökset uudesta kaksipuolaisesta ulosotto-organisaatiosta. Paikallistasolle muodostettaisiin nykyistä suurempia ulosottopiirejä. Valtakunnan tasolla toimisi keskusviranomaisena myöhemmin erikseen perustettava virasto.</p> <p>Ulosottokaareen otettaisiin säännökset, joiden avulla pyritään selvittämään tilanteet, joissa alaikäinen on ulosottovelallisenä.</p> <p>Itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa, keskeyttämistä ja ulosottovalitusta koskeviin säännöksiin sekä vielä uudistamatta oleviin turvaamistoimia ja täytäntöönpanokuluja koskeviin säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiataarkistuksia.</p> <p>Nykyinen veroulosottolaki korvattaisiin uudella verotäytäntöönpanolailla, johon otettaisiin tarkistettuina nykyiseen lakiin sisältyvät säännökset.</p> <p>Vanhentumislakiin lisättäisiin säännös siitä, että saatava lakkaa, kun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ja sen jatkamista koskevan kanteen määräaika ovat kuluneet. Määräajan jatkamisen edellytyksiä täsmennettäisiin.</p>					
Avainsanat: (asiasanat) ulosotto, ulosotto-organisaatio, alaikäinen, turvaamistoimi, vero, julkinen maksu, vanhentuminen					
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 17/41/2004, OM0560:00/06/01/1998					
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2005:18		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-333-3		
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen		
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö			

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
27.06.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Förslag till regeringens proposition	
Lagstiftningsrådet Tuula Linna Lagstiftningsrådet Tatu Leppänen		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Förslag till utskökningsbalk och skatteverkställighetslag Skede IV av totalrevisionen av utskökningslagstiftningen			
Publikationens delar			
<p>Referat</p> <p>Publikationen innehåller förslag till regeringens proposition om utskökningsbalk och vissa lagar som är förknippade med den. Propositionen utgör det fjärde och samtidigt det sista skedet av totalrevideringen av utskökningslagen.</p> <p>I förslaget föreslås att det stiftas en helt utskökningsbalk som upphäver utskökningslagen från år 1895. Propositionen grundar sig till stor del på de tidigare delrevisionerna av utskökningslagen. Bl.a. är avsikten att utskökningslagens bestämmelser om utskökningsgrunden, de allmänna bestämmelserna om förfarandet, utmätning, försäljning och redovisning som redan reviderats eller som bäst behandlas av riksdagen (RP 13/2005 rd) skall införas i den nya lagen.</p> <p>I publikationen ingår enbart de bestämmelser i utskökningsbalken som föreslås bli ändrade i förhållande till den nuvarande utskökningslagen och den nämnda regeringens proposition.</p> <p>I utskökningslagen skall intas de centrala bestämmelserna om den nya tvåstegs utskökningsorganisationen. På lokalplanet skall bildas större utskökningsdistrikt än för tillfället. På riksplanet skall som centralmyndighet verka ett särskilt ämbetsverk som skall grundas senare.</p> <p>I utskökningsbalken skall intas bestämmelser genom vilka man eftersträvar att klara rättsliga situationer där en minderårig är utskökningsgäldenär.</p> <p>Viss materiell översyn av bestämmelserna om självrättelse, verkställighetstvist, avbrott och utskökningsbesvär samt de tillsvidare inte reviderade bestämmelserna om säkringsåtgärder och verkställighetskostnader.</p> <p>Den nuvarande skatteutskökningslagen skall ersättas med en ny skatteverkställighetslag som skall innehålla den nuvarande lagens bestämmelser i reviderad form.</p> <p>Till lagen om preskription skall fogas en bestämmelse om att en fordran upphör då tidsfristen för utskökningsgrundens verkställbarhet och tidsfristen för väckande av talan för dess förlängning har löpt ut. Förutsättningarna för förlängning av tiden preciseras.</p>			
<p>Nyckelord</p> <p>Utsökning, utskökningsorganisation, minderårig, säkringsåtgärd, skatt, offentlig avgift, preskription</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer)</p> <p>OM 17/41/2004, OM0560:00/06/01/1998</p>			
Seriens namn och nummer Utlåtanden och utredningar 2005:18		ISSN 1458-	ISBN 952-466-
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentligt
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottokaareksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ulosottokaari, jolla kumottaisiin vuodelta 1895 oleva ulosottolaki. Esitys perustuu suurelta osin aiempiin ulosottolain osittaisuudistuksiin. Ulosottooperustetta ja yleistä menettelyä koskevat säännökset otettaisiin ulosottokaareen vuonna 2004 uudistetussa muodossa. Ulosmittausta, myyntiä ja tilitystä koskevat säännösehdotukset ovat samansisältöiset kuin aiemmin annetussa esityksessä.

Ulosottolakiin otettaisiin keskeiset säännökset uudesta kaksiportaisesta ulosotto-organisaatiosta. Ulosottopiirejä koskevia säännöksiä muutettaisiin niin, että voitaisiin muodostaa nykyistä suurempia paikallisyksiköitä. Valtakunnan tasolla toimisi keskusviranomaisena myöhemmin perustettava virasto, joka hoitaisi suurimman osan nykyisin oikeusministeriölle kuuluvista tehtävistä. Lääninhallituksille nykyisin kuuluvat ulosoton väliportaan tehtävät siirtyisivät mainitulle virastolle. Ulosoton keskushallinnosta säädettäisiin tarkemmin erikseen.

Ehdotuksen mukaan ulosottomiehen tulisi tehdä holhousviranomaiselle ilmoitus, kun alle 18-vuotiasta vastaan on tullut vireille velkomusasia. Vastaava ilmoitus tehtäisiin myös silloin, kun alaikäiseltä peritään veroja ulosotossa. Jos alle 15-vuotiaalta peritään ulosotossa julkista saatavaa, kuten erilaisia hoitomaksuja, velkojalta pyydetäisiin selvitys lapsen maksuvelvollisuudesta. Alle 15-vuotiaista ei annettaisi tietoja luottotietotoimintaa varten.

Esityksessä ehdotetaan vähäisiä asiallisia tarkistuksia vuonna 1996 uudistettuihin itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa, täytäntöönpanon keskeyttämistä ja ulosottovalitusta koskeviin säännöksiin. Oikeudenkäyntikulujen jääminen valitus- ja täytäntöönpanoriita-asiassa asianosaisten itsensä vastattaviksi olisi pääsääntö. Täytäntöönpanokuluja ja turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskeviin säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiataarkistuksia.

Veroulosottolaki korvattaisiin uudella verotäytäntöönpanolailla. Siihen otettaisiin tarkistettuina nykyisen veroulosottolain säännökset. Ehdotettuun ulosottokaareen nähden päällekkäisiä säännöksiä karsittaisiin.

Velkavastuun enimmäiskestoa koskeva säännös lisättäisiin velan vanhentumisesta annettuun lakiin. Saatava lakkaisi sen jälkeen, kun ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden

määräaika ja sen jatkamista koskevan kanteen kahden vuoden määräaika ovat kuluneet. Tällaisesta saatavasta olisi voimassa, mitä vanhentuneesta velasta säädetään. Lisäksi täsmennettäisiin ulosottokaareen otettavia säännöksiä siitä, millä edellytyksillä ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta voidaan jatkaa. Perusedellytyksenä säilyisi se, että velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia.

Oikeudenkäymiskaaren turvaamistoimissäännöksiin tehtäisiin täsmennys, joka koskee ulosottomiehelle asetettavaa vakuutta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2008 alusta. Ulosoton keskushallintoa koskevien säännösten voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 Johdanto	5
1.1 Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistus	5
1.2 Ulosoton tilastolukuja ja –tietoja	6
Yleistä.....	6
Helsingin hovioikeutta koskeva erillisselvitys	7
2 Nykytila ja sen arviointi	7
Ulosottolaki.....	7
Ulosotto-organisaatio	8
Velkavastuun enimmäiskesto.....	11
Alaikäinen velallinen	12
Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano	14
Itseoikaisu, keskeytys, täytäntöönpanoriita ja valitus	15
Verojen ja maksujen täytäntöönpano	16
3 Eräitä kansainvälisiä vertailuja	17
Yleistä.....	17
Ruotsi.....	17
Velkavastuun enimmäiskesto.....	18
4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	19
Ulosottokaari	19
Ulosotto-organisaatio	20
Velkavastuun enimmäiskesto.....	24
Alaikäinen velallinen	27
Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano	28
Itseoikaisu, keskeytys, täytäntöönpanoriita ja valitus	28
Verojen ja maksujen täytäntöönpano	30
5 Esityksen vaikutukset.....	30
5.1 Taloudelliset vaikutukset.....	30
Viranomaisten toiminta	30
Velkojen asema.....	32
5.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	34
6 Asian valmistelu	35
Ulosotto-organisaatio	35
Velkavastuun enimmäiskesto.....	36
7 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	37
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	38
1 Lakiehdotusten perustelut	38
1.1 Ulosottokaari	38
1 luku. Yleiset säännökset.....	38
2 luku. Ulosottooperusteet.....	44
3 luku. Yleiset menettelysäännökset.....	47
4 luku. Ulosmittaus	48

5 luku. Myynti	49
6 luku. Jako ja tilitys	49
7 luku. Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano	49
8 luku. Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano	49
9 luku. Täytäntöönpanokulut	56
10 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja keskeyttäminen.....	59
11 luku. Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn.....	74
12 luku. Erinäiset säännökset.....	87
13 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.....	87
1.2 Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta	88
1.3 Oikeudenkäymiskaari	107
1.4 Laki velan vanhentumisesta.....	108
2 Tarkemmat säännökset ja määräykset	110
3 Voimaantulo	110
4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	111
LAKIEHDOTUKSET	117
Ulosottokaari	117
Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta	142
Laki oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 ja 4 §:n muuttamisesta.....	149
Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta	150

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistus

Vuodelta 1895 olevaa ulosottolakia (37/1895) on viimeisen kymmenen vuoden aikana uudistettu laajoin osittaisuudistuksin. Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe toteutettiin paikallishallintouudistuksen yhteydessä vuonna 1996, jolloin uudistettiin ulosoton viranomaisorganisaatio ja muutoksenhaku. Ulosotonhaltijalaitos lakkautettiin, ja sille kuuluneet tehtävät siirrettiin muille viranomaisille. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki (619/1996) uudistettiin kokonaan.

Vuosina 1997 ja 1999 toteutettiin useita pienempiä uudistuksia. Niissä yhtäältä tehostettiin ulosottoa silloin, kun velallinen pyrkii epäasianmukaisin keinoin välttämään täytäntöönpanoa. Toisaalta laajennettiin velallisen erottamisetta ja otettiin käyttöön niin sanottu vapaakuukausijärjestelmä palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa. Lapsen elatusavun perintää koskeva uudistus tuli voimaan vuoden 1999 alusta.

Sakkojen sekä eräiden menettämisseuraamusten ja valtiolle tuomittujen korvausten täytäntöönpano on uudistettu erikseen. Sakon täytäntöönpanosta annettu laki (672/2002), jäljempänä *sakkotäytäntöönpanolaki*, tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2002.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toista vaihetta koskevat lait ja asetukset tulivat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2004. Tuolloin uudistuivat ulosottoperusteita koskevat säännökset sekä eri täytäntöönpanon muodoille yhteiset menettelysäännökset. Uudistus sisälsi ulosottomenettelyn perusrakenteisiin ulottuvia muutoksia, kuten ulosottoperusteen määräaikaisuuden sekä velalliskohtaisen ja valtakunnallisen ulosottoasioiden käsittelyn. Samassa yhteydessä uudistettiin muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevat säännökset, muun muassa häätösäännökset.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen kolmatta vaihetta koskeva hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 13/2005 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa eli omaisuuden ulosmittausta ja myyntiä sekä varojen jakoa ja tilitystä koskevat ulosottolain säännökset. Uudistuksessa muutettaisiin palkasta tai eläkkeestä ulosmitattavaa määrää. Ulosmitatun omaisuuden huutokauppaan nähden vaihtoehtoiseksi myyntimuodoksi tulisi vapaa myynti. Kertyneiden varojen kohdentamista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Tämä esitys muodostaa ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen neljännen ja viimeisen vaiheen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ulosottokaari, jolla kumottaisiin nykyinen ulosottolaki. Ulosottolain osittaisuudistuksissa jo uudistettujen lukujen säännökset siirrettäisiin ulosottokaareen. Ulosotto-organisaatiota kehitettäisiin edelleen. Itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa, keskeyttämistä ja ulosottovalitusta koskeviin säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiallisia tarkistuksia. Vielä uudistamatta oleviin turvaamistoimipäätöksen

täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanokuluja koskeviin säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiatarkeitä.

Myös veroulosottoa koskeva lainsäädäntö uudistettaisiin. Nykyinen verojen ja maksujen perimisestä ulosottoa koskeva laki (367/1961), jäljempänä *veroulosottolaki*, ehdotetaan korvattavaksi uudella verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetulla lailla, jäljempänä *verotäytäntöönpanolaki*. Uuteen lakiin otettaisiin tarkistettuina nykyiseen veroulosottolakiin sisältyvät säännökset.

Lisäksi velan vanhentumisesta annettuun lakiin (728/2003), jäljempänä *vanhentumislaki*, otettaisiin säännökset velkavastuun enimmäiskestosta.

1.2 Ulosoton tilastolukuja ja -tietoja

Yleistä

Ulosottolaitokseen saapuu vuosittain suuri määrä asioita. Vuonna 2004 tuli vireille yhteensä 2,25 miljoonaa ulosottoasiaa, joiden yhteenlaskettu rahamäärä oli noin 3,10 miljardia euroa. Saapuneet asiamäärät vähentyivät vuoden 2003 tilanteeseen verrattuna 14 prosentilla, mutta lisääntyivät rahamäärässä mitattuna noin kahdella prosentilla. Ulosottopiireissä käsiteltyjen asioiden määrä (noin 2,02 miljoonaa asiaa) putosi peräti 27 prosenttia. Tämä johtuu pääosin uuden tietojärjestelmän käyttöön ottamisesta aiheutuneista ongelmista. Myös rahatilitysten määrä (0,56 miljardia euroa) putosi edelliseen vuoteen verrattuna yli kahdeksalla prosentilla. Tilanne on nyttemmin korjaantunut. Asiamäärien huippuvuosi oli 1993, jolloin ulosottoon saapui noin 3,48 miljoonaa asiaa ja 4,9 miljardia euroa.

Ulosottovelallisia oli vuoden 2004 lopussa 325 300, joka on noin kuusi prosenttia enemmän kuin vuonna 2003. Vuoden 2002 lopussa velallisia oli suunnilleen sama määrä kuin vuoden 2004 lopussa. Velallisten lukumäärä oli suurimmillaan vuoden 1994 lopussa (noin 512 600).

Velallinen todettiin vuonna 2004 varattomaksi tai tuntemattomaksi 664 000 asiassa. Palkan ulosmittauksia toimitettiin mainittuna vuonna kaikkiaan noin 126 400, ja niitä koskevia maksukieltoja annettiin 55 570. Eläkkeen ulosmittauksia toimitettiin kaikkiaan 28 500, ja niitä koskevia maksukieltoja annettiin noin 18 700. Elinkeinotulon ulosmittauksen osalta vastaavat luvut olivat 5 400 ja 1 970.

Vuonna 2004 ulosmitattiin noin 207 000 veronpalautusta. Muun omaisuuden ulosmittaukset ovat suhteellisen harvinaisia: irtaimen omaisuuden ulosmittauksia oli noin 14 000 ja kiinteistön ulosmittauksia 4 100. Pakkahuutokauppoja järjestettiin vuonna 2004 seuraavasti: asunto-osakkeet 85, muu irtain omaisuus 476 ja kiinteistöt 276. Lisäksi 138 kiinteistön pakkahuutokauppaa raukesi. Osamaksukaupan tilityspöytäkirjoja ulosottomiehet laativat vuonna 2004 yhteensä yli 1 700 kappaletta. Vuoden 2004 lopussa yli neljännes asioista oli ollut vireillä enintään 3 kuukautta. Noin kolme prosenttia asioista oli ollut vireillä yli 60 kuukautta.

Ulosottovalituksia käsiteltiin käräjäoikeuksissa loppuun vuonna 2004 yhteensä 881. Valituksista hyväksyttiin 129 ja hylättiin 441. Tutkimatta jätettiin 140 valitusta, ja sillensä jäi 160 valitusta. Sovinto vahvistettiin 11 asiassa.

Täytäntöönpanoriitoja käsiteltiin kärjäoikeuksissa loppuun vuonna 2004 yhteensä 102. Niistä kanne hyväksyttiin 28 tapauksessa, joista yksipuolisia tuomioita oli 10. Yhteensä 33 kannetta hylättiin, ja tutkimatta jätettiin 14 kannetta. Sovinto vahvistettiin yhdeksässä asiassa. Loput täytäntöönpanoriidat jäivät sillensä.

Helsingin hovioikeutta koskeva erillisselvitys

Ulosottolain 9 ja 10 luvun säännösten korjaustarpeista on laadittu oikeusministeriön pyynnöstä selvitys (lausuntoja ja selvityksiä 2005:4, oikeusministeriö). Selvityksen yhteydessä tehtiin erillinen selvitys ulosottoasioiden käsittelystä Helsingin hovioikeudessa.

Selvityksen mukaan ajalla 1.10.2003-30.10.2004 Helsingin hovioikeudessa ratkaistiin 53 ulosottoasiaa. Valittajana oli kärjäoikeusvaiheessa ollut 33 tapauksessa velallinen, kolmessa tapauksessa velkoja ja sivullinen 14 tapauksessa. Ulosottomies oli antanut kaikissa asioissa selvityksen ja lausunnon. Kärjäoikeus oli pyytänyt valittajan vastapuolelta vastauksen 15 tapauksessa. Kaikkiaan 42 tapauksessa asia oli kärjäoikeudessa ratkaistu kirjallisesti ja 11 tapauksessa istunnossa. Täytäntöönpanon keskeytysmääräys oli annettu 22 asiassa, joista 14 tapauksessa keskeytys oli määrätty olemaan voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiasta toisin määrätään.

Yhteensä 37 tapauksessa kärjäoikeus oli hylännyt valituksen. Osittain tai kokonaan valitus oli menestynyt kärjäoikeudessa kahdeksassa asiassa. Kahdeksassa tapauksessa valitus oli jätetty kärjäoikeudessa tutkimatta, näistä viidessä tapauksessa varojen lopputilityksen vuoksi. Hävinnyt osapuoli oli velvoitettu korvaamaan voittaneen oikeudenkäyntikulut yleensä ilman erityisiä lausumia.

Hovioikeusvaiheessa valittaja oli eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta sama kuin kärjäoikeudessa. Hovioikeus pyysi ulosottomieheltä selvitystä tai lausuntoa kahdeksassa tapauksessa ja valittajan vastapuolelta 21 tapauksessa. Hovioikeudessa 51 tapausta ratkaistiin kirjallisesti ja kaksi tapausta istunnossa. Yhteensä 33 tapauksessa hovioikeus hylkäsi valituksen, ja seitsemässä tapauksessa valitus menestyi osittain tai kokonaan. Kaikkiaan 12 valitusta jätettiin tutkimatta. Niistä viidessä tapauksessa syynä oli lopputilityksen toimittaminen. Yhdessä tapauksessa asia palautettiin kärjäoikeuteen. Hävinnyt osapuoli velvoitettiin korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut yleensä ilman erityisiä lausumia.

2 Nykytila ja sen arviointi

Ulosottolaki

Nykyinen ulosottolaki on uudistettu lähes kokonaan osittaisuudistuksin. Lain 1 luvussa olevat ulosottoviranomaisia ja ulosottoimen hallintoa koskevat säännökset säädettiin kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 1996. Luvun muut säännökset, jotka koskevat muun muassa lain soveltamisalaa, ulosottomiehen esteellisyyttä, asianmukaisuuden vaatimusta ja ulosottorekisteriä, säädettiin kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa, joka tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2004.

Vuonna 2004 tulivat voimaan myös ulosottolain 2 ja 3 luku. Edellisessä säädetään ulosottoperusteista. Luvussa ovat myös säännökset täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaaisuudesta. Lain 3 luvussa ovat kaikille täytäntöönpanolajeille yhteiset menettelysäännökset.

Ulosottolain 4-6 luvussa säädetään maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta eli ulosmittauksesta, myynnistä ja tilityksestä. Luvut ehdotetaan uudistettaviksi edellä mainitussa esityksessä HE 13/2005 vp, joka on eduskunnan käsiteltävänä. Vuonna 2004 tuli voimaan uusi 6 a luku, joka koskee muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa.

Ulosottolain 7 luvussa säädetään turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta. Lukua uudistettiin alioikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1991, jolloin turvaamistoimista päättäminen siirrettiin käräjäoikeuksille. Lukuun jäivät tuolloin turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset, joihin tehtiin välttämättömät muutokset. Lukua ei vielä ole uudistettu ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Ulosottolain 8 luku koskee ulosottoasian kuluja (täytäntöönpanokulut). Luku on vielä kokonaisuutena uudistamatta, mutta valtaosaa sen pykälistä on eri vaiheissa muutettu.

Ulosottolain 9 ja 10 luku ovat kokonaisuudistuksen ensimmäisestä vaiheesta vuodelta 1996. Luvuissa säädetään ulosottomiehen itseoikaisusta, täytäntöönpanoriidasta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä sekä muutoksenhausta ulosottomiehen menettelyyn. Vuonna 2004 on tullut voimaan uusi 11 luku, jossa on erinäisiä säännöksiä.

Ulosottolakia täydentäviä säännöksiä on ulosottoasetuksessa (37/1896) ja ulosottomenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (680/2003).

Toteutuneiden osittaisuudistusten jälkeen on perusteltua säätää uusi yhtenäinen ulosottoa koskeva laki, joka korvaa nykyisen ulosottolain. Samalla on tarpeen uudistaa vielä uudistamatta olevat turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanokuluja koskevat luvut. Lisäksi on syytä tarkistaa säännökset, jotka otettiin ulosottolakiin ensimmäisen osittaisuudistuksen yhteydessä vuonna 1996. Mainitut säännökset ovat olleet voimassa lähes kymmenen vuotta.

Ulosotto-organisaatio

Keskushallinto ja aluehallinto. Ulosottotoimen organisaatio uudistettiin kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 1996. Ulosottotoimen hallintoviranomaisia ovat oikeusministeriö ja lääninhallitukset. Ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. Oikeusministeriön tehtävänä on ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta.

Lääninhallituksille kuuluvat aluehallintoviranomaisena (väliportaan hallinto) ne ulosoton ohjaus-, valvonta- ja muut hallintotehtävät, jotka asetuksessa sille erikseen säädetään. Tehtävistä säädetään ulosottotoimen hallinnosta annetussa asetuksessa (319/1996), jäljempänä *hallintoasetus*. Lääninhallituksessa tehtäviä hoitaa oikeushallintopäällikkö alaisineen.

Nykyinen järjestelmä, jossa ulosottotoimen hallinto jakautuu oikeusministeriön ja lääninhallitusten kesken, on epätarkoituksenmukainen ja tehoton. Se ei esimerkiksi ole mahdollistanut erikoistumista, vaan jokaisessa lääninhallituksissa hoidetaan kaikkia väliportaan tehtäviä. Väliportaan tehtävien ja oikeusministeriön tehtävien kesken ei ole saavutettu riittävää selkeyttä, vaan niissä tehdään päällekkäistä työtä.

Oikeusministeriö on selvittänyt lääninhallitusten oikeushallintopäälliköiden näkemyksiä nykyisen organisaation toimivuudesta (Ulosoton keskushallintotyöryhmän loppuraportti, lausuntoja ja selvityksiä 2005:16, oikeusministeriö). Oikeushallintopäälliköt toivat esiin lukuisia ongelmia ja pitivät ulosoton hallintotehtävien uudelleen organisoimista välttämättömänä. Esimerkkeinä ongelmista he mainitsivat, että koulutuksen järjestämisessä on ollut päällekkäisyyttä ministeriön kanssa, ministeriön ja lääninhallitusten yhteistyö ulosottopiirien tarkastustoiminnassa on ollut riittämätöntä, kanteluasiat ovat eräissä lääneissä ruuhkautuneet, lainkäytön yhtenäisyyttä ei väliportaan toimin ole kyetty edistämään ja vahingonkorvausasioiden käsittelyssä on ollut päällekkäisyyttä.

Ongelmana on ollut myös se, että lääninhallitusten päätökset kantelu- ja korvausasioissa eivät ole saaneet riittävää ohjausvaikutusta uskottavuusongelman vuoksi.

Yllä mainitut ongelmat eivät tarkoita sitä, että lääninhallitukset olisivat epäonnistuneet tehtäviensä hoitamisessa, vaan ongelmat aiheutuvat hallinnon rakenteista. Lääninhallituksissa on nykyisin päinvastoin laaja-alaista juridista osaamista ja kokemusta. Näitä resursseja ei vain ole kyetty hyödyntämään parhaalla tavalla nykyisessä organisaatiossa.

Ulosoton hallintotehtävät ovat pääosin valtakunnallisia tehtäviä. Alueellisten hallintotehtävien merkitys vähenee entisestään tulevaisuudessa johtuen muun muassa piirikoon suurentumisesta. Päällekkäisen työn tekeminen oikeusministeriössä ja lääninhallituksissa ei ole tarkoituksenmukaista.

Ulosoton väliportaan hallinto poikkeaa muista lähellä olevista lainkäytön aloista. Esimerkiksi tuomioistuinlaitos, syyttäjälaitos ja oikeusapu ovat suoraan oikeusministeriön hallinnonalan alaisuudessa. Myös hallintolainkäyttö on eriytetty lääninhallituksista.

Paikallinen hallinto. Paikallisella tasolla ulosottoviranomaisena toimii ulosottomies. Ulosottomies on riippumaton ja puolueeton lainkäyttöviranomainen. Ulosoton lainkäyttöorganisaatioon kuuluvat myös yleiset tuomioistuimet, jotka toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina.

Paikallinen ulosottotoimi on vuodesta 1996 järjestetty kihlakunnittain. Ulosottopiirinä on yksi tai useampi kihlakunta. Kihlakunnassa on erillinen ulosottovirasto tai kihlakunnanviraston ulosotto-osasto. Oikeusministeriö voi paikallisen ulosottotoimen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi määrätä kihlakunnan ulosottoviraston tai -osaston hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella. Oikeusministeriö voi myös määrätä eri kihlakuntien ulosottovirastot tai -osastot hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa.

Ulosottopiirejä on nykyisin 65, joista 14 piirissä on erillisvirasto ja 51 piirissä yhtenäisvirasto. Nykyinen piirien lukumäärä perustuu oikeusministeriön tekemiin päätöksiin yhteistoiminta-alueista. Oikeusministeriön 9 päivänä huhtikuuta ja 9 päivänä toukokuuta 1996 (1185/31/96) sekä 19 päivänä joulukuuta 2003 (3/126/2003) tekemien päätösten perusteella 26 kihlakunnassa ulosottotehtävät hoidetaan toisesta kihlakunnasta käsin.

Ulosottolaitoksella on 141 varsinaista toimipaikkaa, joissa työskentelee pysyvästi ulosoton henkilöstöä. Lisäksi on 48 palvelupistettä, joissa ulosoton henkilöstö on tavattavissa tiettyinä tai erikseen sovittuna aikana.

Ulosottopiirissä ulosottomiehenä toimii kihlakunnanvouti. Virastossa tai osastossa voi olla useampia kihlakunnanvousteja, jolloin sen päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvouti. Kihlakunnanvousteja on nykyisin 87. Piirejä, joissa on vain yksi kihlakunnanvouti, on 39. Kuudessa Lapin läänin kihlakunnassa ja Kuhmon kihlakunnassa on nimismies, jolloin nimismies toimii myös ulosottomiehenä. Ahvenanmaan maakunnassa ulosottomiehenä toimii maakunnanvouti.

Suurimman osan käytännön täytäntöönpanotoimenpiteistä tekevät avustavat ulosottomiehet. Avustava ulosottomies suorittaa ulosottomiehen hänelle määräämät täytäntöönpanotehtävät. Avustavalla ulosottomiehellä on sama toimivalta kuin pääulosottomiehellä, lukuun ottamatta ulosottolain 1 luvun 5 §:ssä säädettyjä toimia, jotka kuuluvat pääulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan. Avustavia ulosottomiehiä on nykyisin noin 680.

Ulosottovirastoissa ja -osastoissa on lisäksi kansliahenkilökuntaa. Ulosottomies saa tarvittaessa määrätä yksittäisen täytäntöönpanotehtävän myös tällaisen muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Virkamiehestä on silloin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä säädetään. Kaikkiaan ulosoton henkilöstön suuruus on noin 1 470 henkeä.

Hallinnollisesta piirijaosta huolimatta ulosotto toimii nykyisin velalliskohtaisesti ja valtakunnallisesti. Kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa otettiin käyttöön vastaavan ulosottomiehen järjestelmä. Sama vastaava ulosottomies ja vastaava avustava ulosottomies käsittelevät kaikki kyseistä vastaajaa koskevat ulosottoasiat. Heillä on toimivalta koko maassa. Muut ulosottomiehet antavat vastaavan ulosottomiehen pyynnöstä hänelle virka-apua.

Paikallisella tasolla erityisenä ongelmana yhä on piirien pienuus ja yhden kihlakunnanvoudin piirien suuri määrä. Ulosottohenkilöstön työmäärät eivät jakaannu nykyisessä järjestelmässä riittävän tasaisesti eri piireissä. Myös ulosoton toiminnallinen kehittäminen edellyttää nykyistä suurempia piirejä. Pienissä piireissä ei ole ollut esimerkiksi mahdollista erikoistua ja vaativien perintäasioiden hoitaminen on suuria piirejä vaikeampaa. Pienissä piireissä ei ole voitu turvata uusien kihlakunnanvoutien rekrytointipohjaa senkään vertaa kuin suurissa piireissä. Tämä tulee muodostumaan lähivuosina ongelmaksi, koska suuri osa ulosottohenkilöstöä lähestyy eläkeikää. Myös tehtäviin perehdyttäminen on hankalaa pienissä piireissä. Hallinnon ja lainkäytön yhtenäisyys toteutuu heikosti järjestelmässä, jossa on paljon pieniä toimijoita.

Hallitus on antanut eduskunnalle 7 päivänä huhtikuuta 2005 selonteon keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista (Hallinto 2005:15 ja 16, sisäasiainministeriö). Selonteon 2. osa koskee kihlakuntaudistuksen toimeenpanoa, jäljempänä *kihlakuntaselonteko*. Kihlakuntaselonteossa todetaan, että ulosottotoiminta on kehitetty suhteellisen voimakkaasti vuoden 1996 kihlakuntaudistuksen jälkeen ja kihlakuntaudistuksen antamat mahdollisuudet on käytetty hyväksi. Keskeisenä tavoitteena on ollut velkojien ja velallisten oikeusturvan varmistaminen, toiminnan tehokkuus ja velallisille tarjottavan palvelun laatu.

Velkavastuun enimmäiskesto

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa 2 luvun 24-26 §:ään on otettu säännökset ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta. Tavoitteena on ollut estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto.

Luonnollisen henkilön maksuvelvoitetta koskevaa ulosottoperustetta voidaan periä ulosotossa 15 vuoden ajan. Määräaika on 20 vuotta, jos myös velkoja on luonnollinen henkilö tai jos kysymyksessä on vakavaan rikokseen perustuva korvaussaatava. Määräaika lasketaan yleensä lainvoimaiseksi tulleen tuomion antamisesta. Määräaikaa sovelletaan osittain taannehtivasti. Vanhimpien tuomioiden osalta määräajat lasketaan 1 päivästä maaliskuuta 1993 lukien. Ulosottoperintä päättyy siten aikaisintaan 1 päivänä maaliskuuta 2008.

Tuomioistuin voi määrätä ulosottoperusteen jatkumaan 10 vuotta alkuperäisen määräajan päättymisestä. Edellytyksenä on, että velallinen on siirtänyt tuntuvasti varojaan ulkomaille tai muutoin olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia eikä määräajan jatkamista voida pitää velallisen kannalta kohtuuttomana. Velkojan on vaadittava jatkamista kanteella, joka on nostettava velallista vastaan viimeistään kahden vuoden kuluessa alkuperäisen määräajan päättymisestä.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan päättymisen estää ulosottoperinnän. Ulosottoperusteessa tuomittu saatava ei kuitenkaan vanhennu tai muutoinkaan lakkaa aineellisesti. Tämän vuoksi konkurssilakiin (120/2004) ja perintökaareen (40/1965) on otettu erityissäännöksiä täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamisen vaikutuksista.

Konkurssilain 2 luvun 2 §:n mukaan konkurssiin asettamista ei voi vaatia velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut. Lain 12 luvun 1 §:n mukaan tällaista saatavaa ei myöskään voida valvoa eikä saada sille suoritusta konkurssissa. Kiellot eivät kuitenkaan koske kuolinpesän konkurssia.

Perintökaaren 21 luvun 1 §:n mukaan vainajan velkana maksetaan myös velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut. Velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992), jäljempänä *maksunsaantilaki*, 6 §:n mukaan tällainen velka maksetaan kuitenkin viimesijaisena vainajan muiden velkojen jälkeen.

Ulosottoperusteen määräaikaisuutta koskevien säännösten perusteluissa (HE 216/2001 vp s. 19) todetaan, että tarkoitus on erikseen harkita, jääkö ulosottoperusteen määräaikaisuus ilman saatavan lakkaamista pysyväksi ratkaisuksi vai annetaanko myöhemmin erillinen esitys saatavan vanhentumisesta. Jollei saatavan lopullista vanhentumista säädetä, tulee perustelujen mukaan kuitenkin erikseen ratkaista eräitä ulosottoperusteen määräaikaisuuteen kiinteästi liittyviä oikeusvaikutuksia. Esimerkkinä mainitaan tällaista saatavaa koskeva luottotietorekisteröinti. Perusteluissa mainitaan myös se, että päävelan vanhentuminen vaikuttaa takaajan asemaan.

Velallisen asema sen jälkeen, kun ulosottoperusteen määräaika on kulunut, on nykyisessä sääntelyssä osin epäselvä. Asiaan on kiinnitetty huomiota myös velkahallintatyöryhmän ehdotuksessa (työryhmämietintö 2004:7, oikeusministeriö).

Edellä mainittu kuolinpesän velkavastuuta koskeva uudistus selkeytti oikeusvaikutuksia kuolinpesän osalta. Sen sijaan muut oikeusvaikutukset ovat pitkälti sääntelemättä.

Lähtökohtana lienee se, että saatava, jota koskeva ulosottooperuste on menettänyt merkityksensä, mutta jonka vanhentuminen on katkaistu yhä uudelleen, on samassa asemassa muutoin kuin normaali saatava. Tämä tarkoittaa sitä, että saatavaa voidaan periä velalliselta yksityisessä perinnässä ja siitä syntyvät perintäkulut voidaan periä häneltä. Saatavalle kertyy myös koko ajan viivästyskorkoa. Ulosottokelvottomien saatavien asema myös esimerkiksi verotuksessa ja sosiaalietuuksien hakemisessa on epäselvä. Myöskään velallisen toimintavapaus rikosoikeudelliseen sääntelyyn nähden ei ole selkeä.

Voidaan pitää kohtuuttomana sitä, että pitkien ulosottooperusteen määräaikojen kulumisen jälkeen velallisen taloudellinen toimintavapaus ja –varmuus on rajoitettu tai puutteellinen. Epämääräinen tilanne on omiaan passivoimaan velallista vielä senkin jälkeen, kun ulosotto on päättynyt. Tästä aiheutuu yhteiskunnalle helposti mittaviakin kustannuksia muun muassa toimeentulon, työttömyyden ja sairaanhoidon aiheuttamina kuluina sekä verotulojen menetyksenä. Ulosottokelvottomien saatavien vanhentumisen katkaisutoimet ja kirjanpito aiheuttavat kustannuksia myös velkojille.

Ulosottokelvottomien saatavien selvittäminen kuolinpesissä saattaa vaatia runsaasti selvittelyä ja kustannuksia. Se, että tällaiset saatavat on maksettava kuolinpesästä, johtaa usein siihen, että omaisuus lahjoitetaan perillisille ennen velallisen kuolemaa. Seurauksena saattaa kuitenkin olla perillisten kannalta yllättäviä ja kohtuuttomia takaisinsaantikanteita kuolinpesän konkurssissa.

Alaikäinen velallinen

Myös alle 18-vuotias alaikäinen saattaa eri syistä velkaantua ja joutua ulosottoon. Lainsäädännössä ei ole nykyisin erityissäännöksiä siitä, miten ulosotossa tulisi menetellä silloin, kun alaikäinen on velallisena. Estetodistukseen päätyneestä perinnästä ilmoitetaan normaaliin tapaan luottotietorekisterin pitäjälle.

Oikeusministeriössä on tehty selvitys alaikäisten ulosottovelallisten määrästä ja heidän ulosotossa olevista veloistaan. Selvitystä varten haettiin ulosoton valtakunnallisesta tietojärjestelmästä (ULJAS) kaikki ulosottoasioiden velalliset, jotka olivat syntyneet vuonna 1987 tai sen jälkeen. Hakujakso oli 11 kuukautta (1.3.2004-31.1.2005).

Mainittuna aikana ulosotossa oli yhteensä 4 300 alaikäistä velallista ja heillä asioita 7 050, joiden pääoma oli 2,3 miljoonaa euroa. Alaikäisistä velallista suurin osa oli 15-17-vuotiaita. Kuitenkin noin 800 velallista oli alle 15-vuotiaita, ja heistä noin 300 alle 10-vuotiaita. Nuorimmat ulosottovelalliset olivat syntyneet vuonna 2003.

Alle 15-vuotiailta oli perittävänä noin 1 330 saatavaa. Niistä veroja oli noin 850 ja julkisia maksuja noin 400 asiaa. Yksityisoikeudellisia velkomusasioita oli noin 60. Veroista suurimmat ryhmät olivat jäännösvero, kiinteistövero sekä perintö- ja lahjavero. Julkisoikeudellisista asioista noin 40 prosenttia oli erilaisia sosiaali- ja terveydenhoidon maksuja, kuten sairaala-, terveyskeskus- ja kehitysvammahoitomaksuja. Noin viidennes perittävänä olleista julkisoikeudellisista saatavista oli vahinkovakuutusmaksuja, joista valtaosa oli liikennevakuutusmaksuja. Alle 15-vuotiailta perittiin myös muun muassa julkisten saatavien perintäkuluja, dieselveroja ja pysäköintivirhemaksuja.

Selvityksen mukaan 15-17-vuotiailla oli edellä mainittujen saatavaryhmien lisäksi merkittävänä ryhmänä sakot. Tämänikäisillä oli ulosottoperinnässä kappalemääräisesti eniten

julkisoikeudellisia asioita ja toiseksi eniten sakkoja. Julkisoikeudellisista asioista noin kolmasosa oli liikennevakuusmaksuja ja toinen kolmannes joukkoliikenteen tarkastusmaksuja. Yksityisoikeudellisista asioista valtaosa oli rikosperusteisia vahingonkorvauksia, mutta myös yksityisoikeudellisia velkomusasioita oli perinnässä.

Alaikäisten ulosottovelallisten veloista määrältään suurimpia olivat yksityisoikeudelliset saatavat, joiden pääoma oli yhteensä noin miljoona euroa. Tässä määrässä ovat mukana myös erilaiset korvaussaatavat. Keskimäärin yksityisoikeudellisten saatavien suuruus oli 2 200 euroa. Alle 15-vuotiailta perittävien velkomusasioiden pääoma oli keskimäärin 10 000 euroa (noin 60 asiaa, joiden pääoma oli noin 600 000 euroa). Velkomusasioissa saatavien määrä kuitenkin vaihteli huomattavasti. Esimerkiksi vuonna 1997 syntyneeltä velalliselta perittiin yli 62 000 euron suuruista saatavaa.

Alaikäisiltä perittävien verosaatavien pääoma oli keskimäärin 530 euroa, sakkojen 120 euroa ja muiden julkisoikeudellisten saatavien 75 euroa.

Suomen Asiakastieto Oy:stä saadun tiedon mukaan otantapäivänä (26.5.2005) maksuhäiriörekisterissä oli alle 18-vuotiaita koskevia merkintöjä 618 kappaletta. Lisäksi 18-vuotiaita henkilöitä, joita koskeva maksuhäiriömerkintä on todennäköisesti tehty henkilön ollessa alaikäinen, oli noin 700. Alle 10-vuotiaita koskevia rekisterimerkintöjä oli noin 60. Otannassa nuorin henkilö, jota koskeva maksuhäiriömerkintä on rekisteröity, oli kaksivuotias. Lähes kaikki edellä mainitut maksuhäiriömerkinnät olivat peräisin ulosoton varattomuusesteilmoituksista. Useimmissa tapauksissa maksuhäiriömerkintä perustui suoraan ulosottokelpoiseen julkiseen saatavaan. Jonkin verran oli merkintöjä myös yksipuolisten tuomioiden johdosta.

Yli 15-vuotiaat ovat itse rikosoikeudellisessa vastuussa. Tästä seuraa myös erilaisia maksuvelvoitteita, joille ulosotossa ei voida mitään. Sen sijaan sellaisista huoltajan toimista johtuvaan velkaantumiseen, josta alaikäinen ei itse ole vastuussa, tulisi voida puuttua viranomaistoimin. Nykyistä tilannetta, jossa viranomaiset eivät puutu alaikäisen velkaantumiseen edes ulosottovaiheessa, ei voida pitää hyväksyttävänä.

Tilanne ei ole sopusoinnussa holhoustoimesta annetun lain (442/1999), jäljempänä *holhoustoimilaki*, tavoitteiden kanssa. Mainitun lain tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät muun muassa vajaavaltaisuuden vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan. Taloudellisista asioista huolehtiminen ei tarkoita yksinomaan sitä, että valvotaan henkilöllä jo olevia varallisuusarvoisia etuja ja oikeuksia. Se käsittää myös sellaiset oikeustoimet, joilla on edunvalvonnassa olevan kannalta taloudellista merkitystä. Holhoustoimilain mukaan huoltajan tulee vajaavaltaisen omaisuutta hoitaessaan tunnollisesti pitää huolta hänen oikeuksistaan ja edistää hänen parastaan.

Ei voida pitää hyväksyttävänä sitä, että alaikäisyytensä vuoksi vajaavaltaisen puolesta tehdään sellaisia oikeustoimia tai muita järjestelyjä, joiden johdosta alaikäinen velkaantuu ja joutuu ulosottoon. Yksityisoikeudelliset saatavat, jotka ovat suhteellisen suuria, saattavat olla peräisin huoltajien toimista. Tällaisia saatavia saadaan periä ulosotossa 15 vuotta. Osa julkisista saatavista perustuu siihen, että hoitolaitosmaksuja kirjoitetaan käytännössä myös lapsen nimelle. Julkiset maksut vanhentuvat viidessä vuodessa.

Jos lasta koskeva ulosotto päättyy varattomuusestetodistuksen antamiseen, alaikäisen luottotietoihin tulee maksuhäiriömerkintä. Se, että hyvinkin pieniä lapsia on ulosottovelallisenä ja maksuhäiriöistä rekisteröitynä, on eettisesti arveluttavaa.

Yllä kuvattu toiminta on ristiriidassa myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaan huoltajalle kuuluvien tehtävien kanssa. Huoltajan tehtävänä on muun muassa turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä tarpeellinen huolenpito.

Yhdistyneiden Kansakuntien lasten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (SopS 59/1991) sopimusvaltiot ovat sitoutuneet takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano

Yleisen tuomioistuimen määräämä, oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu takavarikko tai muu turvaamistoimi pannaan täytäntöön ulosottolain mukaisesti. Ulosottolain mukaista menettelyä noudatetaan myös muun turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanossa sen mukaan, kuin siitä muussa laissa säädetään.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta säädetään ulosottolain 7 luvussa. Täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvien osin myös 3 ja 4 luvun säännöksiä, sekä lisäksi tosiasiallisesti useimpien muidenkin lukujen säännöksiä.

Turvaamistoimipäätöstä ei saa panna täytäntöön, ellei hakija aseta ulosottomiehelle vakuutta vastaajalle mahdollisesti aiheutuvasta vahingosta. Vastaaja voi puolestaan yleensä torjua täytäntöönpanon asettamalla vakuuden. Hakijan on myös osoitettava, että hän on pannut pääasian vireille oikeudenkäymiskaareissa säädettyssä määräajassa.

Väliaikainen turvaamistoimipäätös saadaan panna täytäntöön ennalta ilmoittamatta. Takavarikko pannaan täytäntöön noudattaen soveltuvien osin ulosmittaamista koskevia säännöksiä. Omaisuutta, jota ei saa ulosmitata, ei myöskään saa panna saatavan turvaamiseksi takavarikkoon.

Kahdessa tilanteessa ulosottomies voi itse määrätä väliaikaisen turvaamistoimen. Näin voidaan menetellä tietyin edellytyksin silloin, kun hakijalla on ulosottoperuste, mutta ulosottoa ei voida heti aloittaa. Ulosottomies voi myös määrätä luovutetun tai pantatun omaisuuden takavarikkoon, jos omaisuus todennäköisesti voidaan peräyttää ulosottoon takaisinsaannilla.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskeva luku on syytä tarkistaa, mutta tarvetta merkittäviin asiamuutoksiin ei ole. Vastaajan oikeusturvan kannalta ongelmallisia ovat kuitenkin olleet tilanteet, joissa tuomioistuin on määrännyt oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna muuna turvaamistoimenä sellaisen kiellon tai määräyksen, joka ei edellytä täytäntöönpanoa ulosottomiehen toimin. Koska hakijan ei tällöin tarvitse hakea täytäntöönpanoa, hän ei myöskään joudu asettamaan vakuutta vastaajalle aiheutuvan vahingon varalta.

Itseoikaisu, keskeytys, täytäntöönpanoriita ja valitus

Ulosottolain 9 luvussa säädetään itseoikaisusta, täytäntöönpanoriidasta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Ulosottomies voi tietyin edellytyksin oikaista täytäntöönpanotointaan tai päätöstään siinä olevan asia- tai kirjoitusvirheen vuoksi.

Jos ulosotossa esitetään täytäntöönpanoon vaikuttava väite, ulosottomies ratkaisee väitteen attraktioperiaatteen mukaisesti itse. Jos kuitenkin väitteen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä, väite joudutaan ratkaisemaan riita-asiana tuomioistuimessa. Selvitystä ei voida hankkia ulosotossa lähinnä silloin, kun se edellyttää laajaa suullista todistelua. Tässä tilanteessa ulosottomies osoittaa asianomaisen nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen. Käytännössä osoituksen on yleensä antanut ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin. Täytäntöönpanoriitojen ja ulosottovalitusten käsittely on keskitetty 19 käräjäoikeuteen.

Osoituksesta seuraa täytäntöönpanon väliaikainen keskeytyminen. Täytäntöönpanoriita voidaan nostaa myös ilman osoitusta. Ennen kuin ratkaisu on saanut lainvoiman, kertyneet varat saadaan nostaa vain vakuutta vastaan.

Luvussa säädetään myös täytäntöönpanon keskeyttämisestä itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan tai ulosottovalituksen johdosta. Ulosottolain 2 luvun mukaan säännöksiä noudatetaan soveltuvin osin myös ulosottooperustetta koskevassa muutoksenhaussa.

Ulosottolain 10 luvussa säädetään muutoksenhausta ulosottomiehen menettelyyn. Muutosta haetaan toimivaltaiselta käräjäoikeudelta valittamalla. Ulosottomiehen toimeen tai päätökseen saa hakea muutosta se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee. Muutoksenhakuaika on kolme viikkoa. Muutoksenhakemus toimitetaan asianomaiselle ulosottomiehelle. Sen jälkeen kun kertyneiden varojen lopputilitys on tehty, voidaan valittaa ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä. Valitus ei yleensä keskeytä täytäntöönpanoa, ellei tuomioistuin anna keskeytysmääräystä.

Muutoksenhakemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelyä koskevia oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Käräjäoikeuden ratkaisusta voidaan valittaa hovioikeuteen ja valitusluvan kautta edelleen korkeimpaan oikeuteen.

Täytäntöönpanoriidassa sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun yleisiä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Jos sivullisen nostama kanne hyväksytään, valtio voidaan ulosottolaissa olevan säännöksen mukaan määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset kulut. Myös ulosottovalitusasiassa tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolen kulut noudattaen soveltuvin osin mainittuja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Ulosottolain 9 ja 10 luvun säännösten korjaustarpeista on laadittu selvitys (lausuntoja ja selvityksiä 2005:4, oikeusministeriö). Selvityksessä katsotaan, että vuonna 1996 toteutettu ulosoton muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen on onnistunut pääosin hyvin. Ulosottolain 9 ja 10 luvussa on kuitenkin selviä korjaustarpeita. Tarpeelliset korjaukset eivät selvityksen mukaan ole välttämättä kovin suuria, mutta osa niistä olisi periaatteellisesti hyvinkin tärkeitä. Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhdetta voitaisiin kehittää edelleen niin, että ulosottovalitusten riita-asiamainen käsittely vähentäisi entisestään erillisten

täytäntöönpanoriitojen tarvetta. Selvityksen liitteenä on erillinen selvitys ulosottoasioiden käsittelystä Helsingin hovioikeudessa. Selvitystä on tältä osin käsitelty edellä jaksossa 1.2.

Ulosottolain 9 ja 10 luku on perusteltua uudistaa lakiteknisesti. Merkittäviä asiamuutoksia ulosoton oikeussuojajärjestelmään ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä. Esimerkiksi täytäntöönpanoriita on tarpeellista säilyttää, vaikka sen käytännön merkitys onkin vähentynyt, kun entistä useammat asiat voidaan käsitellä ulosottovalitusasioina. Eräiden esille tulleiden ongelmien vuoksi säännöksiin on kuitenkin syytä tehdä joitakin asiallisia tarkistuksia. Muun muassa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus on tarpeen säännellä nykyistä tarkemmin.

Verojen ja maksujen täytäntöönpano

Verojen ja maksujen ulosotosta säädetään veroulosottolaissa. Siltä osin kuin veroulosottolaissa ei ole erityissäännöksiä, verojen ja maksujen ulosotossa noudatetaan soveltuvien osin, mitä ulosottolaissa säädetään. Veroulosottolakia täydentäviä säännöksiä on verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa asetuksessa (368/1961), jäljempänä *veroulosottoasetus*.

Merkittävin ero ulosottolakiin verrattuna on, että vero ja muu veroulosottolaissa tarkoitettu saatava saadaan periä ulosotossa "ilman tuomiota tai päätöstä", toisin sanoen ilman ulosottoperustetta, esimerkiksi hakijan maksuunpanopäätöksen perusteella. Veroulosottolain mukaisesti pannaan täytäntöön verojen lisäksi myös julkiset maksut. Myös muu julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava rahasaatava saadaan panna suoraan täytäntöön, jos siitä on laissa tai asetuksessa erityissäännös. Lisäksi asetuksella voidaan säätää, että eräiden laitosten maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia.

Veroulosotto voidaan yleensä toimittaa loppuun saakka, vaikka saatavan määrääminen tai maksuunpano ei ole lainvoimainen. Kiinteistön ja asunto- tai kiinteistöasakeyhtiön osakkeiden myyntiä on kuitenkin rajoitettu. Itse ulosotto toimitetaan pitkälti ulosottolain mukaisesti. Hakija ei kuitenkaan voi käyttää asiamiestä veroulosotossa.

Suoran ulosottokelpoisuuden vastapainona veroulosottolain järjestelmässä ovat perustevalitus sekä täytäntöönpanon kieltö ja keskeytys. Perustevalituksen saa tehdä se, joka katsoo, että vero tai muu saatava on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti. Perustevalitus on tehtävä säännönmukaiselle valitusviranomaiselle tai, jollei sitä ole, hallinto-oikeudelle. Perustevalitusta ei voida tehdä enää saatavan vanhentumisen jälkeen. Perustevalituksen käytännön merkitys on vähentynyt, kun säännönmukaisen muutoksenhaun määrääjat ovat pidentyneet.

Valitusta tai oikaisuvaatimusta käsittelevä viranomainen voi keskeyttää täytäntöönpanon, jollei valitus tai oikaisuvaatimus ole ilmeisen aiheeton. Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano väliaikaisesti, kun muutoksenhakija ulosmittauksen jälkeen ilmoittaa hänelle hakevansa keskeytystä. Keskeytyshakemus toimitetaan määrääjassa ulosottomiehelle, joka lähettää sen muutoksenhakuviranomaiselle.

Veroulosottolaissa säädetään myös vanhentumisesta. Vero ja muu laissa tarkoitettu saatava on perittävä viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta lukien, jona saatava on määrätty tai maksuunpantu. Määräaikaa ei voida katkaista.

Veroulosottolaki on tarpeellista uudistaa lakiteknisesti yhteensopivaksi uuden ulosottokaaren kanssa. Merkittäviin asiamuutoksiin ei ole ilmennyt aiheutta. Esimerkiksi perustevalitusjärjestelmä on edelleen tarpeellinen. Nykyisiä valtuussäännöksiä on syytä hieman täsmentää. Alaikäistä velallista koskeva säännös on aiheellista ottaa myös verotäytäntöönpanolakiin.

3 Eräitä kansainvälisiä vertailuja

Yleistä

Täytäntöönpanoa koskevat säännökset ovat sidoksissa asianomaisen valtion ulosotto-organisaatioon. Eräissä Euroopan maissa tuomioistuinten asema on keskeinen myös täytäntöönpanossa, ja toisissa maissa täytäntöönpanoa hoitavat yksityiset toimijat. Seuraavassa selostetaan, miten eräät esityksen kannalta keskeiset kysymykset on järjestetty Ruotsissa, jossa ulosotto on samankaltaista kuin Suomessa.

Ruotsi

Ulosotto-organisaatio sekä verojen ja maksujen täytäntöönpano. Ruotsin ulosottokaaren (utsökningsbalken, jäljempänä UB) 1 luvun 3 §:n mukaan täytäntöönpano kuuluu kruununvoutiviranomaisille (kronofogdemyndighet). Kruununvoutiviranomaisia on nykyisin kymmenen, ja niillä on paikallisia toimistoja. Ulosottoasiat käsittelee viranomaisessa kruununvouti (kronofogde) tai muu virkamies.

Ulosoton keskusviranomaisena toimii veroviranomainen (Skatteverket). Siellä ulosottoasioita hoitaa täytäntöönpano-osasto (Exekutionsavdelning).

Kruununvoutiviranomaisissa käsiteltävät asiat jaetaan yksityisiin ja julkisiin. Julkisia asioita ovat valtion tai kunnan julkiset saatavat, muun muassa sakot, verot ja maksut (UB 1 luku 6 §). Julkisissa asioissa kruununvoutiviranomaiset ovat myös velkojan roolissa, toisin sanoen hoitavat tehtäviä, jotka yksityisessä asiassa kuuluvat velkojalle. Kruununvoutiviranomainen voi esimerkiksi hakea velallisen julkisen saatavan perusteella konkurssiin tai yrityssaneeraukseen. Näistä tehtävistä säädetään erillisessä julkisen saatavan perintää koskevassa laissa (lag om indrivning av statliga fordringar m.m.).

Julkisten saatavien ulosotosta säädetään ulosottokaareissa. Ulosotossa menetellään kuten yksityisen saatavan ulosotossa, jollei toisin säädetä. Julkisia saatavia koskevat erityissäännökset on sijoitettu ulosottokaaren kunkin luvun loppuun. Kruununvoutiviranomainen edustaa ulosotossa hakijaa. Verot ja maksut pannaan täytäntöön ilman tuomiota. Se, että veron tai maksun maksuunpano on vailla lainvoimaa, ei yleensä estä täytäntöönpanoa.

Ruotsissa on tehty ehdotus ulosotto-organisaation kehittämiseksi (En kronofogdemyndighet i tiden, SOU 2003:97). Siinä ehdotetaan, että nykyisistä kruununvoutiviranomaisista muodostetaan yksi valtakunnallinen kruununvoutiviranomainen. Kruununvoutiviranomainen olisi itsenäinen, veroviranomaisesta riippumaton täytäntöönpanoviranomainen. Julkisten saatavien velkojatehtävät siirrettäisiin pois kruununvoutiviranomaiselta veroviranomaiselle ja muille velkojaviranomaisille. Julkiset asiat käsiteltäisiin ulosotossa samalla tavoin kuin yksityiset asiat.

Alaikäinen velallinen. Ruotsissa alaikäisten velallisten asema on järjestetty laissa nimenomaisin säännöksiin. Ruotsin föräldrabalkenin 16 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää siitä, että tietyt viranomaiset ovat velvollisia tekemään ilmoituksen holhousviranomaiselle (överförmyndaren) sellaisista toimissaan selville saaduista seikoista, joilla voi olla merkitystä holhousviranomaisen valvontatehtävässä.

Mainitun säännöksen nojalla on annettu asetusteilse säännöksiä useita viranomaisia koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Ulosottoasetuksen 2 luvun 9 §:n mukaan jos ulosottohakemus koskee henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ulosottoviranomaisen tulee heti ilmoittaa siitä holhousviranomaiselle. Samalla tulee ilmoittaa velkaa koskevat tiedot. Ilmoitus saadaan jättää tekemättä silloin, kun sillä ei ole merkitystä holhousviranomaisen valvontatehtävän kannalta. Ilmoituksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia hallinnollisia määräyksiä. Vastaava ilmoitusvelvollisuus koskee myös maksamismääräysmenettelyä ulosottoviranomaisessa. Myös silloin, kun alle 18-vuotias rekisteröidään ajoneuvon omistajaksi, asianomaisen viranomaisen tulee heti tehdä ilmoitus holhousviranomaiselle.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano. Ruotsissa turvaamistoimista päättää yleinen tuomioistuin. Turvaamistoimista säädetään oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalken) 15 luvussa. Turvaamistoimia ovat takavarikko saatavan tai paremman oikeuden turvaamiseksi sekä muu turvaamistoimi. Turvaamistoimi voidaan myöntää vain, jos hakija asettaa tuomioistuimelle vakuuden vastapuolelle mahdollisesti aiheutuvasta vahingosta.

Turvaamistoimipäätöksen tarvittava täytäntöönpano kuuluu kruununvoutiviranomaisille. Täytäntöönpanosta säädetään ulosottokaaren 16 luvussa. Luvussa on erityissäännöksiä takavarikon täytäntöönpanosta. Takavarikon täytäntöönpano toimitetaan samaan tapaan kuin ulosmittaus.

Velkavastuun enimmäiskesto

Euroopan maissa ei ole tietävästi vastaavaa ulosottooperusteen määräaikaaisuutta koskevaa säännöstöä kuin meillä. Kuitenkin niissä maissa, joissa eläkkeiden ulosmittaus on kokonaan tai osittain kielletty, lopputulos on käytännössä lähes sama, toisin sanoen elinikäisen ulosottomenettelyn rajoittaminen. Esimerkiksi Tanskassa eläketuloa ei yleensä voida ulosmitata yksityisistä saatavista.

Kuten Suomessa, useissa maissa on velkajärjestelylainsäädäntö, joka johtaa saatavan lakkaamiseen sen jälkeen, kun maksuohjelman mukaiset suoritukset on tehty. Sen sijaan korvaavaa järjestelmää niitä tapauksia varten, jotka jäävät ulosotossa hoidettaviksi, ei ole toistaiseksi kehitetty.

Myöskään niin sanottua henkilökohtaista, velkavastuun kattavasti lakkauttavaa konkurssia, jossa velallinen vapautuisi kaikista veloistaan luovuttamalla omaisuutensa konkurssiin, ei tunneta. Vain harvoissa maissa veloista vapautuminen omaisuuden luovutuksella konkurssiin on ylipäänsä mahdollista, ja silloinkin menettelyyn liittyy monia ehtoja ja rajoituksia (julkaisu 2004:15, oikeusministeriö).

Euroopan neuvoston oikeusministerikokouksessa, joka pidettiin Helsingissä 7 ja 8 päivänä huhtikuuta 2005, yhtenä keskeisenä teemana oli oikeudellisten ratkaisujen etsiminen luottoyhteiskunnassa syntyviin velkaongelmiin. Kokouksessa hyväksytyssä päätöslauselmassa kiinnitetään huomiota muun muassa luotonsaannin helppouteen luottoyhteiskunnassa ja siitä

seuraavaan kotitalouksien ylivelkaantumiseen, joka puolestaan aiheuttaa sosiaalista syrjäytymistä. Euroopan neuvostossa on parhaillaan vireillä valmistelu, jossa etsitään keinoja velkaongelmien helpottamiseksi.

4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ulosottokaari

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi ulosottoa koskeva laki, jolla kumottaisiin nykyinen, vuodelta 1895 oleva ulosottolaki. Uuden yhtenäisen lain säätäminen on tullut perustelluksi jo toteutuneiden osittaisuudistusten jälkeen.

Lain nimenä olisi ulosottokaari. Tällä tavoin laki erottuisi selkeästi nykyisestä ulosottolaista. Vuoden 1734 laissa oli ulosottokaari ja siinä noin 80 pykälää. Ulosottokaari kumottiin nykyisellä ulosottolailla. Ehdotetun lain myötä palattaisiin siten siihen runsas sata vuotta sitten vallinneeseen tilanteeseen, että siviilioikeudellisen täytäntöönpanon yleislaki on nimeltään ulosottokaari. Myös Ruotsissa on uudelleen otettu käyttöön ulosottokaari-nimike vuonna 1981, jolloin utsökningsbalk säädettiin ja vuodelta 1877 ollut utsökningslag kumottiin.

Suomen lainsäädännössä on nykyisin muitakin vuoden 1734 lain jälkeisiä kaari-nimisiä lakeja. Perintökaari on vuodelta 1965 ja maakaari vuodelta 1995.

Ulosottokaaren otettaisiin pääosin asiallisesti muuttamattomina nykyiseen ulosottolakiin sisältyvät luvut, jotka on jo uudistettu aiemmissa osittaisuudistuksissa. Lukujen säännöksiin tehtäisiin välttämättömät tekniset tarkistukset. Muihin lukuihin tehtäisiin vähäisiä asiallisia tarkistuksia.

Ulosottokaaren 1 lukuun siirrettäisiin nykyisen ulosottolain 1 luvussa olevat yleiset säännökset. Luvun ulosotto-organisaatiota koskeviin säännöksiin tehtäisiin kuitenkin jäljempänä selostettuja muutoksia.

Ulosottokaaren 2 lukuun otettaisiin nykyisin ulosottolain 2 luvussa olevat ulosottoperustetta koskevat säännökset ja 3 lukuun ulosottolain 3 luvun yleiset menettelysäännökset. Ensin mainittuun lukuun tehtäisiin ehdotetusta velkavastuun enimmäiskestosta johtuvat muutokset. Jälkimmäiseen lukuun otettaisiin uusi säännös ulosottomiehen ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun alaikäistä velallista koskeva velkomusasia on tullut vireille.

Maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa eli ulosmittausta, myyntiä sekä varojen jakoa ja tilitystä koskevat ulosottolain 4-6 luku on ehdotettu uudistettaviksi (HE 13/2005 vp). Luvut otettaisiin mainitun esityksen mukaisina ulosottokaaren vastaaviksi luvuiksi.

Ulosottokaaren 7 luvuksi siirrettäisiin ulosottolain nykyinen 6 a luku, joka koskee muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa.

Ulosottokaaren 8 luvussa säädettäisiin turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta. Siitä säädetään nykyisin vielä uudistamatta olevassa ulosottolain 7 luvussa. Säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiatakoristuksia.

Ulosottokaaren 9 luvussa säädettäisiin täytäntöönpanokuluista. Siihen otettaisiin nykyiset ulosottolain 8 luvun säännökset vähäisin asiataarkistuksin.

Ulosottokaaren 10 ja 11 lukuun otettaisiin uudistettuina ulosottolain 9 ja 10 luvussa olevat säännökset, jotka koskevat itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa, keskeyttämistä ja valitusta.

Ulosottokaaren 12 lukuun siirrettäisiin nykyisessä 11 luvussa olevat erinäiset säännökset, ja 13 lukuun otettaisiin voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.

Veroulosotosta säädettäisiin nykyiseen tapaan erillisessä laissa. Säännösten ottaminen ulosottolakiin ei ole perusteltua, koska veroulosottolaissa säädetään ulosoton lisäksi perustevalituksesta, keskeyttämisestä ja vanhentumisesta. Nykyinen veroulosottolaki korvattaisiin verotäytäntöönpanolailla.

Ulosotto-organisaatio

Keskushallinto. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan ulosottoviranomaisten toimintaa ja organisaatiota sekä kansainvälisiä toimintavalmiuksia kehitetään.

Valtioneuvoston peruslinjauksena on, että ministeriöiden tulisi vastata vain ydintehtävistä, kuten lainvalmistelusta ja muusta valtioneuvoston päätöksenteon valmistelusta sekä strategisesta johtamisesta. Operatiivisten ohjaustehtävien tulisi kuulua ministeriötä alemmalle tasolle. Operatiivisia tehtäviä varten on mahdollista perustaa virasto, jollei tehtäviä voida siirtää olemassa oleville keskushallinnon yksiköille (Valtion keskushallinnon uudistaminen. Ministerityöryhmän loppuraportti 28.6.2002). Tämän linjauksen mukaisia organisaatiouudistuksia on oikeusministeriön hallinnonalalla muun muassa valtakunnansyyttäjänviraston ja rikosseuraamusviraston perustaminen.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että ulosoton väliportaana hallinnosta luovutaan. Nykyisin lääninhallitusten oikeushallinto-osastolle kuuluvat tehtävät siirrettäisiin myöhemmin perustettavalle ulosoton keskusvirastolle. Keskusvirastoa kutsutaan tässä esityksessä teknisesti *hallintovirastoksi*. Viraston nimestä säädettäisiin myöhemmin erikseen.

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella.

Ehdotettu hallintovirasto ei olisi lainkäyttöelin. Sillä olisi kuitenkin kiistatta sellaisia tehtäviä, jotka ovat julkisen vallan käyttöä. Keskusvirasto muun muassa ratkaisisi kantelu- ja korvausasioita. Näin ollen viraston perusrakenteesta säädettäisiin ulosottokaaren 1 luvussa ja muulta osin myöhemmin erikseen annettavassa laissa.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston ulosottoyksikölle nykyisin kuuluvat operationaaliset tehtävät siirrettäisiin mainitulle hallintovirastolle. Esimerkkinä tulevaisuudessa toteutettavista hankkeista on sähköinen valtakirja, joka talletetaan ulosoton tietojärjestelmään. Tämän tyyppisten, usein hyvin konkreettisten kehityshankkeiden toteuttaminen on tarkoituksenmukaisempaa hoitaa ministeriötä alemmalla tasolla.

Hallintoviraston perustamista ehdotetaan myös ulosoton organisaatiotyöryhmän loppuraportissa (lausuntoja ja selvityksiä 2005:3, oikeusministeriö) sekä ulosoton keskushallintotyöryhmän loppuraportissa (lausuntoja ja selvityksiä 2005:16, oikeusministeriö). Tämä esitys perustuu organisaation uudistamisen osalta pääosin mainituissa raporteissa esitettyihin ehdotuksiin ja selvityksiin sekä kihlakuntaselonteossa esitettyihin näkökohtiin.

Hallintotehtävät keskitettäisiin keskusviranomaisena toimivalle hallintovirastolle, joka perustettaisiin myöhemmin erillisellä lailla. Tavoitteena on tehokas operatiiviseen johtamiseen keskittyvä keskushallinnon yksikkö, jolla olisi selkeä tehtävänjako hallinnonalan strategiseen johtamiseen keskittyvän oikeusministeriön kanssa. Tarkoituksena on säilyttää se ulosotto-oikeuden ja käytännön erityisosaaminen, joka on nykyisissä lääninhallitusten oikeushallinto-osastoissa.

Keskusvirastomalli selkeyttäisi oikeusministeriön asemaa hallinnonalan strategisena ohjaajana, koska operatiiviset tehtävät, kuten tulohjaus, koulutus, erilaiset toiminnan tukitehtävät sekä monenlaiset päivittäiset hallintotehtävät, siirtyisivät hallintovirastolle. Viraston yhteys käytännön ulosottotyöhön olisi tiivis, ja virasto voisi tuottaa aloitteita ja tietoa ministeriölle strategista ohjausta varten. Keskusvirastolla olisi myös hyvä valmius operatiivisen johdon keskuksena osallistua erilaisiin kansainvälisiin hankkeisiin.

Keskusvirastona toimivan hallintoviraston perustamisella päästäisiin nykyistä joustavampiin palkkaus- ja henkilöstöratkaisuihin etenkin, kun samalla myös piirikoko kasvaisi. Näin voitaisiin vähentää päällekkäistä työtä. Nykyinen jäykkä hallintomalli estää henkilöstö- ja muiden resurssien täysimääräisen hyödyntämisen. Ulosoton henkilöresursseja pyritään jatkossa käyttämään nykyistä tehokkaammin ja kontrolloidummin. Virkamiehiä voitaisiin joustavasti siirtää tehtävästä toiseen. Keskusvirastona toimivan hallintoviraston oma sopeutumiskyky erilaisiin toimintaympäristön muutoksiin olisi nykyistä järjestelmää parempi.

Hallintoviraston johtaja kävisi budjettineuvottelut oikeusministeriön kanssa. Neuvottelut perustuisivat tiiviiseen keskustelu- ja vuorovaikutusyhteyteen strategisen ja operatiivisen johdon ja ohjauksen välillä. Tämän jälkeen hallintovirasto huolehtisi kootusti piirien tulohjauksesta. Tulohjauksen vaikuttavuuden voitaisiin odottaa tehostuvan, koska neuvottelut kävisi keskitetysti operatiivinen keskusyksikkö ja ohjattavia paikallisyksiköitä olisi nykyistä vähemmän. Tämä myös säästäisi piirikohtaiseen tulohjaukseen käytettäviä resursseja.

Oikeusministeriölle jäisi hallinnonalan tulohjaus, talousarviosuunnittelu ja -valmistelu, strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä laki- ja asetustasoinen säädösvalmistelu. Oikeusministeriö päättäisi myös ulosottopiirijaotuksesta ja nimittäisi hallintoviraston päällikön. Muutoin nimitysasiat kuuluisivat hallintovirastolle. Virkaehtoasioiden osalta olisi tarkoituksenmukaisinta, että oikeusministeriö tietyn siirtymäajan toimisi neuvotteluviranomaisena ja hoitaisi virkaehtoasiat. Kansainvälisten asioiden ja yhteyksien hoitamisen päävastuu olisi hallintovirastolla säädösvalmistelua lukuun ottamatta. Hallintovirastolle kuuluisivat lisäksi kaikki ulosottotoimen päivittäisasiat, kuten ohjeet, tarkastukset, kantelu- ja korvausasiat sekä hankintapalvelut. Hallintovirasto huolehtisi myös henkilöstön koulutuksesta sekä erilaisista toiminnan konkreettisista kehittämistehtävistä. Eräs merkittävä tehtävä olisi toimia hakijoihin nähden ulosottolaitoksen edustajana muun muassa tietoyhteysasioissa ja muissa käytännön menettelyä koskevissa kysymyksissä.

Lähemmin oikeusministeriön ja hallintoviraston välistä tehtäväjako on tarkoitus selvittää siinä yhteydessä, kun hallintovirastoa koskevaa lainsäädäntöä valmistellaan. Myöhemmin annettavassa hallituksen esityksessä selvitettäisiin myös viraston toimintaa alueellisesta näkökulmasta. Kannanotto siitä, toimisiko virasto alueellisesti hajautettuna vai yhtenäisenä, on perusteltua tehdä siinä vaiheessa, kun tehdään ratkaisut viraston tehtävistä ja toiminnasta.

Yllä todetuista syistä ulosottokaaren 1 lukuun otettaisiin vain keskeisimmät ulosoton organisaatiota koskevat säännökset, aivan kuten nykyisinkin. On tarkoituksenmukaista, että ulosotto-organisaatiosta säädetään tarkemmin erillislailla ja ulosottoa koskevassa yleislaissa ovat vain perussäännökset organisaatiosta. Ulosottokaaren 1 lukuun otettaisiin säännös siitä, että keskushallintovirastolle kuuluu ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta. Ohjaus ei tarkoittaisi varsinaisiin yksittäisiin lainkäyttöasioihin ulottuvaa ohjausvaltaa, vaan siinä suhteessa ulosottomiehet toimisivat jatkossakin itsenäisinä lainkäyttöviranomaisina. Valtavien asiamäärien vuoksi hallintoviraston ohjausvaltaa ei kuitenkaan tulisi määrittää myöskään liian suppeasti, jotta toiminnan yhtenäisyyttä ja asianosaisten välistä tasavertaisuutta eri piirien kesken voitaisiin edistää.

Puheena olevassa esityksessä ei ole voitu perusteellisesti selvittää hallintoviraston organisaatiota ja toimintaa. Tästä syystä ehdotetaan, että nyt ehdotettavat hallintovirastoa koskevat säännökset tulisivat voimaan vasta silloin, kun hallintovirastoa koskeva erillislaki tulee voimaan. Tarkoitus on, että ottamalla perussäännökset tässä vaiheessa uuteen ulosottokaareen, voitaisiin välttää uuden lain muuttaminen organisaatiota koskevan erillislain vuoksi.

Poissuljettuna vaihtoehtona ei tosin voida pitää valtakunnallisen ulosottoviranomaisen perustamista. Tällaisessa organisaatiossa olisi tarvittaessa mahdollista siirtää joitakin lainkäyttötehtäviä valtakunnan tasolle. Se kuitenkin edellyttäisi, että ulosottotoimi voitaisiin kokonaisuudessaan irrottaa valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetusta laista (126/1992), jäljempänä *paikallishallintolaki*. Nykytilassa organisaatiouudistus on tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa hallintovirastomallin pohjalta. Hallintoviraston ja yhtenäisen valtakunnallisen ulosottoviranomaisen etuja voidaan punnita siinä tilanteessa, että näköpiirissä on valtion paikallishallinnon kaikkia toimialoja koskeva uudelleen organisointi.

Paikallinen hallinto. Kumotun hallitusmuodon 50 §:n mukaan maan oli yleistä hallintoa varten jaettu lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin. Paikallishallintolain säätämisen aikoihin kihlakunnat olivat väestökirjahallinnon yksiköjä.

Perustuslain 119 §:n 1 momentissa on yleinen säännös siitä, että valtiolla voi olla keskushallintoon kuuluvien yksiköiden lisäksi alueellisia ja paikallisia viranomaisia. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään lailla. Hallinnon perusteilla tarkoitetaan valtion alue- ja paikallishallinnon yleistä rakennetta, kuten hallinnollisen jaotuksen perusteita ja viranomaistyyppejä.

Perustuslakiin ei otettu edellä mainittua hallitusmuodon säännöstä siitä, että valtionhallintoa koskeva alueellinen jaotus perustuu lääni- ja kihlakuntajakoon. Perustelujen mukaan valtionhallinnon joustavan kehittämisen tulee olla mahdollista. Tästä syystä ei enää pidetty aiheellisena säätää jotakin jaotustapaa hallinnon alueellisten rakenteiden perustaksi (HE 1/1998 vp).

Ulosottopiirejä on nykyisin 65. Piirien lukumäärä perustuu oikeusministeriön tekemiin päätöksiin yhteistoiminta-alueista. Yhteensä 26 kihlakunnassa ulosottotehtävät hoidetaan toisesta kihlakunnasta käsin.

Ulosottopiirien lukumäärä vähenisi 22:een. Niissä toimivat ulosottomiehet hoitaisivat ainoastaan ulosoton tehtäviä, ja nimismiesjärjestelmästä luovuttaisiin ulosoton osalta. Ulosottolainsäädännön vaativuus ja ulosottoasioiden vastuullinen hoitaminen edellyttävät, että niihin voidaan keskittyä täysitoimisesti. Ulosotto on lainkäyttötoimintaa, jonka kytkeminen muita paikallishallintolaisissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan virkamiehen hoidettavaksi saattaa aiheuttaa erilaisia ristiriitatilanteita esimerkiksi salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa.

Piirien rajat noudattaisivat valtaosin maakuntarajoja. Yhden kihlakunnanvoudin piirejä jäisi vain muutama. Oikeusministeriössä selvitetään tarvetta vähentää välivaiheena piirejä jonkin verran jo nykyisen sääntelyn pohjalta.

Paikallishallintolain 4 §:n 1 momentin mukaan kihlakunnassa on joko kihlakunnanvirasto tai erillisiä virastoja sen mukaan kun valtioneuvosto päättää. Ulosoton hallintoasetuksen 2 §:n mukaan kihlakunnan ulosottovirasto on niissä kihlakunnissa, joissa on paikallishallintolain 4 §:ssä tarkoitetut erilliset virastot. Muissa kihlakunnissa on kihlakunnanviraston ulosotto-osasto, jollei yhteistoimintajärjestelyistä muuta johdu. Mainittu asetuksen pykälä korvattaisiin ulosottokaareen otettavalla säännöksellä siitä, että ulosottotoimen paikallisina toimintayksikköinä ovat ulosottovirastot kaikissa piireissä. Käytännössä suuri piirikoko edellyttää sitä, että kukin paikallinen toimintayksikkö toimii erillisvirastona.

Paikallishallintolain mukaan erillisvirasto voidaan erityisestä syystä perustaa myös niihin kihlakuntiin, jotka voidaan rinnastaa sellaisiin suuriin kaupunkeihin, joissa ennen kihlakuntauudistusta oli erilliset virastot. Kihlakuntaselonteossa todetaan, että kihlakuntajärjestelmä on yhtenäisvirastojen osalta hajoamassa sen myötä, että poliisia lukuun ottamatta eri sektorit ovat suurentaneet tai suurentamassa toimialueitaan. Kihlakunnanvirastoon on jäämässä yhä useammassa kihlakunnassa poliisilaitos ainoaksi yksiköksi. Selonteon antamisen aikaan vuonna 2005 noin 20 prosenttia yhtenäisvirastoista oli sellaisia, joissa oli ainoastaan poliisitoiminto, ja kolmannes sellaisia, joissa ei ole ulosotto-osastoa.

Kihlakuntaselonteon mukaan kihlakunnanvirastojen nykyiset toimialat kehittävät organisaatiotaan tavalla, joka parhaiten turvaa toimialan palvelujen saatavuuden ja laadun. Kukin ministeriö päättää toimialansa organisaatioiden toimipaikkojen määrästä ja sijoittamisesta kihlakuntiin. Palvelupisteiden määrä säilytetään pääosin nykyisellä tasolla.

Tässä ehdotuksessa piirien vähentämisellä pyritään saavuttamaan nykyistä suurempi yhtenäisyys käytännön menettelytavoissa ja lainkäyttöratkaisuissa. Viimeksi mainitun osalta yhtenäisyys perustuisi pääulosottomiehen antamaan ohjaukseen avustaville ulosottomiehille. Pääulosottomiesten itsensä osalta lainkäytön yhtenäisyyttä edistäisi keskinäinen riittävän suuri ammatillinen työyhteisö. Tarkoitus ei kuitenkaan ole piirikoon suurentamisella tai myöhemmin perustettavalla hallintovirastolla kaventaa sitä harkintavaltaa, joka ulosottomiehille lain mukaan kuuluu itsenäisinä lainkäyttöviranomaisina yksittäisissä asioissa.

Piirikoon suurentaminen lisäisi mahdollisuuksia erikoistumiseen ja vaikeita ulosottoasioita käsittelevän erikoisperinnän laajentamiseen. Viimeksi mainittu edellyttää usein yhteistyötä eri viranomaisten kesken, mikä on helpompaa järjestää nykyistä suurempien paikallisyksiköiden

kesken. Myös koulutus voidaan nykyistä tehokkaammin perustaa niin sanotulle kouluttajakoulutukselle. On tarkoituksenmukaista, että keskitetysti koulutetaan vain osa eri henkilöstöryhmistä ja nämä kouluttajat huolehtivat paikallistason koulutuksesta. Piirikoon suurentaminen helpottaa myös henkilöstöhallintoa, kuten sijaisuuksien järjestämistä, sekä edistää riittävän rekrytointipohjan muodostumista piireihin.

Piirien lukumäärän vähentäminen ei heikentäisi palvelujen paikallista saatavuutta. Eräs tärkeä hallintoviraston tehtävä olisi turvata palvelujen alueellinen saatavuus. Tästä otettaisiin nimenomaisesti velvoittava säännös ulosottokaareen. Aikoinaan jo paikallishallintolain toimeenpanon yhteydessä esitettiin epäilyjä siitä, että mahdollisuus muodostaa useasta kihlakunnasta suurempia piirejä johtaisi palvelujen heikkenemiseen. Näin ei kuitenkaan ole käynyt siitä syystä, että samanaikaisesti on luotu tiheä palveluverkosto. Esimerkiksi ulosottopalveluja on nykyisin saatavissa noin 200 toimipaikasta tai palvelupisteestä.

Tästä määrästä ei ole tarkoitus luopua. Päinvastoin oletettavaa on, että yhteispalvelutoimin saadaan jopa lisää palvelupisteitä yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa ja myös sellaisille paikkakunnille, joissa nykyisin ei ole valtion paikallishallinnon toimintoja. Yhteispalvelun kehittämisestä on annettu valtioneuvoston periaatepäätös 26 päivänä huhtikuuta 2001. Yhteispalvelun merkitystä korostetaan myös valtioneuvoston kihlakuntaselonteossa.

Selvää kuitenkin on, etteivät kaikki toimipisteet ole niin sanottuja täyden palvelun yksikköjä. Niissä voidaan kuitenkin esimerkiksi laittaa ulosottoasia vireille ja tavata velallista sovittuna aikana. Jos ulosottoasian hoitaminen edellyttää sitä, että vastaava ulosottomies tapaa henkilökohtaisesti velallista, joka ei asu paikkakunnalla, ulosottomies matkustaa toimipisteeseen tai yhteispalvelupisteeseen häntä tapaamaan.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa toteutettu vastaavan ulosottomiehen järjestelmä on tarkoitus säilyttää. Kullakin ulosottovelallisella on nimetty kihlakunnanvouti ja avustava ulosottomies, jotka hoitavat kootusti kyseisen velallisen ulosottoasiat. Piirikoon suurentaminen ei vaikuttaisi tähän järjestelmään. Vastaavana ulosottomiehenä toimisi jatkossakin nykyiseen tapaan velallisen asuinpaikan mukaan määräytyvä ulosottomies.

Myöskään kielilainsäädännön mukaisista velvoitteista ei voida tinkiä. Piirien sisäisellä töiden järjestämisellä turvataan se, että nykyistä isommissa piireissä on saatavilla palvelua myös ruotsin kielellä niin kuin kielilainsäädäntö edellyttää.

Velkavastuun enimmäiskesto

Esityksessä ehdotetaan, että lakiin otettaisiin säännökset saatavan lakkaamisesta silloin, kun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden ja sen jatkamista koskevan kanteen määräaika on kulunut umpeen. Saatava lakkaisi velan syntyperusteesta riippumatta. Se, että ulosottoperusteen määräaikaisuutta koskevassa porrastuksessa (15 tai 20 vuotta) on otettu huomioon saatavien erilainen luonne, olisi riittävää. Näin ollen myös esimerkiksi rikokseen perustuvat korvaussaatavat lakkaisivat ehdotuksen mukaisesti.

Ulosottoperusteet, jotka on annettu 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sitä aikaisemmin, menettävät täytäntöönpanokelpoisuutensa 1 päivänä maaliskuuta 2008, jos niitä koskee 15 vuoden määräaika. Kun kanteen nostamisen kahden vuoden määräaika päättyy niissä

tapauksissa maaliskuun alussa 2010, lakkaavat nämä vanhimmat saatavat silloin. Jos taas ulosottoperuste on annettu esimerkiksi syyskuussa 1996, lakkaa siinä asetettu maksuvelvollisuus syyskuussa 2013. Jos ulosottoperusteen määräaika on kyseisessä tapauksessa 20 vuotta, lakkaa saatava vastaavasti viisi vuotta myöhemmin.

Saatavan lakkaamiseen liittyisivät samat oikeusvaikutukset kuin saatavan vanhentumiseen. Käytännössä kyse olisi siten saatavan lopullisesta vanhentumisesta. Laissa puhuttaisiin kuitenkin saatavan lakkaamisesta, koska kyseessä ei olisi yleinen vanhentumisaika, vaan ulosottoperusteen voimassaoloon sidottu maksuvelvoitteen lakkaaminen. Ulosottoperusteen määräaikaisuus ei koske muita kuin luonnollisia henkilöitä, joten myös saatavan lakkaaminen rajautuisi samalla tavalla.

Ehdotuksen tavoitteena tältä osin on, että velallisen asema ulosottoperusteen määräajan päättymisen jälkeen olisi selkeä ja tukisi velallisen palaamista aktiiviseksi jäseneksi yhteiskuntaan sekä siten alentaisi myös yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia. Maksuvelvoitteen lakkaaminen kokonaan antaa velalliselle normaalin taloudellisen toimintavapauden. Tähän päästään säätämällä, että saatava, jota ei enää voida periä ulosotossa, on samassa asemassa kuin vanhentunut saatava. Saatavan vanhentuminen merkitsee vanhentumislain mukaan velkavastuun lopullista päättymistä. Suoritus voidaan kuitenkin ottaa velallisen antamasta vakuudesta, ja saatavaa voidaan käyttää kuittaukseen vanhentumislain mukaisesti.

Ehdotuksen ei voida arvioida vaikuttavan haitallisesti yleiseen maksumoraaliin, koska ulosottoperusteen määräajat ovat pitkiä. Kun lakiin lisäksi sisältyy mahdollisuus jatkaa ulosottoperintää kymmenellä vuodella, saattaa velkojan maksunsaantia olennaisesti vaikeuttanut velallinen joutua saatavan perusteesta riippuen 25 tai 30 vuodeksi ulosottoon. On myös mahdollista se, että velkoja nostaa vahingonkorvauskanteen velallisen toimien johdosta. Tällöin korvattavaksi tuomittua määrää voidaan periä uuden ulosottoperusteen nojalla 15 tai 20 vuotta, ja perintäaikaa jatkaa vielä kymmenellä vuodella, jos sen edellytykset täyttyvät.

Yli kymmenen vuotta voimassa olleen yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993), jäljempänä *velkajärjestelylaki*, ei ole voitu todeta heikentäneen maksumoraalia. Maksumoraalia ylläpitää osaltaan nopeasti käynnistyvä ja tehokas ulosotto. Perintäalan konserni Intrum Justitia Oy:n 16 päivänä kesäkuuta 2005 julkaiseman kattavan maksutapatutkimuksen mukaan maksuajat ovat Suomessa edelleen Euroopan lyhyimmät.

Ehdotettu saatavan lakkaaminen perustuisi ulosottoperusteen määräajan ja kanteen nostamisen määräajan kulumiseen. Järjestelmä ei edellyttäisi asiakohaista selvittelyä tai tutkintaa tuomioistuimessa, ulosottoviranomaisissa tai talous- ja velkaneuvonnassa. Sen kustannukset jäisivät näin ollen vähäisiksi eikä epäyhtenäistä käytäntöä esiintyisi. Velallisten yhdenvertaisuus ja järjestelmän ennustettavuus olisi hyvä.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toista vaihetta koskevassa esityksessä (HE 216/2001 vp) selvitettiin, että vanhojen velkojen ulosottoperintätulos jäi lähes olemattomaksi. Kun velallisten ei voida otaksua olevan halukkaita vapaaehtoisestikaan maksamaan saatavaa, jota ei enää voida periä ulosotossa, vaikuttanee ehdotus velkojen kertymiin hyvin vähän. Jonkin verran kertymiä saattaa jäädä saamatta yhteisvastuussa olevilta velallisilta ja takaajilta. Luultavaa kuitenkin on, että myös heitä vastaan haetut ulosottoperusteet ovat useimmissa tapauksissa yhtä vanhoja kuin kanssavelallista tai päävelallista vastaan annetut ulosottoperusteet.

Ehdotus tarkoittaisi sitä, että koko se saatavakanta, joka on olemassa ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen jälkeen, poistuisi. Suurin kertakaikkinen merkitys uudistuksella olisi 1990-luvun alun lama-ajan velkojen osalta. Eri tahoilla on arvioitu, että lama-aika velkaantuneita, joiden saatavat ovat yhä järjestämättä, on 20 000 – 40 000 henkeä. Kun lama-ajan velallisilla on keskimäärin 5–10 velkaa, voidaan nyt ehdotettavan saatavan lakkaamisen arvioida koskevan 100 000 – 400 000 erillistä saatavaa. Oikeusministeriön tekemän selvityksen mukaan toukokuun lopussa 2005 ulosottoperinnässä oli noin 65 000 lama-ajan ja sitä vanhempaa saatavaa (vuonna 1993 tai sitä ennen annettu ulosottoperuste).

Saatavien määrällä mitaten kyseessä on mittava vanhentuva saatavakanta, jolle kertymät jäävät kuitenkin suhteellisen vähäisiksi. Toukokuun lopussa 2005 perinnässä olevien lama-ajan ja sitä vanhempien saatavien kokonaismäärä oli peräti 1 608 miljoonaa euroa. Ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään lähemmin jaksossa 5.1.

Saatava lakkaaminen koskisi myös konkurssia. Yksityishenkilön konkurssseja on vuosittain sadasta kahteen sataan. Konkurssilain mukaan sellaisen saatavan perusteella, jota koskeva ulosottoperuste on menettänyt täytäntöönpanokelpoisuutensa, ei voida vaatia konkurssiin asettamista eikä sitä voida myöskään valvoa.

Saatavan lakkaamisen suhde vuoden 2004 lopulla voimaan tulleeseen kuolinpesän velkavastuuta koskevaan säännöstöön on jossakin määrin ongelmallinen. Tässä esityksessä ei ehdoteta mainittujen säännösten kumoamista tai muuttamista. Perintökaaren 21 luvun 1 §:n 1 momentissa oleva säännös siitä, että vainajan velkana maksetaan myös velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut, jäisi uudistuksen jälkeen koskemaan vain sitä tilannetta, että velallinen kuolee ennen kuin kahden vuoden kanteen nostamisen määräaika on kulunut tai kanteen käsittelyn aikana. Jos kuolinpesä on silloin ylivelkainen, saatava maksettaisiin takasijalla pesänselvityksessä tai kuolinpesän konkurssissa. Kyseiset kuolinpesän velkavastuuta koskevat säännökset voitaisiin tarvittaessa selventää asianomaisen lainsäädännön muun uudistamisen yhteydessä.

On tärkeää, että velkavastuun päättymisestä eivät pääse hyötymään sellaiset velalliset, jotka ovat toimillaan estäneet velkojia saamasta suoritusta saatavilleen, ja siten hyötyisivät velkojien kustannuksella tavalla, jota ei voida hyväksyä. Tästä syystä ulosottolain 2 luvun 26 §:ssä olevaa ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden jatkamista koskevaa säännöstä tarkistettaisiin.

Ulosoton jatkamisen perusedellytyksenä säilyisi se, että velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. Kynnys on siten suhteellisen korkea. Esityksessä on lähdetty siitä eduskunnan tekemästä linjauksesta, että ulosoton jatkaminen on poikkeuksellista (LaVM 34/2002 vp).

Ulosoton jatkamisen perusteet ilmaistaisiin kuitenkin nykyistä laajemmin ja monipuolisemmin. Tällä pyritään siihen, että tuomioistuin voisi säännöksen avulla helpommin määritellä ne tapaukset, joissa ulosoton tulee jatkua. Säännöksessä mainittaisiin nimenomaisesti eräitä toimintatapoja, kuten omaisuuden kätkeminen ja lahjoittaminen, perusteeton lisävelan ottaminen sekä varallisuustietojen salaaminen tai vääristely maksukyvyttömyysmenettelyssä. Kuitenkin myös muunlainen sopimaton toiminta saattaisi johtaa ulosoton jatkamiseen.

Ulosoton jatkamista ei voida arvioida yksin velkojan näkökulmasta. Jos jatkaminen olisi velallisen kannalta kohtuutonta, siitä tulisi luopua. Tämä periaate sisältyy myös voimassa olevaan sääntelyyn.

Jotta velallinen saisi varmuuden oikeusasemastaan, ehdotetaan, että ulosottomiehen tulisi velallisen pyynnöstä antaa hänelle todistus siitä, että ulosottooperuste on menettänyt merkityksensä. Todistukseen otettaisiin myös maininta siitä, että kyseisessä ulosottooperusteessa tarkoitetut saatavat ovat lakanneet.

Tähän esitykseen ei sisälly ehdotusta saatavan lakkaamisesta siinä tilanteessa, ettei saatavasta ole lainkaan hankittu ulosottooperustetta. Vanhentumistoimikunta (komiteanmietintö 2001:4) ehdotti, että saatava vanhentuisi viimeistään 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä. Koska tämä esitys koskee nimenomaan ulosottolainsäädännön kokonaisuudistusta, on pitäydytty siihen liittyviin uudistusehdotuksiin. Erikseen voidaan tarvittaessa harkita sitä, tulisiko tällainen toissijainen, erääntymisestä laskettava vanhentumisaika ottaa vanhentumislakiin.

Ehdotuksessa luottotietolaiksi ehdotetaan, että luottotietorekisteriin merkityt maksuhäiriötiedot on poistettava luottotietorekisteristä, kun saatavan täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ja rekisteröity on esittänyt siitä rekisterinpitäjälle luotettavan selvityksen (työryhmämietintö 2004:17, oikeusministeriö).

Käytännössä yllä todettu tarkoittaisi sitä, että maksuhäiriömerkintä voidaan poistaa heti, kun ulosoton jatkamiskanteen määräaika on kulunut, toisin sanoen kahden vuoden kuluttua alkuperäisen määräajan päättymisestä. Tällöin myös itse saatava lakkaisi ehdotetun vanhentumislain muutoksen mukaan. Luotettavana selvityksenä velallinen voisi esittää ulosottomieheltä saamansa todistuksen siitä, että jatkamiskannetta ei ole nostettu. Viimeksi mainitusta todistuksesta otettaisiin säännös ulosottokaareen. Luotettavasta selvityksestä käynee myös kyseisen velkojan ilmoitus siitä, ettei hän tule nostamaan ulosoton jatkamiskannetta.

Alaikäinen velallinen

Esityksessä ehdotetaan, että ulosottomiehen tulisi tehdä ilmoitus holhousviranomaiselle, jos alaikäistä koskeva velkomusasia tulee vireille. Ilmoitusta ei tehtäisi vahingonkorvaussaatavista. Ennen ilmoituksen tekemistä ulosottomies ottaisi kuitenkin yhteyttä alaikäisen huoltajiin, jotta he voisivat hoitaa asian ilman enempää viranomaistoimia. Alaikäistä velallista koskevien tietojen antamista ulosoton tietojärjestelmästä rajoitettaisiin.

Ehdotuksen tarkoituksena on saada alaikäisen huoltajat toimimaan holhoustoimilain mukaisesti. Sääntelyllä pyritään aikaansaamaan myös ennalta estävä vaikutus niin, ettei alaikäisen nimissä ryhdyttäisi sellaisiin oikeustoimiin, jotka saattavat johtaa alaikäisen maksukyvyttömyyteen.

Ehdotuksen tarkoituksena ei ole se, että huoltajat vapautettaisiin edunvalvonnasta muutoin kuin ääritapauksissa, joissa muutoinkin tehtävästä vapauttamisen perusteet ovat käsillä. Voidaan kuitenkin pitää perusteltuna sitä, että olennaista vähäisempikin alaikäisen velkaannuttaminen johtaa holhoustoimilain mukaisten selvitysten käynnistymiseen. Voidaan pitää todennäköisenä, että ehdotettu säännös jossakin määrin ennalta estää huoltajien sellaisia toimia, joiden seurauksena alaikäinen velkaantuu.

Jos alle 15-vuotiaalta haetaan ulosottoteitse julkista saatavaa, kuten erilaisia hoitomaksuja, ulosottomiehen tulisi pyytää hakijalta selvitys alaikäisen maksuvelvollisuudesta. Tästä otettaisiin säännös ehdotettuun verotäytäntöönpanolakiin. Verojen osalta tehtäisiin ilmoitus holhousviranomaiselle ja huoltajille edellä kerrotulla tavalla. Julkisten saatavien osalta selvityksistä ja ilmoituksista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkoitus myös on, että tietyin käytännön ohjaustoimin, kuten sosiaali- ja terveysministeriön antamalla niin sanotulla kuntakirjeellä, kiinnitetään julkisten hoitomaksujen laskuttajien huomiota siihen, ettei laskuja kirjoiteta perusteettomasti alaikäisen nimiin. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 1 §:n mukainen lapsen oikeus riittävään elatukseen käsittää muun muassa lapsen tarvitseman hoidon. Toisaalta käytännössä jo 12-vuotias saattaa itse käyttää terveyden- tai sosiaalihuollon palveluja ilman huoltajiensa myötävaikutusta.

Se, ettei alle 15-vuotiaiden tietoja annettaisi luottotietorekisteriin, saattaa edesauttaa myös sitä, että rahoitusvaiheessa hankkeen seuraamuksiin kiinnitetään riittävästi huomiota. Alaikäisiä koskevien luottotietomerkintöjen käsittelyä ja säilytysaikaa tullaan selvittämään lähemmin oikeusministeriössä valmisteilla olevan luottotietolainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Nuoruuden aikaiset maksuhäiriömerkinnät saattavat vaikuttaa muun muassa opintolainan saantiin.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano

Ulosottokaaren 8 lukuun ehdotetaan otettavaksi turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Nykyisin ulosottolain 7 luvussa olevat säännökset uudistettaisiin lakiteknisesti. Säännöksiin tehtäisiin vähäisiä asiatarkeituuksia. Luvun yksityiskohtaisia menettelysäännöksiä karsittaisiin nykyisestä. Takavarikon täytäntöönpanossa noudatettaisiin soveltuvin osin ulosmittausta koskevia säännöksiä, jotka on ehdotettu uudistettaviksi esityksessä HE 13/2005 vp.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ään ehdotetaan lisäksi oikeusturvasyistä lisättäväksi uusi säännös hakijan velvollisuudesta asettaa vakuus vastaajalle aiheutuvan vahingon varalta. Kun tuomioistuim antaa mainitussa säännöksessä tarkoitettuna muuna turvaamistoimena kiellon tai määräyksen, sen tulisi samalla määrätä, että kielto tai määräys tulee voimaan vasta, kun hakija asettaa vakuuden.

Ehdotuksen tarkoituksena on, että vastaajan oikeusturvan kannalta keskeinen vakuus asetetaan silloinkin, kun turvaamistoimi on senlaatuinen, ettei sen täytäntöönpanoa haeta ulosottomieheltä. Tuomioistuim voisi jättää vakuusmääräyksen antamatta vain, jollei vakuuden asettamista voida edellyttää ottaen huomioon hakijan oikeuden ilmeisyys, tilanteen kiireellisyys ja olosuhteet muutoin. Vakuus asetettaisiin ulosottomiehelle, jonka tehtäviin vakuuksien arviointi ja säilyttäminen muutoinkin kuuluu.

Itseoikaisu, keskeytys, täytäntöönpanoriita ja valitus

Ulosottokaaren 10 lukuun otettaisiin itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat säännökset ja 11 lukuun muutoksenhakua koskevat säännökset. Nykyisin ulosottolain 9 ja 10 luvussa olevat säännökset uudistettaisiin lakiteknisesti, ja säännöksiin tehtäisiin pienehköjä asiatarkeituuksia. Säännösten yksityiskohtaisuutta karsittaisiin, koska monilta osin voidaan soveltaa 3 lukuun myöhemmin otettuja yleisiä

menettelysäännöksiä. Ehdotetuissa säännöksissä otettaisiin huomioon myös muun muassa ehdotetun 5 luvun mukaiset uudet myyntimuodot.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen perusteista. Keskeytysmääräyksen antamista ja sisältöä harkittaessa tulisi ottaa huomioon täytäntöönpanon vaihe, todennäköisyys valituksen tai kanteen hyväksymiselle, keskeytyksestä tai täytäntöönpanon jatkamisesta osapuolille aiheutuva mahdollinen haitta sekä muut vastaavat seikat. Ehdotus ei merkitse asiallista muutosta nykytilaan, mutta säännös tukisi ja selkeyttäisi tuomioistuimen harkintaa.

Täytäntöönpanoriita on edelleen tarpeellinen oikeussuojakeino, eikä siitä ehdoteta luovuttavaksi. On kuitenkin perusteltua, että entistä useammat asiat käsitellään ulosottovalitusasioina ilman, että asianomaisen tarvitsee ajaa varsin raskasta täytäntöönpanoriitakannetta. Hakemusasiasäännösten uudistamisen myötä myös ulosottovalitukset voidaan käsitellä riita-asianomaisesti. Ulosottovalitusasiassa voidaan siten ottaa vastaan varsin laajaakin suullista todistelua. Esitys sisältää eräitä ehdotuksia, jotka tukisivat painopisteen siirtymistä edelleen ulosottovalituksiin.

Lähtökohtana olisi, että ulosottomies harkitsee, pystyykö hän itse ratkaisemaan asian vai antaako hän täytäntöönpanoriitaosoituksen. Vaikka ulosottomies olisi antanut osoituksen, sen saaja saisi kanteen sijasta käyttää valitusoikeuttaan. Ulosottovalitusta käsittelevä käräjäoikeus voisi antaa osoituksen vain, jollei asiaa laajuutensa tai muun erityisen syyn vuoksi ole tarkoituksenmukaista käsitellä valitusasiana. Hovioikeus tai korkein oikeus eivät ehdotuksen mukaan enää voisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriitaan. Jos ulosottovalitusasia on edennyt hovioikeuteen saakka, ei yleensä enää ole perusteltua aloittaa oikeudenkäyntiä uudelleen käräjäoikeudesta riita-asiana. Muutoksenhakutuomioistuimen käytettävissä olisi joka tapauksessa tavanomainen mahdollisuus palauttaa asia käräjäoikeuteen.

Käytännössä ongelmana on toisinaan pidetty ilman osoitusta nostettuja täytäntöönpanoriitakanteita, joita on saatettu käyttää täytäntöönpanon lykkäämisen tarkoituksessa. Mahdollisuudesta nostaa täytäntöönpanoriita ilman osoitusta ei kuitenkaan oikeusturvasyistä ehdoteta luovuttavaksi. Sen sijaan ehdotetaan, ettei ilman osoitusta nostettu täytäntöönpanoriita estäisi tilitystä, ellei tuomioistuin anna keskeytysmääräystä.

Täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhdetta selkeytettäisiin. Se, joka on tehnyt valituksen, ei saisi nostaa samalla perusteella täytäntöönpanoriitakannetta, eikä se, joka on nostanut kanteen, saisi enää valittaa samalla perusteella siitä toimesta tai päätöksestä. Samoin selkeytettäisiin muun muassa ulosottomiehen kuulemista ulosottovalitusasiassa.

Sen jälkeen kun kertyneiden rahavarojen lopullinen tilitys on tehty, ulosottovalitusta ei yleensä voida tutkia. Tähän sääntöön ei ehdoteta muutosta, koska ulosottoviranomaisen tilittämien varojen periminen takaisin velkojilta olisi periaatteellisesti ongelmallista ja aiheuttaisi huomattavia käytännön vaikutuksia. Tilitettyjen varojen takaisinperiminen yksityisiltä velkojilta olisi erityisen ongelmallista. Elatusavun takaisinperintä saattaisi olla kohtuutonta. Velkojan täytyy voida luottaa siihen, ettei hän joudu palauttamaan ulosottomiehen virkatoimena ja ilman ehtoja tilittämiä varoja, joilla on suoritettu velkojan saatavaa. Ainoastaan sellainen tilitys, joka olisi periaatteessa määräämättömän ajan ehdollinen, turvaisi sivullisen oikeuden. Sellaiseen järjestelmään ei ole syytä mennä. Sen sijaan sivullisen oikeusturvaa kehitetään keskeytysäännösten ja sivulliselle ulosmittauksesta tehtävien ilmoitusten avulla. Kokonaisuudistuksen kolmannessa vaiheessa (HE 13/2005 vp)

on ehdotettu nimenomaista tilityksen keskeytyssäännöstä, jota voidaan ainakin tässä vaiheessa pitää riittävänä keinona muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta. Sääntelyä arvioidaan perustuslain kannalta jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 4.

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta täytäntöönpanoriidassa ja ulosottovalituksessa ehdotetaan otettavaksi ulosottokaareen aiempaa tarkemmat säännökset. Osoituksesta nostetussa täytäntöönpanoriidassa ja ulosottovalituksessa asianosaiset vastaisivat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Kulujen jääminen asianosaisten vahingoksi on perusteltua, koska riitaan tai valitukseen on antanut aiheen ulosottoviranomaisen menettely. Tuomioistuimien voisi kuitenkin erityisestä syystä velvoittaa häviäjän osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolen kulut. Jos sen sijaan täytäntöönpanoriita on nostettu ilman osoitusta, noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun yleisiä säännöksiä.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa ulosottolakiin on otettu säännös siitä, että valtio voidaan määrätä korvaamaan sivullisen kohtuulliset kulut, jos tämän nostama täytäntöönpanoriitakanne hyväksytään. Valtion kuluvastuuta laajennettaisiin nyt ulosottovalitukseen. Jos sivullisen valitus hyväksytään, valtio voitaisiin määrätä kokonaan tai osittain korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos niiden jäämistä asianomaisen vahingoksi voidaan pitää kohtuuttomana. Sama koskisi asianosaisten oikeudenkäyntikuluja, jos asiassa sattunut vakava ja selvä virhe, jonka ulosottomies on laiminlyönyt korjata itseoikaisulla.

Verojen ja maksujen täytäntöönpano

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi verotäytäntöönpanolaki, joka korvaisi nykyisen veroulosottolain. Veroulosottolakiin sisältyvät säännökset siirrettäisiin tarkistettuina verotäytäntöönpanolakiin. Säännökset uudistettaisiin lakiteknisesti, ja niihin tehtäisiin vähäisiä asiallisia tarkistuksia. Eräitä epäselvyyttä aiheuttaneita kysymyksiä selvennettäisiin. Ulosottokaaren kanssa päällekkäisiä säännöksiä karsittaisiin.

Julkisoikeudellisen tai siihen rinnastettavan saatavan suorasta ulosottokelpoisuudesta voidaan veroulosottolain mukaan säätää paitsi lailla, myös valtioneuvoston asetuksella. Tämä mahdollisuus säilytettäisiin pääosin ennallaan. Kysymystä tarkastellaan säätämisyjärjestyksen kannalta yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 4.

5 Esityksen vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Viranomaisten toiminta

Ulosotto-organisaatio. Ulosotto-toimen organisaatio järjestettäisiin kaksiportaiseksi niin, että oikeusministeriölle ja lääninhallituksille nyt kuuluvat valtakunnan tason operatiiviset hallintotehtävät siirrettäisiin myöhemmin perustettavalle keskusviranomaiselle, ulosoton hallintovirastolle. Paikallisina ulosottoviranomaisina toimisivat ulosottomiehet, kuten nykyisinkin.

Keskushallintotyöryhmä katsoi ehdotuksessaan, että hallintovirasto on toimivin ratkaisu nykyisessä tilanteessa, jossa perusorganisaatio ja henkilöstö ovat jo valmiina. Se olisi todennäköisesti myös kustannuksiltaan halvin vaihtoehto ainakin lyhyellä aikavälillä.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston ulosottoyksikössä on ulosoton hallintotehtävissä nykyisin resursseja seitsemän henkilötyövuotta. Lääninhallituksissa ulosoton hallintotehtävissä on käytössä 15 henkilötyövuotta. Jos nämä resurssit koottaisiin yhteen, voitaisiin hallintotoiminnot hoitaa huomattavasti tarkoituksenmukaisemmin kuin hajautettuna. Nykyisin vähillä resursseilla tehdään päällekkäistä työtä ilman mahdollisuutta keskittää tehtäviä tai erikoistua. Hallintoviraston perustaminen mahdollistaisi joustavat palkkaus- ja henkilöstöratkaisut. Pitäytyminen nykyiseen jäykkään hallintomalliin estää henkilöstö- ja muiden resurssien optimaalisen hyödyntämisen.

Hallintoviraston perustamisesta aiheutuisi kertaluonteisia kustannusvaikutuksia. Henkilöstö muodostuisi nykyisestä ulosoton hallinto henkilöstöstä (yhteensä 22 henkilötyövuotta).

Keskusvirastomallin taloudellisia ja myös alueellisia vaikutuksia on tarkoitus arvioida tarkemmin annettaessa esitys ulosoton hallintovirastosta annettavaksi laiksi. Samassa yhteydessä tulisivat voimaan myös tähän esitykseen sisältyvät keskushallintoa koskevat organisaatiosäännökset.

Ulosoton piirikoon suurentaminen edistää julkisen toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta ulosottolaitoksessa. Piirikoon suurentamisella pyritään hyödyntämään suurempien yksiköiden tuottamat edut etenkin yhteisten perustoimintojen, kuten teknisen toimistotyön sekä viestiliikenne ratkaisujen osalta. Paikallisten yksikköjen määrän aleneminen johtaisi myös säästöihin piirien tulohajauksessa.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistus on nostanut ulosottotehtävien vaativuustasoa huomattavasti. Perusoikeusvaatimukset, lainkäyttöviranomaisen toiminnan vaatimukset ja asianmukaisuuden vaatimus yhtäältä sekä toisaalta vaikeiden erikoisperintätapausten lisääntyminen tarkoittavat sitä, että massamenettelyistä poikkeavat ulosottoasiat sitovat aiempaa enemmän henkilöstöresursseja. Ulosottomiehet joutuvat tekemään aiempaa laajemmin erilaisia taustaselvityksiä, perusteltuja päätöksiä sekä osallistumaan oikeussuojamenettelyihin. Tänä edellyttää resursseja vaativaa asiakkohtaista harkintaa. Lakiin on myös otettu erilaisia menettelyvaihtoehtoja aiempaa enemmän. Suoraviivaisen menettelyn sijasta ulosottomies joutuu valitsemaan eri menettelytapojen välillä sekä usein myös perustelemaan valintansa. Mainita voidaan huutokauppaa ja vapaata myyntiä koskeva valinta.

Kihlakuntaselonteossa todetaan, että ulosoton kehittämistyössä painopiste on ollut toiminnan laadun kehittämisessä ja palvelujen saatavuuden turvaamisessa. Jotta tämä positiivinen kehitys voisi jatkua, ulosoton resurssit tulee turvata jatkossakin. Jos kuitenkin myös ulosoton henkilöstöä joudutaan supistamaan, voidaan piirikoon suurentamisella jossakin määrin kompensoida vähennystä.

Kihlakuntaselonteon mukaan ulosoton taloudellinen liikkumavara on supistunut ja menorakenne on palkkakulujen suuren osuuden vuoksi (noin 80 prosenttia menoista) erittäin jäykkä. Ulosoton henkilötyövuosien määrää on kihlakuntaudistuksesta lähtien supistettu. Tilastot osoittavat, että ulosottotoimi on silti pystynyt kohottamaan tuottavuuttaan. Tämän kehityksen säilyttämiseen ja vahvistamiseen pyritään myös tässä esityksessä ehdotettavilla organisatorisilla uudistuksilla.

Alaikäinen velallinen. Ehdotuksen mukaan ulosottomies tekisi holhousviranomaiselle ilmoituksen alle 18-vuotiaista velallisista velkomusasioissa. Vahingonkorvausasioissa

ilmoitusta ei tehtäisi. Lisäksi verotäytäntöönpanolain mukaan holhousviranomaisille tehtäisiin ilmoitus silloin, kun alle 18-vuotiaalta peritään veroja. Näistä ilmoituksista aiheutuu holhousviranomaisina toimiville maistraateille lisätyötä.

Oikeusministeriössä tehdyn selvityksen perusteella voidaan arvioida, että alle 18-vuotiaiden velallisten asioita on ulosotossa noin 7 000 vuosittain. Velkomusasioita, joita ilmoitusvelvollisuus koskisi, voidaan selvityksen perusteella arvioida olevan vuodessa noin 100-200. Kaikissa niissä ilmoitusta ei kuitenkaan jouduttaisi tekemään, koska on luultavaa, että huoltajat osassa asioita hoitavat ulosotossa olevan saatavan ennen kuin ilmoitus holhousviranomaiselle tehdään.

Asioita, joissa alle 18-vuotiaalta haetaan ulosottoteitse veroa, on arviolta 1 000 – 1 500 vuosittain. On luultavaa, että myös osassa näistä asioista huoltajat huolehtivat siitä, että vero tulee maksetuksi ennen ilmoituksen tekemistä holhousviranomaiselle. Näin ollen veroja koskevia ilmoituksia maistraatteihin voidaan arvioida tulevan tehtäväksi 700 – 1 200 vuosittain.

Siirtymäsäännösten mukaan ulosottomiehen ilmoitusvelvollisuutta sovellettaisiin lain voimaan tulon jälkeen vireille tuleviin asioihin. Suurin osa maistraattiin ilmoitetuista asioista hoitunee neuvottelulla huoltajien kanssa. On kuitenkin odotettavissa, että joissakin tapauksissa maistraatissa käynnistyy tätä kautta pitkälinen selvittely. Tämä koskee etenkin sellaisia tapauksia, joissa alaikäisen nimissä on harjoitettu laajamittaista toimintaa erilaisia järjestelyjä hyväksi käyttäen. Kokonaisuutena arvioiden lisätyömäärä ei kuitenkaan ole sellainen, että lisäresurssien saaminen maistraatteihin olisi uudistuksen toteuttamiseksi välttämätöntä.

Lisäksi ulosottomiehen tulisi pyytää hakijalta selvitys alaikäisen maksuvelvollisuudesta, jos alle 15-vuotiaalta peritään ulosotossa julkista saatavaa. Tällaisia selvityksiä joudutaan pyytämään lähinnä kunnilta arviolta 400-500 asiassa vuosittain.

Velkojen asema

Ulosottooperusteen määräaikaisuuden taloudellisia vaikutuksia selvitettiin tarkoin sitä koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 216/2001 vp). Silloin todettiin muun muassa, että yli 15 vuotta vanhoja ulosottooperusteita oli ulosottoperinnässä noin kaksi prosenttia. Mitä vanhemmasta ulosottooperusteesta oli kysymys, sitä useammin hakijana oli perimistoimisto. Luonnollisia henkilöitä velkojina asioissa, joissa ulosottooperuste oli yli kymmenen vuotta vanha, oli noin yksi prosentti. Alle 5 000 markan (840 euron) saatavia vanhoissa saatavissa oli yli puolet. Kertymät näille saataville jäivät hyvin vähäisiksi.

Selvitysten perusteella hallituksen esityksessä arvioitiin, että ulosoton enimmäiskesto aiheuttaisi vanhojen saatavien selvitysajankohdan mukaisella tasolla vuosittain velkojille vahingon, jonka määrä on kymmenestä miljoonasta markasta muutamaan kymmeneen miljoonaan markkaan vuodessa. Esityksessä kuitenkin ennakoitiin, että kun lama-ajan suuret asiamäärät tulevat vastaavaan vaiheeseen, myös vanhoja asioita saapuu perintään tuntuvasti selvitysajankohtaa enemmän. Myös perimistoimistojen lisääntyneen jälkipörinän sekä eläkkeen ulosmittausten arvioitiin myöhemmin nostavan vanhojen saatavien kertymiä.

Oikeusministeriössä tehtiin uusi selvitys lama-ajan ja sitä vanhempien saatavien ulosottoperinnästä. Selvitys tehtiin ulosoton valtakunnallisesta tietojärjestelmästä (ULJAS)

31.5.2005 tilanteen mukaisesti, jäljempänä *selvitysajankohta*. Selvityksessä pyrittiin erityisesti tarkastelemaan saatavia, joita koskeva ulosottooperuste on annettu vuonna 1993 tai sitä aikaisemmin, jäljempänä *vanhat saatavat*. Vanhoista saatavista 75 prosenttia asiamääristä ja 95 prosenttia saatavien määrästä koskee lamavuosina (1990-1993) annettuja ulosottooperusteita.

Sellaisia vanhoja saatavia, joita koskeva ulosottoperintä päättyy vuonna 2008, oli selvitysajankohtana ulosotossa yhteensä yhä 65 000 asiaa ja 1 608 miljoonaa euroa. Vanhojen saatavien suuri määrä selittyy sillä, että lama-ajan saatavat ovat noin kaksi kertaa suurempia kuin uudemmat saatavat. Suurin perinnässä oleva lama-ajan saatava on lähes 13 miljoonaa euroa. Mukana on kuitenkin myös runsaasti pieniä saatavia. Yli puolet vanhoista saatavista oli maksamismääräyksiä.

Selvitysajankohtaa edeltävän 12 kuukauden aikana on saapunut suuri määrä lama-ajan saatavia ulosottoperintään. Saapuneiden saatavien euromäärästä 56 prosenttia oli vuosilta 1992-1995. Suurin suhteellinen osuus on vanhimmilla saatavilla (vuosina 1989 ja 1990 annetut ulosottooperusteet), joista lähes kaikki ovat saapuneet perintään kyseisenä aikana. Lamavuosien saatavakanta on yli kuusinkertainen normaalivuosien saataviin verrattuna. Vanhat saatavat aiheuttavat ulosotossa tuntuvasti enemmän kirjaamistyötä ja selvittelyä kuin uudet asiat.

Vanhoille saataville kertyy suorituksia selvityksen mukaan suhteessa selvästi vähemmän kuin uudemmille saataville. Selvitysajankohtaa edeltävän 12 kuukauden aikana sellaisille saataville, joita koskeva ulosottooperuste olisi ollut 15 vuoden kulumisen vuoksi ulosottokelvoton, kertyi noin 8 miljoonaa euroa. Kuitenkin jos tarkasteluun otetaan kaikki ne vanhat saatavat, joille kertyi suorituksia mainittuna ajanjaksona, kertymä oli yli 30 miljoonaa euroa. Suhteessa saatavan määrään vanhoille saataville kertyi vain noin 0,5 prosenttia. Uusissa saatavissa vastaava suhdeluku on yli kahdeksan prosenttia.

Selvitys osoittaa, että kertymät vanhoille saataville ovat peräisin pääosin toistuvaistulon ulosmittauksesta. Toistuvaistulon ulosmittauksesta kertyy lähes kaksinkertainen osuus verrattuna uudempiin saataviin. Eläkkeen ulosmittauksen kertymäosuus on noin kolminkertainen uudempiin saataviin verrattuna. Sen sijaan maksukehotuksella vanhoista saatavista ei kerry kuin noin kaksi prosenttia, kun vastaava luku uudemmissa saatavissa on yli kahdeksan prosenttia. Myöskään pakkohuutokaupoista ei vanhoille saataville kerry juuri mitään. Sen sijaan veronpalautuksesta kertyy vanhoille saataville vain hiukan vähemmän kuin uudemmille saataville. Lähes 15 prosenttia vanhoista saatavista oli selvitysajankohtana ollut ulosotossa yhtäjaksoisesti yli kuusi vuotta.

Kuten aiemmassakin selvityksessä, kävi ilmi, että vanhoja saatavia perivät yleensä perimistoimistot. Kaksi suurinta perimistoimistoa (Lindorff Oy ja Intrum Justia Oy) olivat hakijoina lähes 60 prosentissa ja koko perintäala yhteensä noin 75 prosentissa vanhoja saatavia koskevissa asioissa.

Kuten edellä mainitussa hallituksen esityksessä ennakoitiin, vanhojen saatavien osuus ulosottoperinnässä on selvästi suurempi kuin 1990-luvun lopulla. On todennäköistä, että lama-ajan saatavien määrä pysyy tästä eteenpäin korkeana niin kauan kuin ne ovat ulosotossa perittävässä. Kun vanhojen saatavien kertymien painopiste on toistuvaistulon ulosmittauksessa ja etenkin eläkkeen ulosmittausten voidaan olettaa vielä lisääntyvän, kertymät vanhoille saataville tuskin tulevat laskemaan lähivuosina. Sen sijaan sen jälkeen, kun lama-ajan

ulosottooperusteet ovat poistuneet ulosottoperinnästä, kertymät yli 15 vuotta vanhoille ”normaalivuosien” ulosottooperusteille tulevat todennäköisesti tuntuvasti laskemaan. Toisaalta kertymiin vaikuttaa myös se, kuinka monessa asiassa ulosottooperusteen määräaika on tullaan jatkamaan. Silloin perintää voidaan jatkaa vuoteen 2018, jos ulosottooperusteen alkuperäinen määräaika on ollut 15 vuotta.

Saatavan lakkaamisesta aiheutuvan lisämenetyksen voidaan arvioida jäävän vähäiseksi, koska velalliset eivät yleensä ole halukkaita maksamaan yksityisessä perinnässä saatavaa, jota ei voida periä enää ulosotossa. Kun tällaiset saatavat saavat jako-osan ylivelkaisessa kuolinpesässä vasta takasijalla, tuskin myöskään kuolinpesistä on odotettavissa mainittavia suorituksia. Jos velallisen varallisuusasema paranee ulosoton päättymisen jälkeen, hän luultavasti siirtää varallisuuttaan perillisille siten, ettei kuolinpesään jää säästöä. Suoritukset kuolinpesistä olisivat satunnaisia tai perustuisivat takaisinsaantikanteisiin.

Yksittäisissä tapauksissa velkoja saattaa kärsiä menetyksen sen vuoksi, että takaajaa vastaan haettu tuomio on tuoreempi kuin päävelallista vastaan annettu tuomio. Kun päävelka lakkaa, päättyy myös takaajan vastuu. Nämä tilanteet eivät kuitenkaan ole kovin yleisiä, vaan useimmissa tapauksissa päävelallisen ja takaajan velkavastuu perustuu samaan ulosottooperusteeseen.

Tiedossa ei ole, kuinka paljon lama-ajan yksittäisiä velkoja koskevia vapaaehtoisia maksusopimuksia on tehty niin, että niiden voimassaolo jatkuu senkin jälkeen, kun ulosottooperusteen määräaika on kulunut. Näissäkin tapauksissa velkojan maksunsaanti on kuitenkin jo nykyisen sääntelyn vuoksi epävarmaa, koska ulosottomahdollisuutta ei ole, eikä velkojalla ole oikeutta saada uutta ulosottooperustetta samasta velkasuhteesta.

Ulosottooperusteen määräaikaisuus ja saatavan lakkaaminen koskee ainoastaan velallisia, jotka ovat luonnollisia henkilöitä. Kun luonnollisen henkilön konkurssi on harvinainen ja varoja on yleensä hyvin vähän, jäisivät velkojen kokonaismenetykset myös konkurseissa pieniksi.

Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, ettei saatavan lakkaaminen aiheuta velkojille kuin vähäisiä lisämenetyksiä verrattuna siihen, mitä jo seuraa ulosottooperusteen määräaikaisuudesta. Myös velkahallintatyöryhmä arvioi, ettei saatavan lakkaaminen olennaisesti lisää velkojen menetyksiä verrattuna siihen, mitä jo aiheutuu ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamisesta (työryhmämietintö 2004:7, oikeusministeriö).

Yhteenvetona voidaan todeta, että ulosottooperusteen määräaikaisuuden ja saatavan lakkaamisen vaikutukset kohdistuvat voimakkaasti lama-ajan poikkeuksellisen suureen saatavakantaan, jota peritään pitkäkestoisella toistuva istulon ulosmittauksella asioissa, joissa hakijana on yleensä perimistoimisto.

Ehdotuksella ei voida odottaa olevan mainittavaa vaikutusta luottokannan määrään suhteutettuna. Vuonna 2004 koko luottokannan suuruus oli 182 miljardia euroa. Kaikkiaan kotitalouksien luotoista syntyneet luottotappiot ovat viime vuosina jääneet alle yhteen promilleen kotitalouksien luottokannasta.

5.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Velallisten kannalta saatavan lakkaamisella on todennäköisesti positiivinen vaikutus. Velallisen taloudellinen toimintavapaus ja –kyky palautuu lähelle normaalia siinä vaiheessa,

kun maksuvelvollisuus on lakannut lopullisesti ja maksuhäiriömerkintä on poistettu luottotietorekisteristä. On luultavaa, että normalisoitunut taloudellinen toimintamahdollisuus edesauttaa harmaan talouden estämistä ja vähentää olennaisesti velallisten tarvetta järjestellä omaisuuttaan normaalista poikkeavalla tavalla. Halu työllistyä tai aloittaa yritystoiminta on parempi kuin siinä tilanteessa, että velkavastuu säilyy. Yleensä ihmisillä on voimakas halu toimia niin, että heidän kuolemansa jälkeen perilliset saisivat hyödyn varallisuuden lisäyksestä. Saatavan lakkaaminen asettaisi velalliset myös tässä suhteessa samaan asemaan kuin muutkin kansalaiset.

Kaiken kaikkiaan voidaan perustellusti odottaa, että vaikutukset myös yhteiskunnan kustannusten kannalta ovat myönteisiä. Kun uudistuksen ei oleteta pitkien määräaikojen vuoksi vaikuttavan myöskään maksumoraalia heikentävästi, sillä ei pitäisi olla negatiivisia vaikutuksia korkotasoon tai muihin luottokustannuksiin. Ehdotus ei asettane estettä pitkien asuntolainojen yleistymiselle. Kun terveessä luotonannossa vakuuden tulee olla turvaava, voidaan lähteä siitä, että vakuuden ja lainamäärän erotuksen perimiseen riittää ulosotolle säädetty määräaika. Ehdotettu saatavan lakkaaminen ei estä suorituksen saamista vakuudesta.

Alle 18-vuotiaiden velallisten taloudellisen aseman selvittäminen viime kädessä holhousviranomaisen toimin edistäisi alaikäisten taloudellista turvallisuutta. Sen, ettei alle 15-vuotiaita koskevia luottotietoja rekisteröitäisi, saattaa vaikuttaa myös asenteisiin. On toivottavaa, että rahoittaja ja sopijaosapuoli ovat korostetun varovaisia silloin, kun toimitaan alle 15-vuotiaan nimissä.

6 Asian valmistelu

Esitys muodostaa ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen neljännen ja viimeisen vaiheen. Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Valmisteluun on osallistunut oikeusministeriön nimeämiä ulosoton asiantuntijoita.

Ulosotto-organisaatio

Ulosoton organisaatiotyöryhmä antoi loppuraporttinsa 15 päivänä helmikuuta 2005 (lausuntoja ja selvityksiä 2005:3, oikeusministeriö). Työryhmä muun muassa ehdotti ulosottolaitoksen keskushallinnon uudistamista hallintovirastomallin pohjalta, väliportaan hallinnon poistamista ja ulosoton piirikoon suurentamista.

Oikeusministeriö asetti 14 päivä maaliskuuta 2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli edellä mainitun organisaatiotyöryhmän loppuraportin jatkeeksi tehdä ehdotus ulosottoimen keskushallinnon hallintomalliksi ja sen toteuttamiseksi. Ulosoton keskushallintotyöryhmä antoi loppuraporttinsa 31 päivänä toukokuuta 2005 (lausuntoja ja selvityksiä 2005:16, oikeusministeriö). Myös siinä ehdotetaan, että ulosotto-organisaatio olisi kaksiportainen. Keskustasolla toimisi keskushallintovirasto, ja paikallistasolla olisi 22 ulosottopiiriä. Tämä kokonaisuus muodostaisi oikeusministeriön alaisen ulosottolaitoksen.

Kihlakuntaselonteko on annettu eduskunnalle 7 päivänä huhtikuuta 2005. Selonteon mukaan kihlakunnanvirastojen nykyiset toimialat kehittävätkin organisaatiotaan tavalla, joka parhaiten turvaa toimialan palvelujen saatavuuden ja laadun. Kukin ministeriö päättää toimialansa organisaatioiden toimipaikkojen määrästä ja sijoittamisesta kihlakuntiin. Palvelupisteiden määrä säilytetään pääosin nykyisellä tasolla.

Velkavastuun enimmäiskesto

Ulosotto 2000-toimikunta katsoi mietinnössään olevan välttämätöntä, että oikeusjärjestyksessä on jokin järjestelmä, joka estää elinikäisen velkavastuun tai ainakin täytäntöönpanotoimet velkavastuun toteuttamiseksi kohtuuttoman pitkän ajan (komiteanmietintö 1998:2 s. 395, 396 ja 402-404). Luottoyhteiskunnassa sen, ettei velallinen kykene maksamaan velkojaan, ei pitäisi toimikunnan mukaan johtaa koko elämän mittaiseen maksuvelvollisuuden toteuttamiseen ulosoton kautta. Toimikunta nosti esiin mahdollisuuden säätää ulosottoperusteelle voimassaoloaika, joka olisi eräänlainen vanhentumisaika. Toimikunnan 15 jäsenestä neljä katsoi, ettei ulosottoperusteen voimassaolon rajoittamista pitäisi harkita.

Vanhentumistoimikunta puolestaan ehdotti mietinnössään, että velka vanhentuisi lopullisesti, kun lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut 15 vuotta (komiteanmietintö 2001:4). Tuomion puuttuessa lopullinen vanhentuminen tapahtuisi 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä. Tarkoituksena oli, että mainitut vanhentumissäännökset korvaisivat ulosottolakiin suunnitellut säännökset ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta. Kysymys jakoi mielipiteitä voimakkaasti toimikunnassa.

Vuonna 2001 eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 216/2001 vp). Esitykseen sisältyivät säännökset ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisestä 15 tai 20 vuoden kuluttua tuomion antamisesta. Eduskunnassa ulosottolakiin lisättiin säännös ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta kymmenellä vuodella tuomioistuimen päätöksellä. Uudistus tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2004.

Hyväksyessään edellä mainitut ulosottolain muutokset eduskunta edellytti, että hallitus antaa seuraavalla vaalikaudella eduskunnalle esityksen siitä, miten sellainen saatava, jota koskeva ulosottoperuste on päättynyt, otetaan huomioon kuolinpesässä (EV 305/2002 vp ja LaVM 34/2002 vp).

Vuonna 2002 annettiin hallituksen esitys velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 187/2002 vp). Esityksessä ei ehdotettu velan lopullista vanhentumista. Esityksessä todettiin, että asiallisesti ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuus ja velan lopullinen vanhentuminen koskevat samaa kysymystä. Pidettiin kuitenkin tarkoituksenmukaisempaan, että pitkien perintäaikojen tuottamiin ongelmiin puututaan maksukyvyttömyyslainsäädännössä pikemmin kuin yleisessä siviilioikeudellisessa lainsäädännössä.

Hyväksyessään vanhentumislain eduskunta antoi lausuman, jonka mukaan hallituksen tulee seurata, johtaako ulosottoperusteen määräaikaisuus ilman, että samalla säädetään velan lopullisesta vanhentumisesta, epäasianmukaisiin menettelyihin ja kohtuuttomiin tilanteisiin velkasuhteissa. Hallituksen edellytettiin sen jälkeen arvioivan, onko aihetta säätää velan lopullisesta vanhentumisesta sekä antavan selvityksen ja tarvittaessa lakiesityksen seuraavan vaalikauden aikana (EV 278/2002 vp ja TaVM 28/2002 vp).

Vuonna 2004 annettiin hallituksen esitys perintökaaren velkavastuusäännösten muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 14/2004 vp). Esityksen mukaan saatava, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on päättynyt, on maksettava kuolinpesän varoista viimesijaisena. Uudistus tuli voimaan 1 päivänä marraskuuta 2004. Edellä mainittuun

esitykseen on myös kirjattu, että hallituksen on tarkoitus selvittää, minkälaisin säännöksin velka voitaisiin julistaa lopullisesti vanhentuneeksi tuomioistuimen päätöksellä velallisen hakemuksesta.

Hyväksyessään perintökaaren velkavastuusäännösten uudistamista koskevat lait eduskunta edellytti, että hallitus hyvissä ajoin ennen kuluvan vaalikauden päättymistä antaa esityksen siitä, millaisilla edellytyksillä velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut, voidaan katsoa lopullisesti vanhentuneeksi (EV 100/2004 vp ja LaVM 6/2004 vp).

Oikeusministeriön asettama velkahallintatyöryhmä, jossa oli edustajia neljästä ministeriöstä ja Kuluttajavirastosta, antoi toimenpide-ehdotuksensa vuonna 2004 (työryhmämietintö 2004:7, oikeusministeriö). Toimenpide-ehdotusten laatiminen perustui hallitusohjelmaan. Työryhmä katsoi, että velallisen tilanteen tulisi olla ulosoton määräajan päättymisen jälkeen mahdollisimman selkeä ja että velkavastuu tämän jälkeen rajataan selviin väärinkäytöstilanteisiin. Työryhmä ehdotti, että saatavan lopullisesta vanhentumisesta säädettäisiin yhdenmukaisella tavalla ulosoton määräaikojen kanssa.

Talousvaliokunta osoitti oikeusministeriölle kirjeen 2 päivänä maaliskuuta 2005, jossa hallitusta kiirehditään antamaan esitys velkavastuun enimmäiskestosta. Talousvaliokunta antoi perustuslakivaliokunnalle lausuntonsa hallituksen toimenpidekertomuksen johdosta (TaVL 13/2005 vp). Lausunnossa valiokunta piti nopeita toimenpiteitä velkavastuun rajoittamisen osalta ja asian seuraamista edelleen tarpeellisenä.

Oikeusministeriö järjesti 15 päivänä maaliskuuta 2005 asiantuntijoiden keskustelutilaisuuden velkavastuun enimmäiskestosta. Keskustelutilaisuudessa kannatettiin mallia, jonka mukaan velkavastuu lakkaa, kun ulosottoperusteen määräaika on kulunut eikä velkoja ole noston kannetta ulosottoperinnän jatkamiseksi.

7 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ehdotetun ulosottokaaren 4-6 luku ovat samansisältöisiä kuin vastaavat ulosottolain luvut kokonaisuudistuksen kolmannen vaiheen esityksessä (HE 13/2005 vp). Säännökset otettaisiin ulosottokaareen siinä muodossa kuin eduskunta on ne hyväksynyt.

Eduskunnalle on annettu kihlakuntaselonteko 7 päivänä huhtikuuta 2005. Eduskunta tehnee selonteon pohjalta linjauksensa vuoden 2005 aikana.

Eduskunnassa on tehty lakialoite (LA 133/2003 vp), jossa 105 kansanedustajaa ehdottaa velan lopullista 15 vuoden vanhentumisaikaa. Toissijaisesti velka vanhentuisi 20 vuodessa erääntymisestä. Väärinkäytöstilanteissa vanhentumisaikaa voitaisiin jatkaa kymmenellä vuodella samoilla perusteilla, joilla ulosottoperusteen määräaika voidaan nykyisen sääntelyn mukaan jatkaa. Lakialoitteen mukaan säännökset asiasta otettaisiin vanhentumislakiin. Talousvaliokunta on kuullut asiantuntijoita lakialoitteen johdosta.

Valtiovarainministeriössä ja verohallinnossa on valmisteilla niin sanottu verotilijärjestelmä, jossa verojäämät näkyisivät yhtenä miinussaldona. Tätä jäämien kokonaismäärää perittäisiin myös ulosotossa. Järjestelmä koskisi alkuvaiheessa ilmeisesti vain yritysverotusta. Verotilijärjestelmään siirtymiseen liittyy ulosoton kannalta useita kysymyksiä, jotka tulee ratkaista verotilijärjestelmää koskevassa lainsäädännössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Ulosottokaari

Ehdotetulla ulosottokaarella kumottaisiin nykyinen ulosottolaki. Yleisperustelujen jaksossa 4 on selostettu, millä tavalla ulosottolain eri luvut korvautuisivat ulosottokaaren luvuilla.

1 luku. Yleiset säännökset

Lukuun tehtäisiin muutokset, jotka johtuvat yleisperustelujen 4 jaksossa selostetusta ulosoton organisaatiomuutoksesta. Muutokset tehtäisiin ulosottoviranomaisia ja ulosoton hallintoa koskeviin pykäliin. Muulta osin lukuun otettaisiin muuttamattomina ulosottolain vastaavan luvun säännökset siinä muodossa kuin ne ovat 1 päivänä maaliskuuta 2004 voimaan tullessa toisen vaiheen osittaisuudistuksessa.

Soveltamisala ja määritelmiä

Luvun 1-6 §:ksi otettaisiin ulosottolain 1 luvun 1-1e § muuttumattomina.

Ulosottoviranomaiset

7 §. Ulosottomiehet. Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehinä toimivat kihlakunnanvoudit. Vastaava säännös on ulosottolain 1 luvun 2 §:n 1 momentissa. Näin ollen se, mitä ulosottokaassa ja muissa laeissa säädetään ulosottomiehestä, koskisi kihlakunnanvoudtia. Kihlakunnanvoudi saa antaa ulosottotehtäviä avustavan ulosottomiehen hoidettavaksi, ei kuitenkaan ehdotetussa 10 §:ssä tarkoitettuja kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä.

Ehdotuksen mukaan ulosottoasioita ei enää hoitaisi nimismies. Ulosottopiirejä olisi tulevaisuudessa 22, ja niissä toimivat ulosottomiehet hoitaisivat ainoastaan ulosoton tehtäviä.

Kihlakunnanvoudin virkanimike ehdotetaan pidettäväksi ainakin toistaiseksi ennallaan. Tarvittaessa nimikkeen muuttamista voidaan harkita myöhemmin sen mukaan, minkälaisen muutosten kohteeksi kihlakuntajaotus ja valtion paikallishallinnon järjestäminen mahdollisesti tulevat.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies käsittelee ulosottokaassa tarkoitettut ulosottoasiat. Ulosottomiehen alaisena toimivat ehdotetussa 9 §:ssä tarkoitettut virkamiehet. Momentissa asetetaan ulosottomiehelle velvollisuus valvoa, että hänen alaisensa virkamiehet hoitavat heille annetut tehtävät lainmukaisesti ja asianmukaisesti sekä noudattavat heille annettuja määräyksiä.

Momentti vastaa ulosottolain vastaavan luvun 2 §:n ensimmäistä virkettä ja 7 §:n 1 momenttia. Momenttiin otettaisiin nimenomainen maininta siitä, että ulosottomiesten tulee valvoa alaistensa virkamiesten toimien lainmukaisuutta asianmukaisuuden lisäksi. Näin varmistetaan se, ettei valvontatehtävää ymmärretä liian suppeasti yksinomaan luvun 19 §:ssä

tarkoitettussa merkityksessä. Ulosottomiesten ja heidän alaistensa virkamiesten virkatointen lainmukaisuus voidaan valitusasiana saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi 11 luvun järjestyksessä.

8 §. Tuomioistuimet. Pykälän mukaan yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina sekä käsittelevät niiden tehtäviksi erikseen säädetty ulosottoasiat. Pykälä vastaa ulosottolain 1 luvun 2 a §:ää.

9 §. Muut virkamiehet. Pykälän 1 momentissa olisi säännökset avustavan ulosottomiehen tehtävistä. Kuten nykyisinkin, avustavat ulosottomiehet hoitaisivat ulosottomiehen heille määräämät tehtävät. Avustavasta ulosottomiehestä olisi tällöin voimassa 10 §:ssä säädettyin rajoituksin, mitä ulosottomiehestä säädetään. Momentti vastaa ulosottolain vastaavan luvun 4 §:ää.

Myös avustavan ulosottomiehen virkanimike säilyisi toistaiseksi ennallaan. Myöhemmässä vaiheessa virkanimikkeen uusiminen saattaa olla tarpeellista. Etuliitettä ”avustava” ei voida ehdottaa jätettäväksi pois, koska sana ”ulosottomies” viittaa nykyisin ja ehdotetun ulosottokaaren mukaan järjestelmään, jossa kihlakunnanvouti hoitaa osa tehtävistä itse ja antaa osan avustavan ulosottomiehen hoidettavaksi. Kun muussa laissa säädetään ”ulosottomiehestä”, sillä tarkoitetaan edellä mainitulla tavalla toimivaa paikallista ulosottoviranomaista. Tällainen yleisnimike ei voi olla kenenkään virkanimike. Vastaavia nimikkeitä ovat esimerkiksi ”poliisi” ja ”tuomari”.

Avustavilla ulosottomiehillä ei olisi itsenäisiä tehtäviä, vaan kaikki tehtävät hoidettaisiin kihlakunnanvoudin toimeksiannosta ja hänen valvonnassaan. Ulosottoasioiden vaativuus, toimivaltuuksien laajuus sekä asianosaisten ja sivullisten oikeusturva edellyttävät, että viimekätinen vastuu ulosottoasioiden hoitamisessa kuuluu lakimieskoulutuksen saaneelle kihlakunnanvoudille.

Ulosottomies voisi antaa tehtäviä myös toimistohenkilökuntaan kuuluvalla virkamiehelle. Momentin mukaan ulosottomies saa tarvittaessa määrätä myös muulle alaiselleen virkamiehelle kuin avustavalle ulosottomiehelle yksittäisiä täytäntöönpanotehtäviä. Tämä vastaa ulosottolain 1 luvun 6 §:ää. Lisäksi ulosottomies voisi tarvittaessa antaa yleisemminkin tehtäviä toimistohenkilökunnalle samalla tavalla kuin avustavalle ulosottomiehelle. Edellytyksenä olisi, että kyseinen virkamies täyttää avustavan ulosottomiehen kelpoisuusvaatimukset. Ulosottomies voisi organisoida työt ulosottopiirissä esimerkiksi niin, että avustava ulosottomies ja toimistohenkilökuntaan kuuluva hoitavat yhdessä ulosottotehtäviä. Näin saadaan tarvittavaa joustavuutta töiden järjestämiseen piireissä. Ulosottomiehen valvontavelvollisuus koskisi myös toimistohenkilökuntaa.

Avustavalle ulosottomiehelle tai toimistohenkilökuntaan kuuluvalla ei saisi antaa hoidettavaksi ehdotetussa 10 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Tämä vastaa nykyistä oikeustilaa.

Pykälän 2 momentissa olisi uusi säännös kihlakunnanvoudille kuuluvien tehtävien antamisesta muulle virkamiehelle. Tällainen virkamies voisi olla esimerkiksi ulosottopiirissä työskentelevä ulosoton tarkastaja. Kihlakunnanvoudin tehtävillä tarkoitetaan sitä, että momentissa tarkoitettu henkilö voisi antaa täytäntöönpanotehtäviä avustavalle ulosottomiehelle 1 momentin mukaisesti sekä hoitaa itse 10 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Rajoituksetta kihlakunnanvoudin tehtäviä ei voitaisi antaa muulle virkamiehelle kuin kihlakunnanvoudille. Ulosottopiirin päällikkö (johtava kihlakunnanvouti) voisi momentin

mukaan määrätä virkamiehen hoitamaan yksittäisiä kihlakunnanvoudin tehtäviä. Toinen vaihtoehto olisi se, että päällikkö antaa määräajaksi kyseiselle virkamiehelle määräyksen hoitaa määrätynlaisia kihlakunnanvoudin tehtäviä. Edellytyksenä kummassakin tapauksessa olisi, että kyseinen virkamies täyttää kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimukset.

Säännös on tarpeen riittävän joustavuuden aikaansaamiseksi muun muassa sijaisuusjärjestelyissä. Se myös mahdollistaisi harjaantumisen kihlakunnanvoudin tehtäviin ja siten edistäisi rekrytointijärjestelmän toimivuutta.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että ulosottomies voi siirtää alaiselleen virkamiehelle antamansa tehtävän toiselle virkamiehelle tai ottaa tehtävän itse hoitaakseen. Momentti vastaa ulosottolain 1 luvun 7 §:n 2 momenttia.

10 §. *Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta.* Ulosottomiehen yksinomaista toimivaltaa koskeva säännös otettaisiin puheena olevaksi pykäläksi asiallisesti siinä muodossa kuin ulosottolain 1 luvun 5 § on kolmannen vaiheen osittaisuudistusta koskevassa esityksessä (HE 13/2005 vp). Pykälään tehtäisiin muuttuneita pykälänumeroita koskevat muutokset.

Pykälään ehdotetaan selvyiden vuoksi otettavaksi uudeksi 10 kohdaksi viittaussäännös, jonka mukaan ulosottomiehen tulee hoitaa muussa laissa ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan säädetyt tehtävät. Pykälän 8 ja 9 kohdassa tarkoitettujen lakien lisäksi myös muissa laeissa voidaan säätää ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä. Esimerkiksi ehdotuksessa laiksi, joka koskee riitauttamattomia vaatimuksia koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen käyttöönotosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamista, ehdotetaan ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä (työryhmämietintö 2005:4, oikeusministeriö). Siinä ehdotetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan ulosottomiehen tulee itse päättää asetuksen 23 artiklassa tarkoitetuista täytäntöönpanoa lykkäävistä tai rajoittavista toimenpiteistä.

Ulosottotoimen hallinto

Ulosottolaitos ehdotetaan yleisperustelujen jaksossa 4 todetuista syistä organisoitavaksi kaksipuortaiseksi niin, että siinä toimisi keskusvirastona ulosoton hallintovirasto ja sen alaisuudessa paikalliset yksiköt. Väliportaana hallinnosta luovuttaisiin. Väliportaana hallinnon tehtäviä hoitavat nykyisin lääninhallitusten oikeushallinto-osastot.

Tarkoitus on, että hallintovirastoa koskevat ehdotetut säännökset tulisivat voimaan erikseen säädettävällä lailla siinä yhteydessä, kun hallintovirasto perustetaan lailla. Ulosottokaaren 1 lukuun otettaisiin nykyistä vastaavasti vain keskeisimmät ulosotto-organisaation rakennetta koskevat säännökset.

11 §. *Ulosottolaitoksen organisaatio.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ulosottolaitos muodostuu keskushallinnosta ja sen alaisista paikallisista toimintayksiköistä. Paikalliset toimintayksiköt olisivat hallinnollisesti suoraan keskushallinnon alaisia.

Keskushallinto kuuluisi 2 momentin mukaan valtakunnalliselle ulosoton hallintovirastolle (*hallintovirasto*). Nimike hallintovirasto olisi tässä vaiheessa vain tekninen. Viraston nimestä säädettäisiin myöhemmin erikseen.

Ulosottolain 1 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. Vastaavasti puheena olevassa momentissa säädettäisiin, että hallintovirasto ja sen alaiset paikalliset toimintayksiköt kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. Koko paikallinen ulosottohenkilöstö eli ulosottomiehet ja heidän alaisensa virkamiehet kuuluisivat oikeusministeriön hallinnonalaan.

Ulosottolain 1 luvun 3 §:n mukaan paikallinen ulosottotoimi järjestetään kihlakunnittain. Oikeusministeriö voi antaa pykälän nojalla määräyksiä yhteistoiminta-alueista ja tehtävien hoitamisesta toisen kihlakunnan alueella. Ennen viimeksi mainitun määräyksen antamista oikeusministeriön tulee kuulla lääninhallitusta. Ulosottopiiriin voi siten oikeusministeriön päätöksellä kuulua useita kihlakuntia. Oikeusministeriö on antanut yleisperustelujen jaksossa 2 mainitut piirejä koskevat määräykset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykytilannetta vastaavasti, että maa jaetaan ulosottotehtävien hoitamista varten ulosottopiireihin siten, että kukin piiri muodostuu yhdestä tai useammasta kihlakunnasta. Kihlakuntajaosta ei siten luovuttaisi, mutta kihlakunnista muodostettaisiin nykyistä suurempia ulosottopiirejä. Ulosottopiireistä säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Hallintovirasto voisi tehdä esityksen ministeriölle piirijaotuksesta asetusta varten. Nykyisin piireistä määrätään oikeusministeriön päätöksellä. Asian merkittävyyden vuoksi olisi kuitenkin asianmukaista, että piirijaotus määrätään säädöksessä. Hallintoviraston tehtävä olisi järjestää kussakin piirissä alueellisesti ja toiminnallisesti riittävät ja asianmukaiset ulosottopalvelut.

12 §. Hallintovirasto. Tarkoitus on, että myöhemmin annettavassa hallintovirastoa koskevassa laissa ja sen nojalla mahdollisesti annettavassa valtioneuvoston asetuksessa sekä oikeusministeriön työjärjestyksessä määritellään lähemmin oikeusministeriön ja hallintoviraston keskinäinen suhde. Ulosottokaaren 1 lukuun otettaisiin vain merkityksellisimmät tehtävät, jotka kuuluvat oikeusministeriölle ja hallintovirastolle.

Ulosottolain 1 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle. Nämä tehtävät siirrettäisiin yleisperusteluissa todetuista syistä oikeusministeriöltä hallintovirastolle.

Pykälän 1 momentin mukaan hallintovirastolle kuuluisi hallinnollinen ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta. Sana ”hallinnollinen” rajaa hallintoviraston toimivallan ulkopuolelle ulosottomiesten lainkäyttöratkaisut. Hallintoviraston ohjaustehtävänä olisi ulosottotoimen yhtenäisyydestä huolehtiminen sellaisissa asioissa, joissa ei ole kysymys ulosottomiesten varsinaisesta lainkäytöstä. Esimerkiksi menettelytapoja voitaisiin ohjata antamalla suosituksia silloin, kun ei ole kysymys ulosottomiehen harkintaoikeudesta oikeus- tai näyttökysymysten osalta. Ulosottomiehet ovat lain mukaan puolueettomia lainkäyttöviranomaisia, joka tarkoittaa myös riippumattomuutta hallinnollisista viranomaisista.

Käytäntöjen yhtenäisyyttä ohjaavia hallintoviraston toimia voidaan pitää perusteltuna etenkin sellaisten massaluonteisten ja yksinkertaisten asioiden kohdalla, joihin ei yleensä liity juridista harkintaa ja joiden yhdenmukainen ja tehokas sujuminen on keskeistä koko laitoksen toiminnan kannalta. Veronpalautuksen ulosmittaus on eräs esimerkki tällaisista asiaryhmistä. Ulosottomiehelle tulee kuitenkin sallia tapauskohtainen harkintamahdollisuutta silloin, kun asian erityispiirteet antavat siihen aihetta.

Varsinaisten lainkäyttötehtävien osalta hallintoviraston koulutustoiminnan merkitys korostuu. Kun ulosottohenkilöstö saa tietoja sääntelystä ja sen tavoitteista sekä oikeuskäytännöstä, edistetään samalla yhdenmukaista lainkäyttöä.

Hallintoviraston tulee momentin mukaan erityisesti huolehtia ulosottolaitoksen palvelujen alueellisesta saatavuudesta. Tästä on tärkeää säätää nimenomaisesti, koska piirikokoa suurennettaisiin olennaisesti. Piirien vähentäminen ei saa johtaa palvelujen alueellisen saatavuuden heikentymiseen. Ulosottopalvelujen saatavuutta on parannettu jo aiemmillä uudistuksilla. Erityisesti se, että hakija voi kääntyä lähimmän ulosottomiehen puoleen asian vireillepanossa sekä se, että kunkin velallisen ulosottoasiat on koottu samalle vastaavalle ulosottomiehelle, edesauttavat palvelujen saatavuutta. Mainitut uudistukset menettävät kuitenkin osan perusteistaan, jos lähin tai vastaava ulosottomies on maantieteellisesti kovin etäällä. Yleisperustelujen jaksossa 4 on käsitelty keinoja palvelujen turvaamiseen.

Pykälän 2 *momentissa* olisivat vielä säännökset siitä, että hallintoviraston päällikön nimittää oikeusministeriö ja että hallintoviraston nimestä, tehtävistä, viroista ja muusta järjestämisestä säädetään erikseen lailla. Hallintovirastoa koskevat yksityiskohtaisemmat säännökset tulisivat todennäköisesti otettavaksi sitä koskevaan valtioneuvoston asetukseen. Ulosottokaaren 1 luvussa ei ole tarkoituksenmukaista säätää hallintoviraston organisaatiosta ja toiminnasta ehdotettua yksityiskohtaisemmin.

13 §. Paikalliset toimintayksiköt. Nykyisin ulosoton paikallisia toimintayksiköjä ovat kihlakuntajärjestelmän mukaisesti joko kihlakunnan niin sanotut erillisvirastot tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastot. Kun uudistuksen tarkoituksena on olennaisesti vähentää ulosottopiirien lukumäärää, on perusteltua ja tarkoituksenmukaista, että paikallisena yksikkönä ovat kaikissa piireissä erilliset ulosottovirastot. Asiaa on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 4.

Pykälän 1 *momentin* mukaan paikallisina toimintayksikköinä ulosottopiireissä toimivat ulosottovirastot. Lisäksi momentissa olisi selvyiden vuoksi maininta siitä, että ulosottovirastoissa toimivat kihlakunnanvoudit ja heidän alaisensa virkamiehet. Viraston päällikkönä toimisi nykyiseen tapaan johtava kihlakunnanvouti.

Viraston päällikkö vahvistaisi 2 *momentin* mukaan viraston työjärjestyksen. Tämä vastaa ulosottolain 1 luvun 14 §:ää.

Pykälän 3 *momentissa* olisi vielä viittaus siihen, että paikallisesta ulosottoviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään erikseen. Tällä tarkoitetaan Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta annettua lakia (898/1979). Ahvenanmaan maakunta ei kuulu nykyiseen kihlakuntajaotukseen eikä paikallishallintolaki koske sitä. Myöskään ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi Ahvenanmaan ulosottotoimen paikalliseen järjestämiseen. Myös maakunnanvoudinvirasto olisi kuitenkin ulosoton valtakunnallisen hallintoviraston alainen ja kuuluisi oikeusministeriön hallinnonalaan.

14 §. Kihlakunnanvoudin nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset. Ulosottolain 1 luvun 13 §:n 1 *momentin* mukaan kihlakunnanvoudin nimittää oikeusministeriö. Nyt ehdotetaan, että johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin nimitystehtävä kuuluisi hallintovirastolle. Tästä otettaisiin säännös pykälän 1 *momenttiin*.

Nykyisin kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimuksena on luvun 13 §:n 2 momentin mukaan oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys ulosottotoimeen. Kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimuksia muutettaisiin joustavammaksi, jotta kihlakunnanvoudiksi voitaisiin pätevöityä muullakin tavalla kuin toimimalla ulosottolaitoksen palveluksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan kihlakunnanvoudiksi voidaan nimittää oikeustieteen kandidaatin tai oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut Suomen kansalainen, joka on hyvin perehtynyt ulosottotoimeen tai joka on saavuttanut muissa tehtävissä viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämän taidon. Oikeustieteen maisterin tutkinto on 1 päivänä elokuuta 2005 voimaan tulevan uuden tutkintojärjestelmän mukainen ylempi korkeakoulututkinto, joka korvaa oikeustieteen kandidaatin tutkinnon.

Kihlakunnanvoudin tulisi olla Suomen kansalainen. Tämä ehto kuuluu kelpoisuusvaatimuksiin nykyisinkin. Valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n 7 kohdan mukaan vain Suomen kansalainen voidaan nimittää virkaan, johon kuuluu ulosottomiehen tehtäviä. Sama koskee avustavia ulosottomiehiä.

Muissa tehtävissä saavutettu taito viran menestykselliseen hoitamiseen olisi vaihtoehtoinen pätevöitymistapa. Esimerkiksi sellainen toiminta tuomarin tehtävissä, perintä- tai luottolaitoksessa taikka asianajotehtävissä, jossa asianomainen on hankkinut ulosotto-oikeudellista osaamista ja asiantuntemusta, toisi kelpoisuuden kihlakunnanvoudin virkaan.

Lisäksi momentissa edellytetään, että jokaisella nimitettävällä henkilöllä tulee olla tehtävään tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Tätä vastaavaa säännöstä nykyisissä kelpoisuusvaatimuksissa ei ole. Käytännön nimittamistoimissa on kuitenkin toisinaan jouduttu pohtimaan sitä, onko nimitettävä henkilö paitsi pätevä, myös sopiva kihlakunnanvoudin virkaan. Ulosottomiesten laajat toimivaltuudet ja oikeudellinen harkintavalta edellyttävät, että nimitettävän henkilön voidaan luottaa toimivan tehtävissään vastuullisesti ja asianmukaisesti. Ulosottomiehen tehtävät ovat lähellä tuomarin tehtäviä etenkin silloin, kun ulosottomies joutuu ratkaisemaan ulosottoasian liitännäisenä aineellisia riitakysymyksiä. Tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 11 §:n 1 momentissa edellytetään, että tuomariksi nimitettävällä on tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin uusi säännös johtavan kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimuksista. Johtavaa kihlakunnanvoutia koskisivat ensinnäkin samat kelpoisuusvaatimukset kuin kihlakunnanvoutia. Sen lisäksi johtavaksi kihlakunnanvoudiksi nimitettävältä edellytettäisiin johtamistaitoa. Tällaisen vaatimuksen säätäminen nimenomaisesti korostuu piirikoon suurentuessa.

Luvun 15-31 § olisivat samansisältöisiä kuin ulosottolain 1 luvun vastaavat pykälät.

32 §. *Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeus tiedonsaantiin.* Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaussäännös ehdotettuun 3 luvun 112 §:ään, jossa säädettäisiin alaikäistä koskevista luottotiedoista.

Luvun 33-35 § olisivat samansisältöisiä kuin vastaavat pykälät ulosottolain 1 luvussa.

2 luku. Ulosottoperusteet

Lukuun otettaisiin muuttamattomina pääosa ulosottolain 2 luvun säännöksistä. Ne on uudistettu ulosottolainsäädännön toisessa osittaisuudistuksessa ja ovat tulleet voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2004. Luvun 13 §:ään otettaisiin säännös ulosottomiehen kuulemisesta keskeytyksen johdosta ulosottoperustetta koskevassa muutoksenhaussa. Luvun 26 §:ään tehtäisiin yleisperustelujen jaksossa 4 selostetusta velkavastuun enimmäiskestosta aiheutuvat muutokset sekä lisättäisiin lukuun uusi 27 §. Vanhentumislakiin lisättäisiin pykälä, jonka mukaan saatava lakkaa, kun ulosottoperuste menettää merkityksensä. Tältä osin viitataan 4. lakiehdotuksen perusteluihin.

Luvun **1-12 §** olisivat samansisältöisiä kuin ulosottolain 2 luvun vastaavat säännökset.

13 §. Keskeytysmääräys. Pykälä koskee täytäntöönpanon kieltämistä ja keskeyttämistä ulosottoperustetta koskevassa muutoksenhaussa. Ulosottolain 2 luvun vastaavan pykälän 1 momentissa on viittaus lain 9 luvun 14-17 §:ään, jotka koskevat keskeyttämistä ulosoton oikeussuojakeinojen yhteydessä. Viittaus muutettaisiin koskemaan ehdotetun lain 10 luvun 19-26 §:ää, ja se siirrettäisiin ryhmittelyn parantamiseksi pykälän *1 momentista* 2 momenttiin.

Pykälän *2 momenttiin* lisättäisiin säännös siitä, että ulosottomiestä tulee tarvittaessa kuulla keskeytysmääräyksen johdosta. Ehdotetun 10 luvun 21 ja 22 §:n mukaisia keskeytysmääräyksen perusteita ja sisältövaihtoehtoja sovellettaisiin myös ulosottoperustetta koskevassa muutoksenhaussa. Ulosottomiehen kuuleminen täytäntöönpanon tilasta ja muista keskeytysarviointiin vaikuttavista seikoista saattaisi olla paikallaan. Kuuleminen voitaisiin toimittaa vapaamuotoisesti, esimerkiksi puhelimitse.

Jotta kuuleminen ei viivästyttäisi keskeytysmääräyksen antamista kiireelliseksi tai epäselväksi katsotuissa tilanteissa, voitaisiin käytännössä menetellä niin, että keskeytysmääräys annetaan ensiksi ja ulosottomiehen kuulemisen jälkeen sitä tarvittaessa muutetaan tai se peruutetaan.

Luvun **14-25 §** olisivat samansisältöisiä kuin ulosottolain 2 luvun vastaavat säännökset.

26 §. Määräajan jatkaminen. Ulosottolain 2 luvun vastaava pykälä koskee ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden jatkamisen edellytyksiä ja menettelyä. Pykälän mukaan velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia ulosottoperusteen määräajan jatkamista. Kanteen johdosta tuomioistuin voi jatkaa määräaika 10 vuodella laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä. Edellytyksenä on, että velallinen on alkuperäisen määräajan kuluessa siirtänyt tuntuvasti varojaan ulkomaille tai muutoin olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niistä perusteista, joiden nojalla ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika voidaan jatkaa. Ulosottoperusteen määräaikaisuus koskee nykyisten ja ehdotettujen säännösten mukaan luonnollisen henkilön maksuvelvoitetta. Täten myöskään määräajan jatkamista koskevia säännöksiä ei sovellettaisi ulosottoperusteeseen, jossa maksuvelvoite on asetettu yhteisölle.

Tuomioistuin voi pykälän *1 momentin* nojalla määrätä määräajan jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä, jos velallinen on alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. Määräajan jatkamisen perusedellytyksenä säilyisi velkojan maksunsaannin olennainen vaikeuttaminen. Nykyistä

sääntelyä koskevan lakivaliokunnan mietinnön mukaan velallisen toimilta vaaditaan huomattavaa moitittavuutta. Ulosottoperusteen määräajat ovat niin pitkiä, että niiden jatkamisen tulee olla poikkeuksellista (LaVM 34/2002 vp).

Velkojan maksunsaannin olennaisella vaikeuttamisella tarkoitetaan momentin 1-4 kohdan mukaisen toiminnan haitallista seurausta velkojan kannalta. Toiminnan tulee ajoittua ulosottoperusteen alkuperäisen määräajan sisälle.

Säännöksessä ilmaistaisiin nykyistä laajemmin ja hienojakoisemmin erilaisia toimintatapoja. Momentin *1 kohdassa* tekotapana mainittaisiin se, että velallinen on kätkenyt tai lahjoittanut omaisuuttaan. Omaisuutta voidaan kätkeä kotimaassa tai ulkomaille. Kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa saattaa täytyä myös rikoslain 39 luvun 1 §:n 1, 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu velallisen epärehellisyys. Tunnuksmerkistön täyttymistä ei kuitenkaan edellytetä. Kun määräajan jatkamisen perusedellytyksenä on velkojan maksunsaannin olennainen vaikeuttaminen, soveltuisi kohta vain niihin tapauksiin, joissa kätketty tai lahjoitettu määrä on tuntuva.

Momentin *2 kohdassa* toimintatapana mainittaisiin se, että velallinen on lisännyt perusteettomasti velkojensa määrää. Myös tällainen toiminta saattaa samalla täyttää rikoslain 39 luvun 1 §:n 4 kohdassa tarkoitetun velallisen epärehellisyyden tunnuksmerkistön. Lisäluoton ottamisen tai muulla tavalla tapahtuvan velkojen lisäämisen tulisi olla perusteetonta. Kun perusedellytyksenä on velkojan maksunsaannin olennainen vaikeuttaminen, kyseessä ovat velallisen aktiiviset toimet oman taloudellisen asemansa huonontamiseksi. Tuntuva velkamäärän lisääminen heikentää olennaisesti muiden velkojen maksunsaantia, koska kertyvä määrä joudutaan jakamaan velkojen kesken. Jos velallinen lisää sopimattomasti velvoitteitaan muulla tavalla kuin lisäämällä velan määrää, voidaan soveltaa ehdotettua 4 kohtaa.

Puheena olevassa kohdassa ei tarkoiteta sellaista velkaantumista, joka johtuu velallisen passivoitumisesta tai elämänhallinnan menettämisestä. Velkaantuneille henkilöille kertyy helposti lisävelkaa muun muassa veroista ja erilaisista julkisista maksuista. Selvää on, että velkaa, joka on hankittu toimeentulon tai ansaintamahdollisuuksien turvaamiseksi, ei pidetä kohdassa tarkoitettuna velkana.

Momentin *3 kohta* koskee velallisen epärehellisyyttä maksukyvyttömyysmenettelyssä. Sen mukaan määräaika saadaan jatkaa, jos velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia salaamalla taikka antamalla vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan konkurssi-, ulosotto-, velkajärjestely- tai saneerausmenettelyssä. Kohdassa tarkoitettu tekotapa saattaa täyttää rikoslain 39 luvun 2 §:ssä tarkoitetun velallisen petoksen tunnuksmerkistön, mutta ei edellytä, että velallinen olisi siitä tuomittu. Mutta toisaalta, jos velallinen on ollut syytteessä velallisen petoksesta ja on siitä vapautettu, ei kohtaa yleensä voitaisi soveltaa, vaikka rikosoikeudenkäynnissä näytöllinen epäselvyys toimii syytetyn eduksi.

Momentin *4 kohdan* mukaan velallinen on voinut myös muulla tavoin sopimattomasti heikentää tai järjestellä taloudellista asemaansa ja siten olennaisesti vaikeuttaa velkojan maksunsaantia. Kohta on tarpeellinen riittävän kattavuuden vuoksi, koska on olemassa lukemattomia erilaisia tapoja vaikeuttaa velkojan maksunsaantia. Tulokinnan lähtökohdaksi voidaan ottaa nykyistä sääntelyä koskeva lakivaliokunnan linjaus edellä mainitussa

mietinnössä siitä, että velallinen ei saa aktiivisin tai tahallisin toimin pyrkiä vahingoittamaan velkojien etua.

Myöskään puheena oleva kohta ei koske niitä tilanteita, joissa velallinen syrjäytymisen tai muun vastaavan syyn vuoksi on kykenemätön hoitamaan velvoitteitaan ja hänen taloudellinen asemansa siitä syystä koko ajan heikentyy.

Momentin mukaan määräaika ei saisi edellä mainituissakaan tapauksissa jatkaa, jos sitä voidaan pitää velallisen kannalta kohtuuttomana. Tältä osin momentti vastaa nykyistä sääntelyä. Myös mainitussa lakivaliokunnan mietinnössä todetaan, että kaikissa tapauksissa tulee ottaa huomioon myös velallisen asemaan liittyvät kohtuusnäkökohdat kokonaisuudessaan.

Pykälän 2 *momentti* koskee kanteen nostamisen määräaika. Kanne määräajan jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluessa alkuperäisen määräajan päättymisestä. Tuomio, jolla määräaika on jatkettu, on heti täytäntöönpanokelpoinen, jollei muutoksenhakutuomioistuin anna keskeytysmääräystä. Momentti vastaa nykyistä sääntelyä. Kyseessä on erityistyyppinen tuomio, jossa aiemman suoritustuomion täytäntöönpanokelpoisuuden jatkuminen vahvistetaan. Tuomiot yhdessä muodostavat ulosottoperusteen jatkotoimille.

27 §. *Tuomioistuimen ilmoitus ja ulosottomiehen todistus.* Lukuun otettaisiin uusi pykälä järjestelmästä, joka mahdollistaisi sen, että velalliselle ja velkojalle voidaan antaa todistus ulosottoperusteen määräaikojen päättymisestä.

Pykälän 1 *momenttiin* otettaisiin tekninen säännös siitä, että tuomioistuimen, jossa on nostettu ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden jatkamista koskeva kanne, tulee välittömästi ilmoittaa kanteen nostamisesta paikkakunnan ulosottomiehelle. Ilmoituksen saatuaan ulosottomies tekisi ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään (ULJAS) merkinnän kanteen nostamisesta. Tämä olisi tarpeen todistuksen antamista varten.

Jotta velallinen saisi varmuuden ulosottoperinnän päättymisestä ja samalla saatavan lakkaamisesta, pykälän 2 *momenttiin* otettaisiin säännös todistuksen antamisesta. Momentin mukaan ulosottomiehen tulisi pyynnöstä antaa todistus siitä, että ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on kokonaan päättynyt määräaikojen kulumisen vuoksi. Todistukseen merkittäisiin, että ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus ja sen jatkamisen mahdollisuus on kulunut umpeen eikä kannetta ole nostettu. Viimeksi mainitun seikan ulosottomies tarkistaisi ulosoton tietojärjestelmästä. Jos taas kanne on nostettu, todistusta ei annettaisi, ja lopputulos jäisi tuomioistuimen asiassa antaman päätöksen varaan. Todistus annettaisiin pyynnöstä myös velkojalle.

Momentissa tarkoitettuun todistukseen merkittäisiin myös, että kyseisessä ulosottoperusteessa tarkoitetut saatavat ovat lakanneet vanhentumislain 9 a §:n mukaisesti. Kyseessä on saatavan lakkaaminen ja maksuvelvollisuuden lopullinen päättyminen.

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen ja saatavan lakkaaminen perustuisivat suoraan lakiin eivätkä ulosottomiehen antamaan todistukseen. Todistuksella olisi kuitenkin usein velalliselle varmuutta lisäävä merkitys. Velkojalle todistuksella saattaa olla merkitystä kirjanpidossa.

Todistuksen antamisesta tai epäämisestä ei voitaisi hakea muutosta, koska toimi ei vaikuttaisi asianosaisten oikeusasemaan. Kyseessä on lähinnä palvelumuotoinen toimi. Viime kädessä erimielisyyden saatavan lakkaamisesta voisi ratkaista tuomioistuimien riita-asiassa. Jos ulosottoa haetaan ulosottooperusteen määräajan päättymisen jälkeen, asian vireilletuloa koskevasta ulosottomiehen päätöksestä voitaisiin valittaa normaaliin tapaan.

3 luku. Yleiset menettelysäännökset

Lukuun otettaisiin yleiset menettelysäännökset siinä muodossa kuin ne ovat ulosottolain 3 luvussa. Lisäksi lukuun otettaisiin viittaussäännös ulosottooperusteen määräajan päättymistä koskevaan todistukseen sekä uusi pykälä alaikäisistä velallisista.

Luvun **1-99 §** olisivat samansisältöisiä kuin ulosottolain 3 luvun 1-98 §. Nykyisen luvun 96 a § muuttuisi 97 §:ksi, joten sen jälkeisten pykälien numerojärjestys muuttuisi vastaavasti.

100 §. *Vireilläolon päättymistä koskeva todistus.* Pykälän *2 momentiksi* otettaisiin selvyyden vuoksi viittaussäännös siihen, että ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymistä koskevasta todistuksesta säädetään ehdotetussa 2 luvun 27 §:n 2 momentissa.

Luvun **101-111 §** olisivat samansisältöisiä kuin nykyisen luvun 100-110 §.

112 §. *Alaikäistä koskeva ilmoitus.* Yleisperustelujen jaksossa 2 todetuista syistä lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jolla pyritään suojaamaan alaikäisiä velallisia.

Pykälän *1 momentin* mukaan jos ulosottooperusteena on riita-asiassa annettu tuomio ja tällaisessa asiassa on velallisena alle 18-vuotias henkilö, ulosottomiehen tulee tehdä asian vireilletulosta ilmoitus holhousviranomaiselle. Ilmoitus ei koskisi vahingonkorvaussaatavia, vaan ainoastaan niin sanottuja velkomusasioita. Ilmoitus tehtäisiin salassapitosäännösten estämättä.

Ilmoitus tehtäisiin momentin mukaan mahdollisia holhoustoimilain 91 §:ssä tarkoitettuja toimia varten. Mainittu holhoustoimilain pykälä koskee tilannetta, jossa holhousviranomaiselle on ilmoitettu edunvalvonnan tarpeessa ilmeisesti olevasta henkilöstä. Ulosottomiehen tekemän ilmoituksen edellytykset määräytyisivät kuitenkin puheena olevan pykälän mukaisesti. Ulosottomiehen ei tarvitsisi harkita sitä, onko alaikäinen velallinen tai muu vastaaja ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa. Tarkistettaessa myöhemmin holhoustoimilakia siihen voidaan tarvittaessa ottaa säännös siitä, että eri viranomaiset voivat tehdä muun lainsäädännön mukaisia ilmoituksia holhousviranomaiselle.

Holhousviranomaisena toimii maistraatti. Ilmoitus tehtäisiin momentin mukaan sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella alaikäisellä vastaajalla on kotikunta. Jollei velallisella ole kotikuntaa Suomessa, ilmoitus voitaisiin tehdä sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella alaikäinen pääasiallisesti oleskelee.

Ilmoituksen saatuaan holhousviranomaisen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvonnan tarpeen selvittämiseksi ja tehdä tarvittaessa käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi. Holhoustoimilain 16 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen on vapautettava edunvalvoja tehtävästään, jos hän osoittautuu siihen kykenemättömäksi tai sopimattomaksi tai jos vapauttamiseen on erityinen syy. Usein alle 15-vuotiaan kohdalla ovat kyseessä suhteellisen vähäiset saatavat. Toisaalta perittävänä saattaa olla huomattaviakin

yksityisoikeudellisia saatavia. Kuten yleisperustelujen jaksossa 4 on todettu, ilmoituksen tarkoituksena ei ole johtaa edunvalvonnasta vapauttamiseen muutoin kuin ääritapauksissa. Alaikäisen maksettavaksi tuomituista korvauksista riita- tai rikosasiassa ei tehtäisi ilmoitusta, ei myöskään sakoista tai muista sakkotäytäntöönpanolaissa tarkoitetuista seuraamuksista, kuten menettämisseuraamuksista. Myöskään muusta kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta ilmoitusta ei tehtäisi.

Verotäytäntöönpanolaissa tarkoitetuista saatavista, joita peritään alle 15-vuotiaalta, pyydetäisiin selvitys velkojalta. Jos perittävänä on vero tai muu sellainen julkinen saatava, jolla saattaa olla merkitystä holhousviranomaisen tehtävien kannalta, tehtäisiin ilmoitus holhousviranomaiselle ja huoltajalle vastaavalla tavalla kuin puheena olevassa pykälässä säädetään. Säännökset asiasta olisivat verotäytäntöönpanolain 6 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että ennen 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemistä asiasta tulee ilmoittaa alaikäisen huoltajille, jos heidän yhteystietonsa saadaan selville. Tällä tavalla huoltajat saisivat ennalta tiedon ja voisivat varautua siihen, että maistraatista otetaan yhteyttä. Joissakin tapauksissa ilmoitus saattaisi johtaa siihen, että huoltajat hoitaisivat asian niin, että ulosottoasian vireilläolo voisi päättyä ilman ulosottoa tai alaikäisen varattomaksi toteamista. Ilmoitus huoltajille tehtäisiin vain niissä tilanteissa, joita koskee ilmoitusvelvollisuus holhousviranomaiselle.

Tarkoitus on, että täytäntöönpano olisi keskeytyneenä sen ajan, joka on tarpeen tilanteen selvittämiseksi. Jollei asiassa saavuteta holhousviranomaisten, huoltajien ja hakijan välillä sellaista ratkaisua, että saatava suoritetaan tai hakija peruuttaa hakemuksensa, ei jäisi muuta vaihtoehtoa kuin saattaa ulosottoasia loppuun. Ulosottoasia päättyisi estetodistuksen antamiseen, jollei alaikäiselle kuuluvaa varallisuutta löydy.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että alle 15-vuotiaasta velallisesta ei anneta 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettua todistusta eikä myöskään 32 §:ssä tarkoitettuja tietoja luottotietotoiminnan harjoittajalle. Tällaisilla luottotiedoilla ei ole tavanomaista merkitystä, koska alle 15-vuotias alaikäinen ei voi itse tehdä oikeustoimia. Lapsen nimissä sopimuksia tehtäessä myös rahoittajan tulee olla erityisen varovainen esimerkiksi turvaavan vakuuden suhteen. Alle 15-vuotiaasta koskeva ulosottoasia olisi julkinen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin mukaisesti.

Sen sijaan 15-vuotta täyttäneistä annettaisiin mainittu todistus ja luottotietotoiminnan harjoittajalle tiedot. Kuten edellä on todettu, huoltajille annettavalla ennakkoilmoituksella pyritäisiin siihen, ettei ulosottoasia pääty varattomuusestetodistukseen. Jos kuitenkin varattomuusestetodistus joudutaan antamaan, 15-vuotta täyttäneestä velallisesta annettaisiin normaaliin tapaan tiedot luottotietojen rekisteröintiä varten. Sama koskisi myös muita kuin pykälässä tarkoitettuja saatavia silloin, kun alaikäinen velallinen on todettu varattomaksi.

Kuten yleisperustelujen jaksossa 4 on todettu, 15-vuotta täyttäneiden alaikäisten luottotietoja koskevaa sääntelyä on tarkoitus selvittää luottotietolainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

4 luku. Ulosmittaus

Ulosmittausta koskevat ehdotetun 4 luvun säännökset ovat samansisältöiset kuin kokonaisuudistuksen kolmannen vaiheen uudistusta koskevassa esityksessä (HE 13/2005 vp). Säännösehdotusten perustelujen osalta viitataan, mitä mainitussa esityksessä todetaan.

5 luku. **Myynti**

Myös myyntiä koskevat ehdotetun 5 luvun säännökset ovat samansisältöiset kuin kolmannen vaiheen uudistusesityksessä.

6 luku. **Jako ja tilitys**

Ehdotetut lain 6 luvun säännökset kertyneiden varojen jaosta ja tilityksestä ovat samansisältöiset kuin kolmannen vaiheen esityksessä lukuun ottamatta 14 §:n 2 momenttia.

14 §. *Ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita.* Pykälän 2 momenttiin otettaisiin ehdotettua 10 luvun 16 §:n 2 momenttia vastaava säännös siitä, että jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, kertyneet varat saadaan tilittää vain vakuutta vastaan ennen kuin riidassa annettu tuomio on tullut lainvoimaiseksi.

7 luku. **Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano**

Lukuun otettaisiin muuttumattomina ulosottolain 6 a luvun säännökset. Säännökset koskevat muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa, toisin sanoen häätöä sekä luovutus-, tekemis- ja kieltovelvoitteen täytäntöönpanoa. Ulosottolain 7 luvussa olevat turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset otettaisiin uudistettuina ulosottokaaren 8 lukuun.

8 luku. **Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano**

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskeva nykyinen ulosottolain 7 luku on suurimmaksi osaksi uudistettu alioikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1991 säädetyllä lailla. Lukua ei ole uudistettu aiemmissa ulosottolain kokonaisuudistuksen vaiheissa. Luvun pykälistä enää 7 § on alkuperäisessä muodossaan. Säännökset ehdotetaan nyt otettaviksi ulosottokaaren 8 lukuun, koska nykyisestä 6 a luvusta tulisi 7 luku. Muissa luvuissa olevien yleisten menettelysäännösten vuoksi luvun yksityiskohtaisia menettelysäännöksiä voidaan karsia. Lukuun tehtäisiin vähäisiä asiallisia tarkistuksia sekä lakiteknisii ja kielellisiä muutoksia.

Soveltamisala ja edellytykset

Luvun 1-4 §:ään otettaisiin luvun soveltamisalaa sekä turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon edellytyksiä koskevat säännökset.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalasta. Luvun mukaisesti pantaisiin täytäntöön takavarikko ja muu turvaamistoimi, josta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa. Pykälä vastaa ulosottolain 7 luvun 1 §:n alkua sekä 1 luvun 1 §:n 2 momenttia.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitetuista turvaamistoimista päättää yleinen tuomioistuin. Turvaamistoimia ovat takavarikko saatavan turvaamiseksi (oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §), takavarikko paremman oikeuden turvaamiseksi (7 luvun 2 §) sekä muu turvaamistoimi (7 luvun 3 §). Ulosottolain 2 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös on ulosottoperuste.

Luvun 13-15 §:ään otettaisiin säännökset ulosottomiehen toimivallasta määrätä tietyissä tilanteissa itse väliaikainen turvaamistoimi. Lain muiden lukujen soveltamisesta turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoon säädettäisiin luvun 12 §:ssä.

Sen mukaan kuin siitä muussa laissa säädetään, ulosottokaaren mukaista menettelyä noudatetaan 1 luvun 2 §:n mukaan myös täytäntöönpanossa, joka koskee muuta kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettua turvaamistointa. Esimerkiksi merilain (674/1994) 4 luvun 2 §:n mukaan aluksen takavarikkoon sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa ja ulosottolain 3, 4 ja 7 luvussa säädetään takavarikosta ja sen täytäntöönpanosta, jollei merilaissa muuta säädetä. Ulosottolain 7 luvun 1 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä aluksen takavarikosta ei siten ole tarpeen ottaa ulosottokaaren 8 lukuun.

2 §. *Hakijan asettama vakuus.* Pykälään otettaisiin säännökset niin sanotusta hakijavakuudesta turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä.

Pykälän 1 momentin mukaan turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää, että hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden vahingosta, joka voi syntyä vastaajalle turvaamistoimesta. Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 16 §:n ensimmäistä virkettä. Ehdotetun lain 2 luvun 18 §:stä ilmenee, että vakuus on asetettava turvaamistoimipäätöksen lainvoimaisuudesta riippumatta.

Pykälässä tarkoitettuun vakuuteen sovellettaisiin luvun 12 §:n mukaisesti 3 luvun 43-47 §:ssä olevia yleisiä vakuussäännöksiä. Niiden mukaan vakuus voi olla pantti tai takaus.

Edellä yleisperustelujen jaksoissa 2 ja 4 mainituista syistä 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ään lisätään uusi säännös tuomioistuimen määräyksestä, joka koskee vakuuden asettamista. Tuomioistuimen tulisi yleensä määrätä, että sen muuna turvaamistoimenä antama kielto tai määräys tulee voimaan vasta, kun hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden.

Puheena olevan pykälän 2 momenttiin otettaisiin tähän liittyvä säännös ulosottomiehen velvollisuudesta ottaa vakuus vastaan. Säännöksen mukaan ulosottomiehen tulisi ottaa vastaan mahdollisesta vahingosta vakuus, jonka asettaminen on oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen määräyksen mukaan ehtona kiellon tai määräyksen voimaantulolle, vaikkei täytäntöönpanoa muutoin haeta ulosottomieheltä.

Ulosottomiehen olisi tällöin päätettävä vakuuden hyväksymisestä ja säilytettävä hyväksyttyä vakuutta, vaikkei asia olisi täytäntöönpanoasiana vireillä. Vakuuden suhteen olisi meneteltävä vastaavasti kuin täytäntöönpanoasiassa. Jos turvaamistoimi osoittautuu aiheettomaksi ja hakija tuomitaan maksamaan vastaajalle oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:ssä tarkoitettua vahingonkorvausta, korvaus voitaisiin ottaa vakuudesta puheena olevan lain 3 luvun 47 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin ulosottolain 7 luvun 16 §:n jälkimmäistä virkettä vastaava viittaussäännös. Siinä todettaisiin, että mahdollisuudesta vapautua vakuuden asettamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:ssä. Viitatus säännöksen mukaan tuomioistuin voi hakemuksesta vapauttaa hakijan asettamasta puheena olevassa pykälässä tarkoitettua vakuutta, jos hakija havaitaan siihen kykenemättömäksi ja jos hänen oikeuttaan voidaan pitää ilmeisen perusteltuna.

Luvun 12 §:stä seuraa, ettei 3 luvun 44 §:ssä tarkoitettujen vakuuden asettamisvelvollisuudesta vapautettujen hakijoiden tarvitse asettaa vakuutta myöskään turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanossa.

3 §. Vastaajan asettama vakuus. Pykälässä säädettäisiin vastaajan mahdollisuudesta torjua turvaamistoimen täytäntöönpano asettamalla vakuus. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 12 §:ää.

Pykälän ensimmäinen virke koskisi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettua takavarikkoa saatavan turvaamiseksi. Tällaista turvaamistointia ei saisi panna täytäntöön ja jo toimitettu täytäntöönpano olisi peruutettava, jos vastaaja asettaa hakijan saatavasta vakuuden ulosottomiehelle. Luvun 12 §:n mukaisesti puheena olevassa pykälässä tarkoitettuun vakuuteen sovellettaisiin 3 luvun 43, 45 ja 46 §:ssä olevia säännöksiä.

Pykälän toinen virke koskisi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 2 §:ssä tarkoitetun takavarikon tai 3 §:ssä tarkoitetun muun turvaamistoimen täytäntöönpanoa. Tällaista turvaamistointia ei saisi panna täytäntöön, jos vastaaja asettaa vakuuden, jonka hakija hyväksyy tai joka asianmukaisella ja riittävällä tavalla vastaa hakijan oikeussuojan tarvetta.

4 §. Pääasia. Pykälässä säädettäisiin turvaamistoimen täytäntöönpanon peruuttamistoimista, jotka perustuvat pääasian vireillepanon laiminlyöntiin tai pääasian saamaan lopputulokseen. Pykälä vastaa pääosin ulosottolain 7 luvun 13 §:ää.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan ulosottomiehen olisi peruutettava turvaamistoimen täytäntöönpano vastaajan vaatimuksesta, jollei hakija osoita, että oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu pääasia on pantu vireille määräajassa. Viitatus pykälän mukaan hakijan on kuukauden kuluessa turvaamistoimipäätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa menettelyssä. Jos vastaaja vireillepanon määräajan jälkeen vaatii täytäntöönpanon peruuttamista, hakijalle olisi varattava tilaisuus esittää selvitys vireillepanosta.

Ulosottolain nykyisen 7 luvun 11 §:n mukaan hakijan on annettava ulosottomiehelle kahden viikon kuluessa vireillepanomääräajan päättymisestä selvitys pääasian käsiteltäväksi saattamisesta uhalla, että täytäntöönpano voidaan peruuttaa siten kuin edellä mainitussa 13 §:ssä säädetään. Tästä hakijan velvollisuudesta ehdotetaan luovuttavaksi. Nykyisinkään selvityksen antamisen laiminlyöntiin ei liity mitään erityistä seuraamusta.

Pykälän toisen virkkeen mukaan täytäntöönpano olisi peruutettava myös, jos osoitetaan, että pääasiaa koskeva kanne on hylätty taikka jätetty sillensä tai tutkimatta. Tuomioistuin voi kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 9 §:n nojalla määrätä, että turvaamistoimi peruuntuu vasta pääasiaa koskevan ratkaisun saatua lainvoiman.

Ilman nimenomaista säännöstäkin on selvää, että ulosottomiehen on peruutettava 13 §:n nojalla määräämänsä väliaikaisen turvaamistoimen täytäntöönpano sen jälkeen, kun turvaamistoimen mainitussa pykälässä säädetty voimassaoloaika on päättynyt. Samoin on selvää, että täytäntöönpano on peruutettava, jos hakija pyytää peruuttamista.

Pykälään ei myöskään otettaisi nykyistä säännöstä siitä, että ulosottomiehen on peruutettava turvaamistoimen täytäntöönpano, jos velallinen esittää hakijan kirjallisen ilmoituksen tai

muun selvän ja luotettavan selvityksen siitä, että kysymyksessä oleva saaminen on maksettu. Tällaisessa tilanteessa on selvempää, että turvaamistoimen peruuttamisesta päättää tuomioistuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 8 §:n nojalla.

Jos tuomioistuin peruuttaa tai kumoaa turvaamistoimen, ulosottomiehen tulee peruuttaa sen täytäntöönpano 2 luvun 15 §:n mukaisesti.

Menettely

Luvun 5-12 §:ään otettaisiin turvaamistoimen täytäntöönpanomenettelyä koskevat säännökset. Luvun 5 § koskee väliaikaisen turvaamistoimen täytäntöönpanoa, 6-8 § takavarikon täytäntöönpanoa ja 9 § muun turvaamistoimen täytäntöönpanoa.

5 §. Vireilletulo- ja ennakkoilmoitus. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi antaa väliaikaisen turvaamistoimipäätöksen varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi, jos turvaamistoimen tarkoitus saattaa muuten vaarantua. Täytäntöönpanon turvaamiseksi ulosottolain 7 luvun 4 §:ssä säädetään, että tällainen väliaikainen turvaamistoimipäätös saadaan panna täytäntöön vastaajalle ennalta ilmoittamatta.

Pykälään otettaisiin mainittua 4 §:ää asiallisesti vastaava säännös, jossa viitattaisiin 3 luvun 33 §:ssä tarkoitettuun vireilletuloilmoitukseen ja 34 §:ssä tarkoitettuun ennakkoilmoitukseen. Säännöksen mukaan väliaikainen turvaamistoimipäätös saataisiin panna täytäntöön antamatta vastaajalle vireilletuloilmoitusta tai ennakkoilmoitusta. Säännös koskisi kaikenlaisia oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädettyjä turvaamistoimia.

6 §. Takavarikon kohde. Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ssä tarkoitetun saatavaa turvaavan takavarikon kohteesta. Pykälän mukaan omaisuutta, jonka ulosmittaus on kielletty, ei myöskään saa panna saatavan turvaamiseksi takavarikkoon.

Lisäksi pykälässä viitattaisiin muualla laissa oleviin, sinänsä harvalukuisiin säännöksiin omaisuudesta, jota ei saa panna takavarikkoon. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 5 §:n 1 momenttia.

7 §. Takavarikon täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitetun takavarikon täytäntöönpanomenettelystä.

Nykyisen ulosottolain 7 luvun 2 ja 3 §:n mukaan irtaimen omaisuuden takavarikko ja kiinteän omaisuuden takavarikko pannaan täytäntöön jonkin verran eri tavoin. Irtaimen osalta noudatetaan soveltuvien osien ulosmittausta koskevia säännöksiä, mutta tietyin edellytyksin ulosottomies voi antaa vastapuolelle hukkaamiskiellon. Kiinteän omaisuuden osalta noudatetaan soveltuvien osien ulosmittausta koskevia säännöksiä, ja vastapuolelle annetaan hukkaamiskielto. Luvun 8 §:ssä on tarkempia säännöksiä hukkaamiskiellon tiedoksiannosta sekä omaisuuden hallinnasta ja käytöstä.

Nyt ehdotetaan, että irtainta tai kiinteää omaisuutta koskeva takavarikko pantaisiin samalla tavoin täytäntöön. Täytäntöönpano tapahtuisi kuten ulosmittaus. Pykälän 1 momentin mukaan irtaimen tai kiinteän omaisuuden takavarikko pantaisiin täytäntöön noudattaen soveltuvien osien, mitä 4 luvussa säädetään ulosmittauksessa.

Takavarikon täytäntöönpanossa noudatettaisiin siten soveltuvin osin hallituksen esityksessä 13/2005 vp ehdotettuja 4 luvun ulosmittausmenettelyä koskevia säännöksiä. Tämä merkitsisi muun muassa, että omaisuus pantaisiin takavarikkoon ulosottomiehen tekemällä takavarikkopäätöksellä (4 luvun 26 §). Omaisuuden takavarikko tulisi päätöksellä voimaan velalliseen nähden (4 luku 27 §). Täytäntöönpanossa tehtäisiin soveltuvin osin vastaavat varmistustoimet kuin ulosmittauksessa (4 luvun 31-36 §).

Lukuun ei enää otettaisi nykyisessä ulosottolain 7 luvun 7 §:ssä olevia erityissäännöksiä toimitsijan asettamisesta tai 8 §:n säännöksiä tiedoksiannosta. Jos olosuhteet sitä edellyttävät, ulosottomies saisi asettaa toimitsijan lain 4 luvun 35 §:n nojalla. Puheena olevan luvun 12 §:n mukaisesti myös takavarikon täytäntöönpanossa noudatettaisiin 3 luvun 37-41 §:ssä olevia yleisiä tiedoksiantosäännöksiä.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin säilytyskelvottoman omaisuuden myymisestä. Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 6 §:ää.

Momentin mukaan, jos saatavasta on pantu takavarikkoon omaisuutta, jonka arvo alenee nopeasti tai hoitokustannukset ovat korkeat, omaisuus myydään noudattaen soveltuvin osin, mitä 2 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetään. Hakijan asettaman vakuuden tulee kattaa myös myynnin aiheuttama vahinko ja kulut.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin takavarikoitujen rahavarojen säilyttämisestä. Momentti korvaisi ulosottolain 7 luvun 5 §:n 2 momentin.

Momentin mukaan ulosottomiehen tulee säilyttää takavarikoidut rahavarat noudattaen, mitä 6 luvun 23 §:ssä säädetään. Viittaus merkitsee, että takavarikoidut rahavarat pidettäisiin lähtökohtaisesti virkavarojen tilillä, jossa niille ei kerry korkoa. Varat olisi kuitenkin viran puolesta talletettava erikseen luottolaitokseen korkoa kasvamaan, jos varat ylittävät valtioneuvoston asetuksella säädettävän huomattavan määrän.

8 §. *Takavarikon akeusvaikutukset.* Pykälässä säädettäisiin täytäntöönpannun takavarikon oikeusvaikutuksista. Nykyisessä luvussa säädetään kiinteän omaisuuden osalta, että takavarikolla on 4 luvun 30 §:ssä ulosmittauksesta säädetty oikeusvaikutukset.

Pykälän mukaan takavarikon täytäntöönpanolla olisi samat oikeusvaikutukset kuin ulosmittauksesta ehdotetun 4 luvun 37-41 ja 78 §:ssä säädetään. Viittaus merkitsisi muun muassa, ettei vastaaja saisi ulosottomiehen takavarikkopäätöksen jälkeen hävittää taikka ilman ulosottomiehen lupaa luovuttaa tai pantata takavarikkoon pantua omaisuutta tai muutoin määrätä siitä. Kiellon vastainen toimi olisi tehoton.

Lain 4 luvun 43 §:stä ilmenee, ettei omaisuuden paneminen takavarikkoon estä sen ulosmittaamista muusta saatavasta. Takavarikko ei myöskään tuota etuoikeutta sen hakijalle.

9 §. *Muun turvaamistoimen täytäntöönpano.* Nykyisessä luvussa ei ole säännöksiä siitä, miten ulosottomies panee täytäntöön oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetun muun turvaamistoimen, jos sen täytäntöönpanoa haetaan häneltä. Kattavuuden vuoksi puheena olevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva yleisluonteinen säännös. Ehdotetussa 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin ulosottomiehen velvollisuudesta ottaa vastaan vakuus silloin, kun täytäntöönpanoa ei muutoin haeta ulosottomieheltä.

Pykälän mukaan, jos ulosottomieheltä haetaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetun turvaamistoimen täytäntöönpanoa, siinä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä puheena olevan lain 7 luvussa säädetään. Ulosottomies noudattaisi siten täytäntöönpanossa soveltuvin osin muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Soveltuvia voisivat olla lähinnä tekemisvelvoitteen tai kieltovelvoitteen täytäntöönpanoa koskevat säännökset.

Esimerkiksi jos tuomioistuin on sakon uhalla kieltänyt vastapuolta tekemästä jotakin ja tämän turvaamistoinipäätöksen täytäntöönpanoa haetaan ulosottomieheltä, ulosottomiehen olisi noudatettava täytäntöönpanossa soveltuvin osin kieltovelvoitteen täytäntöönpanoa koskevia 7 luvun 16 ja 17 §:n säännöksiä. Jos kieltoa on rikottu, ulosottomies hakisi uhkasakon tuomitsemista tuomioistuimelta ja asettaisi tarvittaessa uuden uhkasakon. Jos ulosottomies voi sopivalla tavalla estää kiellon uudelleen rikkomisen, olisi sellaiseen toimeen ryhdyttävä.

Pykälä ei muodosta estettä sille, että hakija itse vaatii suoraan tuomioistuimelta päätöksessä asetetun uhkasakon tuomitsemista.

10 §. Toimitsija. Pykälään otettaisiin tuomioistuimen turvaamistoimen määräämää toimitsijaa koskevat erityissäännökset. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 9 §:ää.

Pykälän *1 momentin* mukaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan tai 13 §:n nojalla määrätyn toimitsijan olisi hoidettava ja säilytettävä huolellisesti hänelle uskottua omaisuutta ja annettava tehtävänsä päätyttyä tili ulosottomiehelle. Toimitsijan tulisi tehdä 4 luvun 33 §:ssä tarkoitettu rekisteri-ilmoitus siitä, että säännöksessä tarkoitettua omaisuutta on pantu toimitsijan haltuun ja hoitoon.

Pykälän *2 momentin* mukaan ulosottomiehen olisi annettava toimitsijalle virka-apua. Säännöksessä mainittaisiin nimenomaisesti, että virka-apua olisi annettava toimitsijan pyynnöstä.

11 §. Täytäntöönpanokulut. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:n mukaan turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista vastaa ensisijaisesti turvaamistoimen hakija. Pääasian käsittelyn yhteydessä ratkaistaan asianosaisen vaatimuksesta se, kenen korvattavaksi lopullisesti jäävät turvaamistoimen hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi selventävä viittaussäännös, jonka mukaan turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen maksamisesta säädetään mainitussa oikeudenkäymiskaaren pykälässä.

Lukuun ei otettaisi ulosottolain 7 luvun 10 §:ää vastaavaa säännöstä hakijan velvollisuudesta maksaa vaadittaessa kuluennakkoa. Tästä säädettäisiin ehdotetun 9 luvun 3 §:ssä.

12 §. Lain muiden säännösten noudattaminen. Ulosottolain 7 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatetaan mainitun luvun ja soveltuvin osin lain 3 ja 4 luvun säännöksiä. Tämän lisäksi turvaamistoimen täytäntöönpanossa on noudatettu soveltuvin osin eräitä muitakin säännöksiä, esimerkiksi 9 ja 10 luvussa olevia säännöksiä.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi aiempaa kattavampi viittaussäännös lain muiden lukujen säännösten noudattamisesta turvaamistoimen täytäntöönpanossa. Sen lisäksi, mitä edellä

luvussa säädetään, turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 1-3 ja 9-12 luvussa säädetään.

Turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatettaisiin siten soveltuvin osin lain 1 luvun yleisiä säännöksiä. Lain 2 luvussa säädetään tuomioistuimen turvaamistoimipäätöksestä ulosottoperusteena ja päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Täytäntöönpanossa noudatettaisiin soveltuvin osin myös 3 luvun yleisiä menettelysäännöksiä.

Puheena olevan luvun 7 §:n 1 momentin mukaan takavarikko pantaisiin täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä 4 luvussa säädetään ulosmittauksesta. Turvaamistoimen täytäntöönpanossa ei luonnollisesti noudatettaisi 5 luvun säännöksiä omaisuuden myynnistä eikä 6 luvun säännöksiä jaosta ja tilityksestä, puheena olevan luvun 7 §:n 3 momentissa viitattua säännöstä lukuun ottamatta.

Luvun 9 §:n mukaan muun turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä lain 7 luvussa säädetään. Turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatettaisiin lisäksi soveltuvin osin 9 luvun täytäntöönpanokuluja, 10 luvun itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa ja keskeyttämistä sekä 11 luvun muutoksenhakua koskevia säännöksiä samoin kuin 12 luvun erinäisiä säännöksiä.

Ulosottomiehen määräämä turvaamistoimi

Luvun 13-15 §:ään otettaisiin säännökset sellaisista väliaikaisista turvaamistoimista, jotka ulosottomies itse voi tietyissä tilanteissa määrätä. Säännökset vastaavat asiallisesti nykyisiä säännöksiä.

13 §. Täytäntöönpanon turvaaminen. Pykälään otettaisiin säännökset ulosottomiehen määräämästä väliaikaisesta turvaamistoinesta, joka turvaa ulosottoperusteen täytäntöönpanoa. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 11 a §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos on todennäköistä, että oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1, 2 tai 3 §:ssä tarkoitettu vaara on käsillä, ulosottomies voisi määrätä ja panna täytäntöön mainitussa luvussa tarkoitetun turvaamistoimen, jos hakijalla on ulosottoperuste, mutta hänen ulosottihakemukseensa ei voida heti suostua. Ulosottoperusteiden luettelo on 2 luvun 2 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu turvaamistoimi olisi voimassa enintään kuusi kuukautta sen määräämisestä. Ulosottomies voisi hakemuksesta pidentää voimassaoloaikaa, jos siihen on erityinen syy.

Täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi suoritettavasta väliaikaistoimesta säädetään 3 luvun 18 §:ssä.

14 §. Takaisinsaannin turvaaminen. Pykälässä säädettäisiin ulosottomiehen määräämästä väliaikaisesta takavarikosta, jolla turvataan 3 luvun 84-91 §:ssä tarkoitettua takaisinsaantia ulosottoon. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 7 luvun 17 §:n 1 ja 3 momenttia. Kyseinen ulosottolain pykälä on vuodelta 1997.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies voisi määrätä ja panna täytäntöön takavarikon, jos käy ilmi, että velallinen on luovuttanut tai antanut pantiksi omaisuutta sivulliselle oikeustoimella, joka todennäköisesti voidaan peräyttää 3 luvun 84 §:n nojalla. Edellytyksenä

olisi lisäksi, ettei asia siedä viivytystä. Takavarikkoon voitaisiin säännöksen nojalla luonnollisesti panna vain kyseinen luovutettu tai pantattu omaisuus.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, ettei hakijan tarvitse asettaa 2 §:ssä tarkoitettua vakuutta takaisinsaantia turvaavan takavarikon täytäntöönpanemiseksi eikä täytäntöönpanoa voida estää 3 §:ssä tarkoitetulla vakuudella. Muutoin takavarikko pantaisiin täytäntöön kuten tuomioistuimen määräämä takavarikko noudattaen soveltuvin osin puheena olevan luvun säännöksiä.

Pykälään ei enää otettaisi nimenomaista säännöstä siitä, että jos pantattu omaisuus voidaan ulosmitata, takavarikkoa ei saa määrätä. Tämä on muutoinkin selvää, koska takavarikko ei tällöin ole tarpeellinen.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, ettei pykälässä tarkoitettuun turvaamistoimeen saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakukielto on edelleen perusteltu, koska turvaamistoimi olisi voimassa vain 15 §:ssä tarkoitetun lyhyen ajan.

15 §. *Takaisinsaantia turvaavan takavarikon voimassaolo.* Pykälässä säädettäisiin edellä 14 §:ssä tarkoitetun takaisinsaantia turvaavan takavarikon voimassaolosta. Pykälä vastaa pääosin ulosottolain 7 luvun 17 §:n 2 momenttia.

Pykälän 1 *momentin* mukaan edellä 14 §:ssä tarkoitettu takavarikko olisi voimassa kaksi viikkoa sen määräämisestä. Jos hakija sinä aikana esittää käräjäoikeuden asiaa koskevan turvaamistoimipäätöksen, ulosottomiehen määräämä takavarikko olisi voimassa, kunnes käräjäoikeuden päätös voidaan panna täytäntöön, kuitenkin enintään kaksi viikkoa päätöksen antamisesta.

Nykyisen säännöksen mukaan ulosottomiehen on heti sopivalla tavalla ilmoitettava toimitetusta takavarikosta sivulliselle, jollei hän ole ollut toimituksessa läsnä, sekä tiedusteltava hakijalta, haluaako hän, että takavarikko pidetään voimassa. Näitä erityissäännöksiä ei enää otettaisi pykälään. Sivulliselle annettaisiin takavarikon täytäntöönpanosta 3 luvun 36 §:ssä tarkoitettu jälki-ilmoitus. Ilmoitus tulee toimittaa viipymättä. Koska asialla on hakijalle huomattava merkitys, ulosottomiehen olisi 3 luvun 32 §:n yleisen kuulemissäännöksen mukaisesti sopivalla tavalla tiedusteltava hakijalta tämän kantaa turvaamistoimeen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan ulosottomiehen olisi peruutettava määräämänsä takavarikko heti, jos hakija ilmoittaa, ettei halua hakea käräjäoikeudelta määräystä turvaamistoimesta taikka jos käräjäoikeus on hylännyt tai jättänyt tutkimatta sitä koskevan hakemuksen.

9 luku. Täytäntöönpanokulut

Täytäntöönpanokuluja koskevaa ulosottolain 8 lukua ei ole vielä kokonaisuudessaan uudistettu aiemmissa osittaisuudistuksissa. Luvun kahdeksasta pykälästä kuitenkin vain 3 § on kokonaan alkuperäisessä muodossaan. Lukuun ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä asiallisia ja kielellisiä tarkistuksia. Luku muuttuisi 9 luvuksi, koska nykyisestä 6 a luvusta tulisi ulosottoaaren 7 luku ja nykyisestä 7 luvusta puolestaan 8 luku. Nykyisen luvun otsikko ”ulosottoasiain kulut” muutettaisiin otsikoksi ”täytäntöönpanokulut”, joka vastaa vakiintunutta kielenkäyttöä.

1 §. Kulujen maksuvelvollisuus. Pykälän *1 momentin* mukaan vastaaja on velvollinen maksamaan tarpeelliset kulut, jotka aiheutuvat täytäntöönpanotoimista. Toissijaisesti tällaisista täytäntöönpanokuluista vastaa hakija.

Momentti vastaa pääosin ulosottolain 8 luvun 3 §:ää ja 8 §:n 1 momenttia. Momentissa ei enää kuvattaisi, minkälaisista toimista kulut voivat syntyä. Lähtökohtana on, että kaikki tarpeelliset kulut, jotka aiheutuvat ulosottokaaren mukaisista konkreettisista täytäntöönpanotoimista, ovat luvussa tarkoitettuja täytäntöönpanokuluja. Täytäntöönpanokuluilla ei tarkoiteta valtiolle ulosottolaitoksen ylläpitämisestä aiheutuvia yleiskuluja, kuten palkka- ja tietotekniikkakustannuksia. Tästä olisi säännös pykälän 2 momentissa.

Käytännössä on muodostunut suhteellisen vakiintunut käsitys siitä, minkälaisia kulueriä täytäntöönpanokulut voivat olla. Kulut syntyvät yleensä siitä, että ulosottomies joutuu täytäntöönpanossa käyttämään ulkopuolista palvelujen tarjoajaa, kuten julkaisemaan ilmoituksia, pyytämään arviointeja ja siirtämään omaisuutta.

sanamuotonsa mukaan momentti koskisi myös muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta aiheutuvia kuluja. Tämä vastaa ulosottolain 8 luvun 4 §:n ensimmäistä virkettä, jonka mukaan vastaaja on velvollinen maksamaan myös muun kuin maksuvelvoitetta koskevan tuomion täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut.

Momentissa olisi viittaus siihen, että turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen maksamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:ssä. Vastaava viittaus on edellä mainitussa ulosottolain pykälässä.

Pykälän *2 momenttiin* otettaisiin viittaus siihen, että maksuista, jotka on suoritettava valtiolle ulosotosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi, säädetään erikseen. Tällä tarkoitetaan ulosottomaksuista annettua lakia (34/1995) ja ulosottomaksuista annettua asetusta (35/1995). Samanlainen viittaussäännös on nykyisin ulosottolain 8 luvun 5 a §:ssä.

2 §. Kulujen perintä. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, missä järjestyksessä kulut korvataan. Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa kulut otettaisiin momentin mukaan kertymstä päältä. Vastaava säännös myynnin osalta on ehdotetussa 5 luvun 33 ja 47 §:ssä. Täytäntöönpanokuluilla olisi paras etuoikeus ennen muita saatavia. Tämä vastaa ulosottolain 8 luvun 3 a §:ssä olevaa sääntelyä.

Viimeksi mainitussa pykälässä on myös säännös, jonka mukaan jos jokin kuluerä on syntynyt vain määrätyn saamisen eduksi, sellainen erä on maksettava lähinnä ennen mainittua saamista. Nimenomaista säännöstä tästä ei enää pidetä tarpeellisenä. Jos velkojilla on yhtäläinen etuoikeus ja jokin täytäntöönpanokulu on syntynyt vain tietyn saatavan perimiseksi, voidaan soveltaa saatavakohtaisena periaatetta siitä, että kulu otetaan kertymstä päältä. Jos taas velkojien kesken sovelletaan etuoikeussäännöstä lieenee ilman nimenomaista säännöstäkin selvää, että huonommalla etuoikeudella olevan saatavan täytäntöönpanokulu maksetaan paremmalla etuoikeudella olevien saatavien jälkeen.

Momentissa olisi viittaus ehdotettuun 5 luvun 82 §:n 3 momenttiin. Viimeksi mainitussa säädettäisiin, että yhteisomistusesineen myynnissä täytäntöönpanokulut maksettaisiin velallisen osasta.

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa ei tule sellaista kertymää, josta täytäntöönpanokulut voitaisiin ottaa. Näissä tapauksissa ulosottomies perisi kulut vastaajalta momentin nojalla. Vastaajaa tulee kuulla ennen perintää esimerkiksi puhelimitse. Sääntely vastaa nykyisen 8 luvun 4 §:n 1 momentin toista virkettä kuitenkin niin, että kuulemissäännöstä tiukennettaisiin.

Ehdotetun 3 luvun 28 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen on tehtävä kirjallinen päätös, jos hän asettaa maksuvelvoitteen jollekin. Näin ollen ulosottomiehen tulee tehdä kirjallinen päätös täytäntöönpanokulujen korvausvelvollisuudesta ja määrästä. Jos kulut otetaan kertymästä päältä, kulupäätös voidaan merkitä 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun jakopäätökseen tai kohdennustietoina ulosoton tietojärjestelmään. Muussa kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa kulupäätös voidaan merkitä esimerkiksi toimituspöytäkirjaan tai laatia siitä erillinen asiakirja. Jos kulujen määrä on epäselvä tai riitainen, ulosottomiehen tulisi laatia perusteltu kirjallinen päätös. Ulosottomiehen päätös maksuvelvollisuudesta toimii ulosottoperusteen tavoin.

Pykälän 2 *momentti* koskee hakijan toissijaista kuluvastuuta. Jollei kuluja saada vastaajalta tai hän ei ole velvollinen niitä suorittamaan, ulosottomies perii kulut hakijalta. Vastaava säännös on ulosottolain 8 luvun 8 §:n 1 momentissa. Jos kulut joudutaan perimään hakijalta, tämän korvausvelvollisuudesta on aiheellista laatia kirjallinen päätös. Jos kulujen maksuvelvollisuus tai määrä on epäselvä, päätöksen tulee lisäksi olla perusteltu.

Kuluja koskeva maksuvelvollisuus voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana ehdotetun 10 luvun 6 §:n 2 kohdan nojalla.

Pykälän 3 *momenttiin* otettaisiin säännös siitä, että ulosottoasiassa asetetusta pantista tai takaajalta voidaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä maksamatta olevat täytäntöönpanokulut ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuvat kulut, jos vakuus on asetettu myös niiden korvaamiseksi. Vastaava säännös on ulosottolain 8 luvun 8 §:n 2 momentissa.

3 §. Hakijan kuluennakko. Pykälä koskee hakijalta vaadittavaa ennakkomaksua täytäntöönpanokuluista. Ulosottomies saisi lähtökohtaisesti vaatia hakijalta ennakkoa tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten. Maksuvelvoitteen osalta kuluennakkoa voitaisiin kuitenkin vaatia vain väliaikaistoimen, ulosmittauksen varmistustoimen ja myynnin aiheuttamista kuluista samoin kuin turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista.

Pykälä on muuten samansisältöinen kuin kolmannen vaiheen uudistusesityksessä oleva ulosottolain 8 luvun 6 § (HE 13/2005 vp), mutta pykälään lisättäisiin säännös sitä tilannetta varten, että hakija kieltäytyy maksamasta ennakkoa. Siinä tapauksessa ulosottomies voisi määrätä täytäntöönpanon raukeamaan. Virkavarojen tilillä olevia varoja ei ole syytä käyttää, jos kulujen saaminen vastaajalta ja hakijalta on epävarmaa.

4 §. Vastaajan kuluennakko. Myös vastaajalta voidaan ulosottolain 8 luvun 7 §:n mukaan vaatia ennakkoa täytäntöönpanokuluja varten, jos kyseessä on teettotuomion täytäntöönpano. Ehdotettu pykälä vastaa vähäisin muutoksin nykyistä säännöstä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan tekemisvelvoitteen täytäntöönpanossa ulosottomies saa vaatia hakijan pyynnöstä vastaajalta ennakkoa tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten. Nykyisessä

säännöksessä kulujen edellytetään olevan kohtuullisia. Yhdenmukaisuussyistä käytettäisiin samaa edellytystä kulujen tarpeellisuudesta kuin luvun 1 §:n 1 momentissa.

Kuten nykyisin, ennen kulujen vaatimista hakijan tulisi esittää luotettava kustannusarvio kuluista. Vastaajan kuulemista koskevaa säännöstä tiukennettaisiin. Vastaajaa olisi kuultava ennen kuin hänet velvoitetaan antamaan kuluennakkoa. Kuuleminen voi tapahtua sopivalla tavalla, esimerkiksi puhelimitse. Nykyisen pykälän mukaan ulosottomiehen tulee varata vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jollei se tuntuvasti vaikeuta täytäntöönpanoa.

Jollei vastaaja maksa vaadittua ennakkoa, ulosottomies voisi momentin mukaan periä sen häneltä. Kulut voitaisiin periä vastaajalta tapauskohtaisen harkinnan mukaan joko kerralla tai sitä mukaan kuin täytäntöönpano edistyy. Asiasta ei ole enää pidetty tarpeellisena ottaa nimenomaista säännöstä.

Vastaajan kuluvastuusta tulisi ennen ennakon perimistä tehdä kirjallinen päätös 3 luvun 28 §:n mukaisesti. Koska puheena olevissa asioissa tarpeellisten kulujen määrä ei yleensä ole itsestään selvä, päätöksen tulisi olla säännönmukaisesti myös perusteltu.

Pykälän 2 momentti koskee ennakon ja aiheutuneiden kulujen selvittelyä. Hakijan tulee momentin mukaan välittömästi täytäntöönpanon jälkeen antaa ulosottomiehelle selvitys siitä, miten vastaajan antama ennakko on käytetty. Jos hakija laiminlyö selvityksen antamisen, häneltä itseltään voitaisiin periä takaisin vastaajan antama ennakko kokonaisuudessaan. Takaisinperintä voitaisiin toimittaa heti, kun hakijan voidaan katsoa laiminlyöneen selvityksen antamisen.

Jos käy niin, että ennakko on suurempi kuin asiassa lopullisesti aiheutuneet tarpeelliset kulut, liikamääräinen ennakko tulee momentin mukaan palauttaa vastaajalle. Ulosottomies voi sen periä tarvittaessa takaisin hakijalta. Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 8 luvun 7 §:ssä olevaa sääntelyä.

5 §. Turhiksi jääneet kulut. Pykälän koskee tilanteita, joissa täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut voidaan jättää valtion vahingoksi. Pykälän mukaan kuluja niistä toimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi tai ovat aiheutuneet peruutetusta väliaikaistoimesta, ei saa periä vastaajalta tai hakijalta niissä tapauksissa, joissa oikaisu- tai peruuttamistarve on johtunut väärinarvioinnista tai perimättä jättämisestä muutoin voidaan pitää kohtuullisena. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 8 luvun 9 §:ää.

Ulosottolain 8 luvussa ei ole muutoksenhakusäännöstä eikä sellaista säännöstä nytkään ehdoteta. Ilman nimenomaista säännöstäkin voidaan pitää selvänä sitä, että täytäntöönpanokuluja koskevaan ulosottomiehen päätökseen haetaan muutosta 11 luvussa säädetyssä järjestyksessä.

10 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja keskeyttäminen

Ulosottolain 9 luvun säännökset tulivat voimaan ensimmäisen osittaisuudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1996. Puheena olevaan lukuun otettaisiin ulosottolain 9 luvun säännökset vähäisin asiataarkistuksin. Säännökset on pyritty kirjoittamaan aiempaa tiiviimpään muotoon.

Itseoikaisu

Itseoikaisua koskevat säännökset ovat toimineet käytännössä hyvin. Itseoikaisusta on tullut käyttökelpoinen ja vakiintunut oikeussuojakeino.

1 §. Asiavirheen oikaisu. Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehen tulee oikaista samassa ulosottoasiassa tehty toimi tai päätös, jos se perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen. Nykyistä vastaavasti tällaisesta oikaisusta käytettäisiin määritelmää ”asiavirheen oikaisu”.

Momentissa asetettaisiin nykytilasta poikkeavasti ulosottomiehelle velvollisuus suorittaa itseoikaisu aina silloin, kun havaitaan, että asiassa on sattunut selvä virhe tai että selvitys on ollut selvästi puutteellinen. Tällä ei laajenneta ulosottomiehen velvollisuutta tarkistaa aiempia vaiheita asiassa, vaan korostetaan ulosottomiehen toimintavelvollisuutta silloin, kun itseoikaisun edellytysten havaitaan selvästi olevan käsillä. Tavoitteena on, että asianosaisten ja sivullisten oikeusturva voisi toteutua mahdollisimman yksinkertaisella tavalla. Muutoin momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ulosottomiehen on tehtävä oikaisu viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen. Ulosottomiehen tulisi kuulla niitä, joiden asema heikkenee oikaisun vuoksi, jollei kuuleminen ole erityisestä syystä tarpeetonta. Momentti vastaa edellä mainituilta osin asiallisesti ulosottolain 9 luvun 2 §:n 1 momentin säännöksiä. Ei ole pidetty tarpeellisenä säilyttää nykyistä säännöstä siitä, että itseoikaisu voidaan suorittaa asianosaisten tai sivullisen pyynnöstä tai väitteen johdosta, toimitusmiehen esityksestä taikka ulosottomiehen omasta aloitteesta. Tätä voidaan pitää selvänä muutoinkin, kun ulosottomiehelle tulisi aiempaa selkeämmin velvollisuus toimittaa itseoikaisu aina silloin, kun edellytykset siihen ovat olemassa.

Itseoikaisupyyntö ei jatkaisi valituksen määräaika. Jos asianosainen tai sivullinen pyytää itseoikaisua, ulosottomiehen tulisi pyrkiä huolehtimaan siitä, ettei tämä menetä valitusoikeuttaan. Ulosottomies voi ehdotetun 11 luvun 7 §:n mukaan asettaa hakemuksesta uuden määräajan, jos sitä pyydetään ennen valitusajan päättymistä. Nykyisin käytössä olevissa valitusosoituksissa on huomautus siitä, että oikaisupyyntöä esittäminen ei katkaise valitusajan kulumista. Ehdotettuun 11 luvun 14 §:n 2 momenttiin otettaisiin tästä nimenomainen säännös.

Ehdotetun 1 luvun 10 §:n 9 kohdan mukaan yksinomainen toimivalta päättää ulosottoimen oikaisemisesta kuuluu ulosottomiehelle eli kihlakunnanvoudille. Tämä vastaa nykyistä sääntelyä.

Pykälän 3 momentissa olisi nykyistä vastaavasti viittaussäännös ehdotettuun 11 luvun 12 §:ään, joka koskee asiavirheen oikaisua valituksen yhteydessä.

2 §. Oikaisukiellot. Pykälään otettaisiin säännökset niistä tilanteista, joissa ulosottomiehellä ei ole toimivaltaa suorittaa itseoikaisua. Pykälä vastaa eräin muutoksin ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1 momentin toista virkettä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ulosottomies ei saa asiavirheen perusteella oikaista ulosmittausta, jos huutokauppaa koskeva myynti-ilmoitus on julkaistu, ellei siihen ole painavia syitä. Kohta vastaa nykyistä sääntelyä siten, että kuulutuksen sijasta kohdassa

puhutaan 5 luvun mukaisesti myynti-ilmoituksesta. Sen sijaan ei olisi estettä oikaista ulosmittausta, vaikka vapaassa myynnissä esimerkiksi kiinteistönvälittäjä on jo julkaissut myynti-ilmoituksen.

Momentin 2 kohdassa kiellettäisiin jo toimitetun myynnin itseoikaisu. Nykyinen vastaava kohta koskee vain huutokauppaa. Ehdotettua kohtaa sovellettaisiin myös 5 luvussa tarkoitettuun vapaaseen myyntiin.

Momentin 3 kohdan mukaan ulosottomies ei saisi oikaista asianosaisluetteloa myynnin jälkeen eikä lainvoimaista jakopäätöstä ilman niiden suostumusta, joiden oikeutta oikaisu koskee. Kohta vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä.

Ulosottomies ei saisi momentin 4 kohdan mukaan oikaista maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa lopullisen tilityksen jälkeen ilman niiden suostumusta, joiden oikeutta se koskee eikä lainvoimaisesti loppuun saatettua muuta täytäntöönpanoa. Myös tämä kohta vastaa nykyistä sääntelyä kuitenkin niin, että kohdassa käytettäisiin selvyiden vuoksi ilmaisua ”lopullinen tilitys”. Tältä osin viitataan, mitä ehdotetun 11 luvun 1 §:n 2 momentin kohdalla todetaan.

Pykälän 2 momentti koskee tilanteita, joissa itseoikaisu tulee sivullisen hyväksi. Tällainen oikaisu olisi mahdollinen, vaikka myynti-ilmoitus on julkaistu. Tältä osin säännös vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä. Lisäksi ulosottomiehellä olisi oikeus sivullisen hyväksi toimittaa asianosaisluettelon tai jakopäätöksen itseoikaisu myynnin jälkeen. Tältä osin itseoikaisun käyttöala laajentuisi sivullisen oikeusturvan parantamiseksi. Sen sijaan itse myyntiä ei voitaisi oikaista eikä ilman asianomaisten suostumusta myöskään lopullista tilitystä.

3 §. Kirjoitusvirheen oikaisu. Pykälä koskee teknistä virhettä. Ulosottomiehen tulee pykälän mukaan oikaista ulosottoasiassa tehdyssä päätöksessä tai muussa asiakirjassa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe. Tällaisesta oikaisusta käytettäisiin nykyistä vastaavasti nimitystä ”kirjoitusvirheen oikaisu”. Myös kirjoitusvirhe tulee oikaista viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen. Pykälä vastaa tältä osin ulosottolain 9 luvun 1 §:n 4 momenttia. Pykälään ei otettaisi nykyistä säännöstä siitä, että ulosottomiehen tulee ilmoittaa oikaisusta muutoksenhakuviranomaiselle, jos asiassa on haettu muutosta. Tätä voidaan pitää selvänä muutoinkin.

Kirjoitusvirheen oikaisussa sovellettaisiin 3 luvun 32 §:n mukaista yleistä kuulemissäännöstä.

4 §. Oikaisupäätös ja muutoksenhaku. Pykälä koskee oikaisupäätöksen muotoa ja sisältöä sekä valitusoikeutta oikaisuasiassa. Ulosottolain 9 luvun 2 §:n 2 momentissa on oikaisupäätöksen kirjallista muotoa koskeva säännös, ja 3 luvun 30 §:n 2 momentissa säädetään perusteluvollisuudesta.

Pykälän 1 momentissa vaatimukseksi asetettaisiin oikaisupäätöksen kirjallinen muoto silloin, kun asiassa aiemmin tehdyssä toimessa tai päätöksessä oleva asia- tai kirjoitusvirhe korjataan. Jos kyseessä on asiavirheen oikaisu, päätös tulee lisäksi perustella 3 luvun 28 ja 29 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos sen sijaan esitetty oikaisupyyntö on hylätty, siitä tehdään kirjallinen päätös ainoastaan, jos oikaisua on pyydetty kirjallisesti. Ehdotettu sääntely vastaa asiallisesti nykyistä.

Oikaisusta voidaan 3 luvun 28 §:n 3 momentin nojalla tehdä merkintä yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan. Tästä ei näin ollen tarvitse ottaa säännöstä puheena olevaan pykälään. Selvänä voidaan myös pitää sitä, että asia- tai kirjoitusvirheen oikaisu on tarvittaessa merkittävä myös asianosaiselle annettuun toimituskirjaan tai hänelle on annettava maksutta uusi toimituskirja. Tästäkään ei enää otettaisi nimenomaista säännöstä.

Asia- ja kirjoitusvirheen oikaisuun saataisiin pykälän 2 momentin nojalla hakea muutosta niin kuin 11 luvussa säädetään. Sen sijaan oikaisupyynnön hylkäämiseen ei saa hakea muutosta. Asianomainen voi hakea käräjäoikeudelta muutosta oikaistavaksi vaadittuun toimeen tai päätökseen 11 luvun mukaisesti. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 4 §:ää.

5 §. *Oikaisupäätöksen tiedoksianto ja täytäntöönpano.* Päätös, jolla asia- tai kirjoitusvirhe on oikaistu, annetaan pykälän 1 momentin mukaan tiedoksi oikaisupyynnön tai väitteen esittäjälle sekä lisäksi niille, joiden asema heikkenee oikaisun vuoksi. Jos taas oikaisupyynnö hylätään, siitä ilmoitetaan pyynnön esittäjälle. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 3 §:n säännöksiä.

Toimitettu oikaisu annettaisiin tiedoksi kirjallisen oikaisupäätöksen tiedoksiantona. Jos myös oikaisupyynnön hylkäämisestä on tehty kirjallinen päätös, olisi suositeltavaa antaa se tiedoksi. Muussa tapauksessa tieto oikaisun toimittamatta jättämisestä voitaisiin antaa sopivalla tavalla, esimerkiksi puhelimitse. Viimeksi mainittua tiedoksiantotapaa koskevaa sääntelyä ei pidetä enää tarpeellisena ottaa lakiin ottaen huomioon ehdotetun 3 luvun 32 §:n säännökset.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies saa tilittää kertyneet varat vain vakuutta vastaan, jollei toimitettu oikaisu ole vielä tullut lainvoimaiseksi. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 5 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentti koskee varojen takaisin perimistä. Ulosottomiehen tulee momentin mukaan välittömästi periä takaisin varat, jotka on tilitetty kirjoitusvirheen johdosta väärin tai jotka on vahingossa maksettu väärälle henkilölle. Ennen varojen takaisinperimistä ulosottomiehen tulee antaa päätös varojen palautusvelvollisuudesta asianomaiselle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään. Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 9 luvun 5 §:n 2 momenttia.

Täytäntöönpanoriita

Esityksessä selvennettäisiin täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalitusasian suhdetta. Sellaiset asiat, jotka eivät edellytä riita-asian käsittelyä, ohjattaisiin kustannuksiltaan edullisempaan valitusmenettelyyn.

6 §. *Täytäntöönpanoriitana käsiteltävät asiat.* Pykälässä lueteltaisiin asiaryhmät, jotka voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana joko osoituksesta tai ilman osoitusta. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 9 luvun 6 §:n 1 momentissa olevaa luetteloa.

7 §. *Osoituksen antaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, jos väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita ja ulosottoasia on tämän johdosta tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä. Samansisältöinen säännös on ulosottolain 9 luvun 6 §:n 1 momentissa.

Nykyisin kaikki muutoksenhakuasteet ovat voineet antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Tätä mahdollisuutta on käytetty etenkin käräjäoikeuksissa, mutta myös ylemmissä oikeusasteissa. Nyt ehdotetaan, että osoituksen voisi antaa ainoastaan ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimiva käräjäoikeus. Lisäedellytyksenä osoituksen antamiselle olisi, ettei asiaa laajuutensa tai muun erityisen syyn vuoksi ole tarkoituksenmukaista käsitellä valitusasiana. Käräjäoikeuden tulisi ilmoittaa antamastaan osoituksesta asianomaiselle ulosottomiehelle. Edellä mainitut säännökset otettaisiin pykälän 2 momentiksi.

Ehdotuksella pyritään siihen, että valinta valitusasian ja riita-asian käsittelyjärjestyksen välillä tehtäisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jos ylempi tuomioistuin poikkeuksellisesti katsoo, että käräjäoikeus on menetellyt virheellisesti, koska asia olisi vaatinut riita-asian käsittelyjärjestyksen, se voisi palauttaa asian käräjäoikeuteen. Kun palauttamispäätöksestä käy ilmi palauttamisen syy, käräjäoikeus valitsisi uudeksi käsittelyjärjestykseksi täytäntöönpanoriidan antamalla asianomaiselle osoituksen.

Käräjäoikeus voisi antaa osoituksen, jos asia on niin laaja, ettei sitä ole tarkoituksenmukaista käsitellä noudattaen soveltuvien osin hakemusasian käsittelyä koskevia oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Laajuudella ei niinkään tarkoiteta asian monimutkaisuutta tai oikeudellisen arvioinnin vaativuutta, vaan erityisesti sitä, että tosiasiapuolen selvittäminen edellyttäisi lukuisten todistajien kuulemista. Muuna erityisenä syynä antaa osoitus voisi olla esimerkiksi se, että asianosaisilla on intressi saada asiasta tuomioistuimen ratkaisu, jolla on normaali oikeusvoimavaikutus. Ulosottovalitusasiassa annettu ratkaisu on voimassa ainoastaan kyseisessä ulosottoasiassa (katso myös KKO 2004:93).

Pykälän 3 momentissa olisi säännös osoituksen saajasta. Osoitus annetaan väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin selvityksen esittäminen siitä kysymyksestä kuuluu jollekin toiselle, osoitus annetaan hänelle. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 8 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä.

Viimeksi mainitussa momentissa on luettelo siitä, kenelle osoitus on eri tilanteissa annettava ja ketä vastaan kanteen on nostettava. Säännös on sisällöltään kuitenkin niin harkinnallinen, ettei sen säilyttämistä ole enää pidetty välttämättömänä. Voidaan olettaa, että asianosaisten määrittely ehdotetussa 8 §:n 1 momentissa rajaa riittävästi asianosaisasetelmaa. Luettelosta luovuttaisiin sääntelyn tiivistämiseksi varsinaista muutosta tarkoittamatta. Jatkossakaan esimerkiksi velalliselle ei annettaisi osoitusta sivullisen väittäessä ulosmitatun omaisuuden kuuluvan itselleen, vaan osoitus annettaisiin joko sivulliselle tai velkojalle.

Jollei kaikkia asianosaisia ole haastettu, tuomarin asiana olisi ilmoittaa kantajalle, ettei riita täytä täytäntöönpanoriidan edellytyksiä ja kehottaa kantajaa nostamaan halutessaan kanteen myös puuttuvia asianosaisia vastaan. Muussa tapauksessa asiaa ei voida käsitellä täytäntöönpanoriitana eikä antaa myöskään keskeytysmääräystä.

8 §. Asianosaiset ja kuuleminen. Pykälän 1 momentin mukaan asianosaisia täytäntöönpanoriidassa ovat ulosottoasian hakija tai velkoja ja vastaaja sekä sivullinen, jonka oikeutta täytäntöönpano koskee. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 8 §:n 1 momenttia kuitenkin niin, että ehdotetussa muodossa puhutaan nykyistä eritellymmin erikseen hakijasta ja erikseen maksuvelvoitteen täytäntöönpanon osalta muusta velkojasta. Viimeksi mainitun oikeus maksunsaantiin perustuu ehdotetun 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohtaan. Momentissa puhuttaisiin myös velallisen sijasta laajemmin vastaajasta. Täytäntöönpanoriidassa olisivat

siten asianosaisena aina 1 luvun 3 §:ssä tarkoitetut ulosottoasian asianosaiset sekä heidän lisäksi myös sivullinen, jos asia koskee hänen oikeuttaan.

Ulosottolaissa ei ole nimenomaista säännöstä kuulemisesta ennen täytäntöönpanoriitaosoituksen antamista. Lain 9 luvun 6 §:n perusteluissa todetaan, että ulosottomiehen tulisi kuulla asianomaista ennen osoituksen antamista. Rajatapauksessa hänen mielipiteensä voisi vaikuttaa siihen, annetaanko osoitus. Jos asianomainen ilmoittaa, että hän mieluummin valittaa kyseisestä seikasta, hyvän ulosottotavan mukaista saattaisi olla, ettei osoitusta anneta (HE 106/1995 vp).

Käytäntö on osoittanut, että ulosottomiehet antavat hyvin harvakseltaan osoituksia eikä ole ilmennyt, että tätä harkintaoikeutta olisi käytetty epäasianmukaisesti. Kun käräjäoikeudella on nykyisin mahdollisuus käsitellä ulosottovalitusasia riita-asian käsittelyjärjestyksessä, tämä edelleen vähentäne tarvetta antaa osoituksia.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin kuitenkin nimenomainen kuulemissäännös. Sen mukaan ennen osoituksen antamista ulosottomiehen tulee kuulla osoituksen saajaa. Tarvittaessa olisi kuultava myös muita riidan asianosaisia. Näin osoituksensaaja ja tarvittaessa muutkin riidan osapuolet saavat tilaisuuden esittää näkemyksensä osoituksen tarpeellisuudesta. Kun lisäksi ehdotetun 11 §:n 1 momentin mukaan osoituksensaaja saisi kanteen sijasta käyttää valitusoikeuttaan silloin, kun ulosottomies on antanut osoituksen, voidaan osoituksensaajan oikeusturvaa pitää riittävänä.

9 §. Osoituksen antamisen kiellot. Ulosottolain 9 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voidaan antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Rahasaamisen täytäntöönpanossa osoitusta ei kuitenkaan voida antaa enää lopputilityksen suorittamisen ja varojen lähettämisen jälkeen. Muussa täytäntöönpanossa osoitusta ei voida antaa sen jälkeen, kun täytäntöönpano on saatettu lainvoimaisesti loppuun.

Nykyistä vastaavasti pykälän 1 momentin alkuun otettaisiin säännös, jonka mukaan osoitusta ei saa antaa maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa tilityksen jälkeen eikä muussa täytäntöönpanossa sen jälkeen, kun täytäntöönpano on saatettu lainvoimaisesti loppuun. Välillisesti tästä kävisi samalla ilmi, että näissä rajoissa osoitus voitaisiin antaa missä vaiheessa tahansa.

Tilityksellä tarkoitettaisiin 6 luvun 1 §:n mukaista varojen maksamista velkojille. Puheena olevan pykälän kannalta sillä ei olisi merkitystä, onko tilitys lopullinen vai vakuutta vastaan toimitettu.

Momentissa säädettäisiin edellä mainittujen yleisten rajoitusten lisäksi erityisiä rajoituksia osoituksen antamiseen. Momentin 1 kohdan mukaan osoitusta ei saisi antaa, jos väitteessä tai vaatimuksessa tarkoitettu kysymys on ratkaistu ulosottoasiassa toimella tai päätöksellä, joka tullut asianomaiseen nähden lainvoimaiseksi. Säännös korvaisi ulosottolain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa olevan kolmannen virkkeen, jossa puhutaan väitteen tai vaatimuksen tulemisesta ratkaistuksi ulosottomiehen lainvoimaisella päätöksellä (katso myös KKO 2003:133). Sanamuodon muutoksella on tarkoitus selventää sitä, että jos jonkin ulosottomiehen toimi tai päätös tulee asianomaiseen nähden lainvoimaiseksi, täytäntöönpanoriitakaan ei olisi enää mahdollinen. Edellytyksenä ei siten ole, että konkreettinen väite tai vaatimus olisi tehty, vaan merkityksellistä on se, onko toimi tai päätös, jota väite tai vaatimus koskee, tullut asianomaiseen nähden lainvoimaiseksi.

Silloin, kun asianomainen on laiminlyönyt esittää väitteen tai vaatimuksen toimituksessa, jossa hänen olisi tullut se lain mukaan esittää, hänelle ei voitaisi *2 kohdan* mukaan antaa enää osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Vastaava säännös on ulosottolain 9 luvun 6 §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä.

Viimeksi mainitun virkkeen mukaan osoitusta ei myöskään voida antaa, jos asianomainen on menettänyt oikeutensa vedota väitteeseen tai vaatimukseen laiminlyömällä kanteen nostamisen määräajassa. Tätä vastaavasti, mutta hieman yleisemmässä muodossa puheena olevan momentin *3 kohdassa* säädettäisiin, että osoitusta ei saa antaa, jos asianomainen on jo saanut osoituksen nostaa täytäntöönpanoriitakanteen samasta kysymyksestä.

Pykälän *2 momentissa* olisi kielto, jonka mukaan ulosottomies ei saa antaa osoitusta, jos asianomainen on valittanut samasta kysymyksestä. Vastaava säännös on ulosottolain 9 luvun 6 §:n 3 momentissa. Sen sijaan käräjäoikeus voisi antaa osoituksen ehdotetussa 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla edellytyksillä.

10 §. Osoituksen sisältö ja tiedoksianto. Pykälässä säädettäisiin osoituksen sisällöstä ja tiedoksiannosta nykyistä ulosottolain 9 luvun 7 §:ää pääosin vastaavasti.

Pykälän *1 momentin* mukaan täytäntöönpanoriitaosoitus on annettava kirjallisesti. Osoituksessa olisi momentin *1-5 kohdan* mukaan mainittava käräjäoikeus, jossa kanne on nostettava, kanteen nostamisen määräaika sekä riidan asianosaiset, joita vastaan kanne on nostettava. Niin ikään tulisi mainita osoituksen antamiseen johtaneet syyt ja riidan kohde samoin kuin täytäntöönpanon senhetkinen vaihe ja kanteen nostamisen laiminlyönnin seuraus.

Uutena vaatimuksena olisi täytäntöönpanon vaiheen ilmoittaminen, jos osoituksen antajana on ulosottomies. Tällä pyritään siihen, että käräjäoikeus mahdollisimman varhaisessa vaiheessa saisi tiedon siitä, missä vaiheessa täytäntöönpano on. Tieto on tarpeen mahdollista keskeytysmääräystä varten.

Pykälän *2 momentin* mukaan osoitus olisi nykyiseen tapaan annettava tiedoksi osoituksen saajalle. Lisäksi säädettäisiin, että osoituksen antaminen tulisi tarvittaessa antaa tiedoksi myös muille asianosaisille. Usein tosin sivullinen ja velallinen toimivat yhdessä niin, että sivulliselle annettua osoitusta ei ole tarpeen antaa tiedoksi vastaajalle, koska tämä on tietoinen sivullisväitteestä muutoinkin.

11 §. Muutoksenhaku. Pykälän *1 momenttiin* otettaisiin uusi säännös, joka koskee täytäntöönpanoriitaosoituksen saajan valinta-oikeutta oikeussuojakeinojen välillä. Jos osoituksen antaja on ulosottomies, osoituksen saaja saisi kanteen sijasta käyttää valitus-oikeuttaan. Osoituksensaajan oikeusturvaa on aiheellista täydentää mainitulla tavalla, vaikka osoituksia ei tiettävästi ole annettu perusteettomasti.

Momentti ei perustaisi osoituksensaajalle muutoksenhaku-oikeutta silloin, kun hänellä muutoin ei olisi ulosottomiehen toimeen tai päätökseen nähden valitus-oikeutta. Tilannetta, jossa osoituksensaaja on menettänyt valitus-oikeutensa, ei tosin pitäisi ehdotetun 9 §:n mukaan yleensä syntyä puheena olevissa tilanteissa. Asianomainen voisi valitus-oikeuttaan käyttämällä ”ohittaa” ulosottomiehen antaman osoituksen. Annettuun osoitukseen ei sen sijaan voitaisi pykälän 2 momentin mukaan hakea muutosta.

Jos osoituksen antaa käräjäoikeus ehdotetun 7 §:n 2 momentin nojalla, kanne olisi nostettava osoituksen mukaisesti, koska silloin ei ole käräjäoikeuden ratkaisua, josta voitaisiin hakea muutosta. Jollei kannetta nostettaisi osoituksen mukaisesti, ehdotetusta 12 §:n 2 momentista seuraisi, ettei asianomainen voisi enää vedota siinä ulosottoasiassa kyseiseen väitteeseen tai vaatimukseen.

Ehdotettu momentti tekisi tarpeettomaksi ulosottolain 9 luvun 13 §:n 1 momentin säännöksen siitä, että jos ulosottomies antaa osoituksen tointa tai päätöstä koskevana valitusaikana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, osoituksen saaja saa valittaa toimesta tai päätöksestä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin annettua täytäntöönpanoriitaosoitusta koskeva muutoksenhakukielto. Vastaava kielto on ulosottolain 9 luvun 6 §:n 4 momentissa. Tosiasiallisesti muutoksenhakukielto kuitenkin lievenisi 1 momentissa tarkoitetun valintoikeuden vuoksi. Valitus ei kuitenkaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kohdistuisi itse osoitukseen, vaan ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen.

12 §. Kanteen nostaminen ja sen laiminlyönti. Ulosottolain 9 luvun 10 §:n 1 momentin kahta ensimmäistä virkettä vastaavasti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että täytäntöönpanoriitakanne on nostettava osoituksen mukaisesti neljän viikon kuluessa laskettuna osoituksen tiedoksisaannista. Osoituksen antaja voi kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaikaa, jos siihen on hyväksyttävä syy. Tällainen määräajan pidentämistä koskeva hakemus tulee tehdä ennen alkuperäisen määräajan päättymistä. Määräaikaa voisi siten pidentää joko ulosottomies tai käräjäoikeus sen mukaan, kumpi osoituksen on antanut.

Määräajan pidentämispyynnön hylkäämisestä voitaisiin hakea normaaliin tapaan muutosta ehdotetun 11 luvun mukaisesti. Nykyisessä säännöksessä oleva muutoksenhakukielto poistettaisiin.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös väiteoikeuden menetyksestä. Jollei kannetta ole nostettu osoituksen mukaisesti, asianomainen ei voisi vedota enää siinä ulosottoasiassa kyseiseen väitteeseen tai vaatimukseen. Säännös vastaa ulosottolain 9 luvun 10 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä. Jos osoituksen saaja on käyttänyt valitusoikeuttaan kanteen nostamisen sijaan, oikeutta vedota siihen väitteeseen ei tietenkään menetettäisi.

Enää ei pidetä tarpeellisena ottaa lakiin säännöstä väiteoikeuden menetyksestä silloin, kun ilman osoitusta nostettu kanne jää sillensä. Väiteoikeuden menetyksen sijasta seurauksena olisi ehdotetun 13 §:n 2 momentin mukaan se, että uutta täytäntöönpanoriitakannetta ei voitaisi nostaa ilman osoitusta.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös sen tilanteen varalta, että osoitus on virheellinen. Jos virhe on sellainen, ettei se ollut selvästi havaittavissa, täytäntöönpanoriitakanne katsottaisiin oikein nostetuksi, jos asianomainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä täytäntöönpanoriitakanteen nostamisesta säädetään. Jos asia on tullut vireille väärässä tuomioistuimessa, asia olisi momentin mukaan siirrettävä oikeaan tuomioistuimeen. Säännös vastaa vähäisin täsmennyksin ulosottolain 9 luvun 11 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä.

13 §. Kanne ilman osoitusta. Nykyisen sääntelyn mukaan täytäntöönpanoriitakanne voidaan nostaa ilman osoitusta sekä jatkaa jo vireillä olevaa riita-asiaa täytäntöönpanoriitana. Nämä mahdollisuudet ehdotetaan oikeusturvasyistä säilytettäväksi.

Käytännössä on kuitenkin ollut havaittavissa, että täytäntöönpanoriitaa on hyödynnetty taktisista syistä, ja kanne on saatettu nostaa yksinomaan tilityksen estämiseksi. Ulosottolain 9 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan varoja ei saa tilittää ilman vakuutta ennen kuin täytäntöönpanoriita on ratkaistu lainvoimaisesti. Tätä säännöstä muutettaisiin niin, että vain osoituksesta nostetulla kanteella on tilityksen estävä vaikutus. Asiasta on säännös ehdotetussa 16 §:n 2 momentissa. Asianomaisen oikeusturvasta tulee huolehtia keskeytysmääräysten avulla.

Pykälän 1 momentin mukaan kanne voidaan nostaa ilman osoitusta, jos ehdotetussa 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät eikä 9 §:ssä tarkoitettua estettä ole. Asian tulee siten olla senlaatuinen, että se voidaan 6 §:n mukaan käsitellä tuomioistuimessa täytäntöönpanoriitana ja asiassa voidaan 9 §:n estämättä antaa täytäntöönpanoriitaosoitus. Ilman osoitusta kannetta ei saisi siten nostaa, jos väitteessä tai vaatimuksessa tarkoitettu kysymys on ratkaistu asianomaiseen nähden lainvoimaisesti tai kun asianomainen on laiminlyönyt esittää väitteen tai vaatimuksen laissa tarkoitettussa toimituksessa. Jos asianomainen on jo aiemmin saanut osoituksen nostaa täytäntöönpanoriitakanteen, hän ei voisi nostaa samasta kysymyksestä oma-aloitteista kannetta. Asianomaisen tekemä valitus estäisi kanteen nostamisen myös ilman osoitusta. Tämä seuraisi ehdotetusta 17 §:stä.

Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 9 luvun 9 §:n 1 momenttia. Ilman nimenomaista säännöstäkin voidaan pitää selvänä, että myös ilman osoitusta nostettava täytäntöönpanoriita on pantava vireille 14 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa ja samoja asianosaisia vastaan kuin osoituksesta nostettava kanne. Jollei kanne ole vireillä kaikkia asianosaisia vastaan, tuomarin tulee prosessinjohtotoimena ilmoittaa, ettei asiaa voida käsitellä täytäntöönpanoriitana ilman, että puuttuvat asianosaiset haastetaan mukaan. Tästä on nykyisin nimenomainen säännös ulosottolain 9 luvun 11 §:n 2 momentissa.

Samoilla edellytyksillä kuin kanne voitaisiin nostaa ilman osoitusta, jo vireillä olevan riita-asian käsittelyä voitaisiin momentin nojalla jatkaa asianomaisen pyynnöstä täytäntöönpanoriitana. Riita voitaisiin käsitellä täytäntöönpanoriitana kyseisessä tuomioistuimessa eikä asiaa tarvitsisi siirtää 14 §:ssä tarkoitettuun tuomioistuimeen. Sen jälkeen, kun tuomioistuin on päättänyt jatkaa käsittelyä täytäntöönpanoriitana, keskeytysmääräyksen antaminen on mahdollista. Säännös korvaisi ulosottolain 9 luvun 9 §:n 2 momentin ja 11 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen hieman yksinkertaisemmassa muodossa.

Tuomioistuimen tulee pykälän 2 momentin mukaan viipymättä ilmoittaa asianomaiselle ulosottomiehelle siitä, että kanne on nostettu ilman osoitusta tai että on pyydetty jatkamaan vireillä olevan riita-asian käsittelyä täytäntöönpanoriitana. Säännös korvaisi nykyisen 9 luvun 9 §:n 2 momentissa olevan asianosaiselle asetetun ilmoitusvelvollisuuden ja 11 §:n 2 momentissa säädetyn tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuuden.

Lisäksi momentissa olisi uusi säännös siitä, että jos kanne jätetään sillensä, uutta kannetta ei saa nostaa ilman osoitusta. Tämä tarkoittaisi sekä ilman osoitusta nostettua kannetta että täytäntöönpanoriidaksi muuntunutta kannetta. Säännös korvaisi ulosottolain 9 luvun 10 §:n 2 momentin säännöksen, joka koskee väiteoikeuden menetystä. Säännös ei estäisi ulosottomiestä tai käräjäoikeutta tarvittaessa antamasta täytäntöönpanoriitaosoitusta.

14 §. Toimivaltainen käräjäoikeus. Ulosottolain 9 luvun 11 §:n 1 momenttia vastaavasti pykälässä säädettäisiin, että täytäntöönpanoriitakanne käsitellään ehdotetun 11 luvun 2 §:ssä tarkoitetussa käräjäoikeudessa.

15 §. Käsittely tuomioistuimessa. Täytäntöönpanoriita on pykälän mukaan käsiteltävä kaikissa oikeusasteissa kiireellisenä, ja täytäntöönpanon keskeytyspyyntö tulisi ratkaista heti. Keskeytysmääräyksen antamisesta säädettäisiin luvun 19-26 §:ssä.

Pykälässä olisi säännös siitä, että tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana. Tämä koskisi kaikkia oikeusasteita.

Pykälä vastaa ulosottolain 9 luvun 11 §:n kahta viimeistä virkettä. Ulosottomiehen kuulemista koskeva säännös on tullut voimaan kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa vuonna 2004.

Ulosottomies ei rinnastu täytäntöönpanoriidassa asianosaisiin, vaikka voisi olla läsnä käsittelyssä samalla tavalla kuten asianosaiset. Ulosottomiehen tulee 1 luvun 19 §:n mukaan toimia puolueettomasti, joten hän ei voi olla kummankaan asianosaisen myötäpuoli. Ulosottomies esiintyy asiassa virkansa puolesta, mutta ei kuitenkaan edusta valtion intressejä. Ulosottomies ei ole täytäntöönpanoriidassa yleensä myöskään todistaja. Näin ollen ulosottomies olisi täytäntöönpanoriidassa lähinnä kuultavan asemassa. Tilanteesta riippuen kuultavana voi olla pääulosottomies eli kihlakunnanvouti tai toimitusmiehenä ollut avustava ulosottomies taikka molemmat. Ulosottomiehen asemaa valtion oikeudenkäyntikuluvastuun osalta käsitellään jäljempänä 18 §:n 3 momentin kohdalla.

Ulosottomiehen kuuleminen voisi olla joko kirjallista tai suullista. Selvää on, että kun ulosottomiestä kuullaan, asianosaisten on saatava lausua ulosottomiehen lausumista.

16 §. Vaikutus ulosottoasian käsittelyyn. Ulosottolain 9 luvun 12 §:n 1 momentin toista virkettä vastaavasti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että sen mukaan kuin täytäntöönpanoriidassa annettu ratkaisu sitä edellyttää, ulosottomiehen tulee jatkaa täytäntöönpanoa tai peruuttaa se.

Pykälän 2 momentin mukaan jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, kertyneet varat saadaan tilittää vain vakuutta vastaan ennen kuin riidassa annettu tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Sen sijaan jos kanne on nostettu ilman osoitusta, ulosottomies saisi toimittaa lopullisen tilityksen kanteen estämättä, paitsi jos asiaa käsittelevä tuomioistuin on antanut keskeytysmääräyksen. Jos lopullinen tilitys toimitetaan, kyseisen kanteen käsittelyä ei voitaisi jatkaa täytäntöönpanoriitana.

Ilman osoitusta nostettu kanne ei enää ulosottolain 9 luvun 12 §:n 2 momentin tavoin estäisi tilitystä ilman vakuutta. Asia jäisi sen varaan, antaako riitaa käsittelevä tuomioistuin keskeytysmääräyksen. Tähän asianomaisen oikeusturvaan vaikuttavaan seikkaan tuomioistuimen tulisi kiinnittää erityistä huomiota aina silloin, kun kanne on nostettu ilman osoitusta. Jotta tuomioistuin saisi tilaisuuden harkita keskeytysmääräyksen antamista, ulosottomiehen tulisi keskeyttää täytäntöönpano 6 luvun 15 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Momenttiin otettaisiin viittaus mainittuun pykälään.

Yllä todettu muutos estäisi täytäntöönpanoriidan käyttämisen yksinomaan ulosoton tilityksen estämiskeinona. Sen jälkeen, kun lopullinen tilitys on tehty, myöskään kanteen käsittelylle täytäntöönpanoriitana ei olisi enää perusteita.

Ulosottolain 9 luvun 13 §:n 2 momentin säännös siitä, että nostettu ulosottovalitus jätetään tutkimatta, jos samasta asiasta on nostettu täytäntöönpanoriitakanne ilman osoitusta, tulee tarpeettomaksi, koska ehdotetun 17 §:n mukaan asianomaisen tulee valita jompikumpi oikeussuojakeino.

17 §. Täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhde. Käytännössä on ilmennyt tapauksia, joissa asianomainen on ensin valittanut ja sen jälkeen vielä nostanut täytäntöönpanoriitakanteen ilman osoitusta. Kanteen nostamisella on ilmeisesti usein tavoiteltu tilityksen estämistä, kun valitusta tutkiva tuomioistuin ei ole antanut keskeytysmääräystä. Ulosottolain 9 luvun 13 §:n 2 momentin mukaan tällaisessa tapauksessa ulosottovalitus väistyy ja se jätetään kanteessa tarkoitetuilta osin tutkimatta. Tämä saattaa kuitenkin olla epätarkoituksenmukaista silloin, kun valitusasiaa on jo käsitelty pitkälle. Täytäntöönpanoriidassa asian käsittely joudutaan aloittamaan alusta.

Oikeusturvan kannalta voidaan pitää riittävänä sitä, että valintaoikeus oikeussuojakeinojen käytössä koskee vain alkutilannetta eikä enää sitä vaihetta, kun jompikumpi keino on jo valittu. Tästä syystä pykälässä säädettäisiin, että se, joka on tehnyt valituksen, ei saa nostaa siitä toimesta tai päätöksestä täytäntöönpanoriitakannetta. Lisäksi 9 §:n 2 momentista seuraisi se, ettei myöskään ulosottomies silloin voi antaa osoitusta. Vastaavasti se, joka on nostanut täytäntöönpanoriitakanteen, ei saisi valittaa siitä toimesta tai päätöksestä.

Kahdenkertaisen oikeussuojamenettelyn estäminen samasta vaiheesta tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos sivullinen on valittanut ulosmittauksesta, hän ei voi nostaa ulosmittauksen johdosta täytäntöönpanoriitakannetta. Sen sijaan estettä ei olisi sille, että hän valittaa tai nostaa täytäntöönpanoriitakanteen esimerkiksi myynnistä. Vastaavasti jos ulosmittauksen johdosta on nostettu täytäntöönpanoriitakanne, samasta ulosmittauksesta ei voitaisi valittaa.

Täytäntöönpanoriita on siinä suhteessa normaali riita-asia, että jutun vireilläolovaikutus estää uuden kanteen nostamisen samasta asiasta. Täytäntöönpanoriidassa annetulla ratkaisulla on normaali oikeusvoimavaikutus.

18 §. Oikeudenkäyntikulut. Pykälä koskee oikeudenkäyntikulujen korvaamista täytäntöönpanoriidassa. Ensimmäisen ulosottomenettelyssä syntyneiden asianosaiskulujen korvausvelvollisuutta ei voida asettaa vastapuolelle tai valtiolle.

Täytäntöönpanoriidassa sovelletaan yleisiä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä, erityisesti sen 1 §:ää, jonka mukaan hävinnyt asianosainen on velvollinen korvaamaan vastapuolensa kaikki oikeudenkäyntikulut. Ulosottolain 9 luvun 11 §:n 4 momentin mukaan jos sivullisen nostama kanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Säännös tuli voimaan toisen osittaisuudistuksen yhteydessä vuonna 2004.

Oikeudenkäyntikulusäännösten uudistamisen yhteydessä todettiin, että eräissä erityislaatuissa oikeudenkäynneissä oikeudenkäyntiin kutsutaan vastaajiksi sellaisiakin henkilöitä, joita ei voida katsoa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden kannalta jutun voittajiksi tai häviäjiksi, oli jutun lopputulos mikä tahansa. Tällaisia asianosaisasetelmia todetaan esiintyvän esimerkiksi ulosottovalitusasioissa ja täytäntöönpanoriidoissa. Näissä asioissa vastaajaksi haastettua ei voida pitää häviäjänä, ellei hän osallistu oikeudenkäyntiin siten, että oikeudenkäyntikulut kasvavat (HE 107/1998 vp).

Nyt ehdotetaan, että ulosottokaassa säädetäisiin nimenomaisesti oikeudenkäyntikuluista täytäntöönpanoriidassa, jotta voitaisiin päästä suurempaan yhtenäisyyteen kuluratkaisuissa. Silloin, kun ulosottomies tai tuomioistuin on antanut osoituksen kanteen nostamiseen, asian aineelliselle käsittelemiselle on olemassa tarve kaikkien osapuolten kannalta. Aiheellisen täytäntöönpanoriidan ajautuminen yksipuoliseen tuomioon pelkän oikeudenkäyntikuluriskin vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista.

Pykälän *1 momentissa* säädetäisiin, että jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Tämä pääsääntö poikkeaisi siten normaalista riita-asiasta ja olisi sama kuin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 2 §:n mukaan asioissa, joissa sovinto ei ole sallittu. Kun viranomaistaho on katsonut, ettei asiaa voida käsitellä ensiasteen ulosotossa tai ulosottovalitusasiana, riita-asian oikeudenkäynti ei ole tavanomaisessa mielessä asianosaisen alullepanema, vaikka kanteen nostamisen osoitus heistä jollekulle annetaankin. Kaikkien asianosaisten ja sivullisen intressissä on saada riidanalaiseen aineelliseen kysymykseen ratkaisu oikeudenkäynnissä, jossa on esimerkiksi mahdollisuus laajaankin todistajien kuulemiseen. Vertailukohtana voidaan mainita oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a §, jonka mukaan jos asia on ollut oikeudellisesti niin epäselvä, että hävinneellä asianosaisella on ollut perusteltu syy oikeudenkäyntiin, tuomioistuin voi määrätä, että asianosaiset osaksi tai kokonaan vastaavat itse oikeudenkäyntikuluista.

Mainitusta ”kulut kuittiin” pääsäännöstä voitaisiin kuitenkin poiketa. Tuomioistuin voisi momentin nojalla erityisestä syystä velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolelleen aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Viimeksi mainittu tarkoittaa muun muassa sitä, että kulujen kohtuullistamista koskevia säännöksiä voidaan soveltaa.

Poikkeustilanteissa voidaan asianosaisen omalle toiminnalle panna painoa kulujen korvaamista koskevassa harkinnassa, vaikka osoituksen olisi alun perin antanut ulosottomies. Jos asianosainen oikeudenkäynnissä toimii siten, että vastapuolelle syntyy tarpeettomasti kuluja, voitaisiin erityisen synn korvausvelvollisuudelle katsoa olevan käsillä. Sen sijaan pelkästään se, että asianosainen vetoaa ulosottomiehen kuulemiseen tai ulosottomiehen hankkimaan selvitykseen, ei perustaisi vielä erityistä syytä kuluvastuulle.

Edellä mainittuja säännöksiä sovellettaisiin myös silloin, kun muutoksenhakutuomioistuin käsittelee alemmassa asteessa syntyneiden kulujen korvaamista. Säännöksiä sovellettaisiin lisäksi niihin kuluihin, jotka ovat aiheutuneet muutoksenhakemisesta ja asian käsittelystä ylemmässä asteessa. Edellä todettujen perusteiden painoarvo kulujen jättämisestä asianosaisten vahingoksi on tosin pienempi ylemmissä asteissa, koska riidasta on jo annettu täysitultkintainen tuomioistuinratkaisu.

Jos taas täytäntöönpanoriitakanne on nostettu ilman osoitusta, noudatettaisiin pykälän *2 momentin* mukaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään. Näin ollen, kun kyseessä on asia, jossa sovinto on sallittu, noudatettaisiin kulujen osalta mainitun luvun 1 §:n mukaista pääsääntöä. Ilman osoitusta nostettu täytäntöönpanoriita rinnastuu pitkälti normaaliin riita-asiiaan. Voidaan pitää oikeudenmukaisena, että hävinnyt osapuoli korvaa vastapuolensa kulut asiassa, jossa ulosottomies tai käräjäoikeus ei ole nähnyt olevan perusteita siirtää asiaa ulosoton välioikeudenkäyntiin. Toki mainitun luvun normaalit sovittelusäännökset olisivat käytettävissä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin valtion kuluvastuusta. Kun ulosottovalituksen osalta ehdotetaan samanlaista valtion kuluvastuuta kuin täytäntöönpanoriidassa, puheena olevassa momentissa viitattaisiin valitusta koskeviin säännöksiin. Momentin mukaan valtion korvausvastuusta on soveltuvin osin voimassa, mitä 11 luvun 20 §:n 2 momentissa säädetään.

Viitatuista momentista seuraa, että jos sivullisen kanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä kokonaan tai osittain korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana.

Sääntely olisi muutoin samanlainen kuin nykyisin, mutta selvyiden vuoksi säännökseen otettaisiin maininta siitä, että kulut voidaan määrätä valtion korvattaviksi osittain tai kokonaan. Valtion korvausvastuu myös edellyttäisi, että kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voidaan pitää olosuhteisiin nähden kohtuuttomana. Olosuhteilla tarkoitettaisiin esimerkiksi asianomaisen omaa toimintaa ensiasteen ulosotossa ja oikeudenkäynnissä sekä hänen varallisuusasemaansa. Lisäys tehtäisiin yhdenmukaisen sääntelyn vuoksi, koska mainitunlainen raja on tarpeen valitusasiassa.

Kun valtion korvausvastuuta laajennettaisiin myös ulosoton asianosaisiin nähden, joudutaan ottamaan huomioon sekin, etteivät valtion kustannukset kasva liiallisesti. Valtion korvauskynnystä ei ole perusteltua asettaa täytäntöönpanoriidoissakaan kovin matalalle. Ulosottomiehellä on ensiasteen menettelyssä ratkaisupakko usein hyvinkin epäselvissä asioissa, joissa saattaa olla käsillä huomattava intressi. Hakijan oikeuksien toteuttaminen edellyttää samanaikaisesti toiminnalta riittävää tehokkuutta.

Viitatuista säännöksestä myös seuraisi, että valtion korvausvastuu ulotettaisiin koskemaan ulosoton asianosaisten oikeudenkäyntikuluja täytäntöönpanoriidassa. Ulosoton asianosaisia ovat 1 luvun 3 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitettut tahot, käytännössä hakija ja velallinen. Ulosoton asianosaisen osalta korvausvelvollisuus kuitenkin edellyttäisi, että asiassa on sattunut vakava ja selvä virhe, jonka ulosottomies on laiminlyönyt korjata itseoikaisulla. Näin ollen valtion korvausvelvollisuus voisi syntyä hyvin poikkeuksellisesti. Lähemmin perustelujen osalta viitataan siihen, mitä ehdotetun 11 luvun 20 §:n 2 momentin kohdalla todetaan.

Ulosottomies voisi edustaa 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua hallintovirastoa täytäntöönpanoriidasta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamisasiassa. Vastaava säännös on valitusasiaa koskevassa 11 luvun 20 §:n 2 momentissa, jonka yhteydessä esitettyihin perusteluihin tässä voidaan viitata.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Keskeyttämistä koskevat säännökset otettaisiin ulosottokaareen eräin asiallisin täsmennyksin sensisältöisinä kuin ne ovat ulosottolain 9 luvun 14-18 §:ssä.

19 §. *Ulosottomiehen keskeytyspäätos.* Pykälä koskee ulosottomiehen päätöstä täytäntöönpanon keskeyttämisestä itseoikaisuharkinnan ja täytäntöönpanoriitaosoituksen johdosta. Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies saa keskeyttää täytäntöönpanon itseoikaisua koskevaa harkintaa varten. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 14 §:n 1 momenttia.

Ulosottomiehen on *2 momentin* mukaan keskeytettävä täytäntöönpano, jos osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen on annettu. Tällöin keskeytys on voimassa, kunnes kaksi viikkoa on kulunut vireillepanon määräajan päättymisestä. Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 14 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä. Mainitussa momentissa säädetään nykyisin vielä siitä, että jollei ulosottomies ole saanut kyseisen kahden viikon aikana käräjäoikeudesta tai asianosaiselta ilmoitusta keskeytysmääräyksestä, täytäntöönpanoa jatketaan. Tämän voidaan katsoa seuraavan myös ehdotetusta sanamuodosta ilman nimenomaista säännöstäkin. Ehdotetun momentin mukaan keskeytys seuraisi vain osoituksesta nostetusta täytäntöönpanoriidasta. Näin ollen myöskään nimenomaista säännöstä siitä, että ilman osoitusta nostetusta kanteesta ei seuraa keskeytystä, ei enää katsota tarpeelliseksi.

20 §. *Tuomioistuimen keskeytysmääräys.* Pykälässä säädettäisiin keskeytysmääräyksen antamisesta tuomioistuimessa. Tuomioistuin, joka käsittelee ulosottovalitusta tai täytäntöönpanoriitaa, voi pykälän *1 momentin* nojalla antaa keskeytysmääräyksen. Määräys voitaisiin antaa asianosaisen pyynnöstä, mutta myös tuomioistuimen omasta aloitteesta. Keskeytysmääräyksen saa antaa käräjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa ja hovioikeudessa yksi jäsen. Määräys saadaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Tältä osin momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 14 §:n 2 momenttia. Uutena säännöksenä momenttiin otettaisiin vaatimus siitä, että keskeytyspyyntö on ratkaistava viipymättä. Annettua keskeytysmääräystä voidaan muuttaa tarvittaessa ehdotetun 23 §:n 2 momentin nojalla.

Pykälän *2 momentissa* tuomioistuimelle asetettaisiin velvollisuus heti ilmoittaa antamastaan keskeytysmääräyksestä sekä sen muuttamisesta ja asiassa myöhemmin annetusta pääasialliseksi asianomaiselle ulosottomiehelle. Momentti vastaa lyhennetyssä muodossa ulosottolain 9 luvun 17 §:ää. Ilmoituksen pääasialliseksi tulee sisältää myös mahdolliset keskeytyksen voimassaoloaikaa koskevat määräykset.

Pykälän *3 momentissa* olisi vielä selvyiden vuoksi viittaussäännös siihen, että keskeytysmääräyksen antamisesta ulosottooperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä säädetään 2 luvun 13 §:ssä. Siinä olisivat erityissäännökset täytäntöönpanon peruuttamisesta, ja muilta osin sovellettaisiin puheena olevia keskeytysmääräyksiä.

21 §. *Keskeytysmääräyksen perusteet.* Pykälään otettaisiin uusi säännös seikoista, jotka tulisi ottaa huomioon harkittaessa keskeytysmääräyksen antamista ja sisältöä. Ulosottolain 9 luvun perusteluissa tuotiin esiin seikkoja, jotka puhuvat keskeytysmääräyksen antamisen puolesta ja sitä vastaan. Samalla kuitenkin katsottiin, että seikat ovat niin harkinnallisia, ettei niiden ottamista lakiin pidetty tarkoituksenmukaisena (HE 106/1995 vp s. 88).

Pykälän *1 momenttiin* otettaisiin eräitä keskeisenä pidettäviä seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon keskeytysharkinnassa. Säännös vastaa asiallisesti nykytilaa. Momentin mukaan harkinnassa tulee ottaa huomioon täytäntöönpanon vaihe, todennäköisyys valituksen tai kanteen hyväksymiselle, keskeytyksestä tai täytäntöönpanon jatkamisesta osapuolille aiheutuva mahdollinen haitta sekä muut vastaavat seikat. Siitä, mitä näillä seikoilla lähemmin tarkoitetaan ja mitä muita seikkoja voidaan ottaa huomioon, viitataan edellä mainittuun hallituksen esitykseen.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen tarvittaessa erityisesti ulosottovalituksen johdosta on tärkeää muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta, koska valitus ei estä tilitystä. Jos lopullinen tilitys on toimitettu, sen jälkeen valitusta ei voida tutkia. Tuomioistuimen

keskeytysmahdollisuutta turvaisi 6 luvun 15 §:ssä tarkoitettu ulosottomiehen väliaikainen tilityksen keskeytys.

Pykälän 2 *momentissa* rajoitettaisiin keskeytysmääräyksen antamista eräissä kiiretilanteissa ja pitkälle edenneessä myyntivaiheessa. Jos ulosmitattu omaisuus on senlaatuista, että sen arvo alenee nopeasti tai hoitokustannukset ovat korkeat, omaisuuden myynti saataisiin määrätä keskeytettäväksi vain, jos siihen on painava peruste. Sama koskisi tilannetta, jossa täytäntöönpano on jo edennyt siihen vaiheeseen, että huutokaupasta on julkaistu myynti-ilmoitus.

Momentti korvaisi ulosottolain 9 luvun 15 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen ja 2 momentin. Toisin kuin nykyisessä sääntelyssä, edellä mainituissa tilanteissa keskeytystä ei voitaisi määrätä vakuuttakaan vastaan. Myynnin kieltäminen aiheuttaa joka tapauksessa haitallisia seuraamuksia omaisuuden arvon alentumisena, lisäkustannuksina tai ostajaehdokkaiden luottamuksen vähentymisenä.

22 §. Keskeytysmääräyksen sisältö. Ulosottolain 9 luvun 15 §:n 1 momentissa säädetään keskeytysmääräyksen sisällöstä. Asiallisesti sitä vastaavasti ehdotetun pykälän 1 *momentin 1-4 kohdassa* säädettäisiin, että keskeytysmääräyksessä täytäntöönpano voidaan keskeyttää kokonaan tai osittain. Kohdissa lueteltaisiin seuraavat mahdollisuudet: määräys rajoitetaan koskemaan osaa ulosottoperusteessa asetetuista velvoitteista tai osaa vaatimuksen määrästä (1 kohta), määräys rajoitetaan koskemaan tiettyä omaisuutta (2 kohta) ja määräyksessä sallitaan omaisuuden ulosmittaus, mutta kielletään myynti tai varojen tilitys (3 kohta). Lisäksi 4 kohtaan otettaisiin säännös, jonka mukaan keskeytysmääräys voitaisiin antaa myös muulla tavalla osittaisena. Useissa tapauksissa osittaisella keskeytysmääräyksellä, esimerkiksi pelkällä lopullisen tilityksen kiellolla, voitaisiin tasapainoisesti turvata sekä muutoksenhakijan että tämän vastapuolen asemaa.

Pykälän 2 *momentin* mukaan erityisestä syystä keskeytysmääräyksessä voidaan määrätä jo suoritettu täytäntöönpanotoimi peruutettavaksi. Tältä osin momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 15 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä.

Lisäksi momentin mukaan erityisestä syystä asianomainen voidaan määrätä asettamaan ulosottomiehelle vakuus saatavasta tai keskeytyksestä vastapuolelle mahdollisesti aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Säännös vastaa ulosottolain 9 luvun 15 §:n kolmatta virkettä sillä erotuksella, että vakuuden vaatiminen edellyttäisi erityistä syytä. Koska keskeytys on keskeisen tärkeä oikeusturvakeino, vakuuden vaatimisen tulisi olla poikkeuksellista. Tietävästi käytännössä vakuutta ei useinkaan ole vaadittu.

23 §. Keskeytysmääräyksen voimassaolo. Pykälä koskee keskeytysmääräyksen kestoa ja muuttamista. Pykälä vastaa ulosottolain 9 luvun 16 §:ää.

Keskeytysmääräys on pykälän 1 *momentin* mukaan voimassa niin kauan kuin pääasian käsittely kestää määräyksen antaneessa tuomioistuimessa. Määräyksen antanut tuomioistuin saisi joko lyhentää tai pidentää keskeytysmääräyksen voimassaoloaikaa. Pidennys voisi ulottua enintään siihen saakka, kunnes keskeytysmääräyksen antaneen tuomioistuimen pääasiasratkaisu tulee lainvoimaiseksi.

Pykälän 2 *momentin* nojalla keskeytysmääräyksen antanut tuomioistuin saisi muuttaa keskeytysmääräystä, peruuttaa sen tai antaa uuden määräyksen.

24 §. Vaikutus täytäntöönpanoon. Keskeytysmääräyksestä on ehdotetun 20 §:n 2 momentin mukaan heti ilmoitettava asianomaiselle ulosottomiehelle. Puheena olevan pykälän *1 momentin* mukaan ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä. Ulosottomies ei saa ryhtyä jo suoritettujen täytäntöönpanotoimien peruuttamiseen, vaan toimet pysyvät momentin mukaan voimassa, jollei tuomioistuin ole määrännyt niitä peruutettaviksi.

Momentti vastaa ulosottolain 9 luvun 18 §:n 1 ja 2 momenttia. Jos keskeytyksen ehdoksi olisi poikkeuksellisesti määrätty vakuuden asettaminen, täytäntöönpanon keskeyttäminen edellyttäisi vakuuden saamista.

Jos ulosottomies havaitsee, että ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti keskeytyksen aikana tai hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee *2 momentin* mukaan tarvittaessa ilmoittaa siitä keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle. Momentti on samansisältöinen kuin ulosottolain edellä mainitun pykälän 3 momentti, joka lisättiin lakiin toisen vaiheen osittaisuudistuksessa ja tuli voimaan vuonna 2004.

25 §. Muutoksenhaku. Ulosottomiehen päätökseen tai tuomioistuimen ratkaisuun keskeytysasiassa ei pykälän mukaan saa hakea erikseen muutosta. Pykälä vastaa ulosottolain 9 luvun 14 §:n 4 momenttia.

26 §. Peruuttamistoimien kieltäminen tai keskeytys. Edellä käsitellyt keskeytysmääräykset koskevat täytäntöönpanotoimien keskeyttämistä. Puheena oleva pykälä sen sijaan koskee täytäntöönpanon peruuttamisen kieltämistä tai keskeyttämistä. Ehdotetun 11 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää.

Pykälän mukaan mitä puheena olevassa luvussa säädetään keskeytysmääräyksestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Tällaisen kieltomääräyksen voisi antaa myös asian ratkaissut tuomioistuin itse. Tässä tapauksessa määräys olisi voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

Pykälä on samansisältöinen kuin ulosottolain 9 luvun 15 §:n 3 momentti, joka otettiin lakiin toisen osittaisuudistuksen yhteydessä.

11 luku. **Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn**

Ulosottolain 10 luvun nykyiset säännökset tulivat voimaan joulukuun alussa 1996. Ulosottokaaren 11 lukuun otettaisiin niitä vastaavat säännökset eräin vähäisin asiatarviksien ja aiempaa tiiviimmässä muodossa.

Valitus

1 §. Valitusoikeus. Ulosottolain 10 luvun 1 §:n 1 momenttia vastaavasti pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä saa valittaa se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.

Vuoden 1996 uudistuksessa (HE 106/1995 vp) jätettiin yleisten valituslegitimaatiota koskevien periaatteiden ja oikeuskäytännön varaan se, milloin päätös tai toimi koskee asianomaisen intressejä siinä määrin, että muutoksenhakuoikeus syntyy. Velallisella katsottiin voivan poikkeuksellisesti olla riittävä muutoksenhakuinnostus esimerkiksi, jos hän pystyy näyttämään uhan korvausvelvollisuudesta. Suhteellisen vakiintunut oikeuskäytäntö on ollut se, ettei velalliselle anneta oikeutta valittaa sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle. Jos kuitenkin velallinen on osoittanut, että ulosmittauksesta aiheutuu hänelle sellaisia haitallisia seurauksia, joita ei voida muutoin torjua tai vähentää, hänelle on voitu antaa valitusoikeus (katso KKO 2004:93).

Jos velalliselle annettaisiin laaja muutoksenhakuoikeus sivullisen puolesta, syntyisi ongelma muun muassa siitä, kenelle mahdollinen täytäntöönpanoriitaosoitus annetaan. Täytäntöönpanoriidan tuloksena on oikeusvoimavaikutukseltaan normaali siviilituomio, joka edellyttää, että kantajatahon tulisi olla oikea. Lisäksi heräisi kysymys, saisiko velallinen hakea muutosta sivullisen puolesta ilman tämän suostumusta. Perustellumpaa on pitää pääsääntönä sitä, että muutosta hakee se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.

Velalliset ovat tietävästi toisinaan erehtyneet valitusoikeudesta, ja sivullinen on saattanut tästä syystä menettää oikeutensa. Tätä tulisi pyrkiä estämään informaatiolla muun muassa muutoksenhakuohjeissa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että sen jälkeen, kun varat on lopullisesti tilitetty, voidaan valittaa vain tilityksessä olevasta virheestä. Momentti vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä kuitenkin niin, että momentissa selvyiden vuoksi käytettäisiin ilmaisua lopullinen tilitys. Nykyisessä säännöksessä käytetty ilmaisu ”lopputilitys” on tullut harhaanjohtavaksi, koska vuoden 2004 uudistuksessa ulosottolain 3 luvun 94 §:ään otettiin säännös siitä, että lopputilityksellä tarkoitetaan asian vireilläolon päättävää viimeistä tilitystä erotuksena välitilityksiin. Myös välitilitys voi olla momentissa tarkoitettulla tavalla lopullinen tilitys.

Lopullisella tilityksellä tarkoitettaisiin tilitystä, joka on toimitettu ilman edeltävän vaiheen lainvoimaisuuteen liittyvää vakuutta. Ehdotetun 6 luvun 14 §:n mukaan kauppahintaa ei saa eräissä tapauksissa tilittää ilman vakuutta ennen kuin myynti ja jako ovat tulleet lainvoimaisiksi. Tällainen ehdollinen tilitys ei tietenkään poista tai lakkautta kyseistä edeltävää vaihetta koskevaa valitusoikeutta.

Sillä, onko vakuus konkreettisesti asetettu vai onko asianomainen hakija siitä vapautettu 3 luvun 44 §:n nojalla, ei olisi vaikutusta valitusoikeuden kannalta. Keskeistä on, onko tilitys ehdollinen suhteessa aiemman vaiheen pysyvyyteen. Ulosottooperustetta koskevan muutoksenhaun johdosta asetetulla vakuudella ei olisi vaikutusta valitusoikeuteen. Jos ulosottooperuste kumotaan, hakija on velvollinen korvaamaan täytäntöönpanosta aiheutuneen vahingon.

Lopullinen tilitys katkaisisi valitusoikeuden lukuun ottamatta tilitysvirhettä, toisin sanoen varojen maksamista jakoluettelosta poikkeavasti. Lopullinen tilitys poistaisi muutoksenhakuinnostin, koska ulosoton keinoin varoja ei voitaisi periä takaisin. Takaisinperintää ei ehdoteta yleisperustelujen jaksossa 4 todetuista syistä.

Jos kyseessä on muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano, voidaan vastaavasti katsoa, että loppuun saatettu täytäntöönpano lakkauttaa muutoksenhakuinnostin.

Ulosottolain 10 luvun 1 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä siitä, ettei muutosta saa hakea puuttuvan alueellisen toimivallan perusteella, ei enää tarvittaisi. Vuonna 2004 voimaan tulleen toisen osittaisuudistuksen jälkeen vastaavalla ulosottomiehellä on ollut toimivalta koko maan alueella.

2 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälän 1-3 momentissa säädetään muutoksenhakukeinoksi valitus, luetellaan toimivaltaiset kärjäoikeudet sekä säädetään, että muutosta haetaan siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Pykälä vastaa ulosottolain 10 luvun 2 §:ää.

3 §. Valituksen tekeminen ja peruuttaminen. Valitus tulisi pykälän 1 momentin mukaan tehdä siten, että valituskirjelmä toimitetaan toimen tai päätöksen tehneen ulosottomiehen kansliaan viimeistään ehdotetussa 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä olisi sallittua toimittaa joko kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Jos valitus myöhästyy, valitusoikeus menetettäisiin.

Momentti vastaa pääosin ulosottolain 10 luvun 3 §:n 1 momenttia. Toisin kuin nykyisessä sääntelyssä, momentissa ilmaistaisiin nimenomaisesti myös mahdollisuus käyttää sähköistä viestiä. Se on tosin mahdollista nykyisinkin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) nojalla. Sähköisellä viestillä tarkoitetaan edellä mainitussa laissa säädettyä viestiä. Sähköinen viesti voisi käytännössä olla telekopio, sähköinen lomake tai sähköposti. Kaikissa ulosottopiireissä tulee olemaan tämän uudistuksen voimaan tullessa niin sanottu virkasähköposti. Selvyyden vuoksi ja väärinymmärrysten välttämiseksi mainittaisiin nimenomaisesti, että valituskirjelmän tulee olla perillä ennen virka-ajan päättymistä. Tämä vaatimus koskisi siis myös sähköisenä viestinä tullutta valituskirjelmää.

Valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista ei tarvitsisi antaa jäljennöksiä. Tästä ei enää ehdoteta nimenomaista säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ulosottolain 10 luvun 7 §:n 1 momentin viimeistä virkettä vastaavasti, että kirjallinen valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Valitus peruutettaisiin toimittamalla peruutuskirjelmä kirjallisesti tai sähköisesti asianomaisen ulosottomiehen tai kärjäoikeuden kansliaan. Tämä pykälän 3 momenttiin otettava säännös vastaisi ulosottolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia. Selvyyden vuoksi tässäkin ilmaistaisiin nimenomaisesti mahdollisuus käyttää sähköistä viestiä.

4 §. Valituksen vireilletulo. Valitus tulee pykälän 1 momentin mukaan vireille toimivaltaisessa kärjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehen kansliaan. Kaikki valitusasiakirjat liitteineen ja jäljennökset asiassa kertyneistä ulosottoasiakirjoista, kuten ulosottomiehen päätöksistä ja pöytäkirjoista, tulee heti toimittaa kärjäoikeuteen. Samalla ulosottomiehen tulee antaa kärjäoikeudelle selvitys siitä, onko valitus saapunut määräajassa. Momentti vastaa asiallisesti ulosottolain 10 luvun 3 §:n 1 momentin viimeistä virkettä ja 12 §:n 2 momenttia. Silloin, kun valituskirjelmään sisältyy keskeytyspyyntö, asiakirjat tulisi toimittaa korostuneen kiireellisesti kärjäoikeuteen.

Kuten nykyisinkin, kysymyksen siitä, onko valitus saapunut määräajassa, ratkaisisi kärjäoikeus eikä ulosottomies. Jos ulosottomies on jatkanut valituksen määräaikaa ehdotetun

7 §:n 1 momentin nojalla, päätös siitä tulisi liittää selvityksenä valituksen määräajassa saapumisesta.

Pykälän 2 *momentti* koskee tilannetta, jossa valituskirjelmä on toimitettu väärään paikkaan. Jos valituskirjelmä olisi säädettyssä määräajassa toimitettu muulle ulosottomiehelle kuin sille, joka on tehnyt kyseisen toimen tai päätöksen, valituksen katsottaisiin tulleen oikein vireille. Valituskirjelmä tai sen jäljennös olisi heti toimitettava päätöksen tai toimen tehneelle ulosottomiehelle. Ehdotettu säännös on tullut tarpeelliseksi, koska ulosottotoimessa on vuonna 2004 voimaan tulleen uudistuksen myötä siirrytty pitkälti valtakunnalliseen toimintatapaan muun muassa asian vireillepanossa.

Myös silloin, kun valituskirjelmä on toimitettu suoraan toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, valituksen katsottaisiin momentin mukaan tulleen oikein vireille. Myös tässä tapauksessa valituskirjelmä tai sen jäljennös olisi heti toimitettava päätöksen tai toimen tehneelle ulosottomiehelle. Säännös vastaa tältä osin ulosottolain 10 luvun 12 §:n 1 momenttia.

Jos valituskirjelmä on saapunut erehdyksessä muulle viranomaiselle kuin ulosottomiehelle tai toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, sovellettaisiin, mitä asiakirjan tai sähköisen asiakirjan siirrosta erikseen säädetään.

5 §. Valituksen määräaika. Määräaika valituksen tekemiseen olisi pykälän 1 *momentin* mukaan kolme viikkoa. Momentti on samansisältöinen kuin ulosottolain 10 luvun 4 §:n 1 momentti.

Selvyyden vuoksi pykälän 2 *momenttiin* otettaisiin uusi säännös, jonka mukaan muutosta voimassa olevaan maksukieltoon, joka on annettu palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa, saadaan hakea ilman määräaika. Näin asian on katsottu käytännössä olevan jo aiemminkin. Toistuvaistulon ulosmittauksessa toimitetaan asian vireillä olon aikana yleensä useita tilityksiä, joiden osalta muutoksenhakumahdollisuus lakkaa ehdotetun 1 §:n 2 momentin mukaisesti. Sen sijaan itse maksukieltoon voitaisiin hakea muutosta toimitetuista tilityksistä huolimatta.

6 §. Määräajan laskeminen. Pykälään koottaisiin säännökset siitä, miten edellisessä pykälässä tarkoitettu kolmen viikon määräaika lasketaan. Pykälä vastaa asiallisesti ulosottolain 10 luvun 4 ja 5 §:ää ehdotetusta uudistuksista johtuvien terminologisin muutoksin.

7 §. Uusi määräaika. Ulosottolain 10 luvun 6 §:n mukaan uuden määräajan asettaa käräjäoikeus, jollei muutosta ole voitu hakea määräajassa laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä. Nyt ehdotetaan, että mainituilla perusteilla ulosottomies voisi hakemuksesta asettaa uuden määräajan. Tästä otettaisiin säännös pykälän 1 *momenttiin*. Ulosottomiehen tulisi tehdä 3 luvun 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu kirjallinen päätös silloin, kun hän asettaa uuden määräajan. Päätös tulisi toimittaa käräjäoikeuteen 4 § 1 momentin mukaisesti selvityksenä valituskirjelmän määräajassa saapumisesta.

Oikeusturvasyyt edellyttävät, että uutta määräaika koskevan pyynnön saa hylätä ainoastaan käräjäoikeus. Jos ulosottomies katsoo, ettei uutta määräaika tule asettaa, asia olisi momentin mukaan siirrettävä käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Tällöin ulosottomiehen ei tarvitsisi tehdä asiassa varsinaista päätöstä, vaan hän siirtäisi määräaikahakemuksen käräjäoikeuteen. Käräjäoikeus voisi tarvittaessa kuulla ulosottomiestä.

Jos valitus on ulosottomiehen mielestä saapunut myöhässä ja hän siirtäisi määräaika koskevan asian käräjäoikeudelle, hänen ei tarvitsisi liittää ehdotetussa 10 §:ssä tarkoitettua lausuntoa itse asiasta. Jos käräjäoikeus asettaa uuden määräajan, ulosottomiehen tulee toimittaa normaaliin tapaan myös lausuntonsa. Tästä ei ole enää pidetty tarpeellisena säilyttää nimenomaista säännöstä.

Nykyiseen tapaan uutta määräaika tulisi pykälän 2 *momentin* mukaan pyytää ennen alkuperäisen valitusajan päättymistä. Tämä tarkoittaa sitä, että uutta määräaika tulee pyytää viimeistään valituksen määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Tarkentavana säännöksenä momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että uutta määräaika voidaan pyytää joko kirjallisesti tai sähköisellä viestillä.

Jollei asianomainen ole pyytänyt uuden määräajan asettamista alkuperäisen määräajan kuluessa, hän voisi turvautua määräajan palauttamismenettelyyn, jos hänellä on ollut sellainen este kuin oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 §:ssä tarkoitetaan. Eräiden muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten muuttamisesta annetusta esityksestä (HE 9/2005 vp) seuraisi, että hakemus tehtäisiin hovioikeudelle silloin, kun valituksen määräaika käräjäoikeuteen on menetetty.

8 §. Valituskirjelmän sisältö. Pykälään koottaisiin ulosottolain 10 luvun 7 §:ssä säädetyt ja siinä olevan viittaussäännöksen perusteella oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 2 §:stä johtuvat valituskirjelmän sisältövaatimukset.

Pykälän 1 *momentin* 1-4 kohdan mukaan valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava täytäntöönpanotoimi tai ulosottomiehen päätös, johon haetaan muutosta sekä yksilöity vaatimus ja seikat, joihin vaatimus perustuu. Valituskirjelmässä on mainittava myös todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen. Valituskirjelmässä on ilmoitettava myös asiamiehen tai avustajan yhteystiedot. Lisäksi on ilmoitettava se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Lisäksi myös hakija, vakuuden antaja sekä väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen olisivat velvollisia antamaan ulosottomiehelle tiedoksianto-osoitteensa 3 luvun 38 §:n mukaan. Samoin vastaaja on voinut antaa prosessiosoitteensa. Edellä mainitut osoitteet ovat voimassa myös ulosottovalitusasiassa, ja ne tulisi ehdotetun 11 §:n mukaisesti liittää soveltuvalla tavalla ulosottomiehen lausuntoon. Jos asianomaisen valituskirjelmässä ilmoittama osoite poikkeaa ulosottomiehelle annetusta, käytettäisiin ensin mainittua.

Momentti koskee valituskirjelmän vähimmäisvaatimuksia. Säädettyjen seikkojen lisäksi asianomainen voisi esittää esimerkiksi oikeudenkäyntikuluvaatimuksen. Estettä ei ole sille, että valituskirjelmässä pyydetään suullisen käsittelyn järjestämistä. Käsittelyjärjestyksen harkitsisi kuitenkin tuomari oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 *momentissa* olisi nykyistä sääntelyä vastaava vaatimus siitä, että myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle.

Momentissa olisi vielä säännös siitä, että valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa. Myös tältä osin momentti vastaa nykyistä sääntelyä.

Jos ulosottomies on epävarma, onko kyseessä käräjäoikeudelle tarkoitettu valituskirjelmä vai muu kirje, 1 luvun 19 §:n mukainen asianmukaisuus ja 20 §:ssä tarkoitettu avoimuus edellyttäisivät, että ulosottomies ottaa asianomaiseen yhteyttä ja varmistaa, mikä tämän tarkoitus on.

Puutteellisen valituskirjelmän täydentämisestä huolehtisi käräjäoikeus oikeudenkäymiskaaren mukaisesti. Ulosottomiehen tulisi heti toimittaa puutteellinenkin valituskirjelmä käräjäoikeuteen. Muussa tapauksessa on vaarana, että keskeytystä edellyttävä asia jää ulosottomiehelle odottamaan täydennystä.

9 §. *Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon.* Ulosottolain 10 luvun 8 §:n 1 momenttia vastaavasti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, ettei valitus keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuin anna keskeytysmääräystä. Lisäksi momenttiin otettaisiin viittaus siihen, että tilityksen keskeytyksestä säädetään 6 luvun 15 §:ssä.

Poikkeuksia siitä pääsäännöstä, ettei valitus keskeytä täytäntöönpanoa, on lähinnä ehdotetussa 6 luvun 14 §:ssä. Täytäntöönpanoriidan keskeyttävä vaikutus riippuu ehdotuksen mukaan siitä, onko kanne nostettu osoituksesta vai ilman osoitusta. Ulosottoperustetta koskeva muutoksenhaku saattaa 2 luvun säännösten mukaisesti estää täytäntöönpanon etenemisen tiettyä vaihetta pitemmälle.

Jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee pykälän 2 momentin mukaan viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää. Momentti on samansisältöinen kuin vuonna 2004 voimaan tullut ulosottolain 10 luvun 8 §:n 2 momentti.

10 §. *Ulosottomiehen lausunto.* Ulosottolain 10 luvun 9 §:n mukaan ulosottomiehen on valituksen johdosta välittömästi pyydettävä toimitusmieheltä asettamassaan määräajassa selvitys. Heti selvityksen saatuaan ulosottomiehen on annettava valituksesta perusteltu lausuntonsa. Jos kuitenkin toimitetaan itseoikaisu, erillistä lausuntoa ei tarvitse laatia. Luvun 12 §:n 3 momentin mukaan ulosottomiehen tulee toimittaa käräjäoikeuteen viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua valituksen saapumisesta toimitusmiehen selvitys, lausunto ja luettelo asianosaisista. Jos itseoikaisu on suoritettu, lausunnon sijasta toimitetaan jäljennös itseoikaisupäätöksestä, siihen liittyvät asiakirjat ja selvitys oikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta.

Olenaisia asiallisia muutoksia ei ehdoteta nykyiseen sääntelyyn. Sen sijaan sääntelyä pyritään jonkin verran yksinkertaistamaan. Keskeytystä koskeva lausunto annettaisiin nopeutetusti.

Jos valituskirjelmään sisältyy pyyntö täytäntöönpanon keskeyttämisestä, pykälässä edellytetään, että keskeytyspyyntöä koskevilta osin ulosottomiehen tulee heti toimittaa lausuntonsa käräjäoikeuteen. Käräjäoikeudelle tulisi näin ollen heti toimittaa sekä keskeytyspyyntö että sitä koskeva ulosottomiehen lausunto. Keskeytyspyyntöä koskevan lausunnon sisällöstä ei ehdoteta nimenomaisia säännöksiä. Olennaista on ilmoittaa senhetkinen täytäntöönpanon vaihe ja esittää arvio siitä, miten keskeytys vaikuttaa täytäntöönpanoon, jotta mahdollisesti annettava keskeytysmääräys olisi tilanteeseen sopiva.

Itse valitusasiaa koskeva lausunto tulisi pykälän mukaan toimittaa käräjäoikeudelle kahden viikon kuluttua laskettuna siitä, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehelle. Myös 4 §:n

2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa määräaika laskettaisiin siitä, kun valitus on tullut vireille, toisin sanoen kun kirjelmä on saapunut toiselle ulosottomiehelle tai toimivaltaiseen käräjäoikeuteen.

Nykyinen viikon määräaika ulosottomiehen lausunnon antamiselle pidennettäisiin kahteen viikkoon. Käytännössä ulosottomiehillä on ollut etenkin monimutkaisissa asioissa vaikeuksia ennättää antaa perusteltua lausuntoa määräajassa. Kun määräaikaa pidennettäisiin, voitaisiin myös edellyttää lausunnoilta hyvää tasoa.

Perustellusta syystä ulosottomies saisi pykälän mukaan käyttää kolme viikkoa lausunnon laatimiseen. Tämä aika saattaa olla tarpeen poikkeuksellisen laajoissa asioissa. Etenkin ulosoton erikoisperinnässä saatetaan tämä aika tarvita useissa tapauksissa.

Säännös ei tarkoittaisi sitä, että ulosottomies voisi säännönmukaisesti käyttää enimmäisajan lausuntonsa antamiseen. Myös lausunnon laatimista koskisi 3 luvun 21 §:ssä ilmaistu joutuisuusvaatimus.

Lausunnon antaisi pykälän mukaan asianomainen ulosottomies, joka olisi se kihlakunnantovut, joka on toiminut vastaavana ulosottomiehenä asiassa. Varsinaisena toimitusmiehenä valtaosassa ulosottoasioita on kuitenkin avustava ulosottomies. Ehdotetussa pykälässä ei enää säädettäisi nimenomaisesti toimitusmieheltä pyydetystä selvityksestä. Ehdotetun 11 §:n mukaan ulosottomiehen olisi kuitenkin annettava lausunnossaan selvitys täytäntöönpanotoimista. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että ulosottomies pyytäisi asiassa toimitusmieheltä joko kirjallisen tai suullisen selvityksen. Viimeksi mainitussa tapauksessa selvitys kirjattaisiin osaksi ulosottomiehen lausuntoa.

Jos ulosottomies tekisi asiassa itseoikaispäätöksen ehdotetun 12 §:n nojalla, itseoikaispäätös korvaisi lausunnon ja itseoikaispäätös toimitettaisiin mainitun pykälän mukaisesti käräjäoikeuteen.

11 §. Lausunnon sisältö. Pykälään otettaisiin osittain uusi säännös ulosottomiehen lausunnon keskeisestä sisällöstä. Ehdotettu sääntely on tarkoitettu suuntaa-antavaksi niin, että ulosottomies voisi mukauttaa lausuntonsa sisällön kuhunkin tilanteeseen sopivaksi.

Pykälän mukaan ulosottomiehen on annettava lausunnossaan ensinnäkin selvitys täytäntöönpanotoimista. Tämä tarkoittaa kuvausta siitä, mitä täytäntöönpanotoimia on tehty ja millä perusteella. Jollei lausuntoa antava ulosottomies ole itse ollut asiassa toimitusmiehenä, selvitys tulee pyytää asianomaiselta avustavalta ulosottomieheltä. Tämän antama suullinen selvitys tulee kirjata lausuntoon tai liittää kirjallinen toimitusmiehen selvitys lausuntoon. Sääntely korvaa ulosottolain 10 luvun 9 §:n 1 momentin ja 12 §:n 3 momentin säännökset toimitusmiehen selvityksestä.

Keskeisen tärkeää on, että ulosottomiehen lausunto sisältää perustellun kannanoton valituskirjelmässä esitettyihin vaatimuksiin ja seikkoihin, joihin vaatimukset perustuvat. Perustelujen puolueettomuus ja huolellisuus on tärkeää asianosaisten oikeusturvan ja tuomioistuinkäsittelyn kannalta. Perusteluvaatimus sisältyy myös nykyisen ulosottolain 10 luvun 9 §:n 1 momenttiin.

Lisäksi lausunnossa tulee pykälän mukaan ilmoittaa ulosottoasian asianosaiset, täytäntöönpanon senhetkinen vaihe sekä mahdollinen täytäntöönpanon keskeytys ja sen

päättymispäivä. Jos ulosottomies on jo antanut lausuntonsa keskeytyspyynnön johdosta, eikä täytäntöönpano ole edennyt sen jälkeen, on riittävää, että ulosottomies viittaa toimittamaansa lausuntoon. Estettä ei ole sille, että annetaan päällekkäisiä keskeytysmääräyksiä esimerkiksi ulosottoperustetta koskevan muutoksenhaun ja eri valitusten johdosta. Keskeytysmääräyksen antajan on kuitenkin hyvä olla selvillä siitä, onko muita keskeytysmääräyksiä voimassa. Keskeytys voi perustua myös ulosottomiehen omaan päätökseen ehdotetussa 6 luvun 15 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa. Selvitys siitä, onko valitus saapunut määräajassa, toimitetaan käräjäoikeuteen ehdotetun 4 §:n 1 momentin mukaan jo valitusasiakirjojen mukana.

Vielä pykälässä olisi säännös siitä, että lausuntoon tulee liittää soveltuvalla tavalla asianomaisten tiedoksianto-osoitteet ja muut yhteystiedot. Näillä tarkoitetaan 3 luvun 38 §:n mukaisia osoitteita. Ne ovat mainitun pykälän mukaan voimassa myös ulosottovalitusasiassa.

12 §. Itseoikaisu valituksen yhteydessä. Ulosottolain 10 luvun 10 §:n mukaan ulosottomies voi toimittaa itseoikaisuun vielä siinä vaiheessa, kun valituskirjelmä on saapunut. Tämä järjestelmä säilytettäisiin, ja selvät virheet voitaisiin nykyiseen tapaan korjata ilman tuomioistuinkäsittelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies saa oikaista valituskirjelmässä tarkoitetun toimen tai päätöksen sen mukaan kuin 10 luvun 1-5 §:ssä säädetään. Itseoikaisuun normaalit edellytykset tulisi täyttyä.

Itseoikaisu tehtäisiin momentin mukaan 10 §:ssä säädettyssä ajassa. Määräaika olisi sama kuin lausunnon antamiselle. Itseoikaisulle varattu aika olisi siten pääsääntöisesti kaksi viikkoa valituskirjelmän saapumisesta. Erityisestä syystä ulosottomies voisi käyttää kolme viikkoa itseoikaisuharkintaan.

Kuten nykyisinkin, valituksen yhteydessä toimitettavassa itseoikaisussa noudatettaisiin muutoinkin normaaleja 10 luvun itseoikaisusäännöksiä. Kuulemisesta olisi voimassa, mitä mainitun luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään. Oikaisupäätös olisi perusteltava luvun 4 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla. Toimitettu oikaisu annettaisiin tiedoksi luvun 5 §:stä ilmenevällä tavalla valittajalle sekä niille, joiden asema heikkenee oikaisuun vuoksi. Jollei ulosottomies toimita itseoikaisua, siitä ei tarvitsisi erikseen ilmoittaa valittajalle, koska asia siirtyy silloin käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Oikaisupäätös tulisi pykälän 2 momentin mukaan toimittaa viipymättä käräjäoikeuteen. Oikaisupäätös korvaisi tällöin ulosottomiehen lausunnon. Ulosottomiehen tulisi lisäksi myöhemmin, kun valitusaika itseoikaisupäätökseen nähden on kulunut umpeen, toimittaa käräjäoikeudelle myös selvitys siitä, onko oikaisupäätös tullut lainvoimaiseksi. Jos oikaisusta on valitettu, valituskirjelmä toimitettaisiin normaaliin tapaan käräjäoikeuteen.

Ulosottolain 10 luvun 10 §:n 2 momentissa on lisäksi säännös siitä, että muutoksenhakijalle on ilmoitettava mahdollisuudesta peruuttaa valitus. Voidaan lähteä siitä, että ulosottomies toimii näin ilman nimenomaista säännöstäkin. Jos valittaja peruuttaa valituksensa toimitetun itseoikaisuun vuoksi, valituksen käsittely raukeaisi käräjäoikeudessa. Eri asia on se, että joku toinen asianosaisista saattaa puolestaan valittaa oikaisusta.

Jollei valitusta peruuteta, itseoikaisupäätös ja valitus käsiteltäisiin yhdessä käräjäoikeudessa ehdotetussa 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Valitus voitaisiin ratkaista vasta, kun nähdään, onko itseoikaisupäätös tullut lainvoimaiseksi.

Asianosainen voisi momentin mukaan itseään sitovasti kirjallisesti ilmoittaa tyytyvänsä itseoikaisupäätökseen. Samanlainen säännös on nykyisin ulosottolain edellä mainitussa pykälässä. Oikaisupäätös tulee lainvoimaiseksi niihin asianosaisiin nähden, jotka ovat ilmoittaneet siihen tyytyvänsä. Jos kaikki asianosaiset tyytyvät oikaisupäätökseen, valitus voitaisiin ratkaista ehdotetun 17 §:n mukaisesti muutoksenhakuaikaa odottamatta.

13 §. *Valitusosoitus.* Pykälässä olisi ulosottolain 10 luvun 11 §:n 1 ja 2 momenttia asiallisesti vastaavat säännökset valitusosoituksen antamisesta. Toimituksessa läsnä oleville olisi ilmoitettava, saako tehtyyn päätökseen tai toimeen hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Valitusosoitus tulisi pykälän mukaan liittää 3 luvun 36 §:ssä tarkoitettuun jälki-ilmoitukseen sekä päätöksestä annettavaan jäljennökseen. Jos päätös sisältyisi pöytäkirjaan, annettaisiin myös pöytäkirjan jäljennöksen yhteydessä valitusosoitus.

14 §. *Valitusosoituksen sisältö.* Pykälän *1 momentin 1-4 kohdassa* olisi ulosottolain 10 luvun 11 §:n 3 momentin kahta ensimmäistä virkettä asiallisesti vastaavat säännökset valitusosoituksen sisällöstä. Sen ilmoittamista, että ulosottomies voi tehdä valituksen yhteydessä itseoikaisun, ei enää edellytettäisi. Se saattaa päinvastoin aiheuttaa epäselvyyttä. Ulosottomiehen tulisi joka tapauksessa kuulla valittajaa, jos hän toimittaa itseoikaisun.

Pykälän *2 momenttiin* otettaisiin uudet säännökset siitä, että valitusosoituksessa tulee ilmoittaa se, mikä vaikutus valituksella on täytäntöönpanoon. Tarkoitus on, että valitusosoituksiin kirjoitettaisiin vakiomuotoisena se, ettei valituksen tekeminen yleensä aiheuta täytäntöönpanon keskeytystä. Täten voidaan vähentää väärinymmärrystä, että valitus yleisesti keskeyttäisi täytäntöönpanon. Samasta syystä valitusosoituksessa ilmoitettaisiin myös se, että valittajalla on mahdollisuus pyytää täytäntöönpanon keskeytystä käräjäoikeudelta. Vielä valitusosoituksessa ilmoitettaisiin, ettei itseoikaisupyyntö jatka valituksen määräaikaa.

Jos valitusosoitus on virheellinen, eikä virhe ollut selvästi havaittavissa, valitus katsottaisiin oikein tehdyksi, jos asianomainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä valituksen tekemisestä säädetään. Säännös tästä olisi pykälän *3 momentissa* ja vastaisi ulosottolain 10 luvun 11 §:n 4 momenttia.

Valituksen käsittely tuomioistuimessa

15 §. *Käsittelyjärjestys käräjäoikeudessa.* Pykälän *1 momentissa* olisi ulosottolain 10 luvun 13 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä vastaava säännös siitä, että valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Valitusasian käsittelyä voitaisiin jatkaa oikeudenkäymiskaaren mainitun luvun 4 §:n nojalla riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tämän toivotaan edelleen vähentävän täytäntöönpanoriitojen määrää.

Säännöstä siitä, että käräjäoikeuden istunto voidaan tarvittaessa pitää tuomiopiiriin kuuluvan toisen käräjäoikeuden istuntopaikassa, ei enää otettaisi lakiin. Säännös voitaisiin tarvittaessa ottaa käräjäoikeuksien istuntopaikkoja koskeviin alemmantasoisiiin säädöksiin.

Myöskään nykyisen 10 luvun 15 §:ssä olevia säännöksiä asian siirtämisestä käräjäoikeudesta toiseen ei pidetä enää tarpeellisenä. Vuonna 2004 tapahtunut siirtyminen vastaavan ulosottomiehen järjestelmään vähentäne tilanteita, joissa ulosottovalituksia on vireillä saman

ulosottoperusteen nojalla. Kokonaan tämä mahdollisuus ei kuitenkaan poistu, sillä myös uudessakin järjestelmässä ulosottomiesten välinen virka-apu saattaa aiheuttaa rinnakkaisia valituksia. Kyseessä ovat kuitenkin eri toimia koskevat valitukset.

Valitus on pykälän 2 *momentin* mukaan käsiteltävä kiireellisenä ja vaatimus täytäntöönpanon keskeytyksestä on ratkaistava heti. Sanotulta osin momentti vastaa ulosottolain 10 luvun 13 §:n 2 momenttia.

Lisäksi momentissa olisi selventävä säännös ulosottomiehen kuulemisesta. Sen lisäksi, mitä ulosottomiehen lausunnosta säädettäisiin luvun 10 ja 11 §:ssä, käräjäoikeuden tulisi myös muutoin kuulla asianomaista ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana. Ulosottomies ei olisi valitusasiassa asianosaisena eikä yleensä myöskään todistajana, vaan häntä kuultaisiin virkansa puolesta. Ulosottomies voisi olla paikalla asian käsittelyssä samalla tavalla kuin asianosaiset.

Pykälän 3 *momenttiin* otettaisiin säännös sitä tilannetta varten, että käräjäoikeus on antanut ehdotetun 10 luvun 7 §:n 2 momentin nojalla valittajalle osoituksen nostaa täytäntöönpanoriitakanne. Tällöin valitus raukeaisi osoituksessa tarkoiteltua osin. Sen sijaan muulta osin valitusasiaa tutkittaisiin normaaliin tapaan. Säännös korvaisi ulosottolain 10 luvun 13 §:n 3 momentin säännökset.

16 §. Tutkinnan laajuus. Käräjäoikeus voi pykälän 1 *momentin* mukaan tutkia ulosottomiehen toimen tai päätöksen oikeellisuuden valituksessa ja vastauksessa ilmoitettuja seikkoja laajemmin. Säännös on samansisältöinen kuin ulosottolain 10 luvun 13 §:n 5 momentti. Ylempien oikeusasteiden tutkinnan laajuus määräytyisi yleisten muutoksenhakua koskevia prosessisäännösten mukaisesti.

Pykälän 2 *momentissa* kiellettäisiin asianosaisluettelon tai jakoluettelon muuttaminen muutoin kuin muutoksenhakijan eduksi. Momentti vastaa ulosottolain 10 luvun 13 §:n 4 momenttia ehdotetusta 5 ja 6 luvusta johtuvien terminologisin tarkistuksin.

17 §. Itseoikaisupäätöksen vaikutus. Pykälässä säädettäisiin asiallisesti ulosottolain 10 luvun 14 §:ää vastaavasti, että valitus voidaan ratkaista sen jälkeen, kun ehdotetussa 12 §:ssä tarkoitettu oikaisupäätös on tullut lainvoimaiseksi. Valitusaikaa ei tarvitsisi odottaa, jos kaikki asianosaiset olisivat sitovasti ilmoittaneet tyytyvänsä päätökseen, jolla päätöstä tai tointa on oikaistu. Jollei ulosottomies katsoisi olevan edellytyksiä toimittaa itseoikaisua, siitä ei tarvitsisi tehdä hylkäävää päätöstä, vaan asia siirtyisi käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Valitus raukeaisi pykälän mukaan siltä osin kuin oikaisu tekee valituksen aiheettomaksi. Jos taas käy niin, että myös oikaisupäätöksestä valitetaan, valitukset käsiteltäisiin yhdessä. Myös näiltä osin pykälä vastaa asiallisesti nykyistä sääntelyä.

18 §. Osoitus kantelun tekemiseen. Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen tai laiminlyönyt toimen suorittamisen, mutta ilmoitusta ei voida tutkia muutoksenhakemuksena, käräjäoikeuden tulisi pykälän mukaan jättää kyseinen valitus siltä osin tutkimatta. Tässä tapauksessa käräjäoikeuden tulee osoittaa asianomainen kantelemaan valtioneuvoston asetuksella säädettävälle viranomaiselle.

Pykälä vastaa muutoin ulosottolain 10 luvun 16 §:ää, paitsi että kanteluviranomaisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Maininta oikeusministeriöstä poistettaisiin, koska

ehdotetun 1 luvun mukaan oikeusministeriölle ei jäisi tämän tyyppisiä tehtäviä uudessa ulosotto-organisaatiossa. Kanteluviranomaisena voisi sen sijaan toimia myöhemmin perustettava valtakunnallinen hallintovirasto. Luonnollisesti asianomaisilla säilyisi myös mahdollisuus kannella yleisille laillisuusvalvojille.

19 §. Jatkovalitus. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta ylemmissä oikeusasteissa. Pääosin pykälä vastaa ulosottolain 10 luvun 17 §:n säännöksiä.

Ulosottoasiassa voitaisiin valittaa hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan hovioikeudelta valittamalla. Selvyyden vuoksi momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että valittamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetään. Esimerkiksi vastavalitus olisi näin ollen mahdollinen myös ulosottovalitusasiassa.

Kuten nykyisenkin sääntelyn mukaan, käräjäoikeuden tulisi heti lähettää muutoksenhakemus hovioikeuteen. Näin olisi toimittava siitä riippumatta, sisältyykö valitukseen keskeytyspyyntö. Mahdollinen vastavalitus toimitettaisiin jälkikäteen.

Pykälän 2 momentin mukaan asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta korkeimpaan oikeuteen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 15 §:n 2 momentissa säädettäisiin asian kiireellisestä käsittelystä ja mitä 16 §:n 2 momentissa säädettäisiin asianosaisluettelon muuttamisesta. Vastaavat säännökset ovat myös voimassa olevassa sääntelyssä.

Kuten nykyisinkin, muulta osin hovioikeudessa ja korkeimmassa sovellettaisiin soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvun säännöksiä. Tarkoitus on, että oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:ssä olevan yleisen keskeytysäännöksen rinnalla sovellettaisiin ehdotetun 10 luvun mukaisia keskeytysäännöksiä.

20 §. Oikeudenkäyntikulut. Pykälässä säädettäisiin oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Sen sijaan ensiasteen ulosottomenettelyssä syntyneitä kuluja ei korvata.

Ulosottolain 10 luvun 18 §:n mukaan valituksen käsitellyt tuomioistuimien voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Säännöksen perusteluissa todetaan, että ulosottomenettelyn luonteesta saattaisi johtua, että valittaja määrättäisiin pitämään kulut vahinkonaan, jollei velkoja ole käyttänyt puhevaltaa eikä ole myöskään voinut vaikuttaa ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon lopputulokseen (HE 106/1995 vp).

Kuten edellä ehdotetun 10 luvun 18 §:n kohdalla on todettu, ulosottoasioissa ei aina ole selkeää, kuka asiassa on voittaja, kuka häviäjät. Vastaajaa ei voida pitää häviäjänä, ellei hän osallistu oikeudenkäyntiin siten, että oikeudenkäyntikulut kasvavat. Oikeuskäytännössä on esiintynyt epäyhtenäisyyttä kuluasiassa. Nyt ehdotetaan, että oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ulosottovalitusasiassa otettaisiin aiempaa selkeämmät säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin pääsäännöksi se, että ulosottovalitusasiassa asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Lähtökohtana olisi siis se, että kulut jäävät osapuolten omaksi vahingoksi, ”kuittiin”. Tuomioistuimien voisi kuitenkin momentin mukaan erityisestä syystä velvoittaa hävinneen joko osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolelleen

kulut, jotka ovat aiheutuneet muutoksen hakemisesta. Kulujen korvaamisesta määrättäessä noudatettaisiin soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Se, mitä erityisellä syyllä tarkoitettaisiin, vaihtelisi tilanteittain. Painoarvoa voitaisiin antaa esimerkiksi sille, onko vastapuoli toiminut muutoksenhaussa siten, että vastapuolen kulut ovat sen vuoksi nousseet. Pelkästään se, että velkoja viittaa vastauksessaan ulosottomiehen lausuntoon tai muuhun kuulemiseen ja esittää lisäksi omia sitä tukevia arvioitaan, ei olisi erityinen peruste määrätä vastapuolen kuluja velkojan korvattaviksi. Sen sijaan jos velkoja esittää todistelua yli sen, mikä käy ilmi ulosottomiehen tuottamasta virallismateriaalista, olisi perusteltua noudattaa oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n mukaista sääntöä.

Momenttia sovellettaisiin käräjäoikeudessa syntyneiden kulujen korvaamiseen sekä myös ylemmissä asteissa syntyneiden kulujen osalta. Ylemmissä oikeusasteissa syntyneiden muutoksenhakukulujen osalta edellä mainitut perusteet jättää kulut asianosaisten vahingoksi eivät kuitenkaan ole niin painavat kuin käräjäoikeudessa.

Oikeuskäytännössä on ollut epätietoisuutta siitä, voidaanko valtio velvoittaa ulosottovalitusasiassa korvaamaan sivullisen tai velallisen oikeudenkäyntikulut. Täytäntöönpanoriidan osalta toisen osittaisuudistuksen yhteydessä vuonna 2004 tuli voimaan säännös, jonka mukaan valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos sivullisen kanne hyväksytään. Samat oikeusturva- ja kohtuussyyt puoltavat vastaavan säännöksen ottamista myös ulosottovalitusten käsittelyyn.

Nyt ehdotetaan, että valtion korvausvastuu koskisi tietyin edellytyksin sivullisen ja poikkeuksellisesti ulosoton asianosaisten oikeudenkäyntikulujen korvaamista. Sääntely olisi samanlainen valitusasiassa ja täytäntöönpanoriidassa. Valituksen riita-asianomaisen käsittelyn myötä raja valitusasian ja riita-asian käsittelyjärjestyksen välillä on muuttunut entistä liukuvammaksi.

Pykälän 2 *momentin* mukaan, jos sivullisen valitus hyväksytään, valtio voidaan asianomaisen vaatimuksesta määrätä kokonaan tai osittain korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Viimeksi mainittu tarkoittaa sitä, että valtion korvauskynnystä ei ole syytä asettaa kovin matalalle. Ulosottomiehellä on ensi asteen menettelyssä ratkaisupakko olosuhteissa, joissa usein joudutaan tekemään ratkaisu nopeasti suuntaan tai toiseen ja samalla hakijan intressi edellyttää toiminnalta tehokkuutta.

Valtion korvausvastuuta ei siten ole tarkoitettu käytäväksi silloin, kun tapaus on ollut oikeudellisesti tai näytön osalta objektiivisesti katsoen tulkinnallinen tai epäselvä. Valtion korvausvastuuta harkittaessa voidaan panna painoa myös sille, onko sivullinen esittänyt väitteensä jo ensi asteen ulosotossa ja mitä seikkoja hän silloin on tuonut esiin väitteensä tueksi. Myös sivullisen taloudelliseen asemaan ja olosuhteisiin muutoinkin tulisi kiinnittää huomiota. Etenkin jos yksityinen sivullinen on joutunut puolustautumaan tilanteessa, jossa suhteellisen selvä virhe on tapahtunut, kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voitaisiin yleensä pitää kohtuuttomana.

Silloin, kun sivullisen oikeudenkäyntikulut voidaan määrätä jonkun asianosaisten, esimerkiksi aktiivisesti prosessia käyneen velkojan korvattaviksi, valtiolle ei syntyisi vastuuta sivullisen kuluista.

Oikeuskäytännössä on herännyt myös kysymys valtion kuluvastuusta velalliseen nähden valitusasiassa. Ratkaisussa KKO 2004:97 valtio tuomittiin, tosin erityislaatuudessa asiassa, korvaamaan velallisen oikeudenkäyntikulut.

Valtion korvausvastuu ulotettaisiin koskemaan myös 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen ulosoton asianosaisten oikeudenkäyntikuluja. Niiden osalta korvausvelvollisuus kuitenkin edellyttäisi, että asiassa on sattunut vakava ja selvä virhe, jonka ulosottomies on laiminlyönyt korjata ehdotetun 10 luvun 1 §:n mukaisesti.

Vielä selkeämmin kuin sivullisen kohdalla, hakijan tai muun velkojan ja velallisen tai muun vastaajan oikeus saada oikeudenkäyntikulunsa valtion varoista sidottaisiin itseoikaisutilanteeseen. Itseoikaisun perusteiden olisi tullut olla selvät ennen kuin voidaan sanoa, että ulosottomies on laiminlyönyt virheen korjaamisen itseoikaisulla. Luonnollisesti edellytetään lisäksi, että itseoikaisu olisi lain mukaan ollut mahdollinen. Itseoikaisu valituksen yhteydessä on saattanut estyä siitä syystä, ettei ulosottomiehellä ollut enää toimivaltaa suorittaa itseoikaisua siinä vaiheessa. Jos kuitenkin oikaisuperuste on selvästi ollut sitä ennen ulosottomiehen tiedossa, kulut voitaisiin määrätä korvattaviksi valtion varoista. Itseoikaisun tekemättä jättämisestä arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, missä vaiheessa ja millä tavalla velallinen on esittänyt väitteensä asiassa ulosottomiehelle ja mitä hän on esittänyt väitteensä tueksi.

Velallinen on asiassa asianosainen ja valtion viranomaisen joutuu perimään häneltä maksamattomia saatavia ja panemaan ulosottooperusteen täytäntöön. Jos tämän tehtävän toteuttamiseksi joudutaan toimimaan tulkinnallisessa tai epäselvässä tilanteessa ja siitä aiheutuu velalliselle kuluja, niitä ei voida pitää samalla tavalla perusteettomina tai kohtuuttomina kuin sivullisen kohdalla. Velallinen joutuu täytäntöönpanon luonteesta johtuen sietämään tietynlaisia haitallisia seuraamuksia sen vuoksi, että velvoitteet ovat jääneet hoitamatta muulla tavalla. Ei voida ajatella, että valtio ulosottolaitoksen ylläpitäjänä joutuisi korvaamaan vahingot, jotka aiheutuvat siitä, ettei velvoitteita ole muulla tavoin täytetty.

Velallisen tai muun asianosaisten oikeudenkäyntikulut korvattaisiin valtion varoista siten vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Vastaava sääntely koskisi ehdotetun 10 luvun 18 §:n 2 momentin mukaan myös täytäntöönpanoriitaa.

Vahingonkorvausasioista päättäminen kuuluisi ehdotetussa 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettulle hallintovirastolle. Momenttiin otettaisiin vielä säännös siitä, että ulosottomies voisi edustaa hallintovirastoa puheena olevassa korvausasiassa. Ulosottomies toimisi hallintoviraston yksittäistapauksessa tai yleisesti antamien ohjeiden mukaisesti. Ennen hallintoviraston perustamista ulosottomies voisi toimia korvausasioissa oikeusministeriön ja lääninhallitusten oikeushallinto-osaston edustajana.

Ehdotettu edustaminen valtiota kuluasiassa ei johtane ristiriitaan ulosottomiehen lainkäyttötehtävien kanssa tai vaaranna ulosottomiehen puolueettomuutta. Estettä ei olisi sille, että hallintovirasto käyttää itse puhevaltaansa ilman ulosottomiestä. Ulosottomies ei hakisi muutosta mahdolliseen korvauspäätökseen oma-aloitteisesti, mutta voisi tarvittaessa esiintyä silloinkin ulosoton hallintoviraston edustajana, esimerkiksi tyytymättömyyden ilmoittamisessa. Sen sijaan itse muutoksenhakemuksen ajaminen olisi luontevinta yleensä hoitaa hallintovirastosta käsin.

12 luku. Erinäiset säännökset

Luvun pykälät (1 ja 2 §) olisivat samansisältöisiä kuin ulosottolain nykyisen 11 luvun 1 ja 2 §.

13 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa olisi voimaantulopäivämäärä. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan vuoden 2008 alusta.

Pykälän 2 momentissa olisi aikaisemman lain eli ulosottolain kumoamissäännös.

2 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa olisi 1 luvussa tarkoitettua hallintovirastoa koskeva siirtymäsäännös. Momentin mukaan hallintovirastoa koskevien säännösten voimaan tulosta säädetään erikseen lailla. Tarkoitus on, että kyseinen hallintovirasto perustetaan myöhemmin erillislailla. Hallintovirastoa koskevat ehdotetut 1 luvun säännökset tulisivat voimaan samanaikaisesti lailla.

Pykälän 2 momentti koskee ulosottooperusteen määrääjän laskemisen taannehtivuutta. Ehdotettua 2 luvun 24-27 §:ää sovelletaan momentin mukaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosottooperusteeseen ja lain voimaan tullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Jos kuitenkin mainitun luvun 25 §:ssä tarkoitettu ulosottooperuste on annettu ennen 1 päivää maaliskuuta 1993, täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika lasketaan mainitusta päivästä. Ehdotus vastaa voimassa olevaa siirtymäjärjestelyä.

Alaikäistä velallista koskevia 3 luvun 112 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia holhousviranomaisille ryhdyttäisiin 3 momentin mukaan tekemään vasta lain voimaantulon jälkeen vireille tulevissa asioissa. Myöskään mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia huoltajille ei tehtäisi jo vireille tullevissa asioissa. Alle 15-vuotiaita koskevia todistuksia ulosoton tietojärjestelmästä tai tietoja luottotietotoiminnan harjoittajalle ei annettaisi enää lain voimaan tulon jälkeen edes sellaisessa asiassa, joka on tullut vireille ennen lain voimaantuloa.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin ulosoton oikeussuojakeinoja koskeva siirtymäsäännös. Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen, joka on tehty ennen lain voimaantuloa, haettaisiin momentin mukaan muutosta ja muutoksenhakemus käsiteltäisiin noudattaen aikaisempaa lakia. Myös täytäntöönpanoriitakanne, joka koskee lain voimaan tullessa vireillä olevaa ulosottoasiaa, pantaisiin vireille ja käsiteltäisiin aikaisemman lain mukaisesti.

Pykälän 5 momentissa olisi säännös siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi piirikoon suurentamiseksi tarpeellisia valmistelevia toimia.

Muulta osin pykälään otettavat siirtymäsäännökset vastaisivat kokonaisuudistuksen kolmannen vaiheen esitykseen sisältyvän 1. ehdotuksen siirtymäsäännöksiä (HE 13/2005 vp).

3 §. Viittaussäännökset. Pykälässä olisi tavanomainen säännös viittauksista aikaisempaan lakiin. Pykälän mukaan jos muussa säädöksessä viitataan ulosottolakiin, sovelletaan vastaavaa ulosottokaaren säännöstä. Esityksen yhteydessä ei ole ollut tarkoituksenmukaista ehdottaa

muissa laeissa olevien viittaussäännösten korjaamista, vaan ne voidaan muuttaa asianomaisen lainsäädännön muutosten yhteydessä.

1.2 Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta

Nykyinen veroulosottolaki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella lailla. Uudesta laista poistettaisiin ehdotettuun ulosottokaareen nähden päällekkäinen sääntely, ja säännöksiä selkeytettäisiin havaittujen tulkinnallisuuksien vähentämiseksi. Uusi laki noudattelisi kuitenkin perusratkaisuiltaan nykyistä veroulosottolakia.

Laki koskisi siinä määritellyn julkisen saatavan ulosottoa, perustevalitusta, täytäntöönpanon keskeytystä sekä vanhentumista. Ulosottoperinnästä laissa olisi vain vähäinen määrä säännöksiä. Muulta osin sovellettaisiin ehdotetun ulosottokaaren säännöksiä. Velkojan omasta perinnästä ja asiamiesperinnästä säädettäisiin erikseen.

Perustevalitus on yleinen vero-oikeudellinen muutoksenhakukeino, vaikkakin se käyttäminen tulee usein ajankohtaiseksi ulosoton johdosta. Samaten julkisen saatavan vanhentumista koskevat säännökset ovat yleisiä, eivätkä koske yksinomaan ulosottoperintää. Edellä todettuun nähden lain ehdotettu nimike, jossa käytettäisiin ilmaisua ”täytäntöönpano”, ei ole kovin tarkka. Toisaalta samantyyppinen ongelma koskee myös nykyisen veroulosottolain nimikettä.

Täytäntöönpanoa koskevalla ilmaisulla voitaisiin erottaa ehdotettu laki kumottavasta veroulosottolaista. Sanaa täytäntöönpano käytetään myös sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002), jäljempänä *sakkotäytäntöönpanolaki*, nimikkeessä sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) nimikkeessä.

Valtiovarainministeriössä ja verohallinnossa valmistellaan niin sanottua verotilijärjestelmää. Tarkoitus on, että ne lukuisat kysymykset, jotka liittyvät verotilijärjestelmän mukaisen, usein eri varolajeista ja veroeristä koostuvan alijäämän rinnastamiseen veroon, ratkaistaan verotilijärjestelmästä annettavan lain yhteydessä. Tämän lakiehdotuksen kannalta keskeisiä seikkoja ovat muun muassa etuoikeussäännösten toteutumisesta huolehtiminen, vanhentumissäännösten huomioon ottaminen, velallisen tietojensaantioikeuden toteuttaminen sekä perustevalitusmahdollisuuden ja keskeytysmääräyksen oikea kohdentaminen.

Soveltamisala

Lain soveltamisalaa koskevassa pykälässä lueteltaisiin ne saatavaryhmät, joita laki koskee. Se, että tietynlainen saatava kuuluu lain soveltamisalaan, ei vielä tarkoittaisi sitä, että kaikki lain säännökset koskisivat sitä. Esimerkiksi mahdollisuus periä saatava ulosotossa ilman tuomiota tai päätöstä määräytyisi ehdotetun 3 §:n mukaisesti. Perustevalitus ei ole käytettävissä kaikkien lain soveltamisalaan kuuluvien saatavien osalta muussa laissa olevan kiellon johdosta.

1 §. Julkinen saatava. Veroulosottolain soveltamisala on nykyisin varsin laaja. Eri verolajeja ja erilaisia julkisia maksuja on runsaasti, ja lukuisissa erityislaeissa muut veroihin ja julkisiin maksuihin rinnastettavat saatavat säädetään suoraan ulosottokelpoisiksi. Soveltamisalaan ei ehdoteta olennaisia muutoksia.

Sääntelyn rakenne olisi samanlainen kuin veroulosottolaissa. Se, mitä laissa tarkoitetuilla saatavilla tarkoitetaan, täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksessa. Tästä olisi säännös pykälän 2 momentissa. Ehdotetun voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 5 momentin mukaan erillissääntelyt jäisivät voimaan lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 1 momentissa olisi luettelo saatavista, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan. Tällaisia saatavia nimitettäisiin *julkisiksi saataviksi*.

Lakia sovellettaisiin momentin 1 kohdan mukaan veroon ja julkiseen maksuun. Tältä osin ehdotus vastaa veroulosottolakia.

Nykyisen veroulosottoasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan veroja ovat valtion, kuntien sekä evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakuntien verot. Edellä mainitut perivät myös julkisia maksuja. Valtion perimät maksut perustuvat erityislakeihin tai valtion maksuperustelakiin (150/1992). Viimeksi mainitun lain nojalla on annettu useita hallinnonalakohtaisia alemmanasteisia säädöksiä. Edellä mainitun asetuksen mukaan kuntien perimät julkiset maksut voivat perustua lakiin tai valtion viranomaisen vahvistamaan taksaan. Se, mitä verolla ja julkisella maksulla tarkoitetaan, täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Kohdan mukaan lakia sovellettaisiin myös veron ja julkisen maksun säädettyyn viivästyskorkoon. Nykyisessä veroulosottolaissa ei ole säännöksiä siitä, kuuluuko siinä tarkoitettujen saatavien viivästyskorko lain soveltamisalaan. Nyt asia todettaisiin nimenomaisesti.

Sanaa ”viivästyskorko” käytettäisiin laajassa merkityksessä. Viivästyskorolla tarkoitettaisiin myös muita viivästyskoron tyyppisiä saatavia, kuten veronlisäystä. Myös tätä kohtaa tarkennettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotettu säännös ei tuottaisi oikeutta viivästyskorkoon. Säännös tarkoittaisi sitä, että jos kyseinen saatava on muun sääntelyn mukaan viivästyskorollista, korko kuuluu ehdotetun lain soveltamisalaan. Verojen viivästyskorkoseuraamuksista säädetään veronlisäyksestä ja viivekorosta annetussa laissa (1556/1995). Sen 8 §:n mukaan veronlisäyksen ja viivekoron perimisessä ulosottoin noudatetaan veroulosottolakia. Julkisten maksujen mahdollinen viivästyskorollisuus perustuu erillislakeihin. Esimerkiksi perittäessä valtion maksuperustelain 6 §:ssä tarkoitettuja maksuja julkisoikeudellisista suoritteista, korkoa ei peritä.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että lain soveltamisalaan kuuluu myös veron ja julkisen maksun korotus. Nykyisin on jossakin määrin epäselvää, kuuluuko veron tai maksun korotus veroulosottolain soveltamisalaan. Kuulumista puoltaa se, että verolainsäädännössä veron korotus katsotaan yleensä veroksi. Esimerkiksi veronkantolain (611/1978) 4 c §:ssä verosaatavaksi katsotaan paitsi itse vero, myös muun muassa veronkorotus. Veronkantoasetuksen (903/1978) 1 §:ssä on nimenomainen määritelmä siitä, että verolla tarkoitetaan veronkantolaissa tarkoitettuja veroja, maksuja ja muita suorituksia. Uutta veronkantolakia koskevassa ehdotuksessa (HE 63/2005 vp) käytetään vastaavaa määrittelytapaa. Myös oikeuskirjallisuudessa näytetään käytettävän laajaa veron käsitettä.

Vastaan puhuvat perusteet liittyvät oikeusturvaan suoran ulosottokelpoisuuden osalta. Veron ja julkisen maksun korotus perustuu yleensä verottajan tai muu maksuunpanijan harkintaan. Harkinnan kohteena saattaa olla muun muassa se, onko maksun laiminlyöntiin ollut

hyväksyttävä syy tai onko vääriä tietoja annettu tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Myös korotuksen määrä saattaa olla harkinnallinen esimerkiksi niin, että maksu peritään enintään nelinkertaisena.

Selkeyssyistä säädettäisiin nimenomaisesti se, että veron ja julkisen maksun korotus kuuluu ehdotetun lain soveltamisalaan. Tästä seuraa, että myös veron ja maksun korotuksen osalta on käytettävissä perustevalitus ja että tällainen saatava vanhentuu viidessä vuodessa. Oikeusturvasyistä ehdotetaan 3 §:ssä, että suorasta ulosottokelpoisuudesta tulisi säätää lailla. Lisäksi veron ja julkisen maksun korotusta koskevassa täytäntöönpanossa sovellettaisiin muista julkisista saatavista poikkeavia keskeytysäännöksiä. Ehdotetun 11 §:n 2 momentin mukaan jos muutoksenhaku koskee veron tai julkisen maksun korotusta, keskeytysmääräys on aina annettava.

Myös sitä, mitä veron ja julkisen maksun korotuksella tarkoitetaan, täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Veron korotuksista säädetään useissa verolaeissa, muun muassa verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995), jäljempänä *verotusmenettelylaki*, 32 §:ssä, ennakoperintälain (1118/1996) 44 §:ssä, perintö- ja lahjaverolain (378/1940) 36 §:ssä, arvonlisäverolain (1501/1993) 182 §:ssä ja varainsiirtoverolain (931/1996) 36 §:ssä. Julkisen maksun korotusta koskeva säännös on esimerkiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/1963) 10 §:n 4 momentissa, jossa viitataan ennakoperintälakiin.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että lakia sovelletaan myös muuhun julkisoikeudelliseen tai siihen rinnastettavaan saatavaan, joka 3 §:ssä tarkoitettujen säännösten perusteella saadaan periä ulosotossa ilman tuomiota tai päätöstä. Mainitusta perintämahdollisuudesta käytettäisiin vakiintuneen kielenkäytön mukaisesti ilmaisua ”suora ulosottokelpoisuus”.

Kohta toisi nykyiseen tapaan lukuisia erillislakeihin perustuvia saatavia lain soveltamisalaan. Osa niistä luetellaan nykyisen veroulosottoasetuksen 1 §:n 3 momentissa, jossa mainitaan muun muassa valtion lainojen vuotuismaksut, maanmittaussuoritukset ja tie-, nuohous- ja eräät vakuutusmaksut sekä eräiden sairaaloiden ja muiden laitosten kantamat maksut.

Lain soveltamisalaan kuuluisivat myös yksityisen toimijan perimät suoraan ulosottokelpoiset saatavat, kuten eräät vakuutusmaksut ja suoraan ulosottokelpoisten saatavien asiamiesperinnästä syntyneet perintäkulut.

Pykälän 2 momentissa olisi edellä selostettu valtuussäännös, jonka mukaan siitä, mitä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilla saatavilla tarkoitetaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin, mitä mainituilla saatavaryhmillä tarkoitetaan.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Laki koskisi julkisen saatavan ulosottoa, perustevalitusta, täytäntöönpanon keskeytystä ja vanhentumista. Sen sijaan siitä, miten velkoja voi itse periä julkisen saatavan, suorittaa kuittauksen ja antaa julkisen saatavan perintää koskevan toimeksiannon, säädetään erikseen.

Pykälä olisi eri lakien suhdetta koskeva säännös, josta kävisi ilmi se, että ehdotettu laki koskee ainoastaan julkisen saatavan ulosottoperintää, ei sen sijaan velkojan omia perintätoimia tai asiamiesperintää. Lakien suhde on tämä nykyisinkin.

Pykälällä viitattaisiin verojen osalta lähinnä veronkantolakiin, jossa ovat säännökset verojen kannosta ja verottajan omista perintätoimista. Pykälän viittaus koskisi myös perintälakia, jota sovelletaan yleislakina perintään. Jos puolestaan muussa laissa on perintälaista poikkeavia säännöksiä, sovelletaan kyseisiä erityissäännöksiä.

Ulosotto

Julkisen saatavan suora ulosottokelpoisuus määräytyy usein erityissäännösten kautta, joihin ei tässä yhteydessä ehdoteta muutoksia. Pääosin suora ulosottokelpoisuus koskee julkisoikeudellisia saatavia. Suoraan ulosottokelpoisia ovat kuitenkin myös eräät sellaiset saatavat, jotka voidaan rinnastaa julkisoikeudellisiin saataviin. Mainita voidaan vakuutusopimuslain (543/1994) 40 §:ssä tarkoitettu vahinkovakuus, jonka vakuutusehtojen mukaan vakuutuksenantajan vastuu ei lakkaa maksun laiminlyönnin johdosta. Jos tästä on merkintä maksulipussa, vakuutusmaksu saadaan periä viivästyskoroinen ilman tuomiota tai päätöstä. Jos maksuvelvollisuus kiistetään, täytäntöönpano edellyttää tuomioistuimen ratkaisua.

3 §. Suora ulosottokelpoisuus. Kuten nykyisinkin, vero ja julkinen maksu olisivat ehdotetun lain nojalla suoraan ulosottokelpoisia. Tämä todettaisiin pykälän *1 momentissa*. Verojen ja julkisen maksun suora ulosottokelpoisuus ei siten edellyttäisi säännöstä muussa laissa.

Lisäksi momenttiin otettaisiin säännös siitä, että myös verolle ja julkiselle maksulle säädetty viivästyskorko on suoraan ulosottokelpoinen. Voidaan pitää perusteltuna sitä, että viivästyskorko on samalla tavalla suoraan ulosottokelpoinen kuin pääomakin. Tämä vastaa pitkälti nykyistä asiantilaa. Esimerkiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 8 §:n mukaan veronlisäyksen ja viivekoron perimisessä ulosottoitoimin noudatetaan veroulosottolakia. Sen sijaan julkiset maksut eivät yleensä ole viivästyskorollisia.

Pykälän *2 momentti* koskee muuta julkisoikeudellista tai siihen rinnastettava saatava kuin veroa tai julkista maksua. Julkisen saatavan korotuksesta sekä perintäkuluista säädettäisiin pykälän *3 momentissa*.

Nykyisen veroulosottolain 1 §:n 2 momentin mukaan muu julkisoikeudellinen saatava saadaan ulosottaa ilman tuomioita tai päätöstä, kun siitä on laissa tai asetuksessa erityinen säännös. Lain 14 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää, että määrätynlaisten laitosten perimät maksut saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä ainoastaan, jos ministeriö asetuskokoelmassa julkaistavalla päätöksellä myöntää kullekin laitokselle erikseen tällaisen oikeuden. Ulosottoasetuksen 1 §:n 3 momentin 3 kohdassa puolestaan säädetään, että suoraan ulosottokelpoisia saatavia ovat sairaaloiden, kasvatustilavien ja muiden sellaisten laitosten kantamat maksut, joille lain tai asetuksen nojalla annetulla valtioneuvoston taikka ministeriön päätöksellä on myönnetty oikeus saada kantamiensa maksujen ulosotto ilman tuomioita tai päätöstä.

Veroulosottolain mainittu 14 § ei tarkoita sitä, että laitospaiden suorasta ulosottokelpoisuudesta voitaisiin säätää ministeriön päätöksellä, vaan edellytyksenä on aina lain tai valtioneuvoston asetuksen tasoinen sääntely. Sääntelyn tarkoituksena on ollut estää väärinkäytöksiä, ja ministeriön tehtävänä on rajoittaa suora ulosottokelpoisuus vain luotettaviksi havaittujen laitosten maksuille.

Momenttiin otettaisiin nykyistä pääosin vastaavat, mutta hieman täsmennetyt säännökset. Momentin mukaan muu määrätty julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava on suoraan ulosottokelpoinen, jos lailla tai valtioneuvoston asetuksella niin säädetään. Määrätty saatava tarkoittaisi sitä, että saatavan perusteen tai määrän tulee ilmetä säädöksestä. Momentissa ei tarkoiteta tapauskohtaiseen moitittavuusharkintaan perustuvia etuuksien takaisinperintäpäätöksiä tai muita vastaavia saatavia.

Kuten nykyisinkin, myös tietynlaisten laitosten saatavat olisivat suoraan ulosottokelpoisia, jos valtioneuvoston asetuksella niin säädetään. Lisäksi edellytettäisiin, että asianomainen ministeriö nimeää säädöskokoelmassa julkaistavalla ministeriön asetuksella ne laitokset, joiden saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Myös tässä tarkoitettun saatavan tulisi olla julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava. Yksityisiä laitospääkantoja ei voitaisi säätää suoraan ulosottokelpoisiksi.

Oikeusturvasyistä edellytettäisiin, että ministeriön asetuksella nimettäisiin ne laitokset, joita voidaan pitää niin luotettavina, että niiden perimät saatavat voivat olla suoraan ulosottokelpoisia. Lisävaatimuksena nykyiseen sääntelyyn nähden nimenomaisesti edellytettäisiin, että asianomainen ministeriö tarkistaa saatavien määräytymisperusteet ja sen, että saatavat ovat määrältään asianmukaisella tasolla ja laitoksen toiminta on luotettavaa. Muutoksena nykytilaan olisi lisäksi se, että laitosten saatavista olisi säädös. Kuten nykyisinkin, luettelo laitoksista tulisi julkaista säädöskokoelmassa.

Perustevalitus olisi käytettävissä kaikkien momentissa tarkoitettujen saatavien perinnässä siihen saakka, kunnes ne vanhentuvat, jolloin myös perintä päättyy. Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 5 momentin mukaan lain voimaan tullessa suoraan ulosottokelpoiset saatavat säilyttäisivät tämän kelpoisuutensa.

Myös momentissa tarkoitettun julkisoikeudellisen tai siihen rinnastettavan saatavan viivästyskorko olisi suoraan ulosottokelpoinen, jos siitä säädetään momentissa tarkoitettulla tavalla. Esimerkiksi tapaturmavakuutuslain 38 §:n 2 momentin mukaan viivästyskorko on suoraan ulosottokelpoinen. Vakuutusopimuslain 40 §:n mukaan kyseinen jatkuva vakuutusmaksu saadaan periä viivästyskoroineen ilman tuomiota tai päätöstä. Myös työntekijäin eläkelain 19 §:n 1 momentissa on maininta viivästyskoron suorasta ulosottokelpoisuudesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että veron, julkisen maksun ja muun julkisen saatavan korotus on suoraan ulosottokelpoinen, jos laissa niin säädetään. Koska tällaisissa korotuksissa on kyseessä usein moitittavuusharkinta, edellyttää asianomaisen oikeusturva, että suora ulosottokelpoisuus perustuu laintasoiseen sääntelyyn. Korotuksia ei voitaisi periä ulosottoitset ilman tuomiota tai päätöstä suoraan ehdotetun lain nojalla.

Nykyiseen lainsäädäntöön ei sisälly nimenomaista säännöstä siitä, että verokorotus saadaan periä veroulosottolaisissa säädetyssä järjestyksessä. Käytännössä on ne on tietävästi hyväksytty suoraan ulosottokelpoisiksi. Edellä 1 §:n 1 momentin 2 kohdalla todetuista syistä korotuksen suorasta ulosottokelpoisuudesta tulisi olla nimenomainen säännös.

Veronkantolaki on kokonaisuudessaan uudistumassa. Asiasta on annettu hallituksen esitys veronkantolaiksi sekä laeiksi valmisteverotuslain 36 §:n ja ajoneuvoverolain muuttamisesta (HE 63/2005 vp). Ehdotuksen mukaan veronkantoviranomaisen on lähetettävä verojäämä ulosottoimin perittäväksi. Ulosottoon sovelletaan tällöin, mitä verojen perimisestä

ulosottotoimin säädetään. Verojäämällä tarkoitetaan eräpäivänä maksamatta jätettyä maksuunpantua veroa. Verolla puolestaan tarkoitetaan verolainsäädännössä tarkoitettua veroja, maksuja ja muita suorituksia. Lakiehdotuksessa ei ole nimenomaista säännöstä veronkorotuksen suorasta ulosottokelpoisuudesta.

Myös muiden julkisten saatavien korotuksen osalta vaadittaisiin lain säännös suorasta ulosottokelpoisuudesta siitä riippumatta, onko kyseessä julkinen maksu, kuten sosiaaliturvamaksu, vai muu julkinen saatava, kuten vakuutusmaksu. Saatavan korotus edellyttää yleensä laiminlyöntiä tai rikettä, joten maksun määrääminen on harkinta-asiana toisenlainen toimi kuin itse perusmaksun määrääminen. Voidaan lähteä siitä, että seuraamustyyppisten saatavien suora ulosottokelpoisuus edellyttää nimenomaista säännöstä laissa.

Vakuutusmaksuja koskevia korotussäännöksiä on muun muassa työntekijäin eläkelain (395/1961) 15 §:n 1 momentissa, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 10 §:n 4 momentissa, merimieseläkelain (72/1956) 7 §:ssä ja tapaturmavakuutuslain (608/1948) 36 §:ssä.

Vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta säädetty veron tai julkisen maksun korotus luetaan maksunsaantilain 6 §:n mukaan viimeksi suoritettaviin saataviin.

Momentissa olisi vielä viittaus siihen, että julkisen saatavan perintäkulujen suorasta ulosottokelpoisuudesta säädetään perintälain 10 §:n 3 momentissa. Kyseinen momentti koskee kuluttajasaatavan perintää. Momentti on toukokuun alussa 2005 voimaan tulleella lainmuutoksella (28/2005) laajennettu koskemaan myös velkojan omia perintätoimia. Aiemmin momentti koski vain asiamiesperintää. Nykyisin myös kulut, jotka ovat syntyneet suoraan ulosottokelpoista kuluttajasaatavaa koskevassa velkojan omassa perinnässä, ovat suoraan ulosottokelpoisia. Perintälain 10 a ja 10 c §:ssä säädetään enimmäismäärät suoraan ulosottokelpoisten kuluttajasaatavien perintäkuille.

Edellä mainitut perintälain säännökset ovat toissijaisia. Osa julkisten saatavien perinnästä on nykyisin maksutonta, kuten veron kanto ja perintä. Viimeksi mainittu käy ilmi verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta annetusta valtiovarainministeriön asetuksesta (961/2001). Ministeriön asetus on annettu valtion maksuperustelain 8 §:n nojalla.

4 §. Lainvoimaisuus ja kuittaus. Veroulosottolain 6 §:n 1 momentin mukaan julkinen saatava saadaan periä ulosotossa loppuun siitä riippumatta, onko saatavan määrääminen tai maksuunpano lainvoimainen vai ei. Pykälän 2-4 momentissa on kuitenkin täytäntöönpanon rajoitus, joka koskee kiinteistöä ja velallisen asuntonaan käyttämän huoneiston hallintaan oikeuttavia asunto- ja kiinteistöosakeyhtiön osakkeita. Tällaisen omaisuuden myynti on mahdollinen vasta, kun saatava on lainvoimaisesti määrätty tai maksuunpantu. Sama rajoitus koskee tilannetta, jossa oikaisuvaatimus tai valitus on tehty 60 päivän kuluessa eräpäivästä.

Nyt ehdotetaan, että omaisuuslajikohtaisista myyntirajoituksista luovuttaisiin. Samoin luovuttaisiin rajoituksesta, joka perustuu siihen, kuinka nopeasti oikaisua tai muutosta haetaan. Velallisen oikeusturvasta huolehdittaisiin sen sijaan keskeytysäännöksillä. Ehdotetun 11 §:n 1 momentin mukaan valitusviranomaisen tulee keskeyttää julkisen saatavan ulosotto, jollei valitus tai oikaisuvaatimus ole ilmeisen aiheeton. Tämä edellytys koskisi yhdenmukaisuuden vuoksi oikaisuvaatimusta ja valitusta siitä riippumatta, kuinka pian se on

eräpäivän jälkeen tehty. Lisäksi mainitussa momentissa säädettäisiin, että jos ulosmitattuna on kiinteistö tai asunto- tai kiinteistöosaakeyhtiön osakkeet, keskeytysmääräyksen antamatta jättämiselle tulee olla erityisen painavat perusteet.

Toisinaan on vaadittu, että veron ja julkisen maksun korotus tulisi voida periä ulosotossa vasta lainvoimaisena. Perusteluna on mainittu korotuksen sanktioluontoisuus. Lainvoimaisuuden vaatimus kuitenkin tarkoittaisi sitä, että korotussaatava vanhentuisi silloin, kun se tulisi lainvoimaiseksi ja siten perintäkelpoiseksi. On lähdettävä siitä, että korotus saadaan periä lainvoimaa vailla olevana, mutta oikeusturvasta huolehditaan keskeytysäännösten avulla. Keskeytyksestä säädettäisiin ehdotetussa 11 §:n 2 momentissa. Myös muu julkinen saatava on voitava periä, vaikkei se ole lainvoimainen, koska muutoksenhaku aika on yleensä sama kuin vanhentumisaika. Lisäksi etenkin verojen kohdalla jatkuvasti kertyvä verojäämä johtaisi nopeasti siihen, että asianomaisen velkamäärä kasvaisi ylivoimaiseksi.

Yllä todetun mukaisesti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että julkinen saatava saadaan periä ulosotossa, vaikkei saatavan määrääminen tai maksuunpano ole tullut lainvoimaiseksi. Jos kuitenkin muussa laissa edellytetään lainvoimaisuutta, sitä noudatettaisiin.

Nykyisen veroulosottolain 6 §:n 1 momentissa kieleltään saatavan periminen, jos maksuvelvollinen näyttää saaneensa maksuajan pidennystä. Tätä on pidettävä selvänä ilman säännöstäkin. Lisäksi voidaan edellyttää, ettei maksuaikaa antanut velkoja edes laita saatavaa ulosottoperintään.

Epäselviä tilanteita on syntynyt silloin, kun toistuvaistulon tai muun etuuden tai varojen maksaja käyttää niitä julkisen saatavansa kuittaukseen tilanteessa, jossa kyseiset varat on ulosmitattu muiden saatavien suorittamiseksi. Tällainen kuittausoikeuden käyttäminen merkitsee käytännössä etuoikeutta muihin saataviin nähden. Voidaan lähteä siitä, ettei tällaista oikeutta ole ulosottotilanteessa ilman nimenomaista lakitasaista säännöstä. Pahimmillaan on saattanut käydä niin, ettei velalliselle ole jäänyt riittävää toimeentuloa, koska etuuden maksaja on noudattanut ulosottomiehen antamaa maksukielloa ja sen lisäksi on suorittanut kuittauksen. Näin on voinut käydä esimerkiksi eläkkeen osalta silloin, kun eläkemaksuja on jäänyt suorittamatta.

Yllä todetuista syistä pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan maksuvelvollinen ei saa kuitata etuutta tai muita varoja, jotka on ulosmitattu, julkisen saatavansa suorittamiseksi sen jälkeen, kun ulosottomies on antanut ulosottokaassa tarkoitettua maksukiellon asianomaiselle tiedoksi. Momentti koskee tilannetta, jossa maksukiellon saaja on velvollinen maksamaan esimerkiksi eläkettä tai muuta etuutta sellaiselle velalliselle, jolla on maksamattomia julkisia saatavia kyseisen edun maksajalle.

Säännös olisi toissijainen. Esimerkkinä erityissääntelystä voidaan mainita veronkantolain 11 §, jonka mukaan veronpalautuksensaajan konkurssi tai veronpalautuksen ulosmittaus eivät estä veronkuittauksen toimittamista. Veronpalautus onkin toisenlainen luonteeltaan kuin esimerkiksi velalliselle maksettava toistuvaistulo.

Sen sijaan erityissääntelyjä eivät puheena olevan momentin kannalta olisi erilaiset takaisinperittäviä varoja koskevat kuittaussäännökset. Nämä saatavat eivät ole yleensä ole myöskään suoraan ulosottokelpoisia.

5 §. Hakeminen ja asiamies. Pykälän 1 momentin mukaan ulosottihakemukseen ei tarvitse liittää julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa asiakirjaa. Asiakirja tulee kuitenkin yksilöidä ja sitä koskevat tiedot tulee ilmoittaa hakemuksessa. Ulosottomies saisi lisäksi pyytää edellä tarkoitetun asiakirjan, jolloin hakija on sen velvollinen toimittamaan. Momentti vastaa nykyistä veroulosottolain 3 §:n 1 momenttia, joka on tullut voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2004.

Pykälän 2 momentti vastaa samassa yhteydessä voimaan tullutta veroulosottolain 3 §:n 2 momenttia. Sen mukaan rahoitus- tai luottolaitos, perintätoiminnan harjoittaja tai muu asiamies ei saa esiintyä velkojan toimeksiannosta hakijana julkisen saatavan ulosotossa. Oikeusturvasyistä jatkossakin edellytettäisiin, että velkoja, jonka saatavalle on säädetty suora ulosottokelpoisuus, itse kantaa vastuun muun muassa siitä, että saatavaa peritään oikeamääräisenä ulosotossa, ja huolehtii siitä, ettei vanhentunutta saatavaa peritä.

6 §. Ulosottomiehen ilmoitus virheestä ja alaikäisestä velallisesta. Pykälän 1 momentti koski virheen oikaistavaksi ilmoittamista. Jos ulosottomies havaitsisi, että saatava on ilmeisesti määrätty tai maksuunpantu kahdesti tai väärälle henkilölle, ulosottomiehen tulisi ilmoittaa virheestä velalliselle ja asianomaiselle viranomaiselle, joka on määrännyt tai maksuunpannut veron tai maksun. Ulosottomies keskeyttäisi täytäntöönpanon ja pitäisi sen keskeytyneenä, kunnes asia on ratkaistu.

Momentti korvasi nykyisen veroulosottolain 8 §:n 3 momentin, jossa säädetään ilmoittamisesta ”asianomaiselle viranomaiselle”. Sillä on alunperin tarkoitettu virheen ilmoittamista perustevalituksena käsiteltäväksi (HE 56/1960 vp s. 9).

Ulosottomies ilmoittaisi virheestä sekä velalliselle että asianomaiselle viranomaiselle. Varsinaisesti ei edellytetä, että velallisen tulisi pyytää ulosottomiestä ilmoittamaan virheestä asianomaiselle viranomaiselle. Voidaan lähteä siitä, että viranomaiset voivat ilmoittaa toisilleen havaitsemistaan virheistä.

Ulosottomies on nykyisin puolueeton lainkäyttöviranomainen. Momentissa ei tarkoiteta sitä, että ulosottomies tekisi perustevalituksen tai muun muutoksenhakemuksen velallisen puolesta. Ilmoitus tehdään sitä varten, että asianomainen veroviranomainen toimittaisi verotusmenettelylain 55 §:ssä tarkoitetun veronoidon verovelvollisen hyväksi. Tällaisen oikaisun veroviranomainen voi tehdä myös omasta aloitteestaan. Oikaisu on mahdollinen, jollei asiaa ole ratkaistu valitukseen annetulla päätöksellä. Oikaisu voidaan tehdä viiden vuoden kuluessa verovelvollisen verotuksen päättymistä seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä tarkoitettu oikaisu ei tarkoita veromuutoksenhakuun ensivaiheena kuuluvan oikaisuvaatimuksen tekemistä.

Jos muun julkisen saatavan määräämisessä on tapahtunut momentissa tarkoitettu virhe, ulosottomiehen tulisi ilmoittaa asia kyseiselle viranomaiselle asiavirheen tai kirjoitusvirheen korjaamista varten. Jos maksuunpanija on poikkeuksellisesti yksityinen toimija, kuten perimistöimisto, joka perii suoraan ulosottokelpoisten saatavien perinnästä syntyneitä perimiskulujaan, ilmoitus tehtäisiin sille.

Jos ulosottomies on tehnyt edellä tarkoitetun ilmoituksen, hänen tulisi samalla keskeyttää täytäntöönpano. Keskeytys olisi pykälän mukaan voimassa, kunnes asia on ratkaistu. Vastaava keskeyttämisestä koskeva säännös on nykyisen veroulosottolain 10 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä.

Pykälän 2 momentti koskisi alaikäistä velallista. Jos alle 15-vuotiaalta peritään ulosotossa julkista saatavaa, ulosottomiehen tulisi momentin mukaan pyytää hakijalta selvitys alaikäisen maksuvelvollisuudesta. Tarkoituksena on selvittää se, onko lasku kirjoitettu tai maksu määrätty perusteettomasti alaikäiselle. Ikärajaksi ehdotetaan 15 vuotta, koska sitä vanhemmat ovat usein itse vastuussa ulosotossa olevista julkisista saatavista, kuten joukkoliikenteen tarkastusmaksuista.

Käytännössä on toisinaan kirjoitettu erilaisia hoitolaitosmaksuja hyvinkin pienten lasten nimiin, vaikka huoltajan vastuulla on huolehtia lapsen tarvitsemasta hoidosta. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 9 §:n mukaan jos alaikäinen kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Käytännössä jo 12-vuotias saattaa itse olla terveyden- tai sosiaalihuollon asiakkaana.

Koska perimistoimisto tai muu asiamies ei saa esiintyä hakijana, tulee momentissa tarkoitettu selvityspyyntö tehdä itse velkojalle. Tämän tulee tarkistaa julkisoikeudellisen saatavan velkojana se, onko asiassa menetelty säädösten ja ohjeiden mukaisesti.

Jos hakemus koskee veroa tai muuta sellaista julkista saatavaa, jolla on merkitystä holhousviranomaisen tehtävien kannalta, ulosottomiehen tulisi tehdä ehdotetun ulosottokaaren 3 luvun 112 §:ää vastaava ilmoitus holhousviranomaiselle ja alaikäisen vanhemmille. Saattaa olla, että esimerkiksi ajoneuvo, jota alaikäinen ei saa kuljettaa, tai muuta omaisuutta on rekisteröity alaikäisen nimiin ja sitä koskeva vero on jäänyt hoitamatta. Alaikäisen nimissä saatetaan myös harjoittaa sellaista liike- tai muuta toimintaa, josta on syntynyt alaikäiselle veroseuraamuksia. Ilmoitus voi koskea esimerkiksi maksamatta olevaa perintö- ja lahjaveroa, jäännösveroa, arvonlisäveroa, kiinteistöveroa tai ennakkoveroa.

Asioista, joissa mainittu selvitys pyydetään tai ilmoitus tehdään, säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 §. *Ulosottokaaren säännösten soveltaminen.* Ehdotetussa laissa säädettäisiin ulosottoperinnän osalta ainoastaan niistä seikoista, jotka poikkeavat yksityisoikeudellisen saatavan ulosotosta. Muulta osin julkisen saatavan ulosotossa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä ehdotetussa ulosottokaareissa säädetään maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta. Veroulosottolain 2 §:ssä on nykyisin vastaava viittaussäännös ulosottolakiin.

Ulosottokaaren säännöksistä ulosottoperusteen vaatimusta koskevia 2 luvun säännöksiä ei sovellettaisi julkisen saatavan perinnässä. Sen sijaan mainitustakin luvusta sovellettavaksi tulisivat esimerkiksi 1 §:n säännökset siitä, ettei ulosottomies saa periä vanhentunutta saatavaa.

Ulosottokaaren säännösten soveltaminen aiheuttaisi myös sen, että suuri osa nykyisen veroulosottoasetuksen säännöksistä voitaisiin jättää pois uudesta valtioneuvoston asetuksesta.

Perustevalitus

Perustevalitus on merkittävä oikeussuojakeino kaikissa niissä tapauksissa, joissa julkisen saatavan perusteena ei ole tuomioistuimen ratkaisu. Vaikka perustevalituksen käyttäminen tulee käytännössä ajankohtaiseksi nimenomaan ulosottovaiheessa, perustevalitus ei ole

täytäntöönpanoon sidottu oikeussuojakeino, vaan vero-oikeudellinen muutoksenhakekeino. Sen merkitys on tosin vähentynyt, koska verotusmenettelylaissa tarkoitettujen verojen osalta säännönmukainen valitusaika on viisi vuotta laskettuna verotusvuoden päättymisestä. Jos esimerkiksi tulo- tai varallisuusvero on määrätty jälkiverotuksella, on normaali muutoksenhakeaika saattanut kulua umpeen. Eräitä verolajeja koskevissa säännöksissä perustevalitus kielletään.

Perustevalitus on normaali muutoksenhakekeino myös julkisten maksujen sekä muiden ehdotuksessa tarkoitettujen julkisten saatavien osalta. Tällaiset julkiset saatavat pannaan maksuun yleensä ilman nimenomaista hallintopäätöstä. Perustevalituksella voidaan saattaa muutoksenhaun kohteeksi sekä saatavan peruste että määrä.

8 §. Oikeus tehdä perustevalitus. Perustevalituksen käyttöala säilytettäisiin ennallaan. Pykälän *1 momentin* mukaan se, joka katsoo, että julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti, saa tehdä perustevalituksen, jollei toisin säädetä. Tämä vastaa asiallisesti nykyisen veroulosottolain 8 §:n 1 momenttia ja 2 momentin ensimmäistä virkettä. Nykyisellä sanamuodolla ”menettelyvirhe, jonka voidaan otaksua vaikuttaneen asian ratkaisuun” on aikoinaan viitattu oikeudenkäymiskaaren mukaisiin tuomiovirheisiin. Sanontaa ehdotetaan nyt väljennettäväksi, koska perustevalituksen tulee oikeusturvasyistä olla yhtä laaja-alainen kuin säännönmukainen valituskin.

Perustevalitus koskisi kaikkia julkisia saatavia, myös niitä saatavaryhmiä, joissa saatavan maksuun panija on yksityinen toimija, kuten perimistoimiston perintäkuluja suoraan ulosottokelpoisten saatavien perinnässä.

Veroulosottolain 8 §:n 1 momentissa on vanhentunut säännös siitä, ettei perustevalitusta voida tehdä leimaveroasiassa. Leimaveroja koskenut laki on kumottu. Varainsiirtoverolaissa ei kielletä perustevalituksen tekemistä. Tässä esityksessä lähdetään siitä, että perustevalitus on käytettävissä myös varainsiirtoveroasioissa.

Nimenomaisella säännöksellä perustevalituksen käyttö kielletään muun muassa tullilain (1466/1994) 30 §:ssä, arvonnäisäverolain (1501/1993) 193 §:n 4 momentissa, väylämaksulain (708/2002) 31 §:ssä ja arpajaisverolain (552/1992) 16 §:n 5 momentissa.

Hallintolainkäyttölain (586/1996) 59 §:n 2 momentin mukaan päätöksestä ei saa kannella, jos siitä voidaan samalla perusteella tehdä perustevalitus.

Ehdotuksen mukaan ulosottomiehellä ei enää olisi toimivaltaa panna perustevalitusta vireille. Sen sijaan ulosottomiehen tulisi 6 §:n mukaisesti ilmoittaa virheestä hallinnollista itseoikaisua varten asianomaiselle saatavan maksuun panijalle.

Pykälän *2 momentissa* olisi vielä viittaus saatavan vanhentumisen vaikutukseen, josta säädettäisiin 19 §:n 2 momentissa..

9 §. Valitusviranomainen. Pykälässä säädettäisiin perustevalitusviranomaisesta ja jatkovalituksesta. Perustevalitus tehdään pykälän *1 momentin* mukaan samalle viranomaiselle kuin säännönmukainen valitus. Jollei sellaista viranomaista ole, perustevalitus tehtäisiin sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu. Momentti vastaisi asiallisesti nykyisen veroulosottolain 8 §:n 2 momentin kahta viimeistä virkettä. Vanhentunut maininta perustevalituksen tekemisestä lääninoikeudelle korvattaisiin

hallinto-oikeutta koskevalla säännöksellä. Hallinto-oikeuslain (430/1999) 24 §:n 3 momentin mukaan, mitä muulla säädetään lääninoikeudesta, koskee kyseisen lain tultua voimaan hallinto-oikeutta.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätöksestä perustevalitusasiassa saataisiin pykälän *2 momentin* mukaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituskirjelmä on toimitettava mainitussa määräajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle tai päätöksen tehneelle hallinto-oikeudelle. Momentti vastaa pääosin veroulosottolain 8 §:n 4 momenttia. Ehdotettuun momenttiin lisättäisiin viittaus siihen, mitä muualla säädetään. Tällä tarkoitetaan mahdollisia muissa laeissa olevia muutoksenhakukieltoja sekä valituslupajärjestelmää.

10 §. *Valitusosoitus.* Nykyistä veroulosottolain 9 §:n 5 momenttia vastaavasti pykälässä säädettäisiin, että jos ulosmittaus on toimitettu julkisen saatavan perimiseksi, ulosottomiehen tulee antaa velalliselle ulosottokaaren 11 luvussa tarkoitetun ulosottotoimita koskevan valitusosoituksen lisäksi perustevalitusosoitus. Perustevalitusosoituksesta tulee käydä ilmi myös se, mitä keskeytyshakemuksen tekemisessä on ehdotetun 11–13 §:n mukaan noudatettava. Pykälässä mainittua osoitusta ei annettaisi, jos asia on jo saatettu muutoksenhakuviranomaisen tutkittavaksi.

Keskeyttäminen

11 §. *Keskeytysmääräyksen edellytykset.* Keskeytysmääräys on keskeinen oikeusturvakeino suoraan ulosottokelpoisten saatavien täytäntöönpanossa. Keskeytyssäännöksiä uudistettiin vuoden 1998 lopulla voimaan tulleella veroulosottolain 9 §:n 1 momentin muutoksella. Keskeyttämisen käyttöalaa laajennettiin silloin velallisen eduksi. Myös tässä esityksessä ehdotetaan keskeytyssäännöksiin eräitä oikeusturvaa parantavia uudistuksia.

Ehdotetun pykälän *1 momentin 1 ja 2 kohta* koskee viranomaista, joka käsittelee julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa säännönmukaista valitusta tai perustevalitusta taikka verotusta tai ennakoperintää koskevaa oikaisuvaatimusta. Tällaista viranomaista kutsuttaisiin momentin määritelmän mukaan *valitusviranomaiseksi*. Valitusviranomaisen tulisi momentin mukaan viipymättä kieltää saatavan ulosotto tai määrätä se keskeytettäväksi, jollei valitus tai oikaisuvaatimus ole ilmeisen aiheeton. Sääntely vastaisi veroulosottolain 9 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa ulosottokaaressa, ulosoton kieltämisestä tai keskeyttämisestä käytettäisiin laissa yhteisnimitystä *keskeytysmääräys*.

Verotusmenettelylain 61 §:n mukaan verovirasto voi ratkaista oikaisuvaatimuksen siltä osin kuin esitetty vaatimus hyväksytään. Ehdotetun 16 §:n 1 momentin mukaan verovirasto päättää keskeyttämisestä käsiteltävänä olevassa oikaisuasiassa. Verovirastolle kuuluisi keskeytystä koskeva harkinta niin kauan kuin muutoksenhakuasia on sen käsiteltävänä. Koska verovirastolla on ratkaisuoikeus vain verovelvollisen eduksi, tällainen pakollinen muutoksenhaun esivaihe ei saisi johtaa oikeudenmenetyksiin. Tästä syystä ehdotetaan, että verovirasto voisi jättää myynnin ja tilityksen keskeyttämättä vain jos siihen on erityisen painavat perusteet. Tämä rajoitus koskisi kaikenlaista ulosmitattua omaisuutta. Sen sijaan ulosmittauksen osalta noudatettaisiin edellisessä kappaleessa mainittua säännöstä.

Nykyisessä veroulosottolain 6 §:n 2-4 momentissa on täytäntöönpanon etenemistä rajoittavia säännöksiä kiinteistön ja velallisen asuntonaan käyttämän huoneiston hallintaan oikeuttavan

asunto- ja kiinteistöosakeyhtiön osakkeiden osalta. Tällaisen omaisuuden myynti on sallittua vasta, kun saatava on lainvoimaisesti määrätty tai maksuunpantu. Sääntelyn taustalla on velallisen asumisen suojaaminen (HE 56/1960 vp s. 7). Sama rajoitus koskee tilannetta, jossa oikaisuvaatimus tai valitus on tehty 60 päivän kuluessa eräpäivästä.

Nyt ehdotetaan, että mainitut säännökset korvattaisiin keskeytyssäännöksillä. Momentissa edellytettäisiin, että jos ulosmittattuna on kiinteistö tai asunto- tai kiinteistöosakeyhtiön osakkeet, myynnin ja tilityksen keskeyttämättä jättämiselle tulee olla erityisen painavat perusteet. Erilaisten todisteluvaikeuksien välttämiseksi ei enää edellytettäisi, että velallinen käyttää omaisuutta asuntonaan. Voidaan lähteä siitä, että kyseessä on joka tapauksessa usein arvokas omaisuus, joten myynnin ja tilityksen keskeytys on lähes säännönmukaisesti perusteltua. Tämä säännös koskisi kaikkia momentin alussa lueteltuja valitusviranomaisia.

Pykälän 2 *momentti* koskee keskeyttämistä, kun veron tai julkisen maksun korotukseen haetaan muutosta. Silloin keskeytysmääräys on momentin mukaan siltä osin aina annettava. Tältä osin keskeytystä koskeva sääntely tiukkenisi nykyiseen nähden. Kuten edellä 4 §:n kohdalla on todettu, ei voida vaatia sitä, että veron ja julkisen maksun korotuksen tulisi olla lainvoimainen, vaan oikeusturva tulee hoitaa keskeytyksen kautta.

Perusteluna automaattiselle keskeytykselle on se, että suora ulosottokelpoisuus on arveluttava oikeusturvan kannalta silloin, kun pannaan täytäntöön lainvoimaa vailla olevaa maksuseuraamusta, joka perustuu laiminlyöntiin tai rikkomukseen. Tällaisen maksun määrääminen edellyttää asianomaisen toimien arviointia esimerkiksi siltä kannalta, onko menettelyyn ollut hyväksyttävä syy, onko laiminlyöntiä pidettävä vähäisenä tai päinvastoin, onko kyse tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta. Toisinaan edellytetään myös kohtuusharkintaa.

Ehdotetussa 14 §:ssä ei edellytetä automaattisia täytäntöönpanon peruuttamista, vaikka keskeytysmääräys olisi annettu veron tai julkisen maksun korotusta koskevassa muutoksenhakuasiassa. Kuitenkin etenkin silloin, kun korotuksen peruste on epäselvä, jo suoritettut täytäntöönpanotoimet tulisi suhteellisen helposti määrätä peruutettavaksi korotuksen määrältä. Erityisen aiheellisia peruttamistoimet saattavat olla silloin, kun perinnässä on ainoastaan veron tai maksun korotus ilman muuta maksuvelvoitetta.

Keskeyttämisestä ylimääräisen muutoksenhaun yhteydessä säädetään hallintolainkäyttölain 68 §:ssä.

12 §. *Keskeytys vakuutta vastaan.* Pykälän 1 *momentin* mukaan ulosottomiehen tulee välittömästi keskeyttää täytäntöönpano, jos velallinen asettaa ulosottomiehelle vakuuden ulosotossa olevan julkisen saatavan maksamisesta. Ehdotettu momentti merkitsee ehdotonta oikeutta saada keskeytys aikaan antamalla vakuus ulosottomiehelle perittävänä olevasta saatavasta.

Momentti korvaisi veroulosottolain 9 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen. Nykyisen sääntelyn mukaan valitusviranomaisen on annettava keskeytysmääräys, jos asianomainen ilmoittaa haluavansa asettaa vakuuden saatavasta, jolloin vakuus asetetaan ulosottomiehelle. Menettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan, että vakuus asetettaisiin suoraan ulosottomiehelle. Ulosottomiehen tulisi ottaa vakuus vastaan, vaikkei ulosottoasia ole vireillä. Tällöin vakuudella olisi momentin mukaan sama vaikutus kuin valitusviranomaisen antamalla täytäntöönpanon kiellolla.

Ulosottomiehen tulisi arvioida vakuuden riittävyys normaaliin tapaan niin kuin ehdotetun ulosottoaaren 3 luvun 43 §:ssä säädetään. Kun ulosottomies on vastaanottanut ja hyväksynyt vakuuden, hänen tulisi ilmoittaa asetetusta vakuudesta ja siitä, että hän on keskeyttänyt täytäntöönpanon, asianomaiselle valitusviranomaiselle. Tästä olisi säännös pykälän 2 momentissa.

13 §. Keskeytyspyyntö. Nykyisessä veroulosottolain 9 §:n 2-4 momentissa ovat säännökset siitä, miten keskeytyshakemus tehdään ulosottomiehelle. Ehdotettu sääntely vastaa asiallisesti nykyistä.

Selvyyden vuoksi pykälän 1 momentissa mainittaisiin ensin se pääsääntö, että täytäntöönpanon kieltä tai keskeyttämistä pyydetään valitusviranomaiselta. Jos ulosottoasia on vireillä, olisi mahdollista myös se, että keskeytyspyyntö toimitetaan ulosottomiehelle. Velallisella olisi aina mahdollisuus saada keskeytys aikaan asettamalla ulosottomiehelle vakuus edellisen pykälän mukaisesti.

Pykälän 2 momentti koskisi sitä tilannetta, että kyseistä julkista saatavaa koskeva ulosottoasia on tullut vireille. Tällöin keskeytyspyyntö voitaisiin toimittaa ulosottomiehelle. Kuten nykyisinkin, velallisen edellytettäisiin nopeasti ulosmittauksen jälkeen ilmoittavan ulosottomiehelle siitä, että hänen tarkoituksena on saattaa maksuvelvollisuutensa valitusviranomaisen käsiteltäväksi ja myös esittää keskeytyspyyntö. Ilmoituksen tulisi momentin mukaan saapua ulosottomiehelle viimeistään viikon kuluessa ulosmittauksesta. Nykyinen määräaika on kahdeksan päivää.

Jos velallinen tekee mainitun ilmoituksen, ulosottomiehen tulee momentin mukaan keskeyttää täytäntöönpano. Jos velallinen toimittaa ulosottomiehelle kolmen viikon kuluessa keskeytyspyynnön ja todistuksen muutoksenhaun vireilläolosta tai valituskirjelmän, keskeytys jatkuisi. Kolmen viikon määräaika laskettaisiin ilmoituksen tekemisestä. Jollei mainittuja asiakirjoja toimiteta mainitussa määräajassa, täytäntöönpanoa jatkettaisiin. Nykyisin määräaika on 20 päivää laskettuna ulosmittauksesta. Merkitystä ei olisi sillä, onko keskeytyspyyntö osoitettu valitusviranomaiselle vai ulosottomiehelle. Nykyisen sääntelyn mukaan keskeytyspyyntö tulee osoittaa ulosottomiehelle.

Ulosottomiehen tulee momentin mukaan toimittaa keskeytyspyyntö, mahdollinen valituskirjelmä ja keskeytysvaatimusta koskeva lausuntonsa valitusviranomaiselle. Keskeytys olisi voimassa siihen saakka, kunnes valitusviranomainen on ratkaissut keskeytyspyynnön.

Momenttiin otettaisiin vielä uusi säännös, jonka mukaan ulosottomiehen tulisi antaa lausuntonsa keskeytyspyynnön johdosta ja toimittaa se asiakirjojen mukana valitusviranomaiselle. Tarkoitus on, että ulosottomies ilmoittaisi valitusviranomaiselle sen, missä vaiheessa täytäntöönpano. Lisäksi ulosottomiehen olisi aiheellista selvittää seikkoja, joilla voi olla merkitystä valitusviranomaisen harkitessa keskeytysmääräyksen sisältövaihtoehtoja ulosottoaaren 10 luvun 22 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa olisi selventävä säännös siitä, että täytäntöönpanon kieltä tai keskeytystä pyydetään valitusviranomaiselta kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Sama koskee velallisen ulosottomiehelle tekemää keskeytyspyyntöä sekä ilmoitusta halukkuudesta tehdä keskeytyspyyntö. Sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003) tarkoitettua sähköistä viestiä.

Epäselvyyksien välttämiseksi momentissa olisi myös säännös määräajan laskemisesta. Viikon määräaika, joka koskee velallisen ilmoitusta siitä, että hän haluaa tehdä keskeytyspyynnön, laskettaisiin ulosmittauksesta. Määräajan laskemisessa noudatettaisiin, mitä ulosottokaaren 11 luvun 6 §:ssä säädetään. Näin ollen määräaika laskettaisiin ulosmittaustoimituksesta, jos siitä on velalliselle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika laskettaisiin siitä päivästä, jona velallinen on saanut tiedon ulosmittauksesta.

Ulosottomiehen tulisi momentin mukaan toimittaa 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat eli keskeytyspyyntö ja mahdollinen valituskirjelmä asianomaiselle valitusviranomaiselle.

14 §. *Määräys täytäntöönpanon peruuttamisesta.* Pykälässä olisi uusi säännös keskeytysmääräyksen sisällöstä peruuttamisen osalta. Muutoin keskeytysmääräyksen sisältö määräytyisi ehdotetun 17 §:n viittaussäännöksen nojalla ulosottokaaren 10 luvun, etenkin sen 22 §:n mukaisesti.

Pykälän mukaan keskeytysmääräyksessä voidaan tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Sanamuoto vastaa ehdotetun ulosottokaaren 2 luvun 13 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä, joka koskee keskeytysmääräystä ulosottooperustetta koskevassa muutoksenhaussa. Etenkin veronkorotuksen osalta on aiheellista harkita, onko syytä peruuttaa jo suoritettut täytäntöönpanotoimet.

15 §. *Keskeytysmääräyksen voimassaolo ja muutoksenhaku.* Nykyisen veroulosottolain 10 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan keskeytysmääräys on voimassa, kunnes valitus tai perustevalitus on lainvoiman saaneella päätöksellä ratkaistu. Valitusviranomainen voi kuitenkin määrätä toisin.

Vastaavasti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että annettu keskeytysmääräys on voimassa, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Keskeytyksen jatkuminen pääasiassa annetun ratkaisun jälkeen edellyttäisi kuitenkin velalliselta suhteellisen ripeitä jatkotoimia. Keskeytys jatkuisi pääasiallisen ratkaisun antamisen jälkeen sillä edellytyksellä, että velallinen osoittaa hakeneensa muutosta verotusta tai ennakkoperintää koskevassa oikaisuasiassa 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tällä tarkoitetaan verotusmenettelylain 64 §:n 2 momentin mukaista oikaisuvaatimusta veroviraston päätökseen sekä saman lain 67 §:ssä tarkoitettua valitusta hallinto-oikeuteen oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä.

Jos kysymys on muusta asiasta, täytäntöönpano olisi keskeytyneenä kolme kuukautta laskettuna pääasiallisen ratkaisun antamisesta. Tänä aikana maksuvelvollisen tulee osoittaa, että hän on hakenut muutosta määräajassa tai että muutoksenhakuaikaa on jäljellä. Muussa tapauksessa täytäntöönpano jatkettaisiin kyseisen kolmen kuukauden määräajan päätyttyä.

Se, että mainitut määräajat ovat ylittyneet, ei estäisi velallista pyytämästä uutta keskeytysmääräystä siltä valitusviranomaiselta, jonka käsiteltävänä asia on.

Ehdotetut säännökset keskeytyksen jatkumisesta pääasiallisen ratkaisun jälkeen vastaavat asiallisesti nykyisen veroulosottolain 10 §:n 2 momentin säännöksiä. Ilman nimenomaista säännöstäkin on katsottava, ettei ulosoton hakijan tekemä muutoksenhaku estä täytäntöönpanon loppuunsaattamista.

Valitusviranomainen voisi määrätä keskeytysmääräyksen voimassaolosta yllä todetusta poikkeavasti. Valitusviranomaisella tarkoitettaisiin sekä alkuperäisen keskeytysmääräyksen antanutta viranomaista että ylempää muutoksenhakuviranomaista.

Ehdotetun 17 §:n mukaan sovellettavaksi tulee ulosottokaaren 10 luvun 23 §:n 2 momentti. Sen mukaan keskeytysmääräyksen antanut tuomioistuin saa muuttaa keskeytysmääräystä, peruuttaa sen tai antaa uuden määräyksen.

Pykälän 2 *momentissa* olisi muutoksenhakukielto. Momentin mukaan keskeytysasiassa annettuun ratkaisuun ei saa hakea erikseen muutosta. Muotoilu vastaa ehdotetun ulosottokaaren 10 luvun 25 §:ssä olevaa muutoksenhakukieltoa. Myös nykyisen veroulosottolain 10 §:n 3 momentissa on muutoksenhakukielto.

16 §. *Keskeytyspyynnön käsittely.* Valitusviranomainen saa pykälän 1 *momentin* mukaan määrätä puheenjohtajansa, jäsenensä tai esittelijänsä käsittelemään ja ratkaisemaan keskeytyspyyntöjä. Säännös vastaa nykyisen veroulosottolain 10 §:n 4 momentin ensimmäistä virkettä.

Jos verovirasto käsittelee oikaisuasiaa, se päättäisi momentin mukaan myös keskeyttämisestä. Asiallisesti tämäkin säännös vastaa nykyistä sääntelyä kuitenkin niin, että vanhentuneet kohdat lääninverovirastosta korjattaisiin. Veroviraston, joka valmistelee oikaisuasiaa, tulee päättää keskeyttämisestä siitä riippumatta, voiko se tehdä asiassa itse ratkaisun. Verovirastolla on toimivalta verotusmenettelylain 61 §:n mukaan ratkaista oikaisuvaatimus vain siltä osin kuin esitetty vaatimus hyväksytään. Verovirastoa koskisi normaalia suurempi velvollisuus antaa keskeytysmääräys, joka koskee myyntiä ja tilitystä. Ehdotetun 11 §:n 1 momentin mukaan jos asia on veroviraston käsiteltävänä, myynnin ja tilityksen keskeyttämättä jättämiselle tulee olla erityisen painavat perusteet.

Määräys saadaan momentin mukaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Sanamuoto ”vastapuoli” viittaa tässä veroasiamieheen tai muun velkojana olevan julkisyhteisön edustajaan. Siitä huolimatta, että vastapuoliasetelma hallintoasiassa poikkeaa yksityisoikeudellisesta asiasta, ehdotetaan käytettäväksi tältä osin samaa sanamuotoa kuin ulosottokaaren 10 luvun 20 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä.

Pykälän 2 *momenttiin* otettaisiin uusi säännös, jonka mukaan suoraan valitusviranomaiselle tullut keskeytyspyyntö on ratkaistava viipymättä. Tämä on tärkeää muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta. Vastaava säännös olisi myös ehdotetun ulosottokaaren 10 luvun 20 §:ssä.

Jos taas keskeytyspyyntö olisi tullut ehdotetussa 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ulosottomiehen kautta, keskeytyspyyntö tulisi ratkaista viimeistään kolmen viikon kuluttua laskettuna siitä, kun keskeytyspyyntö on saapunut kyseiselle valitusviranomaiselle. Tässä tilanteessa voidaan antaa harkinta-aikaa, koska täytäntöönpano on jo valmiiksi keskeytyneenä.

Pykälän 3 *momentissa* olisi vielä säännös siitä, että valitusviranomaisen tulee välittömästi ilmoittaa ratkaisustaan keskeytysasiassa asianomaiselle ulosottomiehelle.

Nykyisen veroulosottoasetuksen 9 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen lähettämä keskeytysmääräys on ratkaistava ja päätös siitä on lähetettävä ulosottomiehelle 30 päivässä.

Asian merkittävyyden vuoksi säännökset määräajasta ja ilmoituksesta ulosottomiehelle otettaisiin lakiin.

17 §. *Ulosottokaaren keskeytysäännösten soveltaminen.* Pykälän mukaan keskeytysmääräyksen antamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottokaaren 10 luvun 22 §:ssä, 23 §:n 2 momentissa sekä 24 ja 26 §:ssä säädetään.

Viitattut säännökset koskevat keskeyttämistä ulosottotointa koskevan ulosottovalituksen johdosta. Säännös vastaa nykyisessä veroulosottolain 9 §:n 1 momentissa olevaa viittaussäännöstä. Kun kuitenkin ulosottokaaren 10 luvun keskeytysäännökset eivät kaikin kohdin vastaa ulosottolain 9 luvun säännöksiä, asiamuutoksiakin seuraa. Niiltä osin viitataan mainittujen ulosottokaaren pykälien perusteluihin 1. lakiehdotuksessa.

Ehdotetun viittaussäännöksen perusteella veron oikaisu- ja valitusasiassa tai muun julkisen maksun muutoksenhakuasiassa noudatettaisiin, mitä ulosottokaaren 10 luvun 22 §:ssä säädetään keskeytysmääräyksen sisällöstä. Myös julkista saatavaa koskevassa muutoksenhakuasiassa voidaan siten käyttää hyväksi erilaisia keinoja rajata ja kohdentaa keskeytysmääräystä. Voidaan esimerkiksi sallia ulosmittaus, mutta kieltää myynti ja tilitys. Määräys voidaan antaa myös osittaisena koskemaan vain sitä osaa julkisesta saatavasta, jonka osalta muutoksenhaku ei ole ilmeisen aiheeton.

Kuten nykyisinkin, keskeytysmääräyksen antanut valitusviranomaisella saisi muuttaa keskeytysmääräystä, peruuttaa sen tai antaa uuden määräyksen niin kuin viitatussa ulosottokaaren 10 luvun 23 §:n 2 momentissa säädetään. Jos esimerkiksi muutoksenhakuasian käsittelyn yhteydessä käykin ilmi, että valitus tai oikaisuvaatimus on ilmeisen aiheeton, voidaan annettu keskeytysmääräys peruuttaa. Tämä ei kuitenkaan koskisi veronkorotusta.

Ulosottomiehen tulisi toimia keskeytysmääräyksen saatuaan kuten ulosottokaaren 10 luvun 24 §:ssä säädetään. Peruuttamistoimet voitaisiin kieltää tai keskeyttää luvun 26 §:ssä säädetyllä tavalla.

Vanhentuminen

Vero ja muu julkinen saatava on nykyisen veroulosottolain mukaan perittävä viiden vuoden kuluessa. Vaikka säännös on kirjoitettu perimisoikeutta koskevaan muotoon, sen on vakiintuneesti katsottu ilmentävän lopullista vanhentumisaikaa. Nykyistä sääntelyä edeltävä säädös, verojen ja maksujen vanhentumisesta annettu laki (226/1925), oli selkeästi aineellista vanhentumista koskeva säännöstö. Vanhentumislaki ei koske saatavaa, joka saadaan periä ulosottotoimin ilman tuomiota tai päätöstä.

Ehdotetut julkisen saatavan vanhentumista koskevat säännökset eivät poikkea olennaisesti nykyisistä säännöksistä.

18 §. *Vanhentumisaika.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vero ja muu julkinen saatava vanhentuu lopullisesti viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona kyseinen saatava on määrätty tai maksuunpantu. Jos kyseistä vero ei määrätä eikä maksuunpanna, vanhentumisaika laskettaisiin siitä, kun se on erääntynyt maksettavaksi. Se olisi ratkaisevaa, mikä edellä mainituista ajankohdista on myöhäisin.

Momentti vastaisi pääosin nykyistä veroulosottolain 11 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Uutta olisi erääntymisen rinnastaminen saatavan määräämiseen ja maksuunpanoon. Lisäys on tarpeen niitä tapauksia varten, joissa varsinaista määräämis- tai maksuunpanovaihetta ei ole, kuten oma-aloitteisissa veroissa ja mahdollisesti myös tulevassa verotilijärjestelmässä.

Lähtökohtana olisi, että kaikki lain soveltamisalaan kuuluvat julkiset saatavat vanhentuisivat viidessä vuodessa. Pykälään ei ehdoteta toissijaisuussäännöstä.

Säännöstä siitä, että ennakoperintälaissa tarkoitettu ennakko voidaan periä saman ajan kuluessa kuin ne verot ja maksut, joiden suoritukseksi ennakko on käytettävä, ei enää otettaisi lakiin. Nykyisessä järjestelmässä ennakot luetaan lopullisessa verotuksessa hyväksi sen määräisinä kuin ne ovat kertyneet. Jos ne ovat ennen verotuksen valmistumista yhä maksamatta, ne sisällytetään jäännösveroon.

Nykyisen veroulosottolain vanhentumissäännös ei koske leimaveroa. Leimaveroa koskenut sääntely on kumottu. Ehdotettu säännös koskisi myös maksuunpantua varainsiirtoveroa.

19 §. *Vanhentumisen vaikutukset.* Nykyisen veroulosottolain 11 §:n mukaan saatava saadaan periä vanhentumisesta huolimatta sen panttina lain tai sopimuksen nojalla olevasta omaisuudesta.

Pykälän *1 momentissa* vastaavasti säädettäisiin, ettei vanhentunutta julkista saatavaa ei saa periä, lukuun ottamatta panttina olevaa velallisen omaisuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä useimmissa tapauksissa sopimukseen perustuvaa vakuutta. Veroulosottolain säätämisen aikoihin lainsäädännössä oli lukuisia kiinteistöstä meneviä maksuja, joilla oli huutokaupassa kiinnityksiä parempi etuoikeus, jos ne olivat olleet maksamatta lyhyehkön määräajan. Verojen ja maksujen lakimääräinen panttioikeus on nykyisin harvinaista.

Mahdollisuus periä julkinen saatava vanhentumisen jälkeen koskisi nimenomaan velalliselle kuuluvaa, pantiksi annettua omaisuutta. Vanhentumisajan jälkeen saatavaa ei voitaisi periä mahdollisesta vierasvelkapantista. Sääntely olisi tältä osin yhdenmukainen vanhentumislain 16 §:n 1 momentin kanssa.

Veroulosottolaissa ei ole säännöstä siitä, voiko velkoja suorittaa kuittauksen vanhentuneesta saatavasta. Asia jäisi myös tässä ehdotuksessa erityissääntelyn varaan. Esimerkiksi veronkantolain 2 luvussa ovat yksityiskohtaiset säännökset veronkuittauksesta. Mainitun lain 7 §:n 1 momentissa on säännös siitä, ettei veronpalautusta saa kuitata vanhentuneen veron suoritukseksi. Vastaava säännös sisältyy myös ehdotukseen uudeksi veronkantolaiksi (HE 63/2005 vp).

Ulosottomiehen tulee ottaa viran puolesta huomioon myös julkisen saatavan vanhentuminen. Ehdotettu 7 § edellyttää, että ulosottomies tarkistaa ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti, ettei saatava ole vanhentunut.

Nykyisen veroulosottolain 11 §:n 3 momentissa säädetään erityistilanteista, joissa saatavan perintäkelpoisuus jatkuu vanhentumisajan jälkeen tietyn omaisuuden suhteen. Vastaavasti momentin *1 kohdassa* säädettäisiin, että jos ennen vanhentumisajan kulumista julkisen saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus, vanhentumisajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista. Kohta vastaa edellä mainitun nykyisen momentin alkuosaa.

Momentin 2 *kohdan* mukaan jos saatava on ennen vanhentumisajan päättymistä valvottu tai se on muutoin otettu huomioon konkurssissa tai ulosottokaaren 5 luvussa tarkoitetussa asianosaiskeskustelussa kiinteistön myynnissä, vanhentumisajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista kyseisistä varoista. Säännös vastaa muutoin nykyistä sääntelyä, mutta siinä säädettäisiin konkurssilain 12 luvun säännöksiä vastaavasti, että saatava voidaan ottaa huomioon konkurssissa myös ilman valvontaa. Lisäksi sanamuodossa otettaisiin huomioon se, että ulosottokaareissa tarkoitettu kiinteistön myynti voi olla myös vapaa myynti. Viittauksella ulosottokaareen ei tosin ole nykyisin samaa merkitystä kuin veroulosottolain säätämisen aikana, jolloin lainsäädännössä oli erilaisia lakisääteisiä julkisten saatavien panttioikeuksia kiinteistöön. Esimerkiksi kiinteistöön kohdistuvan veron lakisääteinen panttioikeus on poistettu maksunsaantilain yhteydessä vuoden 1993 alusta. Myös jätevesimaksun lakisääteinen panttioikeus on poistettu jätevesimaksusta annetun lain 13 §:n muuttamisesta annetulla lailla (1280/1996).

Momentin 3 *kohdassa* olisi nykyistä sääntelyä vastaavasti säännös siitä, että jos julkinen saatava on ilmoitettu julkisen haasteen johdosta, vanhentumisajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saatavat on suoritettava.

Momentissa olisi vielä viittaussäännös siihen, että julkisen saatavan vanhentumisen vaikutuksesta yksityishenkilön velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa säädetään erikseen. Tällä viitattaisiin velkajärjestelylain 79 §:n 2 momenttiin ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 99 §:n 2 momenttiin. Niiden mukaan julkisen saatavan vanhentuminen perintäkiellon aikana ei estä maksun saamista maksuohjelman nojalla. Vastaava koskee vapaaehtoista velkajärjestelyä ensin mainitun lain 79 a §:n ja viimeksi mainitun lain 99 a §:n mukaan. Vapaaehtoista velkajärjestelyä koskevan sopimuksen tulee periaatteiltaan vastata lain mukaista velkajärjestelyä. Myös sen tarkoituksena tulee olla korjata velallisen taloudellinen tilanne ja sopimuksessa tulee olla lähtökohtaisesti mukana kaikki velkojat.

Pykälän 2 *momentin* mukaan perustevalitus saadaan tehdä niin kauan kuin oikeus maksun saantiin on ehdotetun 1 momentin mukaan olemassa. Tämä tarkoittaisi sitä, että niin kauan kuin julkinen saatava on perittävissä pantista, ulosmitatuista varoista taikka valvonnan tai julkisen haasteen kohteena olevista varoista, myös perustevalitus olisi käytettävissä.

Silloin, kun oikeus maksun saantiin perustuu valvontaan konkurssissa tai kiinteistön ulosottomyynnissä, perustevalitus tulee momentin mukaan tehdä kolmen viikon kuluessa valvontapäivästä lukien. Nykyisen veroulosottolain 12 §:n 1 momentin mukaan vastaava määräaika on 30 päivää. Kolmen viikon määräaika on yhdenmukainen ehdotetun 13 §:n 2 momentin kanssa.

Niiden saatavalajien osalta, joista perustevalitusta ei muussa laissa olevan säännöksen mukaan saa tehdä, kyseistä momenttia ei sovellettaisi. Tältä osin viitataan, mitä ehdotetun 8 §:n 1 momentin kohdalla todetaan.

Erinäiset säännökset

20 §. Tarkemmat säännökset. Lain lopussa olisi vielä säännös siitä, että tarkemmat säännökset verotäytäntöönpanolain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Useista nykyisistä veroulosottoasetuksen säännöksistä voitaneen luopua, koska ulosottokaaren soveltaminen tekee ne tarpeettomaksi.

21 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän *1 momentissa* olisi voimaantulopäivä. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan samanaikaisesti kuin ehdotettu ulosottokaari vuoden 2008 alussa.

Pykälän *2 momentissa* olisi säännös siitä, että ehdotetulla lailla kumotaan veroulosottolaki sekä siihen myöhemmin tehdyt muutokset.

Lakia sovellettaisiin prosessisäännösten tapaan heti lain voimaan tulon jälkeen ja myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin. Myös perustevalitusta ja keskeytysmääräystä koskevat säännökset tulisivat heti noudatettaviksi.

Vanhentumissäännökset ovat aineellisoikeudellisia. Niiden osalta noudatettaisiin *3 momentin* siirtymäsäännöstä, jonka mukaan 18 ja 19 §:n mukaisia vanhentumissäännöksiä ei sovellettaisi sellaiseen julkiseen saatavaan, jota koskeva ulosottoasia on tullut vireille ennen lain voimaantuloa. Myöskin silloin, kun ehdotetussa 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimi on tehty ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita vanhentumissäännöksiä. Tosin muuta olennaista asiaeroa nykyisillä ja ehdotetuilla vanhentumissäännöksillä ei ole kuin että 18 §:n mukaan vanhentuminen voi määräytyä myös erääntymisen mukaan. Tarkoitus lähinnä on, ettei ulosottomenettelyssä, konkurssissa tai julkisessa haasteessa tarvitse jälkikäteen ryhtyä tutkimaan, olisiko saatava vanhentunut uusien säännösten mukaan.

Pykälän *4 momentin* mukaan jos muussa säännöksessä viitataan veroulosottolakiin, sen sijasta sovelletaan ehdotetun lain vastaavaa säännöstä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että ne muualla lainsäädännössä olevat lukuisat säännökset siitä, että tietty saatava saadaan periä ulosottoimin ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin veroulosottolaissa säädetään, koskisivat ehdotettua lakia ja säännöstä, joka siinä korvaa aiemman sääntelyn. Suoraa ulosottokelpoisuutta koskevia nykyisiä säännöksiä ei siten ole tarpeen ryhtyä muuttamaan.

Pykälän *5 momentissa* turvattaisiin nykyisin ulosottokelpoisten saatavien asema. Momentin mukaan saatava, joka lain voimaan tullessa on suoraan ulosottokelpoinen, on suoraan ulosottokelpoinen myös lain voimaan tulon jälkeen. Ehdotettua 3 §:ää sovellettaisiin siten vain säännöksiin, jotka annetaan lain voimaan tulon jälkeen. Olisi käytännössä mahdoton ryhtyä tarkistamaan hyvin suurta määrää suoraa ulosottokelpoisuutta koskevia säännöksiä.

Pykälän *6 momentissa* olisi siirtymäsäännös siitä, että lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja selvityksiä pyydetään velkojilta ja ilmoituksia tehdään holhousviranomaiselle lain voimaantulon jälkeen vireille tulevista asioista. Vastaava siirtymäsäännös on 1. lakiehdotuksessa.

Vielä pykälän *7 momentissa* olisi tavanomainen säännös siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.3 Oikeudenkäymiskaari

7 luku. Turvaamistoimista

3 §. Pykälässä säädetään tuomioistuimen määräämästä muusta turvaamistoimesta kuin takavarikosta. Tällainen muu turvaamistoimi on usein senlaatuinen, ettei hakijan tarvitse hakea sen täytäntöönpanoa ulosottomieheltä. Jos esimerkiksi tuomioistuin sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin, kiello vaikuttaa heti päätöksen antamisesta lukien ilman, että siihen tarvittaisiin ulosottomiehen myötävaikutusta. Tällöin hakijan ei myöskään tarvitse asettaa ulosottolain 7 luvun 16 §:ssä tarkoitettua vakuutta vastapuolelle mahdollisesti aiheutuvan vahingon varalta, koska vakuus asetetaan vasta täytäntöönpanoa haettaessa ulosottomiehelle.

Kuten edellä yleisperustelujen jaksoissa 2 ja 4 on todettu, nykytila on vastaajan oikeusturvan kannalta ongelmallinen. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:ssä tarkoitettu hakijan ankara vahingonkorvausvastuu tarpeettomasta turvaamistoimesta on vastapuolen kannalta keskeinen oikeusturvatae. Hakijan asettama vakuus puolestaan turvaa mahdollisen vahingonkorvausvastuun täyttämistä. Näistä syistä ehdotetaan, että pykälän 3 *momentiksi* otettaisiin uusi säännös hakijan velvollisuudesta asettaa vakuus vastapuolelle mahdollisesti aiheutuvan vahingon varalta niissäkin tapauksissa, joissa hakija ei hae turvaamistoimen täytäntöönpanoa ulosottomieheltä.

Momentin mukaan tuomioistuimen tulisi määrätä, että pykälän 1 momentissa tarkoitettu kiello tai määräys tulee voimaan vasta, kun hakija asettaa ulosottomiehelle ulosottokaaren 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun vakuuden.

Velvollisuus asettaa vakuus ei siten seuraisi suoraan laista, vaan turvaamistoimesta päättävän tuomioistuimen olisi annettava päätöksessään sitä koskeva määräys. Vastapuolen oikeusturvan vuoksi lähtökohtana olisi, että tällainen määräys annetaan. Usein kysymyksessä on väliaikainen turvaamistopäätös, jolloin vastapuolta ei edes ole kuultu ennen päätöksen antamista.

Säännös koskisi kaikkia pykälän 1 momentissa tarkoitettuja turvaamistoimia, esimerkiksi vastapuolelle annettua määräystä sakon uhalla tehdä jotakin. Kun vakuusmääräys annetaan, tuomioistuimen turvaamistoimena määräämä kiello tai määräys tulisi voimaan vasta, kun hakija asettaa vakuuden. Ennen vakuuden asettamista vastapuolen ei esimerkiksi tarvitsisi suorittaa päätöksessä määrättyä tointa.

Vakuus olisi asetettava ulosottomiehelle. Ulosottokaaren 8 luvun 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin ulosottomiehen velvollisuudesta ottaa tällainen vakuus vastaan, vaikkei turvaamistoimen täytäntöönpanoa muutoin haeta ulosottomieheltä. Vakuus asetettaisiin vahingosta, joka voi syntyä vastaajalle turvaamistoimesta. Ulosottomiehen olisi päätettävä vakuuden hyväksymisestä ulosottokaaren 3 luvun 43 §:n mukaisesti. Turvaamistoimi tulisi voimaan vasta, kun hakija on asettanut vakuuden, jonka ulosottomies päätöksellään hyväksyy.

Momentissa säädettäisiin lisäksi mahdollisuudesta jättää vakuutta koskeva määräys antamatta. Määräys voitaisiin jättää antamatta, jollei vakuuden asettamista voida edellyttää ottaen huomioon hakijan oikeuden ilmeisyys, tilanteen kiireellisyys ja olosuhteet muutoin. Mahdollisuus jättää määräys antamatta on hakijan oikeusturvan vuoksi tarpeen, mutta mahdollisuutta tulisi käyttää vain poikkeuksellisesti.

Tuomioistuimen olisi kussakin tapauksessa harkittava, voidaanko vakuuden asettamista edellyttää kiellon tai määräyksen voimaantulon ehtona. Harkinnassa olisi punnittava vastakkain yhtäältä hakijan ja toisaalta vastapuolen oikeusturvan tarvetta. Vakuusmääräys voitaisiin jättää antamatta esimerkiksi kiireellisessä tilanteessa, jossa hakijan ilmeistä oikeutta uhkaa niin välitön ja vakava vaara vastapuolen taholta, ettei hakija käytännössä ehtisi asettaa vakuutta ulosottomiehelle. Huomioon tulisi myös ottaa turvaamistoimen laatu. Jollei tuomioistuin määrää hakijaa asettamaan vakuutta, kiello tai määräys tulisi voimaan turvaamistoimipäätöksellä.

4 §. Pykälässä säädetään siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään turvaamistointa koskevan asian. Pykälän *1 momentin* mukaan, jos hakijan vaatimusta tai oikeutta koskevan pääasian oikeudenkäynti on vireillä, turvaamistointa koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa oikeudenkäynti on vireillä. Jos pääasian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua tai vastauksen antamista varten säädetty aika ole kulunut umpeen, turvaamistointa koskevan asian käsittelee pääasiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuin.

Pykälä on säädetty vuonna 1991, jolloin hovioikeudelle tehtyyn valitukseen vastattiin oma-aloitteisesti laissa säädettyssä ajassa. Vuoden 1998 hovioikeusuudistuksessa muutoksenhakumenettelyä uudistettiin siten, että valitukseen vastataan hovioikeuden pyynnöstä sen asettamassa ajassa. Hallituksen esityksessä 9/2005 vp eräiden muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten muuttamiseksi ehdotetaan, että myöskin silloin, kun muutosta haetaan hovioikeuden ensimmäisenä asteena antamaan ratkaisuun, valitukseen vastattaisiin korkeimman oikeuden kehotuksesta ja sen asettamassa määräajassa. Yleisissä tuomioistuimissa ei siten enää vastattaisi valitukseen oma-aloitteisesti laissa säädettyssä ajassa. Tästä syystä momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta vastauksen antamista varten säädetystä ajasta.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan vuoden 2008 alussa yhtä aikaa ehdotetun ulosottokaaren kanssa. Uusia säännöksiä sovellettaisiin myös asioissa, jotka ovat jo vireillä lain tullessa voimaan.

1.4 Laki velan vanhentumisesta

9 a §. *Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen.* Yleisperustelujen jaksossa 4 selostetuista syistä ehdotetaan, että sellainen saatava, jota koskeva ulosottoperuste ei enää ole täytäntöönpanokelpoinen, lakkaisi. Ulosottoperusteen lakkaaminen koskisi ulosottokaaren 2 luvun 24 §:n mukaan nykyistä vastaavasti vain luonnollisen henkilön maksuvelvoitetta. Näin ollen yhteisön maksuvelvoite ei lakkaisi ehdotettujen säännösten perusteella.

Säännökset saatavan lakkaamisesta ulosottoperusteen määräajan päättymisen vuoksi otettaisiin vanhentumislakiin, koska saatavan lakkaamisella olisi samat oikeusvaikutukset kuin velan vanhentumisella. Ulosottolaki on siviilioikeudellista täytäntöönpanoa koskeva yleislaki, eikä siihen ole tarkoituksenmukaista ottaa puheena olevia aineellisia säännöksiä.

Saatava lakkaisi pykälän mukaan, kun ulosottokaaren 2 luvun 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräaika ja sen lisäksi 26 §:ssä tarkoitettua kanteen nostamisen määräaika on kulunut umpeen. Tämä tarkoittaisi sitä, että saatava lakkaisi 17 vuoden kuluttua siitä, kun yksipuolinen tuomio taikka lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste

on annettu. Jos ulosottoperusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun, saatava lakkaisi 22 vuoden kuluttua tuomion antamisesta.

Kun vanhimpien, 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sitä ennen annettujen ulosottoperusteiden määräaika päättyy maaliskuun alussa 2008, lakkaisi niissä määrätty maksuvelvollisuus vastaavasti maaliskuun alussa 2010. Jos kyseistä ulosottoperustetta koskee 20 vuoden määräaika, lakkaisi saatava vastaavasti viisi vuotta myöhemmin.

Siinä tapauksessa, että velkoja on nostanut ulosottoperusteen määräajan jatkamiskanteen, saatava lakkaisi, kun kyseinen kanne on joko lainvoimaisesti hylätty tai kun jatkettukin määräaika on kulunut umpeen. Uutta mahdollisuutta määräajan jatkamiseen ei olisi, ja saatava lakkaisi lopullisesti.

Saatavasta, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on päättynyt, olisi voimassa, mitä vanhentuneesta velasta säädetään. Tällä viitattaisiin vanhentumislain 14-18 §:ssä säädettyihin vaikutuksiin.

Velallisen velvollisuus suorittaa saatava, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on päättynyt, lakkaisi lopullisesti. Kuluttajavelallisella olisi oikeus vanhentumislain 14 §:n 2 momentin mukaisesti saada takaisin velkojalta suoritus, jonka on tehnyt tietämättä saatavan olevan lakannut. Saatavaa, joka on lakannut ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen vuoksi, voitaisiin vanhentumislain 15 §:ssä säädettyillä edellytyksillä käyttää kuittaukseen ja lain 16 §:n mukaisesti periä velallisen vakuudeksi antamasta pantista tai pidätysoikeuden kohteena olevasta omaisuudesta.

Ulosottoperusteen määräajan jatkamiskannetta koskevan kahden vuoden aikana saatava olisi voimassa, mutta sitä ei voitaisi periä ulosottoteitse, koska ulosottoperuste on menettänyt täytäntöönpanokelpoisuutensa alkuperäisen määräajan päättymisen johdosta. Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus voisi kuitenkin palautua tuomioistuimen päätöksellä.

Jos velallinen kuolee kanteen nostamisen määräaikana tai oikeudenkäynnin aikana, ulosottokelvoton saatava maksetaan perintökaaren 21 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti kuolinpesän varoista ja otetaan avioliittolain (234/1929) 99 §:n 4 momentin mukaisesti huomioon osituksessa. Ylivelkaisessa kuolinpesässä tällainen saatava maksetaan takasijalla niin kuin perintökaaren 19 luvun 12 a §:n 1 momentissa ja maksunsaantilain 6 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään. Kuolinpesän konkurssia koskevia säännöksiä on konkurssilain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa ja 12 luvun 1 §:n 3 momentissa. Näitä säännöksiä ei ehdoteta tässä yhteydessä kumottavaksi tai muutettavaksi.

Luottotietolainsäädäntöön on tarkoitus ottaa nimenomainen säännös siitä, milloin tässä tarkoitettu saatava voidaan poistaa rekisteristä. Uudistusehdotusta on selostettu yleisperustelujen jaksossa 4.

Ulosottomies tarkistaisi viran puolesta ulosottokaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti, ettei tässä tarkoitettu saatava ole lakannut.

Puheena olevaan lakiin ei tässä yhteydessä ehdoteta lisättäväksi säännöstä saatavan lakkaamisesta siinä tilanteessa, ettei ulosottoperustetta ole olemassa. Tällöin noudatetaan, mitä vanhentumislaissa säädetään.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Pykälän 1 momentissa olisi voimaantulopäivämäärä. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan vuoden 2008 alussa samaan aikaan ulosottokaaren kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan laki koskisi myös sellaisia saatavia, joiden oikeusperuste on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Sen sijaan muuta siirtymäsäännöstä ei ole tarpeen ehdottaa, vaan saatavan lakkaaminen kytkeytyisi ulosottoperusteen määräaikaan koskevaan siirtymäjärjestelyyn. Kun ensimmäiset ulosottoperusteet menettävät merkityksensä ulosottokaarta koskevan siirtymäsäännöksen mukaan maaliskuun alussa vuonna 2008, siitä seuraa ilman eri siirtymäsäännöstä, että saatava voisi lakata aikaisintaan maaliskuun alussa 2010, kun kanteen jatkamisen määräaika on kulunut.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtuussäännökset, joka ovat ulosottokaareen siirrettävissä ulosottolain pykälissä, otettaisiin sellaisinaan uuteen lakiin. Lain ainoa uusi valtuussäännös olisi 1 luvun 11 §:n 3 momentissa, jonka mukaan ulosottopiireistä säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Ehdotetun verotäytäntöönpanolain 3 §:n 2 momentin mukaan määrätty julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava olisi suoraan ulosottokelpoinen, jos lailla tai valtioneuvoston asetuksella niin säädetään. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin myös säätää, että tietyntyyppisten laitosten julkisoikeudelliset tai niihin rinnastettavat saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Lisäksi tällöin edellytettäisiin, että asianomainen ministeriö nimeää säädöskokoelmassa julkaistavalla ministeriön asetuksella tällaiset laitokset. Ehdotusta on tarkasteltu perustuslain kannalta jäljempänä jaksossa 4.

Verotäytäntöönpanolain 6 §:ään otettaisiin säännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tilanteista, joissa julkisen saatavan hakijalta pyydetään selvitys alle 15-vuotiaan maksuvelvollisuudesta. Jos ulosotossa peritään alle 18-vuotiaalta veroa tai muuta sellaista saatavaa, jolla on merkitystä holhousviranomaisen tehtävien kannalta, ulosottomiehen tulisi tehdä ulosottokaaren 3 luvun 112 §:ssä tarkoitettu ilmoitus holhousviranomaiselle ja alaikäisen huoltajille. Myös tältä osin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäisiin, missä asioissa mainittu ilmoitus tehdään.

Verotäytäntöönpanolain 20 §:ssä olisi lisäksi säännös, jonka mukaan tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 Voimaantulo

Tarkoitus on, että lakiehdotukset voisivat tulla voimaan vuoden 2008 alusta. Esityksen 1., 2. ja 4. lakiehdotukseen sisältyy siirtymäsäännöksiä.

Ulosottokaarta koskevaan 1. lakiehdotukseen sisältyvät säännökset, jotka koskevat hallintovirastoa, tulisivat voimaan erikseen säädettävällä lailla siinä yhteydessä, kun hallintovirastoa koskeva erillislaki tulee voimaan. Siihen saakka sovellettaisiin nykyisen ulosottolain 1 luvussa olevia säännöksiä oikeusministeriön ja lääninhallitusten muodostamasta

hallintojärjestelmästä. Sen sijaan paikallista ulosottotointa koskevat 1. lakiehdotuksen säännökset tulisivat heti voimaan. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä valmisteleviin toimiin esimerkiksi ulosoton piirikoon suurentamiseksi.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Velkavastuun enimmäiskesto

Hallituksen esityksessä ulosottolain muuttamiseksi (HE 216/2001 vp) on tarkasteltu ulosottoperusteen määräaikaaisuutta perusoikeuksien kannalta menettelyluonteisena kysymyksenä ja aineellisen omaisuuden suojan näkökulmasta. Esityksen mukaan ilman ulosottoperusteen määräaikaaisuutta vaikeiden ylivelkaongelmien korjaaminen kestäisi kohtuuttoman kauan. Sääntelyn katsottiin olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Esityksessä viitattiin määräaikojen pituuteen, velkojille aiheutuviin suhteellisen vähäisiin taloudellisiin menetyksiin sekä velkojan asemaa samanaikaisesti parantaviin uudistuksiin ja katsottiin, että haitalliset vaikutukset kokonaisuudessaan jäivät niin vähäisiksi, että sääntelyn tavoitteiden toteuttaminen on perusteltua.

Yllä mainittua hallituksen esitystä koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 12/2002 vp) esitystä arvioitiin perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetyn omaisuudensuojan kannalta, koska sääntelyn katsottiin rajoittavan velkojan oikeutta saada varallisuusarvoisia oikeuksiaan toteutetuiksi ulosotossa ja konkurssissa.

Perustuslakivaliokunta muun muassa katsoi, että ehdotetut määräajat olivat sääntelyn suhteellisuuden näkökulmasta riittävän pitkiä, eikä sääntely muodostu velkojan kannalta kohtuuttomaksi. Sääntelyn tarkoituksena todettiin olevan estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto. Pysyvän ylivelkaantumisen estämisen ja ylivelkaantumiseen liittyvien haittojen vähentämisen katsottiin olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita rajoittaa omaisuuden suojaa. Perustuslakivaliokunta toi esiin myös sen, että elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto voi oleellisesti heikentää sen kohteena olevan henkilön mahdollisuuksia elää ihmisarvoista elämää.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että täytäntöönpanon määräaikaisuus ei heikennä velkojan tosiasiallista asemaa olennaisesti. Merkitystä annettiin myös sille, että esitys sisälsi useita ehdotuksia ulosottomenettelyn tehostamiseksi. Perustuslakivaliokunta piti ehdotettua sääntelyä velkojan kannalta kohtuullisena eikä sen nähty merkitsevän velkojan oikeusturvan kannalta kohtuuttomia täytäntöönpanorajoituksia.

Perustuslakivaliokunnan aloitteesta ulosottolakiin lisättiin kuitenkin säännös ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta. Tällä pyrittiin rajaamaan ulkopuolelle sellaiset velalliset, joiden voidaan perustellusti epäillä salanneen omaisuuttaan tai toimineen muutoin lainvastaisella tavalla velkojien vahingoksi.

Ulosottoperusteen määräajan ja kahden vuoden kanneajan päättymiseen kytketyllä saatavan lakkaamisella pyritään pitkälle samoihin päämääriin kuin ulosottoperusteen määräaikaaisuudella. Voidaan pitää kohtuuttomana nykyisen kaltaisessa yhteiskunnassa, jossa luotonsaanti on helppoa ja arkipäiväistä, että ylivelkaantumisen tilanteessa velkavastuu jatkuisi loputtomiin.

Velkavastuu siinäkin tilanteessa, että ulosottomenettely ei enää tule kysymykseen, johtaa monenlaisiin rajoituksiin ja epäselvyyksiin velallisen kannalta. Velallisen taloudellista toimintavapautta ja varmuutta vähentää merkittävästi muun muassa se, että velkoja voi jatkaa yksityisiä perimistoimia, ja velallinen on vastuussa niistä aiheutuvista kuluista. Velallinen jää epäselvyyteen pahimmillaan myös siitä, minkälainen vahingonkorvausoikeudellinen ja rikosoikeudellinen vastuu hänellä on ulosottokelvottoman velan suhteen. Käytännön epätietoisuutta ja ongelmia velalliselle saattaa aiheutua esimerkiksi silloin, kun hän joutuu ilmoittamaan viranomaiselle tai sopijaosapuolelle kaikki velkansa.

Etenkin suuren ulosottokelvottoman velan voimassaolo saattaa heikentää velallisen mahdollisuuksiaan toimia luotto-, työ- ja vuokra-asuntomarkkinoilla. Velallinen joutuu kohtaamaan myös epävarmuuden siitä, että varallisuuden siirrot, joita hän tekee, saattavat peräytyä kuolinpesän konkurssissa nostetun takaisinsaantikanteen johdosta. Tämä on omiaan houkuttelemaan erilaisiin varallisuusjärjestelyihin, joissa omaisuus ei muodollisesti tule velallisen nimiin.

Sen jälkeen, kun ulosottooperusteen pitkät määräajat ovat kuluneet umpeen, velallisen taloudellisen tilanteen tulisi olla mahdollisimman selkeä. Tällä on keskeinen merkitys velallisen ja hänen perheensä selviytymismahdollisuuksien kannalta.

Perustuslakivaliokunta on velkajärjestelylain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 98/2002 vp) yhteydessä todennut, että velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen samoin kuin pyrkimys turvata ihmisarvoisen elämän edellytyksiä ylivelkaantuneille ja heidän perheenjäsenilleen ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin (PeVL 33/2002 vp ja PeVL 27/2004 vp).

Myös velkajärjestelylaki säädettiin vuonna 1992 tavallisessa lainsäätämisyksityksessä (PeVL 23/1992 vp). Valiokunta katsoi silloin, että omaisuuden suojan asianmukainen huomioon ottaminen merkitsee ennen muuta sitä, että velkojan aseman heikentyminen ei saa muodostua velkojan kannalta kohtuuttomaksi.

Verrattaessa ehdotusta yksityishenkilön velkajärjestelyyn voidaan todeta, että ulosoton määräajan päättymisen jälkeen velallisen maksuvelvollisuus lakkaisi lopullisesti ajan kulumisen johdosta. Velkajärjestelyssä velallisen vapautuminen sen sijaan perustuu yleensä siihen, että hän on suorittanut maksuohjelman mukaiset erät velkojille. Toisaalta ero ei ole kovin jyrkkä. Velkajärjestelyjen maksuohjelmat tuottavat velkojille yleensä vähäisen kertymän. Lisäksi velkajärjestely voidaan poikkeuksellisesti myöntää ilman maksuohjelmaa. Ulosottooperusteen pitkä määräaika tarkoittaa sitä, että velkoja on pääsääntöisesti saanut ulosoton kautta velallisen maksukykyyn nähden kohtuullisen kertymän. Jos taas velallinen on pakoillut ulosottoa, voidaan ulosottooperusteen määräaikaa jatkaa, jolloin kokonaisperintäaika muodostuu huomattavan pitkäksi (25 tai 30 vuotta). Ulosoton erilaisten tehostamisuudistusten jälkeen ulosoton pitkään kestävä välttely ei juuri ole laillisin keinoin mahdollista.

Hyöty saatavan lakkaamisesta tulisi niille velallisille, jotka eivät ole kyenneet täyttämään luottosuhteeseen perustuvia velvoitteitaan, mutta eivät toisaalta ole myöskään olennaisesti vaikeuttaneet velkojan maksunsaantia. Jos tällainen velallinen ei syystä tai toisesta ole voinut hyödyntää ensisijaisempia järjestelmiä, kuten vapaaehtoisuuteen tai lakisääteiseen menettelyyn perustuvaa velkojen järjestelyä, velkavastuu lopulta päättyisi ulosottooperusteen ja kahden vuoden kanneajan kulumisen johdosta.

Kuten taloudellisia vaikutuksia koskevasta jaksosta 5.1 käy ilmi, se lisämenetys, jonka voidaan vuosittain arvioida aiheutuvan saatavan lakkaamisesta ulosottoperusteen ja kanneajan kulumisen johdosta, olisi hyvin vähäinen koko luotonantojärjestelmän kannalta. Tosin, jos velkoja on yksityishenkilö, menetys voi olla suhteessa kokonaisvarallisuuteen huomattava. Tällaisella velkojalla on kuitenkin käytettävissään 20 vuoden ulosottoperintäaika, ja saatava lakkaisi vasta 22 vuoden kuluttua lopullisesta maksutuomiosta.

Niille yksittäisille velallisille, joiden taloudellinen asema selkiintyy ja varmistuu määräaikojen päättymisen jälkeen, velkavastuun päättymisellä on keskeinen merkitys taloudellisen toimintakyvyn, varmuuden ja vapauden suhteen. Voidaan lähteä siitä, että nykyisen kaltaisessa luottoyhteiskunnassa, jossa luotonsaanti on helppoa ja luottotarjonta saattaa olla hyvinkin vilkasta ja aktiivista, myös ylivelkaantuneille tulee turvata taloudellisen toimintamahdollisuuden perustaso. Saatavan lakkaaminen ulosoton jälkeen helpottaisi myös velallisten mahdollisuuksia ryhtyä uuteen yritystoimintaan ja siten välillisesti edistäisi myös elinkeinovapauden oikeutta.

Tarkoitus on, että ehdotetut lait tulisivat voimaan hallintovirastoa koskevaa ehdotusta lukuun ottamatta vuoden 2008 alussa. Ensimmäiset ulosottoperusteet menettävät merkityksensä 1. lakiehdotuksen siirtymäsäännöksen mukaan maaliskuun alussa 2008. Saatava voisi lakata ehdotuksen perusteella aikaisintaan maaliskuun alussa 2010, jolloin ulosottoperusteen määräajan jatkamista koskeva kanneaika on aikaisintaan voinut kulua umpeen.

Ehdotus merkitsee taannehtivaa puuttumista luottosuhteiden pysyvyyteen. Perustuslakivaliokunnan käytännössä kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole muodostunut ehdottomaksi. Vaikka velkojien asema muuttuisi taannehtivasti niin, että sovittu maksuvelvollisuus on voimassa määräajan, on velkojan asema muutoin monin tavoin vastaavasti parantunut.

Yksityinen perintälaitos kehittyi Suomessa voimakkaasti 1990-luvulla. Perimistoimistot tarjoavat laajasti palvelujaan velkojille usein hyvin edullisin ehdoin. Useat velkojat myös siirtävät luottokantansa rahoituksen saamiseksi. Ehdotuksen ei voida odottaa olennaisesti vaikeuttavan tätä toimintaa tai laskevan velkojan saamaa hintaa saatavien siirrossa.

Suomen ulosottolaitos on kehittynyt velkojan kannalta myönteiseen suuntaan 1990- ja 2000-luvulla. Ulosottomiehen tietojensaantioikeus ja menetelmien tehokkuus ovat olennaisesti parantuneet 1990-luvun lopusta lukien. Ulosotto toimii nykyisin valtakunnallisesti niin, että velkoja voi kääntyä lähimmän ulosottomiehen puoleen, jonka jälkeen ulosottolaitos huolehtii täytäntöönpanosta siitä riippumatta, missä omaisuus on. Velkoja voi keskeyttää saatavan vanhentumisen helposti tekemällä ulosottohakemuksen.

Olennainen etu velkojille on vuonna 2004 voimaan tullut mahdollisuus jättää saatava passiiviperintään. Silloin ulosottolaitos ryhtyy tuloksettoman perinnän jälkeen viran puolesta ulosottotoimiin, jos velalliselle kuuluvaa omaisuutta tavataan myöhemmin. Aiemmista lyhytkestoisista ulosottoyrityksistä on siten siirrytty yhtäjaksoisempaan ulosottoperintäaikaan. Lisäksi velkojan kannalta kansainvälisestikin verrattuna huomattava etu on se, että ulosoton perimät ulosottomaksut ovat pieniä. Ne eivät muodostu velkojille esteeksi hyödyntää ulosottolaitoksen palveluja täysimääräisesti sen ajan kuin saatava on ulosottoteitse perittävissä.

Velallisen taloudellista vähimmäissuojaa ehdotetaan ulosottolainsäädännön kolmannen vaiheen uudistusesityksessä (HE 13/2005 vp) parannettavaksi. Tämä toteutettaisiin kuitenkin sellaisin keinoin, etteivät ne johtaisi varattomuusestetodistusten antamiseen ja velkojille tulevan kertymän mainittavaan pienentymiseen.

Elinkeinovapauden kannalta myös ammattimaisilla toimijoilla on lupa odottaa, ettei niiden toimintaa sääntelevä lainsäädäntö muutu ratkaisevasti ja usein. Ulosottoperusteen määräaikaisuus on toisaalta jo merkinnyt sitä, että määräajan jälkeen perintäkeinojen valikoima on supistunut yksityiseen perintään ja suorituksen vaatimiseen kuolinpesästä. Olennaista käytännön merkitystä velkojen oman perinnän ja ammattimaisen perintäalan toimintaedellytysten kannalta ehdotuksella ei ole. Perustuslakivaliokunta on pitänyt hyväksyttävänä esimerkiksi perintäkulujen taulukointia, kunhan sääntely sisältää sellaisen harkinnan mahdollisuuden, ettei velkojan asema muodostu yksittäistapauksessakaan kohtuuttomaksi (PeVL 27/2004 vp).

Puheena olevassa ehdotuksessa tällainen joustomahdollisuus olisi nimenomaan ulosottoperusteen määräajan jatkaminen tuomioistuimen päätöksellä. Tilanteessa, jossa velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia, ulosottoperinnän määräaikaa ja samalla saatavan voimassaoloa voitaisiin jatkaa kymmenellä vuodella. Tätä voidaan pitää huomattavan pitkänä lisäaikana. Lisäksi saatavan perusteen laatu on otettu huomioon jo ulosottoperusteen määräaikaa koskevassa porrastuksessa 15 ja 20 vuoteen.

Saatavan lakkaamista koskeva ehdotus on edellä esitetyillä perusteilla perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Sääntely ei ole velkojen kannalta kohtuuton, ja se täyttää muutoinkin oikeasuhtaisuuden vaatimukset.

Tilityksen vaikutus ulosottovalitukseen

Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä saa valittaa käräjäoikeuteen se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee. Sen jälkeen kun kertyneiden rahavarojen tilitys on tehty ilman vakuutta, ulosottovalitusta ei kuitenkaan yleensä voida tutkia. Tähän sääntöön ei ehdoteta muutosta ulosottokaaren 11 luvun 1 §:ssä.

Sääntelyä on syytä arvioida oikeusturvaa koskevan perustuslain 21 §:n kannalta. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeus hakea muutosta turvataan lailla.

Kysymys on ollut esillä myös oikeuskäytännössä (KKO 2004:62). Siihen on kiinnitetty huomiota myös ulosottolain 9 ja 10 luvun korjaustarpeista tehdyssä selvityksessä (lausuntoja ja selvityksiä 2005:4, oikeusministeriö).

Se, että ulosottovalitus voitaisiin tutkia vielä lopullisen tilityksen jälkeenkin, merkitsisi, että ulosottomiehen velkojille jo maksamat varat olisi valituksen mahdollisesti menestyessä perittävä heiltä takaisin. Tämä olisi ongelmallista velkojen oikeusturvan kannalta. Velkojalla on oikeus saada suoritus tuomiossa tai muussa ulosottoperusteessa maksettavaksi tuomitulle saatavalleen. Kuten perustuslakivaliokunta edellä mainitussa lausunnossaan PeVL 12/2002 vp totesi, oikeusturvan käytännön toteutumisen kannalta on tärkeää, että tuomioistuimen päätös voidaan panna julkisen vallan toimin täytäntöön.

Velkojalla on perusteltu odotus siitä, että hän saa pitää valtion täytäntöönpanoviranomaisen hänen lailliselle saatavalleen tilittämän suorituksen. Olisi velkojan kannalta kohtuutonta, jos hän joutuisi olemaan tässä suhteessa epävarmuudessa ja mahdollisesti vasta pitkän ajan kuluttua maksamaan varat takaisin. Erityisen ongelmallista tämä olisi silloin, jos velkoja on heikossa asemassa oleva yksityishenkilö, esimerkiksi ulosoton kautta elatusapua saanut lapsi, rikoksenteijältä korvausta saanut asianomistaja tai vaikkapa takaaja, joka on itse taloudellisissa vaikeuksissa. Takaisinperintä aiheuttaisi myös huomattavia käytännön vaikeuksia.

Lisäksi voidaan todeta, ettei ulosottomiehen ratkaisulla ole sitovaa oikeusvoimavaikutusta kyseisen ulosottoasian ulkopuolella. Vaikka lopullinen tilitys estää ulosottovalituksen, se ei estä kanteen nostamista tuomioistuimessa. Esimerkiksi sivullinen, jonka mielestä velallisen velasta on ulosmitattu hänen omaisuuttaan, voi nostaa velallista vastaan perusteettoman edun palautusta koskevan kanteen. Jos asianomainen katsoo ulosottomiehen menetelleen huolimattomasti, hän voi vaatia valtiolta vahingonkorvausta.

Perustellumpi ratkaisu kuin se, että sallittaisiin ulosottovalitus tilityksestä huolimatta, on se, ettei varoja lainkaan tilitetä, jos se vaarantaa muutoksenhaun. Tilitykselle ei kuitenkaan ole aiheellista säätää yleistä odotusaikaa, koska se olisi valtaosassa asioita tarpeetonta. Tilitys tulee keskeyttää niissä asioissa, joissa ulosottomiehen menettelyyn haetaan muutosta. Näissäkään asioissa ei kuitenkaan olisi velkojan kannalta hyväksyttävää, että valitus automaattisesti estäisi tilityksen. On asianmukaista, että päätösvalta on tässäkin suhteessa ulosottovalitusta käsittelevällä tuomioistuimella. Tuomioistuimen tulee voida harkita, onko täytäntöönpano aiheellista keskeyttää. Ehdotuksen mukaan nykytilaa vastaavasti valitus ei yleensä keskeyttäisi täytäntöönpanoa, ellei tuomioistuin anna keskeytysmääräystä.

Tuomioistuimen keskeyttämismahdollisuuden turvaamiseksi kokonaisuudistuksen kolmannessa vaiheessa (HE 13/2005 vp) 6 luvun 15 §:ään on ehdotettu otettavaksi uusi säännös ulosottomiehen väliaikaisesta tilityksen keskeytyksestä. Ulosottomiehen olisi keskeytettävä tilitys muun muassa, jos asianomainen hakee tai ilmoittaa hakevansa muutosta taikka kun ulosottomies havaitsee, että tilitys tekisi tyhjäksi sellaisen henkilön oikeuden muutoksenhakuun, joka ilmeisesti on tietämätön oikeuksiinsa vaikuttavasta täytäntöönpanotoimesta. Tilitystä saataisiin jatkaa vain, jollei asianomaisella selvästikään ole oikeutta hakea muutosta taikka jos väite tai vaatimus on selvästi perusteeton. Tilitys olisi keskeytyneenä vähintään kolme viikkoa. Tätä ehdotettua tilityksen keskeytyssäännöstä voidaan pitää riittävänä keinona muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta.

Siltä osin kuin tilityksen valituksen estävä vaikutus rajoittaa asianomaisen perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta päästä tuomioistuimeen, rajoitukselle on siten hyväksyttävä peruste. Rajoitus on myös suhteellisuusvaatimuksen mukainen, ja sääntely sisältää riittävät oikeusturvajärjestelyt.

Suora ulosottokelpoisuus

Vero ja julkinen maksu sekä niille säädetty viivästyskorko voitaisiin periä ulosotossa ehdotetun verotäytäntöönpanolain nojalla ilman tuomiota tai päätöstä. Sama koskisi muuta määrättyä julkisoikeudellista tai siihen rinnastettavaa saatavaa, jos muussa laissa niin säädetään. Kuten nykyisinkin, tällainen saatava voitaisiin säätää suoraan ulosottokelpoiseksi myös valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetukseen perustuva saatavan suora ulosottokelpoisuus rajoittuisi valtuussäännöksen mukaan määrättyihin julkisoikeudellisiin ja niihin rinnastettaviin saataviin. Se, että saatavan tulee olla ”määrätty”, tarkoittaisi sitä, että saatavan perusteen tai määrän tulee olla säädöksessä määritelty. Suora ulosottokelpoisuus ei voisi koskea tapauskohtaiseen moitittavuusharkintaan perustuvia saatavia, kuten etuuksien takaisinperintäpäätöksiä.

Kuten nykyisinkin, valtioneuvoston asetuksella voitaisiin myös säätää, että tietynlaisten laitosten saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Myös tässä tarkoitetun saatavan tulisi olla julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava. Lisäksi edellytettäisiin, että asianomainen ministeriö nimeää säädöskokoelmassa julkaistavalla ministeriön asetuksella ne laitokset, joiden saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Ministeriö tarkistaisi saatavien määräytymisperusteet, määrän ja laitoksen yleisen luotettavuuden.

Ehdotuksessa ei ole kysymys aineellisen maksuvelvollisuuden asettamista koskevasta sääntelystä, vaan siitä prosessioikeudellisesta sääntelystä, jossa säädetään, missä järjestyksessä maksamatta jätetty saatava peritään ulosotossa. Ehdotetun verotäytäntöönpanolain järjestelmässä suoran ulosottokelpoisuuden vastapainona velallisella on merkittäviä oikeusturvatakeita. Suora ulosottokelpoisuus ei poista velallisen oikeutta saada asiasta tuomioistuimen ratkaisu, koska hänen käytettävissään on aina perustevalitus. Koska lähtökohdaksi voidaan julkisoikeudellisen ja siihen rinnastettavan saatavan kohdalla ottaa se, että saatava on oikein määrätty, velkojan ei tarvitse ennen täytäntöönpanoa viedä asiaa tuomioistuimeen. Jos velallinen haluaa kiistää saatavan oikeellisuuden, hän voi viedä asian perustevalituksena tuomioistuimeen. Jos velkojan täytyisi hankkia riidattomastakin julkisesta saatavasta täytäntöönpanoa varten ulosottoperuste tuomioistuimesta, tästä aiheutuisi velalliselle vain tarpeettomia kustannuksia. Perustevalitukseen liittyy velallista hyvin suojaava keskeytysjärjestelmä. Keskeytysmääräys annetaan huomattavasti kattavammin kuin yksityisoikeudellista ulosottoperustetta koskevassa muutoksenhaussa. Verotäytäntöönpanolaissa velallisen etuna on lisäksi viiden vuoden lopullinen vanhentumisaika.

Kysymys ei siten ole yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista, joista olisi perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säädettävä lailla. Ehdotetut valtuussäännökset ovat riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Järjestelmä ei ehdotuksen mukaan muuttuisi olennaisesti nykyisestä. Lakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa suoraan ulosottokelpoiset saatavat säilyttäisivät tämän kelpoisuutensa.

Mainitut aiemmasta tiukennetut vaatimukset koskisivat uusia säädöksiä, joilla jonkin saatavan suorasta ulosottokelpoisuudesta säädetään verotäytäntöönpanolain voimaan tulon jälkeen. Aiheuttaisi suuria käytännön hankaluuksia, jos kaikki nykyiset säädökset olisi lain voimaan tullessa nostettava uusien vaatimusten mukaiselle säädöstasolle. On kuitenkin perusteltua, että säädökset käydään eri hallinnonaloilla läpi ja tilanne korjataan lähivuosien aikana.

Hallitus edellä esitetyllä perusteella katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä. Asiaan liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi hallitus kuitenkin pitää asianmukaisena, että esityksestä hankitaan eduskuntakäsittelyn aikana myös perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.**Ulosottokaari**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

Soveltamisala ja määritelmiä

1-6 §

(Kuten ulosottolain 1 luvun 1-1e §)

Ulosottoviranomaiset

7 §

Ulosottomiehet

Ulosottomiehinä toimivat kihlakunnanvoudit.

Ulosottomies käsittelee tässä laissa tarkoitetut ulosottoasiat. Ulosottomiehen alaisena toimivat 9 §:ssä tarkoitetut virkamiehet. Ulosottomiehen tulee valvoa, että hänen alaisensa virkamiehet hoitavat heille annetut tehtävät lainmukaisesti ja asianmukaisesti sekä noudattavat heille annettuja määräyksiä.

8 §

Tuomioistuimet

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina sekä käsittelevät niiden tehtäviksi erikseen säädetty ulosottoasiat.

9 §

Muut virkamiehet

Ulosottomies saa määrätä avustavan ulosottomiehen hoitamaan täytäntöönpanotehtäviä. Avustavasta ulosottomiehestä on tällöin voimassa, mitä ulosottomiehestä säädetään. Ulosottomies saa tarvittaessa määrätä myös muulle alaiselleen virkamiehelle yksittäisiä täytäntöönpanotehtäviä tai, jos virkamies täyttää avustavan ulosottomiehen kelpoisuusvaatimukset, tehtäviä kuten avustavalle ulosottomielle. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske 10 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

Ulosottopiirin päällikkö voi määrätä alaisensa virkamiehen hoitamaan yksittäisiä tai määrääjäksi määrätynlaisia kihlakunnanvoudin tehtäviä, jos virkamies täyttää kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimukset.

Ulosottomies voi siirtää alaiselleen virkamiehelle antamansa tehtävän toiselle virkamiehelle tai ottaa tehtävän itse hoitaakseen.

10 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

10) hoitaa muussa laissa ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan säädetty tehtävät.

Ulosottotoimen hallinto

11 §

Ulosottolaitoksen organisaatio

Ulosottolaitos muodostuu keskushallinnosta ja sen alaisista paikallisista toimintayksiköistä.

Keskushallinto kuuluu valtakunnalliselle ulosoton hallintovirastolle (*hallintovirasto*). Hallintovirasto ja paikalliset toimintayksiköt kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan.

Ulosottotehtävien hoitamista varten maa jaetaan ulosottopiireihin. Kukin piiri muodostuu yhdestä tai useammasta kihlakunnasta. Ulosottopiireistä säädetään oikeusministeriön asetuksella.

12 §

Hallintovirasto

Hallintovirastolle kuuluu hallinnollinen ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta. Hallintoviraston tulee erityisesti huolehtia ulosottolaitoksen palvelujen alueellisesta saatavuudesta.

Hallintoviraston päällikön nimittää oikeusministeriö. Muutoin hallintoviraston nimestä, tehtävistä, viroista ja muusta järjestämisestä säädetään erikseen lailla.

13 §

Paikalliset toimintayksiköt

Paikallisina toimintayksikköinä ulosottopiireissä toimivat ulosottovirastot. Ulosottovirastoissa toimivat kihlakunnanvoudit ja heidän alaisensa virkamiehet. Viraston päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvouti.

Ulosottoviraston päällikkö vahvistaa viraston työjärjestyksen.

Paikallisesta ulosottoviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään erikseen.

14 §

Kihlakunnanvoudin nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin nimittää hallintovirasto.

Kihlakunnanvoudiksi voidaan nimittää oikeustieteen kandidaatin tai oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut Suomen kansalainen, joka on hyvin perehtynyt ulosottotoimeen tai joka on saavuttanut muissa tehtävissä viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämän taidon ja jolla on tehtävään tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, johtavaksi kihlakunnanvoudiksi nimitettävältä edellytetään johtamistaitoa.

15-31 §

(Kuten ulosottolain 1 luvun 15-31 §)

32 §

Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeus tiedonsaantiin

Alaikäistä koskevista luottotiedoista säädetään 3 luvun 112 §:n 3 momentissa. Tiedot luottotietotoiminnan harjoittajalle voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

33-35 §
(Kuten ulosottolain 1 luvun 33-35 §)

2 luku

Ulosottoperusteet

1-12 §
(Kuten ulosottolain 2 luvun 1-12 §)

13 §

Keskeytysmääräys

Tuomioistuin voi käsittelemänsä valituksen tai takaisinsaantihakemuksen johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion tai yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi (*keskeytysmääräys*). Tuomioistuin voi samalla tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Toimitettu häätö voidaan määrätä peruutettavaksi vain painavasta syystä.

Ulosottomiestä tulee tarvittaessa kuulla keskeytysmääräyksen johdosta. Keskeytysmääräyksen antamisesta ja sen vaikutuksesta täytäntöönpanoon on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 10 luvun 19-26 §:ssä säädetään.

14-25 §
(Kuten ulosottolain 2 luvun 14-25 §)

26 §

Määräajan jatkaminen

Velkoja voi nostaa tuomioistuimessa kanteen velallista vastaan ja vaatia 24 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräajan jatkamista. Tuomioistuin voi määrätä määräajan jatkumaan 10 vuotta laskettuna alkuperäisen määräajan päättymisestä, jos velallinen on alkuperäisen määräajan kuluessa olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia

- 1) kätkemällä tai lahjoittamalla omaisuuttaan,
- 2) lisäämällä perusteettomasti velkojensa määrää,
- 3) salaamalla taikka antamalla vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan konkurssi-, ulosotto-, velkajärjestely- tai saneerausmenettelyssä, tai

- 4) muulla tavoin sopimattomasti heikentämällä tai järjestelmällä taloudellista asemaansa. Määräaikaa ei kuitenkaan saa edellä mainituissakaan tapauksissa määrätä jatkumaan, jos sitä voidaan pitää velallisen kannalta kohtuuttomana.

Kanne määräajan jatkamisesta on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluessa alkuperäisen määräajan päättymisestä. Tuomio, jolla määräaika on jatkettu, on heti täytäntöönpanokelpoinen, jollei muutoksenhakutuomioistuimien anna keskeytysmääräystä.

27 §

Tuomioistuimen ilmoitus ja ulosottomiehen todistus

Tuomioistuimen, jossa on nostettu 26 §:ssä tarkoitettu kanne, tulee välittömästi ilmoittaa siitä paikkakunnan ulosottomiehelle ulosoton tietojärjestelmään merkitsemistä varten.

Ulosottomiehen tulee antaa velalliselle ja velkojalle pyynnöstä todistus siitä, että ulosottoperusteen määräaika ja 26 §:ssä tarkoitettu kanteen nostamisen määräaika on kulunut umpeen, eikä kannetta ole nostettu. Todistukseen merkitään myös, että kyseisessä ulosottoperusteessa tarkoitettut saatavat ovat lakanneet vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 9 a §:n mukaisesti.

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

1-96 §

(Kuten ulosottolain 3 luvun 1-96 §)

97-99 §

(Kuten ulosottolain 3 luvun 96a-98 §)

100 §

Vireilläolon päättymistä koskeva todistus

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymistä koskevasta todistuksesta säädetään 2 luvun 27 §:n 2 momentissa.

101-111 §

(Kuten ulosottolain 3 luvun 100-110 §)

112 §

Alaikäistä koskeva ilmoitus

Jos ulosottoperusteena on riita-asiassa annettu tuomio ja velallisena on alle 18-vuotias henkilö, ulosottomiehen tulee salassapitosäännösten estämättä tehdä asian vireilletulosta ilmoitus velallisen kotikunnan holhousviranomaiselle mahdollisia holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 91 §:ssä tarkoitettuja toimia varten. Ilmoitusta ei tehdä vahingonkorvaussaatavista.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä asiasta tulee ilmoittaa alaikäisen huoltajille, jos heidän yhteystietonsa saadaan selville.

Alle 15-vuotiaasta velallisesta ei anneta 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettua todistusta eikä luottotietotoiminnan harjoittajalle 32 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

4 luku

Ulosmittaus

(Kuten HE 13/2005 vp)

5 luku

Myynti

(Kuten HE 13/2005 vp)

6 luku

Jako ja tilitys

1-13 §

((Kuten HE 13/2005 vp))

14 §

Ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita

Jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, kertyneet varat saadaan tilittää vain vakuutta vastaan ennen kuin riidassa annettu tuomio on tullut lainvoimaiseksi

15-25 §

(Kuten HE 13/2005 vp)

7 luku

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano

(Kuten ulosottolain 6a luku)

8 luku

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano

Soveltamisala ja edellytykset

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun mukaisesti pannaan täytäntöön takavarikko ja muu turvaamistoimi, josta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa.

2 §

Hakijan asettama vakuus

Turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää, että hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden vahingosta, joka voi syntyä vastaajalle turvaamistoimesta.

Ulosottomiehen tulee myös ottaa vastaan mahdollisesta vahingosta vakuus, jonka asettaminen on oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen määräyksen mukaan ehtona kiellon tai määräyksen voimaantulolle, vaikkei täytäntöönpanoa muutoin haeta ulosottomieheltä.

Mahdollisuudesta vapautua vakuuden asettamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:ssä.

3 §

Vastaajan asettama vakuus

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettua turvaamistointa ei saa panna täytäntöön ja jo toimitettu täytäntöönpano on peruutettava, jos vastaaja asettaa hakijan saatavasta vakuuden ulosottomiehelle. Sama koskee muun turvaamistoimen täytäntöönpanoa, jos vastaaja asettaa

vakuuden, jonka hakija hyväksyy tai joka asianmukaisella ja riittävällä tavalla vastaa hakijan oikeussuojan tarvetta.

4 §

Pääasia

Ulosottomiehen on peruutettava turvaamistoimen täytäntöönpano vastaajan vaatimuksesta, jollei hakija osoita, että oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu pääasia on pantu vireille määräajassa. Täytäntöönpano peruutetaan myös, jos osoitetaan, että pääasiaa koskeva kanne on hylätty taikka jätetty sillensä tai tutkimatta.

Menettely

5 §

Vireilletulo- ja ennakkoilmoitus

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu väliaikainen turvaamistoimipäätös saadaan panna täytäntöön antamatta vastaajalle 3 luvun 33 §:ssä tarkoitettua vireilletuloilmoitusta tai 34 §:ssä tarkoitettua ennakkoilmoitusta.

6 §

Takavarikon kohde

Omaisuuutta, jonka ulosmittaus on kielletty, ei myöskään saa panna saatavan turvaamiseksi takavarikkoon. Muualla laissa on lisäksi säännöksiä omaisuudesta, jota ei saa panna takavarikkoon.

7 §

Takavarikon täytäntöönpano

Irtaimen tai kiinteän omaisuuden takavarikko pannaan täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä 4 luvussa säädetään ulosmittauksesta.

Jos saatavasta on pantu takavarikkoon omaisuutta, jonka arvo alenee nopeasti tai hoitokustannukset ovat korkeat, omaisuus myydään noudattaen soveltuvin osin, mitä 2 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetään.

Ulosottomiehen tulee säilyttää takavarikoidut rahavarat noudattaen, mitä 6 luvun 23 §:ssä säädetään.

8 §

Takavarikon oikeusvaikutukset

Takavarikon täytäntöönpanolla on samat oikeusvaikutukset kuin ulosmittauksesta 4 luvun 37-41 ja 78 §:ssä säädetään.

9 §

Muun turvaamistoimen täytäntöönpano

Jos ulosottomieheltä haetaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetun turvaamistoimen täytäntöönpanoa, siinä noudatetaan soveltuvien osin, mitä tämän lain 7 luvussa säädetään.

10 §

Toimitsija

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan tai 13 §:n nojalla määrätyn toimitsijan on hoidettava ja säilytettävä huolellisesti hänelle uskottua omaisuutta ja annettava tehtävänsä päätyttyä tili ulosottomiehelle. Toimitsijan tulee tehdä 4 luvun 33 §:ssä tarkoitettu rekisteri-ilmoitus.

Ulosottomiehen on annettava toimitsijalle virka-apua tämän pyynnöstä.

11 §

Täytäntöönpanokulut

Turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen maksamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:ssä.

12 §

Lain muiden säännösten noudattaminen

Sen lisäksi, mitä edellä tässä luvussa säädetään, turvaamistoimen täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 1-3 ja 9-12 luvussa säädetään.

Ulosottomiehen määräämä turvaamistoimi

13 §

Täytäntöönpanon turvaaminen

Jos on todennäköistä, että oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1, 2 tai 3 §:ssä tarkoitettu vaara on käsillä, ulosottomies voi määrätä ja panna täytäntöön mainitussa luvussa tarkoitetun turvaamistoimen, jos hakijalla on ulosottoperuste, mutta hänen ulosottihakemukseensa ei voida heti suostua.

Turvaamistoimi on voimassa enintään kuusi kuukautta sen määräämisestä. Ulosottomies voi hakemuksesta pidentää voimassaoloaikaa, jos siihen on erityinen syy.

14 §

Takaisinsaannin turvaaminen

Ulosottomies voi määrätä ja panna täytäntöön takavarikon, jos käy ilmi, että velallinen on luovuttanut tai antanut pantiksi omaisuutta sivulliselle oikeustoimella, joka todennäköisesti voidaan peräyttää 3 luvun 84 §:n nojalla, eikä asia siedä viivytystä. Hakijan ei tarvitse asettaa 2 §:ssä tarkoitettua vakuutta eikä täytäntöönpanoa voida estää 3 §:ssä tarkoitetulla vakuudella.

Tässä pykälässä tarkoitettuun turvaamistoimeen ei saa hakea muutosta valittamalla.

15 §

Takaisinsaantia turvaavan takavarikon voimassaolo

Edellä 14 §:ssä tarkoitettu takavarikko on voimassa kaksi viikkoa sen määräämisestä. Jos hakija sinä aikana esittää käräjäoikeuden asiaa koskevan turvaamistوپäätöksen, ulosottomiehen määräämä takavarikko on voimassa, kunnes käräjäoikeuden päätös voidaan panna täytäntöön, kuitenkin enintään kaksi viikkoa päätöksen antamisesta.

Ulosottomiehen on peruutettava määräämänsä takavarikko heti, jos hakija ilmoittaa, ettei halua hakea käräjäoikeudelta turvaamistoimea taikka jos käräjäoikeus on hylännyt tai jättänyt tutkimatta sitä koskevan hakemuksen.

9 luku

Täytäntöönpanokulut

1 §

Kulujen maksuvelvollisuus

Vastaaja on velvollinen maksamaan tarpeelliset kulut, jotka aiheutuvat täytäntöönpanotoimista. Toissijaisesti niistä vastaa hakija.

Turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen maksamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:ssä.

Maksuista, jotka on suoritettava valtiolle ulosotosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi, säädetään erikseen.

2 §

Kulujen perintä

Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa kulut otetaan kertymästä päältä. Kuluista yhteisomistusesineen myynnissä säädetään 5 luvun 82 §:n 3 momentissa. Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa ulosottomies perii kulut vastaajalta, jota on ensin kuultava.

Jollei kuluja saada vastaajalta tai hän ei ole velvollinen niitä suorittamaan, ulosottomies perii kulut hakijalta.

Ulosottoasiassa asetetusta vakuudesta voidaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä täytäntöönpanosta tai sen peruuttamisesta aiheutuvat kulut, jos vakuus on asetettu myös niiden korvaamiseksi.

3 §

Hakijan kuluennakko

Ulosottomies saa vaatia hakijalta ennakkoa tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten, maksuvelvoitteen osalta kuitenkin vain väliaikaistoimesta, ulosmittauksen varmistustoimesta tai myynnistä taikka turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista. Jollei hakija maksa ennakkoa, ulosottomies voi määrätä täytäntöönpanon raukeamaan.

4 §

Vastaajan kuluennakko

Tekemisvelvoitteen täytäntöönpanossa ulosottomies saa vaatia hakijan pyynnöstä vastaajalta ennakkoa tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten. Sitä ennen hakijan tulee esittää luotettava kustannusarvio kuluista ja vastaajaa on kuultava. Jollei vastaaja maksa ennakkoa, ulosottomies perii sen häneltä.

Hakijan tulee välittömästi täytäntöönpanon jälkeen antaa ulosottomiehelle selvitys ennakon käytöstä. Muussa tapauksessa ennakko voidaan periä hakijalta takaisin. Liikamääräinen ennakko on palautettava vastaajalle.

5 §

Turhiksi jääneet kulut

Kuluja niistä toimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi tai ovat aiheutuneet peruutetusta väliaikaistoimesta, ei saa periä vastaajalta tai hakijalta, jos oikaisu- tai peruuttamistarve on johtunut väärinarvioinnista tai jos perimättä jättämistä muutoin voidaan pitää kohtuullisena.

10 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja keskeyttäminen*Itseoikaisu*

1 §

Asiavirheen oikaisu

Ulosottomiehen tulee oikaista samassa ulosottoasiassa tehty toimi tai päätös, jos se perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen (*asiavirheen oikaisu*).

Ulosottomiehen on tehtävä oikaisu viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen. Niitä, joiden asema heikkenee oikaisun vuoksi, tulee kuulla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta.

Asiavirheen oikaisusta valituksen yhteydessä säädetään 11 luvun 12 §:ssä.

2 §

Oikaisukiellot

Ulosottomies ei saa asiavirheen perusteella oikaista:

- 1) ulosmittausta, jos huutokauppaa koskeva myynti-ilmoitus on julkaistu, ellei siihen ole painavia syitä;
- 2) toimitettua myyntiä;
- 3) asianosaisluetteloa myynnin jälkeen tai lainvoimaista jakopäätöstä ilman niiden suostumusta, joiden asema heikkenee oikaisun vuoksi;
- 4) maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa lopullisen tilityksen jälkeen ilman niiden suostumusta, joiden oikeutta se koskee, eikä lainvoimaisesti loppuun saatettua muuta täytäntöönpanoa.

Jos käy ilmi, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle, toimi tai päätös voidaan oikaista sen estämättä, mitä 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetään.

3 §

Kirjoitusvirheen oikaisu

Ulosottomiehen tulee oikaista ulosottoasiassa tehdyssä päätöksessä tai muussa asiakirjassa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe (*kirjoitusvirheen oikaisu*) viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen.

4 §

Oikaisupäätös ja muutoksenhaku

Jos tointa tai päätöstä oikaistaan, siitä on tehtävä kirjallinen päätös. Asiavirheen oikaisu on lisäksi perusteltava niin kuin 3 luvun 28 ja 29 §:ssä säädetään. Oikaisupyynnön hylkäämisestä tehdään kirjallinen päätös, jos oikaisua on pyydetty kirjallisesti.

Asia- ja kirjoitusvirheen oikaisuun haetaan muutosta niin kuin 11 luvussa säädetään. Oikaisupyynnön hylkäämiseen ei saa hakea muutosta.

5 §

Oikaisupäätöksen tiedoksianto ja täytäntöönpano

Päätös, jolla asia- tai kirjoitusvirhe on oikaistu, annetaan tiedoksi oikaisupyynnön tai väitteen esittäjälle sekä niille, joiden asema heikkenee oikaisun vuoksi. Oikaisupyynnön hylkäämisestä ilmoitetaan pyynnön esittäjälle.

Kertyneet varat saadaan tilittää vain vakuutta vastaan ennen kuin toimitettu oikaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Ulosottomiehen tulee välittömästi periä takaisin varat, jotka on tilitetty kirjoitusvirheen johdosta väärin tai jotka on vahingossa maksettu väärälle henkilölle. Tätä ennen päätös varojen palautusvelvollisuudesta on annettava asianomaiselle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään.

Täytäntöönpanoriita

6 §

Täytäntöönpanoriitana käsiteltävät asiat

Asia voidaan kanteesta käsitellä tuomioistuimessa riita-asiana (*täytäntöönpanoriita*), jos

1) täytäntöönpanoa vastaan esitetään maksu- tai vanhentumisväite taikka muu väite, jonka peruste on syntynyt lainvoimaiseksi tulleen ulosottoperusteen antamisen jälkeen;

2) riitautetaan täytäntöönpanossa määrätty maksu- tai palautusvelvollisuus, velkojan oikeus saada suoritus vakuudesta ilman ulosottooperustetta tai etuoikeus;

3) sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan;

4) esitetään muu 1-3 kohdassa mainittuihin seikkoihin rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää.

7 §

Osoituksen antaminen

Ulosottomies antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, jos väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita ja ulosottoasia on tämän johdosta tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä.

Osoituksen voi antaa myös käräjäoikeus, jollei asiaa laajuutensa tai muun erityisen syyn vuoksi ole tarkoituksenmukaista käsitellä valitusasiana. Osoituksesta on ilmoitettava asianomaiselle ulosottomiehelle.

Osoitus annetaan väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin selvityksen esittäminen kysymyksestä kuuluu jollekin toiselle, osoitus annetaan hänelle.

8 §

Asianosaiset ja kuuleminen

Asianosaisia täytäntöönpanoriidassa ovat ulosottoasian hakija tai velkoja ja vastaaja sekä sivullinen, jonka oikeutta täytäntöönpano koskee.

Ennen osoituksen antamista osoituksen saajaa ja tarvittaessa myös muita riidan asianosaisia on kuultava.

9 §

Osoituksen antamisen kiellot

Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen ei saa antaa tilityksen jälkeen. Muussa täytäntöönpanossa osoitusta ei saa antaa sen jälkeen, kun täytäntöönpano on saatettu lainvoimaisesti loppuun. Osoitusta ei myöskään saa antaa, jos:

1) väitteessä tai vaatimuksessa tarkoitettu kysymys on ratkaistu ulosottoasiassa toimella tai päätöksellä, joka tullut asianomaiseen nähden lainvoimaiseksi;

2) asianomainen on laiminlyönyt esittää väitteen tai vaatimuksen toimituksessa, jossa hänen olisi tullut se lain mukaan esittää;

3) asianomainen on jo saanut osoituksen nostaa täytäntöönpanoriitakanteen samasta kysymyksestä.

Ulosottomies ei saa antaa osoitusta, jos asianomainen on valittanut samasta kysymyksestä.

10 §

Osoituksen sisältö ja tiedoksianto

Täytäntöönpanoriitaosoitus on annettava kirjallisesti. Osoituksessa on mainittava:

- 1) käräjäoikeus, jossa kanne on nostettava, ja kanteen nostamisen määräaika;
- 2) riidan asianosaiset, joita vastaan kanne on nostettava;
- 3) osoituksen antamiseen johtaneet syyt ja riidan kohde;
- 4) täytäntöönpanon senhetkinen vaihe, jos osoituksen antaa ulosottomies;
- 5) seuraus kanteen nostamisen laiminlyönnistä.

Osoitus on annettava tiedoksi osoituksen saajalle sekä tarvittaessa muille asianosaisille.

11 §

Muutoksenhaku

Jos ulosottomies on antanut täytäntöönpanoriitaosoituksen, osoituksen saaja saa kanteen sijasta käyttää valitusoikeuttaan.

Täytäntöönpanoriitaosoitukseen ei saa hakea muutosta.

12 §

Kanteen nostaminen ja sen laiminlyönti

Täytäntöönpanoriitakanne on nostettava osoituksen mukaisesti neljän viikon kuluessa osoituksen tiedoksisaannista. Osoituksen antaja voi kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaikaa, jos siihen on hyväksyttävä syy. Hakemus tulee tehdä ennen alkuperäisen määräajan päättymistä.

Jollei kannetta ole nostettu osoituksen mukaisesti, asianomainen ei voi vedota enää siinä ulosottoasiassa kyseiseen väitteeseen tai vaatimukseen.

Jos osoitus on virheellinen, eikä virhe ollut selvästi havaittavissa, kanne katsotaan oikein nostetuksi, jos asianomainen on noudattanut osoitusta tai mitä täytäntöönpanoriitakanteen nostamisesta säädetään. Asia on siirrettävä oikeaan tuomioistuimeen.

13 §

Kanne ilman osoitusta

Jos 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät eikä 9 §:ssä tarkoitettua estettä ole, täytäntöönpanoriitakanne voidaan nostaa myös ilman osoitusta taikka vireillä olevan riita-asian käsittelyä voidaan pyynnöstä jatkaa täytäntöönpanoriitana asianomaisessa tuomioistuimessa.

Tuomioistuimen tulee viipymättä ilmoittaa tässä tarkoitettusta kanteesta tai pyynnöstä asianomaiselle ulosottomiehelle. Jos kanne jätetään sillensä, uutta kannetta ei saa nostaa ilman osoitusta.

14 §

Toimivaltainen käräjäoikeus

Täytäntöönpanoriitakanne käsitellään 11 luvun 2 §:ssä tarkoitetussa käräjäoikeudessa.

15 §

Käsittely tuomioistuimessa

Täytäntöönpanoriita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Keskeytyspyyntö on ratkaistava heti. Tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana.

16 §

Vaikutus ulosottoasian käsittelyyn

Sen mukaan kuin täytäntöönpanoriidassa annettu ratkaisu sitä edellyttää, ulosottomiehen tulee jatkaa täytäntöönpanoa tai peruuttaa se.

Jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, kertyneet varat saadaan tilittää vain vakuutta vastaan ennen kuin riidassa annettu tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Ilman osoitusta nostetun kanteen estämättä ulosottomies saa toimittaa lopullisen tilityksen, jollei keskeytysmääräystä anneta. Jos lopullinen tilitys toimitetaan, kannetta ei voida käsitellä täytäntöönpanoriitana. Tilityksen keskeytyksestä säädetään 6 luvun 15 §:ssä.

17 §

Täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhde

Se, joka on tehnyt valituksen, ei saa nostaa täytäntöönpanoriitakannetta, eikä se, joka on nostanut täytäntöönpanoriitakanteen, saa valittaa siitä toimesta tai päätöksestä.

18 §

Oikeudenkäyntikulut

Jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu osoituksesta, asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Tuomioistuim voi kuitenkin erityisestä syystä velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolelleen aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Jos täytäntöönpanoriitakanne on nostettu ilman osoitusta, noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään.

Valtion korvausvastuusta on soveltuvien osin voimassa, mitä 11 luvun 20 §:n 2 momentissa säädetään.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

19 §

Ulosottomiehen keskeytyspäätös

Ulosottomies saa keskeyttää täytäntöönpanon itseoikaisua koskevaa harkintaa varten.

Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, jos osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen on annettu. Keskeytys on voimassa, kunnes kaksi viikkoa on kulunut vireillepanon määräajan päättymisestä.

20 §

Tuomioistuimen keskeytysmääräys

Tuomioistuin, joka käsittelee ulosottovalitusta tai täytäntöönpanoriitaa, voi asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan antaa keskeytysmääräyksen. Määräyksen saa antaa käräjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa ja hovioikeudessa yksi jäsen. Keskeytyspyyntö on ratkaistava viipymättä. Määräys saadaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Keskeytysmääräyksestä, sen muuttamisesta ja asiassa annetusta ratkaisusta on heti ilmoitettava asianomaiselle ulosottomiehelle.

Keskeytysmääräyksen antamisesta ulosottoperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä säädetään 2 luvun 13 §:ssä.

21 §

Keskeytysmääräyksen perusteet

Keskeytysmääräyksen antamista ja sisältöä harkittaessa tulee ottaa huomioon täytäntöönpanon vaihe, todennäköisyys valituksen tai kanteen hyväksymiselle, keskeytyksestä tai täytäntöönpanon jatkamisesta osapuolille aiheutuva mahdollinen haitta sekä muut vastaavat seikat.

Jos ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai hoitokustannukset ovat korkeat taikka jos huutokaupasta on julkaistu myynti-ilmoitus, myynti saadaan määrätä keskeytettäväksi vain, jos siihen on painava peruste.

22 §

Keskeytysmääräyksen sisältö

Keskeytysmääräyksessä täytäntöönpano voidaan keskeyttää kokonaan tai osittain seuraavasti:

- 1) määräys rajoitetaan koskemaan osaa ulosottoperusteessa asetetuista velvoitteista tai osaa vaatimuksen määrästä;
- 2) määräys rajoitetaan koskemaan tiettyä omaisuutta;
- 3) määräyksessä sallitaan omaisuuden ulosmittaus, mutta kielletään myynti tai varojen tilitys;
- 4) määräys annetaan muulla tavalla osittaisena.

Jos siihen on erityinen syy, keskeytysmääräyksessä voidaan määrätä jo suoritettu täytäntöönpanotoimi peruutettavaksi taikka määrätä, että asianomaisen tulee asettaa ulosottomiehelle vakuus saatavasta tai keskeytyksestä vastapuolelle mahdollisesti aiheutuvista kuluista ja vahingosta.

23 §

Keskeytysmääräyksen voimassaolo

Keskeytysmääräys on voimassa sen ajan kuin pääasian käsittely kestää määräyksen antaneessa tuomioistuimessa. Voimassaoloaikaa saadaan lyhentää taikka pidentää, kuitenkin enintään kunnes annettava pääasiasratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

Keskeytysmääräyksen antanut tuomioistuin saa muuttaa keskeytysmääräystä, peruuttaa sen tai antaa uuden määräyksen.

24 §

Vaikutus täytäntöönpanoon

Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä. Jo suoritettut täytäntöönpanotoimet pysyvät voimassa, jollei tuomioistuin ole määrännyt niitä peruutettaviksi.

Jos ulosottomies havaitsee, että ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti keskeytyksen aikana tai hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa siitä keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle.

25 §

Muutoksenhaku

Ulosottomiehen päätökseen tai tuomioistuimen ratkaisuun keskeytysasiassa ei saa hakea erikseen muutosta.

26 §

Peruuttamistoimien kieltä tai keskeytys

Mitä edellä tässä luvussa säädetään keskeytysmääräyksestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Mainitun kieltomääräyksen voi antaa myös asian ratkaissut tuomioistuin itse. Tällöin määräys on voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn*Valitus*

1 §

Valitusoikeus

Täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä saa valittaa se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.

Sen jälkeen kun varat on lopullisesti tilitetty, voidaan valittaa vain tilityksessä olevasta virheestä.

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen haetaan muutosta käräjäoikeudelta valittamalla.

Ulosottovalituksia käsitellään Ahvenanmaan, Espoon, Helsingin, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kotkan, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Seinäjoen, Tampereen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu.

3 §

Valituksen tekeminen ja peruuttaminen

Valituskirjelmä on toimitettava toimen tai päätöksen tehneen ulosottomiehen kansliaan viimeistään 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä saadaan toimittaa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Jos valitus myöhästyy, valitusoikeus menetetään.

Kirjallinen valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Valitus peruutetaan toimittamalla peruutuskirjelmä kirjallisesti tai sähköisesti asianomaisen ulosottomiehen tai käräjäoikeuden kansliaan.

4 §

Valituksen vireilletulo

Valitus tulee vireille toimivaltaisessa käräjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehen kansliaan. Valitusasiakirjat ja jäljennökset asiassa kertyneistä ulosottoasiakirjoista heti toimitettava käräjäoikeuteen. Samalla ulosottomiehen on annettava käräjäoikeudelle selvitys siitä, onko valituskirjelmä saapunut määräajassa.

Jos valituskirjelmä on määräajassa toimitettu muulle kuin toimen tai päätöksen tehneelle ulosottomiehelle tai se on toimitettu toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, valituksen katsotaan tulleen oikein vireille. Valituskirjelmä tai sen jäljennös on heti toimitettava päätöksen tai toimen tehneelle ulosottomiehelle.

5 §

Valituksen määräaika

Määräaika valituksen tekemiseen on kolme viikkoa.

Muutosta voimassa olevaan maksukieltoon, joka on annettu palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa, saadaan hakea ilman määräaikaa.

6 §

Määräajan laskeminen

Valituksen määräaika lasketaan asianomaiselle päivästä, jona toimitus pidettiin tai päätös tehtiin, jos siitä on hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Määräaika lasketaan valitukselle, joka koskee:

1) myyntiä taikka asianosaisluetteloa tai muuta myyntiin liittyvää myyntiä edeltävää tointa siitä, kun myynti on toimitettu;

2) kertyneiden varojen jakoa siitä, kun 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettu jakoluettelo on tehty tai kohdennustiedot on talletettu ulosoton tietojärjestelmään;

3) tilitystä siitä, kun varat on lähetetty velkojalle.

Muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa valituksen määräaika lasketaan siitä päivästä, jona asianomainen on saanut tiedon toimesta tai päätöksestä.

7 §

Uusi määräaika

Jollei asianomainen voi laillisen esteen tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi hakea muutosta määräajassa, ulosottomies saa asettaa hakemuksesta uuden määräajan. Jos ulosottomies katsoo, ettei uutta määräaikaa tule asettaa, asia on siirrettävä käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Uutta määräaikaa on pyydetty kirjallisella hakemuksella tai sähköisellä viestillä ennen alkuperäisen valitusajan päättymistä.

8 §

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

1) täytäntöönpanotoimi tai ulosottomiehen päätös, johon haetaan muutosta;

2) yksilöity vaatimus ja seikat, joihin vaatimus perustuu;

3) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen;

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

9 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Valitus ei keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuin anna keskeytysmääräystä. Tilityksen keskeytyksestä säädetään 6 luvun 15 §:ssä.

Jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää.

10 §

Ulosottomiehen lausunto

Jos valituskirjelmässä pyydetään täytäntöönpanon keskeyttämistä, asianomaisen ulosottomiehen tulee heti toimittaa keskeytystä koskeva lausuntonsa käräjäoikeuteen. Muulta osin ulosottomiehen tulee toimittaa lausuntonsa valituksesta kahden viikon, tai jos siihen on perusteltu syy, kolmen viikon kuluttua valituskirjelmän saapumisesta.

11 §

Lausunnon sisältö

Ulosottomiehen on annettava lausunnossaan selvitys täytäntöönpanotoimista sekä perusteltu kannanotto valituskirjelmässä esitetyistä vaatimuksista ja seikoista, joihin vaatimus perustuu. Lisäksi lausunnossa tulee ilmoittaa ulosottoasian asianosaiset, täytäntöönpanon senhetkinen vaihe sekä mahdollinen täytäntöönpanon keskeytys ja sen päättymispäivä. Lausuntoon tulee liittää soveltuvalla tavalla asianomaisten tiedoksianto-osoitteet ja muut yhteystiedot.

12 §

Itseoikaisu valituksen yhteydessä

Ulosottomies saa oikaista valituskirjelmässä tarkoitetun toimen tai päätöksen sen mukaan kuin 10 luvun 1–5 §:ssä säädetään. Itseoikaisu on tehtävä tämän luvun 10 §:ssä säädettyssä ajassa.

Oikaisupäätös on lausunnon sijasta toimitettava viipymättä käräjäoikeuteen. Ulosottomiehen on toimitettava käräjäoikeudelle myös selvitys siitä, onko oikaisupäätös tullut lainvoimaiseksi. Asianosainen voi itseään sitovasti kirjallisesti ilmoittaa tyytyvänsä itseoikaisupäätökseen.

13 §

Valitusosoitus

Toimituksessa läsnä oleville on ilmoitettava, saako tehtyyn päätökseen tai toimeen hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Valitusosoitus tulee liittää 3 luvun 36 §:ssä tarkoitettuun jälki-ilmoitukseen sekä päätöksestä annettavaan jäljennökseen.

14 §

Valitusosoituksen sisältö

Valitusosoituksessa on ilmoitettava:

- 1) tuomioistuin, jolta muutosta haetaan;
- 2) valituksen määräaika ja miten se lasketaan;
- 3) miten valitus ajetaan perille;
- 4) valituskirjelmän sisältöä ja liitteitä koskevat säännökset.

Valitusosoituksessa tulee myös ilmoittaa valituksen vaikutus täytäntöönpanoon, valittajan mahdollisuus pyytää täytäntöönpanon keskeytystä käräjäoikeudelta sekä se, ettei mahdollinen itseoikaisupyyntö jatka valituksen määräaika.

Jos valitusosoitus on virheellinen, eikä virhe ollut selvästi havaittavissa, valitus katsotaan oikein tehdyksi, jos asianomainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä valituksen tekemisestä säädetään.

Valituksen käsittely tuomioistuimessa

15 §

Käsittelyjärjestys käräjäoikeudessa

Valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä.

Valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Keskeytyspyyntö on ratkaistava heti. Käräjäoikeuden tulee lausunnon lisäksi kuulla asianomaista ulosottomiestä myös muutoin, jollei sitä voida pitää tarpeettomana.

Jos käräjäoikeus on antanut valittajalle osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, valitus raukea osoituksessa tarkoitettulta osin.

16 §

Tutinnan laajuus

Käräjäoikeus voi tutkia ulosottomiehen toimen tai päätöksen oikeellisuuden valituksessa ja vastauksessa ilmoitettuja seikkoja laajemmin.

Asianosaisluetteloa tai jakoluetteloa saadaan muuttaa vain muutoksenhakijan eduksi.

17 §

Itseoikaisupäätöksen vaikutus

Valitus voidaan ratkaista sen jälkeen, kun 12 §:ssä tarkoitettu päätös, jolla tointa tai päätöstä on oikaistu, on tullut lainvoimaiseksi. Valitus raukeaa siltä osin kuin oikaisu tekee valituksen aiheettomaksi. Jos myös oikaisupäätöksestä valitetaan, valitukset käsitellään yhdessä.

18 §

Osoitus kantelun tekemiseen

Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen tai laiminlyönyt toimen suorittamisen, eikä ilmoitusta voida tutkia muutoksenhakemuksena, käräjäoikeuden tulee jättää valitus siltä osin tutkimatta ja osoittaa asianomainen kantelemaan valtioneuvoston asetuksella säädettävälle viranomaiselle.

19 §

Jatkovalitus

Muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan valittamalla hovioikeudelta noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetään. Käräjäoikeuden on heti lähetettävä muutoksenhakemus hovioikeuteen.

Asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta korkeimpaan oikeuteen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä edellä 15 §:n 2 momentissa ja 16 §:n 2 momentissa sekä oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvussa säädetään.

20 §

Oikeudenkäyntikulut

Ulosottovalitusasiassa asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Tuomioistuin voi kuitenkin erityisestä syystä

velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Jos sivullisen valitus hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä osittain tai kokonaan korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää kohtuuttomana. Valtio voidaan määrätä korvaamaan myös ulosoton asianosaisen oikeudenkäyntikulut, jos asiassa on sattunut vakava ja selvä virhe, jonka ulosottomies on laiminlyönyt oikaista. Ulosottomies voi edustaa 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua hallintovirastoa tässä tarkoitettussa asiassa.

12 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnon järjestämisestä ja muusta tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Ohjeet ja määräykset

Oikeusministeriö voi antaa hallinnollisia ohjeita ja määräyksiä tämän lain täytäntöönpanemiseksi.

13 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä 20 .

Tällä lailla kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annettu ulosottolaki (37/1895) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen (*aikaisempi laki*).

2 §

Siirtymäsäännökset

Lain 1 luvussa tarkoitettua hallintovirastoa koskevien säännösten voimaan tulosta säädetään erikseen lailla.

Lain 2 luvun 24-27 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosottoperusteeseen ja lain voimaan tullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Jos kuitenkin mainitun luvun 25 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste on annettu ennen 1 päivää maaliskuuta 1993, täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika lasketaan mainitusta päivästä.

Lain 3 luvun 112 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin asioihin.

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen, joka on tehty ennen lain voimaantuloa, haetaan muutosta ja muutoksenhakemus käsitellään noudattaen aikaisempaa lakia. Täytäntöönpanoriitakanne, joka koskee lain voimaan tullessa vireillä olevaa ulosottoasiaa, pannaan vireille ja käsitellään noudattaen aikaisempaa lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

(muilta osin siirtymäsäännökset kuten HE 13/2005 vp)

3 §

Viittaussäännökset

Jos muussa säädöksessä viitataan ulosottolakiin, sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

2.

Laki**verojen ja maksujen täytäntöönpanosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Soveltamisala

1 §

Julkinen saatava

Tätä lakia sovelletaan seuraavia saatavia koskevaan ulosottoon, perustevelitukseen, täytäntöönpanon keskeyttämiseen sekä vanhentumiseen (*julkinen saatava*):

- 1) vero ja julkinen maksu sekä niille säädetty viivästyskorko;
- 2) veron ja julkisen maksun korotus;
- 3) muu julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava, joka 3 §:ssä tarkoitettujen säännösten perusteella saadaan periä ulosotossa ilman tuomiota tai päätöstä (*suora ulosottokelpoisuus*).

Siitä, mitä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilla saatavilla tarkoitetaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Siitä, miten velkoja voi itse periä julkisen saatavan, suorittaa kuittauksen ja antaa julkisen saatavan perintää koskevan toimeksiannon, säädetään erikseen.

Ulosotto

3 §

Suora ulosottokelpoisuus

Vero ja julkinen maksu sekä niille säädetty viivästyskorko ovat suoraan ulosottokelpoisia.

Muu määrätty julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava on suoraan ulosottokelpoinen, jos lailla tai valtioneuvoston asetuksella niin säädetään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös säätää, että tietyntyyppisten laitosten julkisoikeudelliset tai niihin rinnastettavat saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. Lisäksi edellytetään, että asianomainen ministeriö nimeää säädöskokoelmassa julkaistavalla ministeriön asetuksella tällaiset laitokset. Ministeriö tarkastaa saatavan määräytymisperusteet, määrän ja laitoksen toiminnan luotettavuuden.

Veron, julkisen maksun ja muun julkisen saatavan korotus on suoraan ulosottokelpoinen, jos laissa niin säädetään. Julkisen saatavan perintäkulojen suorasta ulosottokelpoisuudesta säädetään saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 10 §:n 3 momentissa.

4 §

Lainvoimaisuus ja kuittaus

Jollei muualla toisin säädetä, julkinen saatava saadaan periä ulosotossa, vaikkei saatavan määrääminen tai maksuunpano ole tullut lainvoimaiseksi.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, maksuvelvollinen ei saa kuitata sellaista etuutta tai muita varoja, jotka on ulosmitattu, julkisen saatavansa suorittamiseksi sen jälkeen, kun ulosottokaassa tarkoitettu maksukielto on annettu hänelle tiedoksi.

5 §

Hakeminen ja asiamies

Ulosottihakemukseen ei tarvitse liittää julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa asiakirjaa. Asiakirja on kuitenkin yksilöitävä ja sitä koskevat tiedot on ilmoitettava hakemuksessa. Ulosottomiehen pyynnöstä hakija on velvollinen toimittamaan edellä tarkoitetun asiakirjan.

Rahoitus- tai luottolaitos, perintätoiminnan harjoittaja tai muu asiamies ei saa esiintyä velkojan toimeksiannosta hakijana julkisen saatavan ulosotossa.

6 §

Ulosottomiehen ilmoitus virheestä ja alaikäisestä velallisesta

Jos ulosottomies havaitsee, että julkinen saatava on ilmeisesti määrätty tai maksuunpantu kahdesti tai väärälle henkilölle, hänen tulee ilmoittaa virheestä velalliselle ja saatavan määränneelle tai maksuun panneelle viranomaiselle. Täytäntöönpano on keskeytyneenä, kunnes asia on ratkaistu.

Jos alle 15-vuotiaalta henkilöltä peritään ulosotossa julkista saatavaa, ulosottomiehen tulee pyytää hakijalta selvitys alaikäisen maksuvelvollisuudesta. Jos hakemus koskee veroa tai muuta sellaista julkista saatavaa, jolla on merkitystä holhousviranomaisen tehtävien kannalta, ulosottomiehen tulee tehdä ulosottokaaren 3 luvun 112 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, jos velallinen on alle 18-vuotias. Asioista, joissa selvitys pyydetään tai ilmoitus tehdään, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Ulosottokaaren säännösten soveltaminen

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, julkisen saatavan ulosotossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ulosottokaareissa (/) säädetään maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta.

Perustevalitus

8 §

Oikeus tehdä perustevalitus

Se, joka katsoo, että julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti, saa tehdä perustevalituksen, jollei toisin säädetä.

Vanhentumisen vaikutuksesta säädetään 19 §:n 2 momentissa.

9 §

Valitusviranomainen

Perustevalitus tehdään samalle viranomaiselle kuin säännönmukainen valitus. Jollei sellaista viranomaista ole, perustevalitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä julkinen saatava on määrätty tai maksuunpantu.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätöksestä perustevalitusasiassa saadaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituskirjelmä on toimitettava mainitussa määräajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle tai päätöksen tehneelle hallinto-oikeudelle.

10 §

Valitusosoitus

Jos ulosmittaus on toimitettu julkisen saatavan perimiseksi, ulosottomiehen tulee antaa velalliselle ulosottokaaren 11 luvun 13 ja 14 §:ssä tarkoitetun valitusosoituksen lisäksi perustevalitusosoitus, josta käy ilmi, mitä keskeytyslakemuksen tekemisessä on 11-13 §:n mukaan noudatettava.

Keskeyttäminen

11 §

Keskeytysmääräyksen edellytykset

Viranomaisen, joka käsittelee (*valitusviranomainen*)

1) julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa säännönmukaista valitusta tai perustevalitusta taikka

2) verotusta tai ennakoperintää koskevaa oikaisuvaatimusta, tulee viipymättä kieltää saatavan ulosotto tai määrätä se keskeytettäväksi (*keskeytysmääräys*), jollei valitus tai oikaisuvaatimus ole ilmeisen aiheeton. Jos asia on veroviraston käsiteltävänä taikka ulosmitattuna on kiinteistö tai asunto- tai kiinteistöosaakeyhtiön osakkeet, myynnin ja tilityksen keskeyttämättä jättämiselle tulee olla erityisen painavat perusteet.

Jos muutoksenhaku koskee veron tai julkisen maksun korotusta, keskeytysmääräys on siltä osin aina annettava.

12 §

Keskeytys vakuutta vastaan

Ulosottomiehen tulee välittömästi keskeyttää täytäntöönpano, jos velallinen asettaa ulosottomiehelle vakuuden ulosotossa olevan julkisen

saatavan maksamisesta. Jollei ulosottoasia ole vireillä, ulosottomiehelle asetetulla vakuudella on sama vaikutus kuin valitusviranomaisen antamalla täytäntöönpanon kiellolla.

Ulosottomiehen tulee ilmoittaa asetetusta vakuudesta ja keskeyttämisestä asianomaiselle valitusviranomaiselle.

13 §

Keskeytyspyyntö

Täytäntöönpanon kieltoa tai keskeyttämistä pyydetään valitusviranomaiselta. Jos ulosottoasia on vireillä, keskeytyspyyntö voidaan toimittaa 2 momentin mukaisesti ulosottomiehelle.

Jos velallinen ilmoittaa ulosottomiehelle viimeistään viikon kuluessa ulosmittauksesta, että hänen tarkoituksenaan on saattaa maksuvelvollisuus valitusviranomaisen käsiteltäväksi ja esittää keskeytyspyyntö, ulosottomiehen tulee keskeyttää täytäntöönpano. Jos velallinen toimittaa ulosottomiehelle kolmen viikon kuluessa ilmoituksesta laskettuna keskeytyspyynnön ja todistuksen muutoksenhaun vireilläolosta tai valituskirjelmän, keskeytys jatkuu. Ulosottomiehen tulee toimittaa keskeytyspyyntö, mahdollinen valituskirjelmä ja keskeytysvaatimusta koskeva lausuntonsa valitusviranomaiselle. Keskeytys on voimassa siihen saakka, kunnes valitusviranomainen on ratkaissut keskeytyspyynnön.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut pyynnot ja ilmoitukset tulee tehdä kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Edellä 2 momentissa tarkoitettu viikon määräaika lasketaan ulosmittauksesta noudattaen, mitä ulosottokaaren 11 luvun 6 §:ssä säädetään.

14 §

Määräys täytäntöönpanon peruuttamisesta

Keskeytysmääräyksessä voidaan tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava.

15 §

Keskeytysmääräyksen voimassaolo ja muutoksenhaku

Annettu keskeytysmääräys on voimassa, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Keskeytyksen jatkuminen pääasiassa annetun ratkaisun jälkeen edellyttää kuitenkin, että velallinen osoittaa hakeneensa muutosta verotusta tai ennakkoperintää koskevassa oikaisuasiassa 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muussa asiassa täytäntöönpano jatkuu, kunnes ratkaisun antamisesta on kulunut kolme kuukautta, jollei maksuvelvollinen osoita, että hän on hakenut muutosta määräajassa tai että muutoksenhakuajaa on jäljellä.

Keskeytysasiassa annettuun ratkaisuun ei saa hakea erikseen muutosta.

16 §

Keskeytyspyynnön käsittely

Valitusviranomainen saa määrätä puheenjohtajansa, jäsenensä tai esittelijänsä käsittelemään ja ratkaisemaan keskeytyspyyntöjä. Verovirasto päättää keskeyttämisestä käsiteltävänä olevassa oikaisuasiassa. Määräys saadaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Suoraan valitusviranomaiselle tullut keskeytyspyyntö tulee ratkaista viipymättä. Edellä 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ulosottomiehen kautta tullut keskeytyspyyntö tulee ratkaista viimeistään kolmen viikon kuluttua sen saapumisesta valitusviranomaiselle.

Valitusviranomaisen tulee välittömästi ilmoittaa ratkaisustaan keskeytysasiassa asianomaiselle ulosottomiehelle.

17 §

Ulosottoaaren keskeytyssäännösten soveltaminen

Keskeytysmääräyksen antamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottoaaren 10 luvun 22 §:ssä, 23 §:n 2 momentissa sekä 24 ja 26 §:ssä säädetään.

Vanhentuminen

18 §

Vanhentumisaika

Vero ja muu julkinen saatava vanhentuu lopullisesti viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu ja muussa tapauksessa, jona se on erääntynyt.

19 §

Vanhentumisen vaikutukset

Vanhentunutta julkista saatavaa ei saa periä. Vanhentuminen ei estä suorituksen saamista saatavan panttina olevasta velallisen omaisuudesta. Jos ennen vanhentumisajan kulumista

- 1) julkisen saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus,
- 2) julkinen saatava on valvottu tai muutoin otettu huomioon konkurssissa tai ulosottoaareissa tarkoitetussa asianosaiskeskustelussa kiinteistön myynissä, taikka

3) julkinen saatava on ilmoitettu julkisen haasteen johdosta, vanhentumisajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista tai konkurssiin luovutetuista varoista taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saatavat on suoritettava. Yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen vaikutuksesta säädetään erikseen.

Perustevalitus saadaan tehdä niin kauan kuin oikeutta maksun saantiin ei ole 1 momentin mukaan menetetty. Perustevalitus on tehtävä momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa kolmen viikon kuluessa valvontapäivästä lukien.

Erinäiset säännökset

20 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä 20 .

Tällä lailla kumotaan 29 päivänä kesäkuuta 1961 annettu laki verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin (367/1961) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Mitä 18 ja 19 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen julkiseen saatavaan, jota koskeva ulosottoasia on tullut vireille tai 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimi on tehty ennen lain voimaantuloa.

Jos muussa säännöksessä viitataan verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annettuun lakiin, sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

Saatava, joka lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla on suoraan ulosottokelpoinen, on tämän lain estämättä suoraan ulosottokelpoinen myös lain voimaan tulon jälkeen.

Lain 6 §:n 2 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin asioihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1065/1991, sekä
lisätään mainitun luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa ja laissa 688/2003, uusi 3 momentti seuraavasti:

7 luku

Turvaamistoimista

3 §

 Tuomioistuimen tulee määrätä, että 1 momentissa tarkoitettu kielto tai määräys tulee voimaan vasta, kun hakija asettaa ulosottomiehelle ulosottokaaren 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun vakuuden. Vakuutta koskeva määräys voidaan jättää antamatta, jollei vakuuden asettamista voida edellyttää ottaen huomioon hakijan oikeuden ilmeisyys, tilanteen kiireellisyys ja olosuhteet muutoin.

4 §

Tässä luvussa tarkoitettusta turvaamistoimesta päättää yleinen tuomioistuin hakemuksesta. Turvaamistointa koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jossa hakijan vaatimusta tai oikeutta koskevan pääasian oikeudenkäynti on vireillä. Jos pääasian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua varten säädetty aika ole kulunut umpeen, turvaamistointa koskevan asian käsittelee pääasiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuin. Jos oikeudenkäyntiä ei ole vireillä, toimivaltainen tuomioistuin määräytyy 10 luvun säännösten perusteella.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä 20 .

4.

Laki

velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään velan vanhentumisesta 15 päivänä elokuuta 2003 annettuun lakiin
(728/2003) uusi 9 a § seuraavasti:

9 a §

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättyminen

Saatava lakkaa, kun ulosottokaaren (/) 2 luvun 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräaika ja 26 §:ssä tarkoitettun kanteen nostamisen määräaika on kulunut umpeen. Jos kanne on nostettu, saatava lakkaa, kun kanne on lainvoimaisesti hylätty tai kun jatkettu ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika on päättynyt. Tässä tarkoitetusta saatavasta on voimassa, mitä vanhentuneesta velasta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä 20 .
Lakia sovelletaan myös sellaiseen saatavaan, jota koskeva oikeusperuste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

1.

Utsökningsbalk

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde och definitioner

1-6 §

(Motsvarar 1 kap. 1-1e § i utsökningslagen)

Utsökningsmyndigheter

7 §

Utmättningsmän

Utmättningsmän är häradsfogdarna.

Utmättningsmannen behandlar utsökningsärenden som avses i denna lag. De tjänstemän som nämns i 9 § är utmättningsmannens underlydande. Utmättningsmannen skall tillse att de tjänstemän som underlyder honom sköter sina uppgifter enligt lag och på tillbörligt sätt samt att de iakttar de bestämmelser som har meddelats dem.

8 §

Domstolar

Besvärsmyndighet i utsökningsärenden är de allmänna domstolarna, vilka behandlar de utsökningsärenden som särskilt bestämts höra till deras uppgifter.

9 §

Övriga tjänstemän

Utmättningsmannen får förordna en biträdande utmättningsman att utföra verkställighetsuppgifter. Om den biträdande utmättningsmannen gäller då vad som är bestämt om utmättningsman. Utmättningsmannen får vid behov förordna även en annan underlydande tjänsteman att utföra enskilda verkställighetsuppgifter eller, om tjänstemannen uppfyller behörighetsvillkoren för biträdande utmättningsman, uppgifter som för en biträdande utmättningsman. Vad som föreskrivas i detta moment gäller inte uppgifter som avses i 10 §.

Utsökningsdistriktets chef kan förordna en underlydande tjänsteman att sköta enskilda eller för viss tid vissa slag av häradsfogdens uppgifter, om tjänstemannen uppfyller behörighetsvillkoren för häradsfogde.

Utmättningsmannen kan överföra en uppgift som han givit en underlydande tjänsteman till en annan tjänsteman eller sköta den själv.

10 §

Utmätningssmannens uteslutande behörighet

Utmätningssmannen skall själv:

10) sköta uppgifter som enligt annan lag hör till utmätningssmannens uteslutande behörighet.

Utsökningsväsendets förvaltning

11 §

Utsökningsverkets organisation

Utsökningsverket består av en centralförvaltning och lokala verksamhetsenheter som underlyder den.

Centralförvaltningen sköts av utsökningens riksomfattande förvaltningsämbete (*förvaltningsämbetet*). Förvaltningsämbetet och de lokala verksamhetsenheterna hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

För skötseln av utsökningsuppgifterna indelas landet i utsökningsdistrikt. Varje distrikt består av ett eller flera härad. Om utsökningsdistrikten bestäms genom förordning av justitieministeriet.

12 §

Förvaltningsämbetet

Förvaltningsämbetet sköter administrationen av utsökningsväsendets allmänna ledning, styrning och tillsyn. Förvaltningsämbetet skall särskilt sörja för den regionala tillgången på utsökningsverkets tjänster.

Förvaltningsämbetets chef utnämns av justitieministeriet. I övrigt föreskrivs särskilt genom lag om förvaltningsämbetets namn, uppgifter, tjänster och ordnande i övrigt.

13 §

Lokala verksamhetsenheter

Lokala verksamhetsenheter i utsökningsdistrikten är exekutionsverken. Vid exekutionsverken verkar häradsfogdarna och deras underlydande tjänstemän. Chef för exekutionsverket är ledande häradsfogden.

Exekutionsverkets chef fastställer verkets arbetsordning.

Om den lokala utsökningsmyndigheten i landskapet Åland finns särskilda bestämmelser.

14 §

Utnämning av och behörighetsvillkor för häradsfogde

Ledande häradsfogden och häradsfogdarna utnämns av förvaltningsverket.

Till häradsfogde kan utnämnas en finsk medborgare med juris kandidat- eller juris magisterexamen som har god förtrogethet med utökningsväsendet eller som i andra uppgifter har uppnått sådan skicklighet som ett framgångsrikt handhavande av tjänsten förutsätter och som har för uppgiften behövliga personliga egenskaper.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. krävs av den som utnämns till ledande häradsfogde även ledarskapsförmåga.

15-31 §
(Motsvarar 1 kap. 15-31 § i utökningslagen)

32 §

Rätt för den som bedriver kreditupplysningsverksamhet att få information

Bestämmelser om kreditupplysningar gällande minderåriga finns i 3 kap. 112 § 3 mom. Till den som bedriver kreditupplysningsverksamhet kan uppgifter lämnas ut i elektronisk form.

33-35 §
(Motsvarar 33-35 § i utökningslagen)

2 kap.

Utsökningsgrunder

1-12 §
(Motsvarar 2 kap. 1-12 § i utökningslagen)

13 §

Förordnande om avbrott

En domstol kan med anledning av besvär eller ansökan om återvinning som den behandlar förbjuda verkställigheten av en dom som inte har vunnit laga kraft eller en tredskodom eller förordna att verkställigheten skall avbrytas (*förordnande om avbrott*). Domstolen kan samtidigt vid behov förordna att en redan utförd verkställighetsåtgärd skall återgå. En verkställd vräkning kan förordnas att återgå endast av vägande skäl.

Utmätningssmannen skall vid behov höras med anledning av förordnandet om avbrott. Beträffande meddelande av förordnande om avbrott och dess verkningar gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 10 kap. 19–26 §.

14-25 §
(Motsvarar 2 kap. 14-25 § i utökningslagen)

26 §

Förlängning av tidsfristen

En borgenär kan i domstol väcka talan mot gäldenären och yrka på förlängning av den i 24 § 1 mom. nämnda tidsfristen. Domstolen kan bestämma att tidsfristen förlängs med 10 år från utgången av den ursprungliga tidsfristen, om gäldenären under den ursprungliga tidsfristen väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning genom att

- 1) gömma undan eller skänka bort egendom,
 - 2) obefogat öka beloppet av sina skulder,
 - 3) hemlighålla eller ge felaktig eller vilseledande information om sin ekonomiska ställning vid konkurs-, utsöknings-, skuldsanerings- eller saneringsförfarande, eller
 - 4) på något annat olämpligt sätt försvaga eller ordna sin ekonomiska ställning.
- Tidsfristen får dock inte heller i ovan nämnda fall förlängas om det kan anses oskälig för gäldenären.

Talan gällande förlängning av tidsfristen skall väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen. En dom genom vilken tidsfristen har förlängts är omedelbart verkställbar, om inte fullföljdsdomstolen meddelar förordnande om avbrott.

27 §

Domstolens meddelande och utmätningsmannens intyg

Den domstol där talan enligt 26 § har väckts skall omedelbart underrätta utmätningsmannen på orten om saken för anteckning i utsökningens informationssystem.

Utmätningsmannen skall på begäran till gäldenären och borgenären utfärda ett intyg över att tidsfristen för utsökningsgrunden och tidsfristen enligt 26 § för väckande av talan har löpt ut utan att talan har väckts. I intyget antecknas också att de fordringar som avses i utsökningsgrunden i fråga har upphört i enlighet med 9 a § i lagen om preskribering (728/2003).

3 kap.

Allmänna bestämmelser om förfarandet

1-96 §

(Motsvarar 3 kap. 1-96 § i utsökningslagen)

97-99 §

(Motsvarar 3 kap. 96a-98 § i utsökningslagen)

100 §

Intyg över att ett ärende upphört att vara anhängigt

Bestämmelser om intyg över att en utsökningsgrund inte längre är verkställbar finns i 2 kap. 27 § 2 mom.

101-111 §

(Motsvarar 3 kap. 100-110 § i utsökningslagen)

112 §

Meddelande gällande barn

Om utsökningsgrunden är en dom som är meddelad i ett tvistemål och gäldenären är en person som inte fyllt 18 år skall utmätningssmannen utan hinder av sekretessbestämmelserna utan dröjsmål skicka ett meddelande till förmyndarmyndigheten i svarandens hemkommun om att ärendet blivit anhängigt för vidtagande av åtgärder enligt 91 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). Ett meddelande skickas inte i fråga om skadeståndsfördringar.

Innan ett meddelande som avses i 1 mom. skickas skall den minderåriges vårdnadshavare underrättas om saken, om deras kontaktuppgifter kan utredas.

Beträffande en gäldenär som inte har fyllt 15 år utfärdas inte ett sådant intyg som avses i 1 kap. 31 § och uppgifter enligt 32 § lämnas inte ut till någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet.

4 kap.

Utmätning

(Motsvarar RP 13/2005 rd)

5 kap.

Försäljning

(Motsvarar RP 13/2005 rd)

6 kap.

Fördelning och redovisning

1-13 §

(Motsvarar RP 13/2005 rd)

14 §

Utsökningsbesvär och verkställighetstvist

Om talan i verkställighetstvist har väckts på anvisning får de influtna medlen redovisas endast mot säkerhet innan domen i tvisten har vunnit laga kraft.

15-25 §

(Motsvarar RP 13/2005 rd)

7 kap.

Verkställighet av andra skyldigheter än betalningsskyldighet

(Motsvarar 6a kap. i utsökningslagen)

8 kap.

Verkställighet av beslut om säkringsåtgärder

Tillämpningsområde och förutsättningar

1 §

Tillämpningsområde

I enlighet med denna lag verkställs kvarstad och andra säkringsåtgärder om vilka det finns bestämmelser i 7 kap. i rättegångsbalken.

2 §

Av sökanden ställd säkerhet

Verkställigheten av en säkringsåtgärd förutsätter att sökanden till utmätningsmannen ställer säkerhet för en skada som kan åsamkas svaranden genom säkringsåtgärden.

Utmätningsmannen skall också ta emot säkerhet för en eventuell skada då detta enligt domstolens förordnande i enlighet med 7 kap. 3 § 3 mom. i rättegångsbalken utgör villkor för att ett förbud eller ett förordnande skall träda i kraft, även om verkställighet i övrigt inte söks hos utmätningsmannen.

Bestämmelser om möjligheten att befrias från skyldigheten att ställa säkerhet finns i 7 kap. 7 § i rättegångsbalken.

3 §

Av svaranden ställd säkerhet

En säkringsåtgärd enligt 7 kap. 1 § i rättegångsbalken får inte verkställas och en redan verkställd åtgärd skall återkallas om svaranden hos utmätningsmannen ställer säkerhet för sökandens fordran. Det samma gäller verkställighet av andra säkringsåtgärder om svaranden ställer en säkerhet som sökanden godkänner eller som på ett vederbörligt och tillräckligt sätt motsvarar sökandens behov av rättsskydd.

4 §

Huvudsaken

Utmätningsmannen skall på svarandens yrkande återkalla verkställigheten av en säkringsåtgärd om inte sökanden visar att den huvudsak som avses i 7 kap. 6 § i rättegångsbalken har anhängiggjorts inom utsatt tid. Verkställigheten återkallas också om det visas att talan i huvudsaken har förkastats eller avskrivits eller avvisats.

Förfarande

5 §

Meddelande om anhängigblivande och förhandsmeddelande

Ett interimistiskt beslut om säkringsåtgärd enligt 7 kap. 5 § 2 mom. i rättegångsbalken får verkställas utan att till svaranden ges ett meddelande om anhängighet enligt 3 kap. 33 § eller ett förhandsmeddelande enligt 34 §.

6 §

Föremålet för kvarstaden

Egendom som inte får mätas ut får inte heller beläggas med kvarstad för säkrande av en fordran. På annat ställe i lagen finns därtill bestämmelser om egendom som inte får beläggas med kvarstad.

7 §

Verkställighet av kvarstad

Lös eller fast egendom beläggs med kvarstad med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna om utmätning i 4 kap.

Om egendom som snabbt sjunker i värde eller som medför höga skötselkostnader har belagts med kvarstad för en fordran, säljs egendomen med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs i 2 kap. 5 § 2 mom.

Utmätningssmannen skall förvara pengar som belagts med kvarstad med iakttagande av vad som föreskrivs i 6 kap. 23 §.

8 §

Kvarstadens rättsverkningar

Verkställighet av kvarstad har samma rättsverkningar som utmätning enligt 4 kap. 37–41 och 78 §.

9 §

Verkställighet av andra säkringsåtgärder

Om någon hos utmätningssmannen ansöker om verkställighet av en säkringsåtgärd som avses i 7 kap. 3 § i rättegångsbalken iaktas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 7 kap. i denna lag.

10 §

Syssloman

En syssloman som förordnats med stöd av 7 kap. 3 § 1 mom. 4 punkten eller 13 § i rättegångsbalken skall omsorgsfullt sköta och förvara egendom som anförtrotts honom och

efter slutfört uppdrag avge redovisning till utmätningsmannen. Sysslomannen skall göra registeranmälan enligt 4 kap. 33 §.

Utmätningsmannen skall lämna sysslomannen handräckning på begäran av denne.

11 §

Verkställighetskostnader

Bestämmelser om betalning av kostnaderna för verkställigheten av säkringsåtgärderna finns i 7 kap. 10 § i rättegångsbalken.

12 §

Iakttagande av andra bestämmelser i lagen

Utöver vad som föreskrivs ovan i detta kapitel iakttas vid verkställigheten av säkringsåtgärder i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 1–3 och 9–12 kap.

Av utmätningsmannen förordnade säkringsåtgärder

13 §

Säkran­de av verkställigheten

Om det är sannolikt att en sådan risk som avses i 7 kap. 1, 2 eller 3 § i rättegångsbalken föreligger kan utmätningsmannen fastställa och verkställa en sådan säkringsåtgärd som nämns i kapitlet i fråga, om sökanden har en utsökningsgrund men ansökan om utsökning inte genast kan bifallas.

Säkringsåtgärden är i kraft högst sex månader från det att den fastställdes. Utmätningsmannen kan på ansökan förlänga giltighetstiden om det finns särskilda skäl.

14 §

Säkran­de av återvinning

Utmätningsmannen kan fastställa och verkställa en kvarstad om det framgår att gäldenären har överlämnat eller som pant givit egendom åt en utomstående genom en rättshandling som sannolikt kan återgå med stöd av 3 kap. 84 § och saken inte tål dröjsmål. Sökanden behöver inte ställa säkerhet enligt 2 § och verkställigheten kan inte förhindras med en sådan säkerhet som avses i 3 §.

Ändring i en säkringsåtgärd enligt denna paragraf får inte sökas genom besvär.

15 §

Giltighetstid för kvarstad som tryggar återvinning

En kvarstad enligt 14 § är i kraft två veckor från fastställandet. Om sökanden under tiden lägger fram tingsrättens beslut om säkringsåtgärder i saken, är den av utmätningsmannen fastställda kvarstaden i kraft tills tingsrättens beslut kan verkställas, dock högst två veckor från beslutet.

Utmätningssmannen skall genast återkalla den kvarstad han fastställt om sökanden meddelar att han inte i tingsrätten vill ansöka om säkringsåtgärder eller om tingsrätten har förkastat eller avvisat ansökan om sådana.

9 kap.

Verkställighetskostnader

1 §

Skyldighet att betala kostnader

Svaranden är skyldig att betala behövliga kostnader som föranleds av verkställighetsåtgärderna. I andra hand ansvarar sökanden för kostnaderna. Om betalande av kostnaderna för verkställigheten av säkringsåtgärden finns bestämt i 7 kap. 10 § i rättegångsbalken.

Om avgifter som skall betalas till staten för ersättande av kostnaderna för utsökningen bestäms särskilt.

2 §

Uppbörd av kostnader

Vid verkställighet av en betalningsskyldighet tas kostnaderna först ur intaget. Bestämmelser om kostnaderna vid försäljning av ett samägt föremål finns i 5 kap. 82 § 3 mom. Vid verkställighet av en annan skyldighet än en betalningsskyldighet uppbär utmätningssmannen kostnaderna av svaranden, som först skall höras.

Om kostnaderna inte kan fås av svaranden eller han inte är skyldig att betala dem, uppbär utmätningssmannen kostnaderna av sökanden.

Ur en säkerhet som ställts i ett utsökningsärende kan med stöd av utmätningssmannens beslut uppbäras kostnaderna för verkställigheten eller återkallandet av den, om säkerheten har ställts även för ersättande av dessa.

3 §

Kostnadsförskott av sökanden

Utmätningssmannen får av sökanden kräva förskott för behövliga verkställighetskostnader, när det gäller betalningsskyldighet dock endast för kostnaderna för interimistiska åtgärder, åtgärder för säkerställande av utmätningen eller försäljning eller verkställighet av beslut om säkringsåtgärder. Betalar sökanden inget förskott kan utmätningssmannen förordna att verkställigheten förfaller.

4 §

Kostnadsförskott av svaranden

Vid verkställighet av en fullgörelseskyldighet får utmätningssmannen på sökandens begäran kräva förskott av svaranden för behövliga verkställighetskostnader. Före det skall

sökanden lägga fram en tillförlitlig beräkning över kostnaderna och svaranden skall höras. Betalar svaranden inte förskottet uppbär utmätningsmannen det av honom.

Sökanden skall omedelbart efter verkställigheten till utmätningsmannen lämna en redovisning över användningen av förskottet. I annat fall kan förskottet återindrivas av sökanden. Ett förskott som uppburits till för stort belopp skall återbetalas till svaranden.

5 §

Onödiga kostnader

Kostnader för åtgärder som på grund av själv rättelse blivit onödiga eller som har föranletts av en återkallad interimistisk åtgärd får inte uppbäras av svaranden eller sökanden om behovet av rättelse eller återkallande har berott på en felbedömning eller om det annars kan anses skäligt att kostnaderna inte uppbärs.

10 kap.

Själv rättelse, verkställighetstvist och avbrytande av verkställighet

Själv rättelse

1 §

Rättelse av sakfel

Utmätningsmannen skall rätta en åtgärd eller ett beslut i samma utsökningsärende, om dessa bygger på en klart felaktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart felaktig tillämpning av lag (*rättelse av sakfel*).

Utmätningsmannen skall göra rättelsen utan dröjsmål efter det felet har observerats. De personer vilkas ställning försvagas på grund av rättelsen skall höras, om inte detta av särskilda skäl är onödigt.

Om rättelse av sakfel i samband med besvär finns bestämt i 11 kap. 12 §.

2 §

Rättelseförbud

På grund av ett sakfel får utmätningsmannen inte rätta:

- 1) en utmätning där en annons om auktion har publicerats, om det inte finns vägande skäl,
- 2) en verkställd försäljning,
- 3) partsförteckningen efter försäljningen eller ett fördelningsbeslut som vunnit laga kraft, utan samtycke av dem vilkas rätt försämras till följd av rättelsen,
- 4) verkställigheten av en betalningsskyldighet efter slutlig redovisning utan samtycke av dem vilkas rätt saken berör, eller annan verkställighet som slutförts med laga kraft.

Om det framkommer att den utmätta egendomen tillhör en utomstående, kan åtgärden eller beslutet rättas utan hinder av vad som föreskrivs i 1 mom. 1 och 3 punkten.

3 §

Rättelse av skrivfel

Utmätningssmannen skall rätta skriv- eller räknefel eller andra motsvarande uppenbara fel i beslut eller andra handlingar i utsökningssärenden (*själv rättelse av skrivfel*) utan dröjsmål efter det att felet har upptäckts.

4 §

Rättelsebeslut och sökande av ändring

Om en åtgärd eller ett beslut rättas skall ett skriftligt beslut om saken upprättas. En rättelse av ett sakfel skall dessutom motiveras på det sätt som föreskrivs i 3 kap. 28 och 29 §. Över avslag på begäran om rättelse upprättas ett skriftligt beslut om begäran har framställt skriftligt.

Ändring i en rättelse av sak- och skrivfel söks på det sätt som föreskrivs i 11 kap. Ändring får inte sökas i avslag på rättelsebegäran.

5 §

Delgivning och verkställighet av rättelsebeslut

Ett beslut genom vilket ett sak- eller skrivfel har rättats delges den som framställt rättelsebegäran eller påståendet samt dem vilkas ställning försvagas genom rättelsen. Den som framställt begäran om rättelse underrättas om avslag på begäran.

Influtna medel får redovisas endast mot säkerhet innan rättelsen har vunnit laga kraft.

Utmätningssmannen skall omedelbart återindriva medel som på grund av ett skrivfel har redovisats felaktigt eller som av misstag har betalats till fel person. Före detta skall personen i fråga delges beslutet om skyldigheten att återbetala medlen på det som föreskrivs i 3 kap. 40 och 41 §.

Verkställighetstvist

6 §

Ärenden som skall behandlas som verkställighetstvist

Ett ärende kan när talan har väckts behandlas som ett tvistemål (*verkställighetstvist*) i domstol, om

- 1) någon mot verkställigheten lägger fram ett påstående om betalning eller preskription eller något annat påstående vars grund har uppkommit efter det att den laga kraft vunna utsökningsskylten har givits,
- 2) någon bestriden en betalnings- eller återbetalningsskyldighet som fastställts vid verkställigheten, borgenärens rätt att få betalning ur säkerheten utan utsökningsskylten eller hans företrädare,
- 3) en utomstående motsätter sig verkställigheten på den grund att den kränker hans rätt,
- 4) någon framställer en annan invändning eller ett annat yrkande som är jämförbart med de i 1-3 punkten nämnda omständigheterna och som måste avgöras för att verkställigheten skall kunna inledas eller fortsättas.

7 §

Givande av anvisning

Utmätningssmannen får ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist om det till stöd för påståendet eller yrkandet har lagts fram sannolika grunder och utsökningsärendet därför har blivit oklart och en utredning inte kan inhämtas i utsökningsförfarandet.

En anvisning kan också ges av tingsrätten om det inte på grund av ärendets omfattning eller av andra särskilda skäl är ändamålsenligt att behandla ärendet som ett besvärssärende. Utmätningssmannen skall underrättas om anvisningen.

Anvisningen ges åt den som framställt påståendet eller yrkandet. Om någon annan skall lägga fram en utredning i saken ges anvisningen dock åt honom eller henne.

8 §

Parter och hörande

Parter i verkställighetstvisten är sökanden eller borgenären och svaranden i utsökningsärendet samt den utomstående vars rätt verkställigheten berör.

Innan anvisningen ges skall anvisningstagaren och vid behov även andra parter i tvisten höras.

9 §

Förbud mot givande av anvisning

Vid verkställighet av betalningsskyldighet får en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte ges efter redovisningen. Vid annan verkställighet får en anvisning inte ges efter det att verkställigheten har slutförts med laga kraft. En anvisning får inte heller ges om:

- 1) den fråga som avses i påståendet eller yrkandet har avgjorts i utsökningsärendet genom en åtgärd eller ett beslut som har vunnit laga kraft i förhållande till personen i fråga,
- 2) personen i fråga har försummat att framställa påståendet eller yrkandet vid en förrättning där han enligt lag borde ha framställt det,
- 3) personen i fråga redan har fått en anvisning att väcka tala i verkställighetstvist i samma fråga.

Utmätningssmannen får inte ge en anvisning om personen i fråga har anfört besvär i samma fråga.

10 §

Anvisningens innehåll och delgivning

Anvisningen om väckande av talan i verkställighetstvist skall vara skriftlig. I den skall nämnas:

- 1) vid vilken tingsrätt och inom vilken tid talan skall väckas,
- 2) de parter i tvisten mot vilka talan skall väckas,
- 3) orsakerna till att anvisningen har givits och föremålet för tvisten,

- 4) verkställighetsskedet vid tidpunkten i fråga, om anvisningen ges av utmätningssmannen,
 5) följderna av försummelse att väcka talan.
 Anvisningen skall delges anvisningstagaren samt vid behov övriga parter.

11 §

Sökande av ändring

Om utmätningssmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist får anvisningstagaren i stället för att väcka talan använda sin besvärsrätt.

I en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist får ändring inte sökas.

12 §

Väckande av talan och försummad talan

Talan i en verkställighetstvist skall väckas enligt anvisningen inom fyra veckor från delfäendet av anvisningen. Anvisningsgivaren kan på en skriftlig anhållan förlänga tidsfristen av godtagbara skäl. Ansökan skall göras innan den ursprungliga tidsfristen löpt ut.

Har talan inte väckts enligt anvisningen kan personen i fråga inte längre i utsökningssärendet åberopa påståendet eller yrkandet i fråga.

Om anvisningen är felaktig och felet inte varit uppenbart, anses talan ha blivit väckt på rätt sätt om personen i fråga har iakttagit antingen anvisningen eller bestämmelserna om väckande av talan i verkställighetstvist. Saken skall överföras till rätt domstol.

13 §

Talan utan anvisning

Om förutsättningar enligt 6 § föreligger och hinder enligt 9 § inte föreligger, kan talan i verkställighetstvist väckas också utan anvisning eller behandlingen av ett anhängigt tvistemål på begäran fortsättas som en verkställighetstvist vid domstolen i fråga.

Domstolen skall utan dröjsmål underrätta utmätningssmannen om sådan talan eller begäran som avses här. Lämnas talan därhän, får ny talan inte väckas utan anvisning.

14 §

Behörig domstol

Talan i verkställighetstvist behandlas i den tingsrätt som avses i 11 kap. 2 §.

15 §

Behandling i domstol

En verkställighetstvist skall i alla rättsinstanser behandlas i brådska ordning. Begäran om avbrott av verkställighet skall avgöras genast. Domstolen skall höra utmätningssmannen om det inte kan anses onödigt.

16 §

Inverkan på behandlingen av utsökningsärendet

Enligt vad avgörandet i verkställighetstvisten förutsätter skall utmätningsmannen fortsätta verkställigheten eller återkalla den.

Om talan i verkställighetstvist har väckts på anvisning, får de influerna medlen redovisas endast mot säkerhet innan domen i tvisten har vunnit laga kraft. Utan hinder av att en talan väckts utan anvisning får utmätningsmannen förrätta en slutlig redovisning, om inte avbrott förordnats. Om slutlig redovisning förrättas kan talan inte behandlas som en verkställighetstvist. Angående avbrytande av redovisning föreskrivs i 6 kap. 15 §.

17 §

Förhållandet mellan verkställighetstvist och besvär

Den som har anfört besvär får inte väcka talan i verkställighetstvist och den som har väckt talan i verkställighetstvist får inte anföra besvär över åtgärden eller beslutet.

18 §

Rättegångskostnader

Om talan i en verkställighetstvist har väckts på anvisning ansvarar parterna själva för sina rättegångskostnader. Domstolen kan dock av särskilda skäl ålägga den som domstolens beslut går emot att helt eller delvis ersätta motpartens kostnader med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i 21 kap. i rättegångsbalken.

Om talan i verkställighetstvist har väckts utan anvisning iakttas bestämmelserna i 21 kap. i rättegångsbalken.

Om statens ersättningsansvar gäller i tillämpliga delar vad i 11 kap. 20 § 2 mom. är föreskrivet.

Avbrytande av verkställighet

19 §

Utmätningsmannens beslut om avbrott

Utmätningsmannen får avbryta verkställigheten för prövning gällande självrättelse.

Utmätningsmannen skall avbryta verkställigheten om en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist har givits. Avbrottet gäller tills två veckor har förflutit från utgången av den utsatta tiden för anhängiggörande.

20 §

Domstolens förordnande om avbrott

Den domstol som behandlar utsökningsbesvären eller verkställighetstvisten kan på begäran av en part eller på eget initiativ meddela ett förordnande om avbrott. Förordnandet får i tingsrätten meddelas av en domare i kansli och i hovrätten av en ledamot. Begäran om

avbrott skall behandlas utan dröjsmål. Förordnandet får ges interimistiskt utan hörande av motparten.

Den berörda utmätningsmannen skall genast underrättas om förordnandet om avbrott, om ändringar i förordnandet och om avgörande i ärendet.

Bestämmelser om meddelande av förordnande om avbrott i samband med sökande av ändring i utsökningsgrunden finns i 2 kap. 13 §.

21 §

Grunder för förordnande om avbrott

Frågan om ett förordnande om avbrott och dess innehåll skall prövas med beaktande av verkställighetens skede, sannolikheten för att besvären eller talan godkänns, eventuella olägenheter av avbrottet eller en fortsatt verkställighet för parterna samt andra motsvarande omständigheter.

Om den utmätta egendomen snabbt sjunker i värde eller medför höga skötselkostnader eller om en annons om auktion har publicerats, får det förordnas att försäljningen skall avbrytas endast om det finns vägande skäl.

22 §

Innehållet i förordnandet om avbrott

I förordnandet om avbrott kan verkställigheten avbrytas helt eller delvis enligt följande:

- 1) förordnandet begränsas att gälla en del av de i utsökningsgrunden angivna skyldigheterna eller en del av det yrkade beloppet,
- 2) förordnandet begränsas att gälla viss egendom,
- 3) i förordnandet tillåts utmätning av egendomen, men förbjuds försäljning eller redovisning av medlen,
- 4) förordnandet meddelas på annat sätt partiellt.

Om det finns särskilda skäl kan i förordnandet om avbrott bestämmas att en redan utförd verkställighetsåtgärd skall återkallas eller att personen i fråga skall ställa säkerhet till utmätningsmannen för fordran eller för kostnader och skador som motparten eventuellt åsamkas av avbrottet.

23 §

Giltighetstid för förordnandet om avbrott

Förordnandet om avbrott är i kraft så länge behandlingen av huvudsaken pågår i den domstol som meddelat förordnandet. Giltighetstiden får förkortas eller förlängas, dock högst tills avgörandet i huvudsaken vinner laga kraft eller en högre domstol meddelar ett nytt förordnande i saken.

Den domstol som meddelat förordnandet om avbrott får ändra förordnandet, återkalla det eller meddela ett nytt förordnande.

24 §

Inverkan på verkställigheten

Utmätningssmannen skall avbryta verkställigheten efter att ha fått meddelande om förordnandet om avbrott. Redan utförda verkställighetsåtgärder förblir i kraft om inte domstolen har förordnat att de skall återkallas.

Märker utmätningssmannen att den utmätta egendomen snabbt sjunker i värde under avbrottet eller att den medför höga skötselkostnader, skall han vid behov underrätta den domstol som meddelat förordnandet om avbrott om saken.

25 §

Sökande av ändring

Ändring i utmätningssmannens beslut eller i domstolens avgörande i ett avbrottsärende får inte sökas separat.

26 §

Förbud mot eller avbrott av återkallelseåtgärder

Vad som ovan i detta kapitel bestäms om förordnande om avbrott gäller även meddelande av ett förordnande som förbjuder eller avbryter återkallande av verkställighet. Ett sådant förbudsförordnande kan också meddelas av den domstol som avgjort ärendet. Då gäller förordnandet tills avgörandet vinner laga kraft eller en högre domstol meddelar ett nytt förordnande i saken.

11 kap.

Sökande av ändring i utmätningssmannens förfarande

Besvär

1 §

Besvärsrätt

Besvär över en verkställighetsåtgärd eller över utmätningssmannens beslut får anföras av den vars rätt berörs av åtgärden eller beslutet.

När medlen slutligt har redovisats kan besvär anföras endast över fel i redovisningen.

2 §

Behörig domstol

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningssmannens beslut söks hos tingsrätten genom besvär.

Utsökningsbesvär behandlas i Björneborgs, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kotka, Kuopio, Lahtis, Rovaniemi, Seinäjoki, S:t Michels, Tammerfors, Uleåborgs, Vanda, Vasa, Villmanstrands, Åbo och Ålands tingsrätter. Om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Ändring skall sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts.

3 §

Anförande och återkallande av besvär

Besvärsskriften skall inlämnas till utmätningssmannens kansli hos den utmätningssman som utfört åtgärden eller fattat beslutet senast den sista dagen av den i 5 och 6 § angivna tiden före tjänstetidens utgång. Besvärsskriften får inlämnas skriftligt eller som elektroniskt meddelande. Förseñas besvären går besvärsrätten förlorad.

En skriftlig besvärsskrift skall undertecknas av den som anför besvären eller, om han inte själv upprättat skriften, av den som upprättat den.

Besvären återkallas så att en till tingsrätten riktad återkallelsekrift inlämnas till utmätningssmannens eller tingsrättens kansli skriftligen eller som elektroniskt meddelande.

4 §

När besvären blir anhängiga

Besvären blir anhängiga i den behöriga tingsrätten när besvärsskriften har inlämnats till utmätningssmannens kansli. Besvärshandlingarna och kopior av utsökningshandlingarna i ärendet skall genast skickas till tingsrätten. Samtidigt skall utmätningssmannen till tingsrätten lämna en redogörelse för att besvärsskriften har inlämnats inom utsatt tid.

Om besvärsskriften inom utsatt tid har sänts till någon annan än den utmätningssman som utfört åtgärden eller fattat beslutet eller om den har inlämnats till den behöriga tingsrätten, anses besvären ha blivit anhängiga på korrekt sätt. Besvärsskriften eller en kopia av den skall genast skickas till den utmätningssman som fattat beslutet eller utfört åtgärden.

5 §

Besvärstid

Tiden för anförande av besvär är tre veckor.

Ändring i ett gällande betalningsförbud som givits vid utmätning av lön eller annan periodisk inkomst får sökas utan tidsgräns.

6 §

Beräkning av besvärstid

Besvärstiden räknas för personen i fråga från den dag då förrättningen hölls eller beslutet fattades, om han på förhand har underrättats om saken eller om han varit närvarande vid förrättningen. En tidsfrist räknas för besvär som gäller:

- 1) försäljning eller partsförteckning eller andra med försäljningen förknippade åtgärder som vidtagits före försäljningen, från det att försäljningen förrättades,
- 2) fördelning av influtna medel, från upprättandet av fördelningslängden enligt 6 kap. 5 § eller från införandet av fördelningsuppgifterna i utsökningens informationssystem,
- 3) redovisning, från det att medlen sändes till borgenären.

I andra fall än de som avses i 1 mom. räknas besvärstiden från den dag då personen i fråga har fått del av åtgärden eller beslutet.

7 §

Ny besvärstid

Om en part på grund av laga förfall eller av någon annan godtagbar orsak inte kan söka ändring inom föreskriven tid, får utmätningssmannen på ansökan sätta ut en ny besvärstid. Om utmätningssmannen anser att ingen ny tid bör utsättas, skall ärendet överföras till tingsrätten för avgörande.

Ansökan om ny besvärstid skall göras genom en skriftlig anhållan eller ett elektroniskt meddelande före den ursprungliga besvärstidens utgång.

8 §

Besvärsskriftens innehåll

I besvärsskriften, som riktas till den behöriga tingsrätten, skall nämnas:

- 1) den verkställighetsåtgärd eller det utmätningssmannens beslut som överklagas,
- 2) ett specificerat yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet är grundat,
- 3) de bevis som sökanden vill åberopa, och vad han vill styrka med vart och ett av dem,
- 4) ombudets eller biträdets kontaktinformation samt den postadress och eventuella andra adress till vilken delgivningar i saken kan skickas till ändringssökanden.

Även kontaktuppgifterna för ändringssökanden samt vittnen eller andra som skall höras skall på lämpligt sätt meddelas tingsrätten. Till besvärsskriften skall fogas de skriftliga bevis som ändringssökanden åberopar.

9 §

Besvärens inverkan på verkställigheten

Besvären avbryter inte verkställigheten, om inte något annat föreskrivs i lag eller om inte domstolen meddelar ett förordnande om avbrott. Bestämmelser om avbrytande av redovisning finns i 6 kap. 15 §.

Om utmätningen upphävs, skall utmätningssmannen utan dröjsmål vidta åtgärder för att återkalla utmätningen, om inte domstolen förordnar något annat.

10 §

Utmätningssmannens utlåtande

Om det i besvärsskriften begärs att verkställigheten skall avbrytas, skall utmätningssmannen genast skicka sitt utlåtande om avbrottet till tingsrätten. Till övriga delar skall utmätningssmannen skicka sitt utlåtande om besvären inom två veckor, eller om det finns en motiverad orsak, inom tre veckor från det att besvärsskriften inkom.

11 §

Utlåtandets innehåll

Utmätningssmannen skall i sitt utlåtande redogöra för verkställighetsåtgärderna och ge ett motiverat ställningstagande till de i besvärsskriften framställda yrkanden och

omständigheter som ligger till grund för yrkandet. Vidare skall i utlåtandet meddelas vilka som är parter i utskökningsärendet, i vilket skede verkställigheten befinner sig samt om verkställigheten eventuellt avbrutits och när avbrottet upphör. Till utlåtandet skall på lämpligt sätt fogas parternas delgivningsadresser och övriga kontaktuppgifter.

12 §

Självrättelse i samband med besvär

Utmätningssmannen får rätta i besvärsskriften nämnda åtgärder eller beslut enligt vad som föreskrivs i 10 kap. 1–5 §. Självrättelsen skall göras inom den tid som anges i 10 § i detta kapitel.

Rättelsebeslutet skall i stället för ett utlåtande utan dröjsmål skickas till tingsrätten. Utmätningssmannen skall också till tingsrätten skicka en redogörelse för om rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. En part kan på ett sätt som är bindande för den skriftligen meddela att den nöjer sig med rättelsebeslutet.

13 §

Besvärshanvisning

De närvarande vid en förrättning skall underrättas om ett beslut eller en åtgärd får överklagas och vad som skall iakttas i fråga om besvär. En besvärshanvisning skall fogas till ett efterhandsmeddelande enligt 3 kap. 36 § samt till de kopior av beslutet som ges ut.

14 §

Besvärshanvisningens innehåll

I besvärshanvisningen skall anges:

- 1) i vilken domstol ändring kan sökas,
- 2) besvärstiden och hur den räknas,
- 3) hur besvärerna skall fullföljas,
- 4) vilka bestämmelser som gäller om besvärsskriftens innehåll och bilagor.

I besvärshanvisningen skall också meddelas hur besvärerna påverkar verkställigheten, vilka möjligheter ändringssökanden har att begära avbrott av verkställigheten hos tingsrätten samt att en eventuell begäran om självrättelse inte förlänger besvärstiden.

Om besvärshanvisningen är felaktig och felet inte varit uppenbart, anses besvärerna ha blivit korrekt anförda, om personen i fråga har iakttagit antingen anvisningen eller bestämmelserna om anförande av besvär.

Behandling av besvär i domstol

15 §

Behandlingsordning i tingsrätten

Vid behandling av besvär i tingsrätten iakttas i tillämpliga delar bestämmelserna i 8 kap. i rättegångsbalken.

Besvären skall behandlas i brådskanie ordning. En begäran om avbrott skall avgöras genast. Tingsrätten skall utöver utlåtandet även annars höra den berörda utmätningsmannen, om det inte kan anses vara onödigt.

Om tingsrätten har givit ändringssökanden en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist förfaller besvären till de delar som avses i anvisningen.

16 §

Prövningens omfattning

Tingsrätten kan pröva riktigheten i utmätningsmannens åtgärd eller beslut i större omfattning än vad som anges i besvären och svaret.

Partsförteckningen eller fördelningslängden får ändras endast till ändringssökandens fördel.

17 §

Inverkan av självrättelsebeslut

Besvären kan avgöras efter det att ett beslut enligt 12 §, genom vilket en åtgärd eller ett beslut har rättats, har vunnit laga kraft. Besvären förfaller till de delar som rättelsen gör besvären onödiga. Om även rättelsebeslutet överklagas, behandlas besvären tillsammans.

18 §

Anvisning om klagan

Om det i besvärsskriften ingår en anmälan om att utmätningsmannen har vidtagit en oriktig tjänsteåtgärd eller har underlåtit att utföra en åtgärd, och anmälan inte kan prövas som en ändringsansökan, skall tingsrätten till denna del lämna besvären oprövade och anvisa personen i fråga att anföra klagan över saken hos den myndighet som anges genom förordning av statsrådet.

19 §

Fortsatta besvär

Ändring i tingsrättens avgörande söks genom besvär hos hovrätten med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs i 25 kap. i rättegångsbalken. Tingsrätten skall genast sända ändringsansökan till hovrätten.

Om ärendets behandling i hovrätten och om överklagande från hovrätten till högsta domstolen gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs ovan i 15 § 2 mom. och 16 § 2 mom. samt i 26 och 30 kap. i rättegångsbalken.

20 §

Rättegångskostnader

I ett utsökningsbesvärssärende ansvarar parterna själva för sina rättegångskostnader. Domstolen kan dock av särskilda skäl ålägga den som domstolens beslut går emot att helt

eller delvis ersätta motparten för kostnaderna för sökande av ändring, med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i 21 kap. i rättegångsbalken.

Om en utomståendes besvär godkänns, kan staten på den utomståendes yrkande förordnas att helt eller delvis ersätta dennes skäligena rättegångskostnader, om det med beaktande av omständigheterna kan anses oskäligt att personen i fråga skall bära kostnaderna. Staten kan förordnas att ersätta också en utsökningsparts rättegångskostnader om det i ärendet har inträffat ett allvarligt och klart fel, som utsökningsmannen underlåtit att rätta till. Utsökningsmannen kan i ett ärende som här avses representera förvaltningsämbetet, som avses i 1 kap. 12 §.

12 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om hur förvaltningen av utsökningsväsendet skall ordnas och om annan verkställighet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 §

Anvisningar och föreskrifter

Justitieministeriet kan meddela administrativa anvisningar och föreskrifter för verkställigheten av denna lag.

13 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

1 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 200 .

Genom denna lag upphävs utsökningslagen av den 3 december 1895 (37/1895) jämte ändringar (*den tidigare lagen*).

2 §

Övergångsbestämmelser

Om ikraftträdandet av bestämmelserna om det förvaltningsverk som avses i 1 kap. bestäms särskilt genom lag.

Lagens 2 kap. 24–27 § tillämpas också på utsökningsgrunder som givits före lagens ikraftträdande och på utsökningsärenden som är anhängiga när lagen träder i kraft. Om dock en utsökningsgrund som avses i 25 § i den nämnda lagen har givits före den 1 mars 1993 räknas tidsfristen för verkställbarheten från nämnda dag.

Lagens 3 kap. 112 § 1 och 2 mom. tillämpas på ärenden som blir anhängiga efter det lagen trätt i kraft.

Ändring i verkställighetsåtgärder som vidtagits och i utmätningsmannens beslut som fattats före lagens ikraftträdande söks och ändringsansökan behandlas med iakttagande av den tidigare lagen. En talan i verkställighetstvist som gäller ett utsökningsärende som är anhängigt då lagen träder i kraft anhängiggörs och behandlas med iakttagande av den tidigare lagen.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

(Till övriga delar motsvarar övergångsbestämmelserna RP 13/2005 rd)

3 §

Hänvisningsbestämmelser

Om det i annan lag hänvisas till utsökningslagen, tillämpas motsvarande bestämmelse i denna lag.

2.

Lag om verkställighet av skatter och avgifter

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Tillämpningsområde

1 §

Offentliga fordringar

Denna lag tillämpas på utsökning, grundbesvär, avbrott av verkställighet samt preskribering som gäller följande slag av fordringar (*offentliga fordringar*):

- 1) skatter och offentliga avgifter samt dröjsmålsränta på dem;
- 2) förhöjningar av skatter och offentliga avgifter;
- 3) andra offentligrättsliga eller motsvarande fordringar, som enligt bestämmelserna i 3 § får indrivas i utsökningsväg utan dom eller beslut (*direkt utsökbara fordringar*).

Närmare bestämmelser om vilka fordringar som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

I lag finns särskilda bestämmelser om hur borgenären själv kan driva in en offentlig fordran, utföra kvittning och ge uppdrag som gäller indrivning av offentliga fordringar.

Utsökning

3 §

Direkt utsökbara fordringar

Skatter och offentliga avgifter samt dröjsmålsränta på dem är direkt utsökbara.

Andra vissa offentligrättsliga eller därmed jämförbara fordringar är direkt utsökbara om så föreskrivs i lag eller genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan också föreskrivas att offentligrättsliga eller med dem jämförbara fordringar hos vissa slag av inrättningar är direkt utsökbara. Vidare förutsätts att vederbörande ministerium genom en förordning av ministeriet som publiceras i författningssamlingen namnger dessa inrättningar. Ministeriet granskar grunderna för hur fordran bestäms, beloppet och inrättningens tillförlitlighet.

En förhöjning av en skatt, en offentlig avgift och en annan offentlig fordran är direkt utmätbar, om så föreskrivs i lag. Bestämmelser om vilka indrivningskostnader för offentliga fordringar som är direkta utsökbara finns i 10 § 3 mom. i lagen om indrivning av fordringar (513/1999).

4 §

Laga kraft och kvittning

Om inte annat föreskrivs i annan lag, får en offentlig fordran drivas in i utsökningsväg, även om fastställandet eller påförandet av fordran inte har vunnit laga kraft.

Om inte annat föreskrivs i annan lag får den betalningsskyldige inte mot sin offentliga fordran kvitta förmån eller andra medel som utmätts efter det att betalningsförbud som avses i utsökningsbalken delgivits den betalningsskyldige.

5 §

Ansökan och ombud

Till ansökan om utsökning behöver inte fogas en handling om fastställandet eller påförandet av den offentliga avgiften. Handlingen skall dock specificeras och uppgifter om den nämnas i ansökan. På begäran av utmätningsmannen är sökanden skyldig att inlämna ovan nämnda handling.

Ett finans- eller kreditinstitut, den som bedriver inkassoverksamhet eller ett annat ombud får inte på borgenärens uppdrag uppträda som sökande vid utsökning av en offentlig fordran.

6 §

Utmätningsmannens meddelande om fel och minderårig gäldenär

Om utmätningsmannen märker att en offentlig fordran uppenbart har fastställts eller påförts två gånger eller för fel person, skall han underrätta gäldenären och den myndighet som fastställt eller debiterat fordran om felet. Verkställigheten avbryts tills saken har avgjorts.

Om av en person som inte fyllt 15 år i utsökning drivs in en offentlig fordran skall utsökningsmannen av sökanden begära en utredning över den minderåriges betalningsskyldighet. Om ansökan avser skatt eller en annan sådan offentlig fordran som har betydelse med hänsyn till förmyndarmyndighetens verksamhet, skall utsökningsmannen göra en sådan anmälan som avses i 3 kap 112 § i utsökningsbalken, om gäldenären inte har fyllt 18 år. Närmare bestämmelser angående de ärenden där utredning begärs eller anmälan görs utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Tillämpning av utsökningsbalkens bestämmelser

Till de delar som inte annat föreskrivs i denna lag iakttas vid utsökning av offentliga fordringar i tillämpliga delar vad som i utsökningsbalken (/) föreskrivs om verkställighet av betalningsskyldighet.

Grundbesvär

8 §

Rätt att anföra grundbesvär

Den som anser att en offentlig fordran har fastställts eller påförts felaktigt får anföra grundbesvär, om inte annat föreskrivs.

Om verkningarna av preskription bestäms i 19 § 2 mom.

9 §

Besvärsmyndighet

Grundbesvär anförs hos samma myndighet som regelmässiga besvär. Om ingen sådan myndighet finns, anförs grundbesvären hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den offentliga fordran har fastställts eller påförts.

Om inte annat föreskrivs i annan lag får förvaltningsdomstolens beslut i grundbesvärssärendet överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen inom 60 dagar från delfåendet av beslutet. Besvärsskriften skall inom den nämnda besvärstiden inlämnas till högsta förvaltningsdomstolen eller den förvaltningsdomstol som fattat beslutet.

10 §

Besvärsanvisning

Om utmätning har förrättats för indrivning av en offentlig fordran, skall utmätningsmannen utöver en besvärsanvisning enligt 11 kap. 13 och 14 § i utsökningsbalken också ge gäldenären en grundbesvärsanvisning, av vilken framgår vad som skall iakttas vid upprättande av ansökan om avbrott enligt 11–13 §.

Avbrott

11 §

Förutsättningar för förordnande om avbrott

Den myndighet (*besvärsmyndighet*) som behandlar

1) regelmässiga besvär eller grundbesvär som gäller fastställande eller påförande av en offentlig fordran eller

2) rättelseyrkande som gäller beskattning eller förskottsuppbörd,

skall utan dröjsmål förbjuda utsökningen av fordran eller förordna att den skall avbrytas (*förordnande om avbrott*), om inte besvären eller rättelseyrkandet uppenbart saknar grund.

Om ärendet är under behandling vid skatteverket eller om utmätningen gäller en fastighet eller aktier i ett bostads- eller fastighetsaktiebolag, skall det finnas särskilt vägande skäl för att inte avbryta försäljningen och redovisningen.

Om ändringsansökan gäller förhöjning av en skatt eller offentlig avgift, skall förordnandet om avbrott ges till denna del.

12 §

Avbrott mot säkerhet

Utmätningssmannen skall omedelbart avbryta verkställigheten om gäldenären till utmätningssmannen ställer en säkerhet för betalningen av den offentliga fordran som är föremål för utsökning. Om utsökningsärendet inte är anhängigt har en till utmätningssmannen ställd säkerhet samma verkan som ett verkställighetsförbud meddelat av besvärsmyndigheten.

Utmätningssmannen skall underrätta besvärsmyndigheten i fråga om att säkerhet har ställts och verkställigheten avbrutits.

13 §

Begäran om avbrott

Begäran om förbud mot eller avbrott av verkställigheten ställs till besvärsmyndigheten. Är utsökningsärendet anhängigt, kan begäran om avbrott i enlighet med 2 mom. inlämnas till utmätningssmannen.

Om gäldenären senast inom en vecka från utmätningen meddelar utmätningssmannen att han har för avsikt att föra frågan om betalningsskyldigheten till besvärsmyndigheten och framställa begäran om avbrott, skall utmätningssmannen avbryta verkställigheten. Om gäldenären inom tre veckor från meddelandet till utmätningssmannen inlämnar en begäran om avbrott och ett intyg över att en ändringsansökan är anhängig eller en besvärsskrift, fortsätter avbrottet. Utmätningssmannen skall sända begäran om avbrott, den eventuella besvärsskriften och sitt utlåtande om begäran om avbrott till besvärsmyndigheten. Avbrottet är i kraft tills besvärsmyndigheten har avgjort begäran om avbrott.

Sådana begäranden och meddelanden som avses i 1 och 2 mom. skall inlämnas skriftligt eller som elektroniska meddelanden. Den tidsfrist på en vecka som avses i 2 mom. räknas från utmätningen, med iakttagande av bestämmelserna i 11 kap. 6 § i utsökningsbalken.

14 §

Förordnande om återkallande av verkställighet

I förordnandet om avbrott kan vid behov bestämmas att en redan utförd verkställighetsåtgärd skall återkallas.

15 §

Avbrottsförordnandets giltighetstid och sökande av ändring

Ett avbrottsförordnande är i kraft tills ärendet har avgjorts med laga kraft, om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat. För att avbrottet skall kunna fortgå efter avgörandet i huvudsaken förutsätts dock att gäldenären visar att han sökt ändring i ett rättelseärende som

gäller beskattning eller förskottsuppbörd inom 60 dagar efter att ha fått del av beslutet. I andra ärenden fortsätter verkställigheten tills tre månader har förflutit från avgörandet, om inte den betalningsskyldige visar att han har sökt ändring inom utsatt tid eller att det återstår tid för sökande av ändring.

Ett avgörande i ett avbrottsärende får inte överklagas separat.

16 §

Behandling av begäran om avbrott

Besvärsmyndigheten får förordna att ordföranden, en ledamot eller en föredragande skall behandla och avgöra begäranden om avbrott. Skatteverket beslutar om avbrott i rättelseärenden som det behandlar. Ett förordnande får ges interimistiskt utan att motparten hörs.

En begäran om avbrott som inkommit direkt till besvärsmyndigheten skall avgöras utan dröjsmål. En begäran om avbrott som på det sätt som anges i 13 § 2 mom. inkommit via utmätningsmannen skall avgöras senast inom tre veckor från det att den kom in till besvärsmyndigheten.

Besvärsmyndigheten skall omedelbart underrätta utmätningsmannen om sitt avgörande i avbrottsärendet.

17 §

Tillämpning av avbrottsbestämmelserna i utsökningsbalken

Om givande av förordnande om avbrott gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 10 kap. 22 §, 23 § 2 mom., samt 24 och 26 § i utsökningsbalken.

Preskribering

18 §

Preskriptionstid

Skatter och andra offentliga fordringar preskriberas slutgiltigt efter fem år, räknat från början av året efter det år då fordran fastställdes, påfördes eller debiterades eller i andra fall, då den förföll till betalning.

19 §

Inverkan av preskribering

En preskriberad offentlig fordran får inte indrivnas. Preskribering förhindrar inte att betalning tas ur gäldenärens egendom som utgör pant. Om man innan preskriptionstiden löpt ut

- 1) har förrättat utmätning för indrivning av den offentliga fordran,
- 2) har bevakat eller i övrigt beaktat den offentliga fordran vid konkurs eller vid partsförhandling enligt utsökningsbalken vid försäljning av en fastighet, eller
- 3) har anmält den offentliga fordran med anledning av en offentlig stämning,

förhindrar en utlöpt preskriptionstid inte att betalning fås ur de medel som utmätts eller överlåtit vid konkurs eller ur de medel av vilka fordringar som anmälts vid offentlig stämning skall betalas. Om verkan av skuldsanering för privatpersoner och företagssanering föreskrivs särskilt.

Grundbesvär får anföras så länge som rätten till betalning inte har förlorats enligt 1 mom. Grundbesvär skall i de fall som avses i 2 punkten anföras inom tre veckor från bevakningsdagen.

Särskilda bestämmelser

20 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

21 §

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 200 .

Genom denna lag upphävs lagen av den 29 juni 1961 om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961) jämte ändringar.

Vad som föreskrivs i 18 och 19 § tillämpas inte på sådana offentliga fordringar i vilka utsökningsärendet blivit anhängigt eller i vilka en åtgärd enligt 19 § 1 mom. har vidtagits före lagens ikraftträdande.

Om det i annan lag hänvisas till lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg, tillämpas motsvarande bestämmelse i denna lag.

En fordran som när lagen träder i kraft på grundval av då gällande bestämmelser är direkt utsökbar är utan hinder av denna lag direkt utsökbar även när denna lag har trätt i kraft.

Lagens 6 § 2 mom. tillämpas på ärenden som blir anhängiga efter det lagen trätt i kraft. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag om ändring av 7 kap. 3 och 4 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 7 kap. 4 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1065/1991, samt fogas till kapitlets 3 §, sådan den lyder i nämnda lag och i lag 688/2003, ett nytt 3 mom. som följer:

7 kap.

Om säkringsåtgärder

3 §

Domstolen skall förordna att ett förbud eller förordnande enligt 1 mom. träder i kraft först när sökanden till utmätningsmannen ställer säkerhet enligt 8 kap. 2 § 2 mom. i utsökningsbalken. Förordnandet om säkerhet behöver inte ges om det med hänsyn till sökandens uppenbara rätt, det brådskande läget och omständigheterna i övrigt inte kan förutsättas att säkerhet ställs.

4 §

Om säkringsåtgärder enligt detta kapitel beslutar de allmänna domstolarna på ansökan. Ärenden som avser säkringsåtgärder behandlas av den domstol där rättegången i den huvudsak som gäller sökandens yrkande eller rättighet är anhängig. Har behandlingen av huvudsaken avslutats och har den tid inom vilken ändring skall sökas inte löpt ut, skall ärendet som gäller säkringsåtgärden behandlas av den domstol som senast behandlade huvudsaken. Om en rättegång inte är anhängig, avgörs frågan om behörig domstol enligt 10 kap.

Denna lag träder i kraft den

200 .

4.

Lag om ändring av lagen om preskription av skulder

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen av den 15 augusti 2003 om preskription av skulder (728/2003) en ny 9 a § som följer:

9 a §

När en utsökningsgrund upphör att vara verkställbar

En skuld upphör när den tidsfrist som avses i 2 kap. 24 § 1 mom. och tiden för väckande av talan enligt 26 § i utsökningsbalken (/) har löpt ut. Har talan väckts upphör skulden när talan har förkastats med laga kraft eller när den förlängda tiden för utsökningsgrundens verkställbarhet har löpt ut. Beträffande sådana skulder som avses här gäller bestämmelserna om preskriberade skulder.

Denna lag träder i kraft den

200 .

Lagen tillämpas också på en sådan fordran, vars rättsgrund har uppstått innan denna lag träder i kraft.